

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СВІТІ:
НАУКА ДЛЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ**

*Матеріали
II Міжнародного форуму молодих учених*

(м. Дніпро, 12 червня 2024 р.)

Упорядник
кандидат історичних наук
Сергій Цигульський

Дніпро
2024

УДК 34 : 351.74 : 33 : 378
С 89

*Схвалено науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ, протокол № 3 від 20.11.2024*

С 89 Сучасні дослідження в глобалізаційному світі : наука для миру і безпеки : матеріали II Міжнар. форуму молодих учених (м. Дніпро, 12 черв. 2024 р.) / Упоряд. к.і.н. С. М. Цигульський. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. 2024. 288 с.

ISBN 978-617-560-045-0

До збірника увійшли тези доповідей однойменного наукового заходу, в якому взяли участь науковці та здобувачі вищої освіти. Розглянуто питання різних галузей правничої та економічної наук, проблеми правоохоронної діяльності та спеціалізованої освіти, вирішення яких становить актуальність для сучасної України та світової спільноти.

Матеріали можуть бути використані в науково-дослідній роботі, освітньому процесі ЗВО та практичній діяльності.

ISBN 978-617-560-045-0

© Автори, 2024

© ДДУВС, 2024

З М І С Т

Ірина ЦАРЬОВА

Проблеми правового регулювання статусу
внутрішньо переміщених осіб 12

Юлія БЕЗУГЛА

Списування як прояв академічної недоброчесності 14

Nataliia BOBRO

Improving the quality of educational services
in the context of modern challenges 16

Олена ВАСИЛЕНКО

Police officers training: foreign experience for Ukraine 20

Катерина ГУССЕВА, Дар'я ВОЙЦЕХОВСЬКА

Особливості взаємодії Національної поліції України
з іншими правоохоронними органами у сфері забезпечення
безпеки і порядку в умовах воєнного стану 23

Андрій ГРЕБЕНЮК, Аліна ЛУКОМСЬКА

Перспективи розкриття воєнних злочинів
за допомогою аналізу мозку померлих 28

Аліна ДІЛГУЛ

Актуальність експертизи в сфері цивільного судочинства 32

Роман КАРПЕНКО

Роль органів нотаріату в протидії корупції
та тіньової економіки під час воєнного стану в Україні 35

Валентин КЕРДИВАР

Нагальні проблеми та особливості функціонування
закладів вищої освіти зі специфічними умовами
навчання в умовах воєнного стану 37

Тетяна КУЛИК, Владислава ЛЯУШКІНА

Результати року діяльності ради Україна-НАТО 39

Ольга ЦАРЕНКО, Ілля АРТЕМЧУК

Взаємодія Міжнародного кримінального суду і України 43

Сергій ЦИГУЛЬСЬКИЙ

Порушення норм академічної доброчесності при використанні штучного інтелекту: проблеми правового регулювання 45

Ольга ЧЕШК-ТРЕГУБЕНКО, Ольга СТРЕЛЬЦОВА

Інституційна спроможність органів публічної влади у забезпеченні соціальних прав внутрішньо переміщених осіб: сутність та елементи 47

Катерина ШАПОВАЛОВА

Особливості приватизації землі в умовах воєнного стану 50

Олександра ШЕВЧУК

Ефективність застосування технологій дистанційного навчання у професійній підготовці прикордонників 54

Марина ВОЙТЮК, Ірина ПЕТРИЧЕНКО

Гендерні особливості під час підготовки поліцейських у закладах вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ України 59

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО

Особливості діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану 61

Дарина КАРПОВА

Академічна доброчесність як перший крок запобігання корупції 64

Дар'я ЛАВРЕНКО

Характеристика політичних прав та свобод в умовах воєнного стану 65

Дар'я ЛАВРЕНКО, Альона КОЦ

Медіація як засіб вирішення правових конфліктів: поняття, ознаки, принципи, нормативно-правове регулювання 68

Марина ЛОГІНОВА, Олександра ЛАЗАРЄВА

Екологічне право та захист довкілля в Україні у воєнний час 71

Юлія ОЛІЙНИК

Надання ветеранам та учасникам бойових дій права на безоплатну правову допомогу 73

Катерина САХАРОВА

Забезпечення академічної доброчесності
у форматі дистанційного навчання 75

Євгенія ХАНІНА

Психологія в умовах війни та поствоєнної відбудови: актуальні
напрями досліджень та освітні зміни для психологів України 79

Валентина ЧЕРНОБУК

Особливості медіації в адміністративному процесі
в умовах воєнного стану 81

Ігор ЧОБОТЬКО

Морально-психологічне забезпечення сил безпеки та оборони
України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи вдосконалення 84

Валерія АФТАНАСІВ

Вплив транскордонного характеру війни
на визначення місця проживання дітей при розлученні подружжя 89

Андрій БАБАХІН

Ринок праці та трудові права населення
під час воєнного стану в Україні 92

Олена БЛОХІНА

Захист конституційних прав людини і громадянина
в умовах воєнного стану 94

Катерина БОЙКО

Міжнародна академічна мобільність як фактор
інтеграції України у світовий науково-освітній простір 97

Олександр БОРОДІН

Взаємодія підрозділів Національної поліції України
під час розслідування торгівлі людьми, що вчиняється
в умовах збройних конфліктів: проблемні аспекти 101

Вадим БРАЗАЛУК

Проблеми та виклики доказування
в кримінальному правосудді в умовах воєнного стану 104

Дмитро БРИНЗЕЛО

Роль інтелектуального потенціалу
в управлінні національним господарством 107

Олександр БУРЛАКА

Особливості фізичної підготовки працівників
Національної поліції України для виконання
службових завдань в умовах воєнного стану 112

Глона БУЯКОВА

Актуальні проблеми забезпечення академічної доброчесності 115

Грина ВАСНЯТІНА

Проблемні питання використання негласних позаштатних
працівників оперативними підрозділами кримінальної поліції
міжрегіональних територіальних органів в умовах воєнного стану 118

Дарина ВЕЛЬМОЖНА

Екологічні злочини, спричинені російсько-українською війною 121

Дарина ВЕЛЬМОЖНА

Деякі проблеми захисту навколишнього середовища під час війни 123

Дар'я ГАЛИНСЬКА

Адміністративно-правові заходи боротьби
з тіньовою зайнятістю в Україні 125

Юрій ГАРКУША

Окремі аспекти кримінально-правової політики України
у сфері мобілізації в умовах воєнного стану 130

Олена ГОЛУБ

Віктимологічний аспект сексуального насильства
в умовах збройного конфлікту 132

Вікторія ГОРОБЕЦЬ

Дослідження принципів цивільного процесуального права 138

Вікторія ГОРОХОВСЬКА

Міжнародні гуманітарні стандарти надання
соціальних послуг та особливості впровадження їх в Україні 141

Вікторія ГОРОХОВСЬКА

Актуальні проблеми міжнародної та національної безпеки:

екологічні та соціально-гуманітарні аспекти 144

Олександра ГУНЬЧИК

Обмеження прав людини в умовах

воєнного стану в Україні: конституційно-правовий аспект 147

Dilnara DIASOVA

Ensuring the quality of education under martial law:

challenges, strategies, and innovations 150

Анна ЖЕЛІЗНЯК

Діяльність Національної поліції України

в умовах воєнного стану: психологічний аспект 153

Аріна КАДІРОВА

Медіація у вирішенні трудових спорів: переваги та недоліки 155

Аліса КАРЯКІНА

Спеціальна фізична підготовка як основа ефективної

діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану 157

Сергій КІСЕЛЬОВ, Тетяна АЛЬОШИНА

Інтеграція економічного стимулювання у воєнний

та післявоєнний час з управлінням кадровим потенціалом

і кадровою безпекою підприємств та урядових структур 160

Вікторія КИРИЧЕНКО

Позов про повернення дитини до місця

її постійного проживання за межами України 163

Юрій КИСЛУН

Переведення на іншу роботу: поняття та класифікація

переведень в умовах воєнного стану 165

Дар'я КОВАЛЕВСЬКА

Гендерно зумовлене насильство під час війни 167

Аліна КОВАЛЬОВА

Деякі проблемні питання правового механізму

призупинення дії трудового договору 170

Тимур КРУТЬ

Вплив фізичної культури на професійну діяльність
працівників Національної поліції 172

Вікторія КУЗЬМИЧ

Застосування принципу пропорційності у діях правоохоронців:
баланс між безпекою та свободою 176

Карина КУРІЛЕНКО

Призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану 179

Катерина КУЧЕРЕНКО

Публічне адміністрування в умовах воєнного стану 182

Олександра ЛАЗАРЄВА

Вдосконалення правових механізмів захисту довкілля
в умовах воєнних дій та післявоєнної відбудови 186

Аліна ЛУКОМСЬКА

Деякі особливості виявлення та фіксації воєнних злочинів 188

Олена ЛУК'ЯНЕНКО

Юридичні аспекти забезпечення екологічної
безпеки та соціальної стабільності 192

Владислава МАКАРЕНКО

Взаємозв'язок протидії корупції та екологічного права
в умовах воєнного стану: виклики та можливості 194

Володимир МИРОШНИЧЕНКО

Інформаційні технології в системі управління
соціально-економічними системами: перспективи та виклики 196

Микола МІЛОДАН

Development of scientific and innovative activities in education 201

Яна МИРОШНИЧЕНКО

Роль креативного мислення у виявленні
та запобіганні порушенням академічної доброчесності 203

Микола МИРОШНИЧЕНКО

Особливості впровадження процесного
підходу до управління підприємством 205

Кристина МОЛИТВА

Вплив воєнного стану на строки позовної давності в цивільному процесі 207

Аркадій МУСІЄНКО

Щодо дисципліни праці та внутрішнього трудового розпорядку 210

Аркадій МУСІЄНКО

Деякі аспекти правового забезпечення зайнятості та працевлаштування населення в період воєнного стану 212

Олена НОВАК

Особливості адміністративного процесу під час воєнного стану 215

Владислава ПЕРЕПЕЛИЦЯ

Актуальні проблеми забезпечення міжнародної академічної мобільності 218

Віктор ПІСКУН

Силова підготовка поліцейських як один з чинників у охороні правопорядку під час воєнного стану 220

Андрій ПРУДОВСЬКИЙ

Правові та адміністративні гарантії забезпечення дотримання законності та підтримання дисципліни в роботі патрульної поліції та шляхи підвищення ефективності їх реалізації 224

Владислав РАШЕВСЬКИЙ

Порядок укладання трудового договору 230

Sofia RYBALCHENKO

Peculiarities of the activity of the National Police of Ukraine under martial law 233

Ксенія РІЗВАНОВА

Правові засади державної політики України у сфері відновлення земель та ґрунтів, що постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації 235

В'ячеслав САХНО

Стратегії гендерної рівності у силових структурах України 239

Сергій СКАЧКО

Мовна гра у рекламному тексті 243

Надія СЛІВІНСЬКА

Combating corruption in public authorities
and local self-government under martial law 245

Софія СОЛОМАХА

Парадокс максимального визнання прав людини
в історії та їх найбільшого порушення під час збройних конфліктів 250

Вікторія СТАНКЕВИЧ

Право громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля 254

Ганна ТЕРЕХОВА

Авторське право під натиском камкордингу та кардшейрінгу:
аналіз порушень та шляхи захисту інтелектуальної власності 256

Юлія ТКАЧ

Деякі проблемні питання констатації
смерті людини на підставі смерті мозку 259

Тетяна ТРЕНЬ

Співпраця України та Литви з підготовки поліцейських:
перспективні напрями 264

Влада ФОРГОВА

Тенденції розвитку трудового права в умовах воєнного стану 267

Тетяна ХИДЬКО

Взаємозв'язок екологічного права з конституційно-правовими
нормами в аспекті забезпечення національної безпеки 269

Марія ХЛІВНА

Актуальність правових основ управління природокористуванням
й охороною навколишнього середовища на національному рівні 271

Меланія ЧЕРКАСОВА

Вивчення впливу різних факторів на фізичну підготовку
та працездатність працівників Національної поліції 274

Катерина ШАРАМОК

Протидія гендерно зумовленому насильству:
перспективи та стратегії 276

Віталіна ШЕБЕЛА

Особливості розірвання шлюбу в умовах воєнного стану 278

Олександр ШЕВЧЕНКО

Проблемні аспекти застосування примусових заходів
у професійній діяльності поліцейського 281

Олександр ШЕВЧЕНКО

Особливості застосування спеціальних засобів
працівниками Національної поліції України 283

Катерина ШТЕФАН

Зброя як ознака військових кримінальних правопорушень 285

Царьова Ірина Валеріївна,
професор кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, професор

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Тривалість перебування у статусі внутрішньо переміщеної особи зумовила зміну проблем, пов'язаних із цим процесом, і системи суспільних відносин, спрямованих на залучення потенціалу мігрантів як ресурсу розвитку територіальних громад, регіонів та країни.

За останні три роки проблеми переселенців змінилися, як і ставлення до них. Гостре прагнення адаптуватися до нових умов, інтегруватися як рівноправний член української спільноти зумовлює формування категорії мігрантів із якісними характеристиками стресостійкості, стійкості, соціальної, трудової, підприємницької та інноваційної активності. Тривалий час невизначеність ситуації, поступове пристосування до нових умов життя призвели до зміни життєвого вибору щодо сьогодення та майбутнього. І цей вибір виявився вдалим для багатьох переселенців [1].

Правове регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є важливою та складною проблемою, що потребує уваги з боку держави, міжнародних організацій та громадянського суспільства. До основних проблем правового регулювання статусу ВПО в Україні належать:

1) законодавчі неузгодженості: *відсутність чіткого визначення статусу:* законодавство часто містить неоднозначні визначення та критерії, за якими особа може бути визнана ВПО; *неузгодженість нормативних актів:* різні нормативно-правові акти можуть суперечити один одному, що ускладнює процес захисту прав ВПО.

Керівні принципи не створюють і не надають правового статусу внутрішньо переміщеним особам. Швидше вони базуються на принципі, згідно з яким ВПО мають ті самі права та обов'язки, що й інші особи, які проживають у своїй державі. Вони допомагають виявити потенційні потреби та вразливості осіб, що були примусово переміщені. Хоча вони не є юридично зобов'язуваним документом, керівні принципи відображають міжнародне право з прав людини, міжнародне гуманітарне право і закон про біженців за аналогією, і є узгодженими з ними [2].

2) проблеми ідентифікації та реєстрації: *складність реєстрації:* процедура реєстрації ВПО може бути складною та тривалою, що ускладнює доступ до соціальних послуг та допомоги; **проблеми з документацією:** втрата

документів або неможливість їх оновлення в умовах конфлікту ускладнює процес реєстрації.

У системному аналізі норм закону акцентовано увагу на те, що на практиці можуть виникати проблеми, коли особа з об'єктивних причин не зможе надати документи, що підтверджують її неплатоспроможність або факт знищення майна, бо в законі чітко не визначено перелік таких документів, також не вказано, де саме їх можна отримати. Акт про пошкодження житла може видати обласна військова адміністрація або спеціально створена комісія при умові, що на території, де таке майно знаходиться, не ведуться активні бойові дії. Тож для осіб, чиє майно перебуває на лініях фронту, отримати такі документи майже нереально [3].

3) соціально-економічні права: *доступ до житла:* відсутність механізмів забезпечення житлом ВПО призводить до тривалих проблем із житлом; *доступ до роботи:* ВПО стикаються з труднощами при працевлаштуванні через дискримінацію або відсутність робочих місць; *соціальна допомога:* недостатність соціальної допомоги та підтримки, включаючи фінансову допомогу та медичні послуги.

Щодо житлової проблематики внутрішньо переміщених осіб в Україні, то варто наголосити на критичній нестачі соціального житла. Велика кількість ВПО зіштовхується з відсутністю доступу до стабільного та доступного житла; ВПО відчувають значний стрес через невизначеність та тимчасовість їх житлових умов. Існує критична потреба у зміні законодавчої бази для поліпшення доступу до житла та соціальних послуг, недостатність довгострокових рішень для житлової проблеми. Потрібні стабільні та тривалі рішення для вирішення житлових питань ВПО.

4) правовий захист та доступ до юстиції: *проблеми захисту прав:* відсутність дієвих механізмів захисту прав ВПО, включаючи право на справедливий судовий розгляд; *юридична допомога:* обмежений доступ до безкоштовної юридичної допомоги, що ускладнює процес захисту прав.

Україна має одну з найбільш розгалужених систем надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги у світі, яка виходить за межі суворих вимог міжнародного та європейського права [4]. Однак, наразі ми стикаємося з особливими труднощами у сфері надання безоплатної правової допомоги (та інших послуг), не в останню чергу через наявність великої кількості внутрішньо переміщених осіб. ВПО автоматично отримують право на отримання безоплатної правової допомоги, стикаючись зі специфічним колом правових проблем.

5) інтеграція та соціальна інклюзія: *соціальна інтеграція:* відсутність ефективних програм інтеграції ВПО у нові громади; *дискримінація:* ВПО часто стикаються з дискримінацією з боку місцевих жителів та роботодавців. Відсутність ефективних програм інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нові громади може мати значний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

6) міжнародний контекст та співпраця: *міжнародна допомога:* недостатня координація міжнародної допомоги та підтримки ВПО; *виконання міжнародних зобов'язань:* проблеми з виконанням міжнародних стандартів та зобов'язань щодо прав ВПО.

7) інформаційна підтримка: *інформаційна обізнаність:* недостатня обізнаність ВПО про їхні права та можливості отримання допомоги; *комунікація з органами влади:* недостатньо ефективні канали комунікації між ВПО та державними органами.

Для ефективного вирішення цих проблем необхідно удосконалювати національне законодавство, забезпечувати належну координацію між різними органами влади, а також залучати міжнародних партнерів для надання допомоги та підтримки ВПО.

Перелік використаних джерел:

1. Марущенко С. Правова допомога внутрішньо переміщеним особам. Національна практика. Приклади правових консультацій. Практичний посібник. Київ: Логос, 2017. 110 с.
2. Царьова І.В. Юрислінгвістичні ознаки понять честі та гідності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33. № 2. С. 45–49. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/part_1/8.pdf
3. Царьова І.В. Лінгвоцентричний аспект юридичного тексту. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*. 2020. № 39. С. 97–106.
4. Tsareva I. Functional and derivative space of the legal text Advanced trends of the modern development of philology in European countries: Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. P. 217-233

Безугла Юлія Сергіївна,
доцент кафедри
наглядово-профілактичної діяльності
Національного університету
цивільного захисту України,
кандидат технічних наук

СПИСУВАННЯ ЯК ПРОЯВ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Впровадження цифрових технологій в освіту забезпечує вирішення низки завдань, але призводить до появи негативних наслідків. Проблема недобросовісної, нечесної поведінки у здобувачів вищої освіти існує постійно. А у зв'язку з розвитком технічних засобів, програмного забезпечення та інформаційного простору нечесні форми поведінки здобувачів вищої освіти – плагіат і списування – набувають ще більшого розвитку і переходять на новий рівень.

Порушення принципів академічної доброчесності призводить до

негативних довгострокових наслідків для системи освіти та суспільства в цілому: знижується рівень довіри до освіти, спадає конкурентоспроможність освіти, навчальних закладів, економіки в цілому, втрачається сенс та знецінюється людський капітал, зростає корупція, тіньова економіка, знижується потенціал інноваційного розвитку тощо.

Причини плагіату та списування у закладах вищої освіти досліджуються спеціалістами у різних сферах діяльності: психології, етики, менеджменту, соціології, педагогіки. Слід зазначити, що початок проблеми потрібно шукати на початкових етапах навчання – у школі, де проблемі неакадемічної доброчесності приділяється набагато менше уваги. Хоча саме тут зароджуються і приймаються перші рішення про порушення етичних принципів та принципів академічної доброчесності. У школі недоброчесна поведінка проявляється як списування під час проведення самостійних, діагностувальних та контрольних робіт, а також при виконанні домашніх завдань за допомогою збірників готових домашніх завдань. При виконанні індивідуальних проєктів та творчих завдань учні використовують технології штучного інтелекту. Швидше за все, списування з'явилося одночасно з виникненням навчання в суспільстві. Усунути його повністю неможливо, але знизити його рівень необхідно.

Проблема сьогодення у здобувачів вищої освіти – активне використання сучасних цифрових технологій для списування: використовується смартфон із задалегідь підготовленими матеріалами або застосовується доступ в інтернет для пошуку відповідей. У разі дистанційного навчання ця сфера активно розвивається.

Списування може давати тимчасові переваги і короткострокову вигоду, але воно перешкоджає особистісному зростанню і підриває реальну мету освіти.

Перелік використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 29.05.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 29.05.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Nataliia Bobro,

Ph.D., Director of the digital department
of the European University,
director of the "NooLab & AI"
scientific laboratory
of the European University

IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Education has always played a key role in the development of society, providing it with new knowledge, innovations, scientific discoveries, and technologies. In today's rapidly changing world, the role of education is becoming even more important, as it provides people with the necessary knowledge and skills to live and work successfully in a dynamic economy.

However, the war in Ukraine has posed new challenges to the education system. Destroyed educational institutions, displaced people, and psychological trauma among children all have a negative impact on access to and quality of education. In these difficult conditions, improving the quality of educational services becomes even more important. This includes not only rebuilding the destroyed infrastructure and ensuring access to education for all children but also modernizing teaching methods, and introducing innovative technologies and training specialists that meet the needs of the modern labor market.

As noted by national scientists S. M. Yahodzinsky, A. O. Tymoshenko, and A. O. Kozynets: "innovative technologies in education have demonstrated their promise and potential both during the quarantine of 2020-2023 and during the full-scale war against Ukraine. The destruction of the ability to conduct the educational process directly on the basis of educational institutions did not lead to the collapse of the educational process. Some educational institutions – schools, colleges, universities – resumed teaching in a full synchronous format within a few weeks from 02/24/2022" [1, p. 389].

It is worth noting that the development of professional skills of employees and managers throughout their activities is very important for the modern business environment, which leads to the intensification of educational processes within this concept through the organization of various courses, pieces of training, individual classes, and areas of competence development [2]. Based on this, it is necessary to state the discursive need to revise the existing tools of education management, namely the management of educational services, not only to complete the learning process but also to improve the quality of these services, which will increase the loyalty and interest of the audience.

According to modern research, increased attention to the use of management tools and methods in the education system determines the implementation of the

requirements and recommendations of international quality standards by the heads of European educational institutions when building quality management systems [3].

The very concept of "management" is widely interpreted in the world practice. It is understood as a way or manner of interacting with people, as well as the power and art of management, special abilities, a governing body, or an administrative unit [4, p.8].

Thus, management, or governance, is seen as an independent field of knowledge, a separate discipline, or rather an interdisciplinary area, which is most correctly called "managerial thought", combining science, experience, supplemented by managerial art. Most of the sciences and their achievements influence management thought. Therefore, in any field of activity, including education, one should learn to apply these achievements to achieve the desired results through joint efforts and actions of the staff.

The peculiarity of using management tools and methods in educational institutions determines the importance of education for the development of society and the state, the specifics of providing educational services compared to other types of services, which not only justifies the importance of the result of the work of educational institutions but also determines the complexity of its definition.

The result of educational activities is a specialist, in particular, the unit of measurement of all effects, the highly qualified labor force that is available on the labor market. In addition, the activity of an educational institution is not just the production of educational services or the training of a professional specialist, but also a mechanism for the development of human potential. Educational services mean nothing without a medium, and the professional competence of a specialist is expressed not only in the possession of knowledge but also in the ability to effectively apply it in practice.

Thus, effective educational governance should be aimed at realizing the established goals, values and norms. A value is the proclaimed and accepted importance of education, and a goal is formed in accordance with the declared values.

As A. Kozhina emphasizes, the globalization of education involves adapting the system to the requirements of the global market economy [5, p.30]. The modern knowledge-based economy seeks to create a single global educational space based on unified educational standards. The quality of education, as a characteristic of the educational process and its results, takes into account modern ideas about what the educational process and its results should be. Accordingly, the quality of education is ultimately expressed in the competence of an individual upon completion of the educational process, and the quality of the educational process itself is a set of characteristics and conditions of the educational process that contribute to obtaining a quality educational result.

Educational management, in this case, acts as a separate institution in the overall management system. Thus, the management of an educational institution is a comprehensive process aimed at:

- ensuring effective and high-quality education and upbringing of individuals by optimizing the educational process itself and its components;
- setting educational benchmarks (the level of opportunities available to achieve the goal);
- ensuring the unity of the educational process, considering it as a system of laws, principles, content, form, and methods;
- management of an educational organization with the involvement of all existing potential: personnel, technologies, material and technical base, information and financial resources, organizational structures, etc.

Implementation of quality management systems in the education system is the main task in building a university management system. The main reasons that influence the university's decision to implement and improve quality systems are to meet the requirements of all stakeholders (students, employers, and others), as well as to increase the efficiency of the organization.

The experience of the world's leading universities shows that the success of an educational institution is determined by the chosen quality strategy. Currently, in the international educational sphere, there are three main groups of quality models that form the basis of a university's quality assurance system.

The first group is based on the concept of total quality management. This model is an overarching philosophy based on the implementation of quality principles in all organizational processes. The five fundamental principles of this model include:

- a clear focus on customer needs;
- continuous improvement;
- ensuring the quality of internal processes;
- process orientation;
- error prevention instead of control.

The second group represents a system characterized by the criteria of the quality improvement model. This is the model of the European Foundation for Quality Management; the model of the European Association for Quality Assurance in Higher Education, which is coordinated with the "Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area" [6].

The third group includes quality improvement models that have a narrower focus than the second group. These are the balanced scorecard, six sigma methodology (a world-renowned quality improvement methodology that is mainly aimed at eliminating defects in products, services, and processes in all sectors), engineering system, and other models. Implementation of these models in the work of the university is a more labor-intensive process and requires special training at all levels of the institution.

The variety of models of quality management in higher education is expanded within each model due to the specifics of the content of the indicators used. This specificity is determined by the composition and content of quality control and assessment procedures (self-assessment, audit, various forms of monitoring, and ongoing evaluation, which are conducted at certain time intervals). There is a wide

variety of approaches to the selection of evaluation methods.

In the practice of quality assessment, the most commonly used method is the quantitative assessment of quality factors for compliance with established standards using natural units of measurement. The analysis of internal quality assurance systems at universities shows that some of them continue to use outdated management principles, focusing on solving emerging problems rather than eliminating the causes that give rise to them. It is worth noting that not all universities are guided by the mission, vision, and strategic plan and specify them at the level of programs, faculties, and departments when building quality systems. In most universities, only knowledge is assessed, and skills and competencies are not assessed.

Thus, quality management systems should be flexible to assess the quality of activities not only of the entire university but also of faculties, specialties, and individual educational programs. After all, it is only through improving management approaches and implementing modern standards that a high level of educational services can be provided and society's development can be supported in difficult conditions.

List of references used

1. Ягодзінський С. М., Тимошенко А. О., Козинець А. О. Цифрова революція в освіті: від комп'ютеризації до інформатизації та назад. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 26 жовтня 2023 р. /редкол.: Ю.В. Телячий (гол.) та ін. Хмельницький : ХКТЕІ, 2023. с. 387-389.*
2. Bobro, N. Application of artificial intelligence in higher education institutions: foreign experience. *Three Seas Economic Journal*, 2024. 5(1), с. 19-23. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2024-5-3>
3. Філософія освіти: навчальний посібник. – 2-ге видання / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенко та ін.. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.
4. Lopuschnyak, H. N. Chala, O. Poplavska. Socio-economic determinants of the ecosystem of sustainable development of Ukraine. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science*, 2021. 1. С.1-9. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/915/1/012019>
5. Kozhyna, A. Reducing Poverty, Inequality and Social Exclusion in European Countries Based on Inclusive Approaches to Economic Development. *Economics and Management of The National Economy, The Crisis of National Models of Economic System*, 2022. Pp.29-32. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-269-2-7>
6. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) (Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

Василенко Олена Вікторівна,
професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент

POLICE OFFICERS TRAINING: FOREIGN EXPERIENCE FOR UKRAINE

Rule of law and a strong justice sector are fundamental to a well-functioning modern democracy. Good policing, which serves the people rather than just the state, is therefore central to preventing conflicts and preserving social stability. A new generation of police officers in Ukraine form a modern law enforcement agency with the aim of serving the needs and protecting the rights of citizens.

The police reform process in Ukraine began in March 2014. Since then a modern police development strategy was created and discussed with the participation of the public, national and international experts. There has been a great change in the functions and duties of the police officers who work in close contact with the public. The next stages in reform involve deepening the changes to the National Police; restructuring the work of the crime bloc; changes to the system for police education, developing police computerization, what is more significant under the current conditions of martial law in Ukraine.

To prepare police officers for their societal roles in the 21st century, training and education are at the forefront for their success and survival. Law enforcers need the skills and have to be sensitized to the day-to-day challenges they will have to tackle from the communities they serve, if they are to be effective. So, there is an urgent need to improve preparing law enforcers of new generation, just in sphere of developing their communication and interpersonal skills.

If the profession of law enforcement is to continue to advance, new methods of accommodating change must be developed and implemented. A recent philosophy being pursued by many police agencies throughout the United States and other countries today is *community oriented policing* which causes a change in fundamental methods of delivery of police services and therefore in police training. And the experience of the USA police training according to this sphere can be crucially useful for reform process in Ukraine.

Effective policing occurs when officers and members of the public partner to create safe and crime-free communities. This partnership requires that officers display not only strong technical capabilities but also interpersonal skills. Together, technical and interpersonal skills form the basis of all police work [3].

In the USA the majority of initial law enforcement training police trainee can go through at the local community college or academy is classroom based, supplemented by practical exercises and scenarios. There is no standard national

curriculum, but the state may guide agencies in developing training programs. A Commission on Peace Officers Standards and Training or similar entity establishes minimum selection standards for law enforcement officers, sets minimum education and training standards, and serves as the certification or licensing authority for sworn personnel.

In 2000, The United States Department of Justice, Community Oriented Policing Services Office and the Police Executive Research Forum collaborated to pilot an innovative police training strategy. This problem based learning strategy, titled the Police Training Officer Program, institutionalized adult learning theory and problem solving tools into a process that encouraged new officers to think using a proactive mindset, enabling the identification of and solution to problems within their communities [5].

A U.S. Department of Justice-funded research project identified the following as *core competencies* for law enforcement officers: ability to use good judgment and to problem solve; capacity for empathy and compassion; capacity for multi-tasking; ability to demonstrate courage and to take responsibility; ability to be resourceful and show initiative; demonstrating assertiveness; possess and demonstrate integrity; capacity for engaging in teamwork and ability to collaborate [4].

As experts P. McDermott and D. Hulse have considered, fundamentally, most police activities involve one of two actions: police officers talk to people and they touch people. The “touch factor” in police training, driven by concern for officer safety, encompasses instruction in firearms, motor vehicle stops, self-defense, arrest and control, and responses to crimes in progress [2].

The “talk factor” in police training focuses on verbal interactions during criminal investigations, traffic stops, interviews, and interrogations. Yet, in the USA the Police Officers Standards and Training Council and the Law Enforcement Training Center both support this view and maintain that effective interpersonal skills are essential to virtually every aspect of police operations. Law enforcement officers cannot avoid interactions with the public because they occur so frequently in three very common areas of police work: motor vehicle stops, criminal investigations, and domestic violence and conflicts. Officers cannot predict the exact behaviors they will encounter during every day police service, and, thus, they need strong interpersonal skills to minimize hostility and misunderstandings in these situations [2].

Teaching communication skills applies to the officers' ability to communicate with other officers, other first responders, and the public. With other officers and public safety professionals, proper communication skills are critical in disseminating necessary information. When dealing with the public, officers need to know when to be commanding and when to be friendly and reassuring.

Therefore, law enforcers training agencies must train their officers on how to interact effectively with the public. Any well-established law enforcement academy trains and evaluates all recruits for their technical (e.g., tactical and legal) abilities. For example, in firearms training, recruits must earn a certain score to carry a

weapon. Unfortunately, many agencies do not concentrate on training and evaluating officers' interpersonal skills (e.g., active listening, problem solving, persuasion, and conflict management) even though officers need them to competently execute tactical and legal tasks. But community policing is an important aspect of a law enforcement career. If officers cannot communicate with the public, poor community relations will hinder even the most technically proficient departments.

Developing communication and interpersonal skills comes with experience and exposure. There are some ways to get started. 1) Volunteering with a local police department or with any community service organization can provide you with some of the skills abilities needed to be an effective community policing officer. 2) Gaining work experience means that almost any type of work experience can help to develop the skills needed to be an effective community policing officer. 3) Taking related courses. This could be through educational courses focused on communication or critical thinking. Understanding listening strategies and how to communicate with the various populations a police officer will come in contact with is incredibly valuable. Critical thinking takes practice and will help to develop better problem-solving abilities [4].

To improve officers' performance in common police practices in the USA, training agencies instruct personnel on *basic competencies* that ease communication between the police and the public during motor vehicle stops, criminal investigations, and domestic conflicts. These skills fall into three categories: setting the stage, gathering evidence, and confirming information.

To set the stage for effective communication, officers should practice crucial *verbal* and *nonverbal conversation habits*. These include eye contact, body position, voice tone, facial expressions, gestures, physical distance, and physical contact. Police also should use open invitations to talk, such as encouragers and closed and open-ended questions. When gathering evidence, four communication skills assist officers in collecting pertinent information: *focusing*, *paraphrasing*, *reflecting*, and *confronting*. Focusing helps with reframing and reconstructing problems. When paraphrasing, officers restate someone's thoughts in different words and in a nonjudgmental manner. Reflecting involves feelings as officers articulate an individual's emotions, whether stated or implied. Finally, confronting aids police in identifying discrepancies in a story. To confirm information, officers should use two strategies to pull together relevant data and ensure that they accurately capture an individual's story. *Clarifying* confirms that the officer and the individual agree on the exchanged information, and *summarizing* establishes that all information gathered is accurate [2].

Thus, communication abilities and interpersonal skills are among the most needed for the professional efficiency of every law enforcement officer.

The nonmilitary police academy model is focused on adult learning strategies where curriculum is directed toward a softer approach within the classroom and aimed to teach critical thinking, decision making, or problem solving. Multiple teaching methods are used to best prepare students to become self-directed police

officers who can truly solve problems, analyze issues, learn from their mistakes, and think creatively. If police departments are working within a community policing philosophy, they want or prefer critical thinking, problem solving officers in the field instead of military warriors as their police officers. Not surprisingly, the vast majority of college and university police academies were found to be employing a predominately stress-free educational environment.

Перелік використаних джерел:

1. Barrows H. S. Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. In *Wilkerson L., Gijsselaers W. Bringing problem-based learning to higher education: Theory and practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1996. P. 3-12.
2. McDermott P.J. Focus on Training. Interpersonal Skills Training in Police Academy Curriculum. URL: <https://leb.fbi.gov/2012/february./focus-on-training-interpersonal-skills-in-police-academy-curriculum>.
3. Miller G. I. On the Construction and Production of Ideology: The Question of Police Civility. *American Society of Criminology*. Denver. Colorado, 1983.
4. Police Officer Academy Training. *Law Enforcement*, 2015, № 3: URL: <http://www.law.enforcementedu.net/police-officer/police-training/>.
5. Rushing P.S. A New Strategy for Training Police Officers – the PTO Program. *CALEA Update Magazine*. Issue 102. 2015.
6. Queen C. R. Effectiveness of Problem-Based Learning Strategies within Police Training Academies and Correlates with Licensing Exam Outcomes. Dissertations. / C. R. Queen. – Western Michigan University. 2016. 243 p. URL: <http://scholarworks.wmich.edu/dissertations/1404/>.
7. Young M. E. Learning the Art of Helping: Building Blocks and Techniques. 4th ed. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall. 2009.

Гусєва Катерина Анатоліївна,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент
кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Войцеховська Дар'я Миколаївна,
капрал поліції, курсант 205 н.г. ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах сьогодення надзвичайно важливо аналізувати питання безпеки в країні та суспільстві. Слід зазначити, що правопорядок та публічна безпека у суспільстві можуть формуватися багатьма факторами, зокрема, діями державної влади, громади і громадян, їх взаємодією, законодавством та

соціальними змінами. Однак в умовах напруженої політичної, економічної та соціальної ситуації, викликаної військовою агресією з боку Російської Федерації, ця проблема вирішується недостатньо ефективно. Однією з причин такої ситуації є відсутність на законодавчому рівні єдиного категоріального апарату у сфері забезпечення правопорядку, зокрема, відсутність єдиного визначення поняття публічної безпеки та порядку. Важливість значення цієї теми обумовлена реаліями воєнного часу, які вимагають додаткових заходів для відновлення безпечного середовища, забезпечення стійкого та ефективного функціонування системи охорони публічної безпеки та порядку, підвищення рівня довіри населення до Національної поліції України, органів державної влади та створення безпечного середовища для життя та ведення бізнесу.

Питання охорони публічної безпеки та порядку правового регламентування системи національної безпеки не є новим, проте постійно знаходиться в пошуку оновлених методів та підходів різного спрямування серед досліджень науковців. До авторів монографій, які присвятили свої праці даній темі, відносяться: Резнікова О. О. [4], Чижов Д. А. [3], Мельниченко Б., Фігель Н. [5] та інші. Результати численних наукових праць, досліджень свідчать про те, що правові норми в сфері національної безпеки потребують постійного оновлення та вдосконалення.

Резнікова О.О. у своєму дослідженні стверджує, що «система забезпечення національної безпеки покликана протидіяти загрозам різного походження й рівня, її суб'єктами може бути держава, органи державної влади (насамперед сектор безпеки та оборони, сектор стратегічного управління), а також громадянське суспільство, організації, підприємства та громадяни, які залучаються до виконання відповідних завдань, тобто, є тотожними основним суб'єктам системи поняття національної стійкості» [4]. На думку Чижова Д.А., рівень забезпечення прав і свобод людини визначається розвиненістю механізмів і розробленістю засобів (заходів і процедур), які можуть використовуватися під час охорони і захисту прав і свобод людини, що і дозволяє говорити про захищеність і безпеку особистості у державі [3]. Мельниченко Б. та Фігель Н. у своєму дослідженні визначили, що «основним суб'єктом національної безпеки є держава, яка виконує свої функції у сфері національної безпеки через органи законодавчої, виконавчої та судової влади, недержавні організації та громадян. Головними об'єктами національної безпеки є громадяни (їхні права і свободи), суспільство (його духовні та матеріальні цінності), держава (її конституційний устрій, суверенітет і територіальна цілісність)» [5].

Варто зазначити, що певне законодавче регулювання все-таки існує. Зокрема, відповідно до наказу МВС України від 10.08.2016 № 773 основними формами взаємодії Національної поліції України та Національної гвардії України під час забезпечення публічної безпеки і порядку є: спільне патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних або громадських місць;

забезпечення публічної або громадської безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних або громадських місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць [7].

Не менш важливим фактом є те, що відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2022 № 1078-р було внесено зміни до Закону України "Про освіту", а саме до частини п'ятої статті 53 щодо залучення здобувачів освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ, які мають спеціальне звання поліції, до заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану. Одним із факторів цієї зміни, ймовірно, є зменшення кількості кадрів в поліції, а також необхідність залучення додаткової сили для підтримання правопорядку [8].

Проте, як можна помітити, зазначене положення не в повному обсязі відображає особливості взаємодії в умовах дії воєнного стану.

Згідно із Законом України «Про національну безпеку України» сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання [1]. Аналіз ключових положень вищевказаного закону свідчить про те, що Національна поліція посідає особливе та важливе місце в системі національної безпеки.

До системи суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах сьогодення входять представники як органів державної влади, так і місцевого самоврядування, які забезпечують діяльність із захисту національної безпеки і оборони державного суверенітету України. Національна поліція України є одним з органів виконавчої влади, що входить до сектору безпеки і оборони у відповідності до Закону України «Про Національну поліцію», і за статтею 1 вищевказаного Закону є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, можливих соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2]. Взаємодія поліції та суспільства має будуватися на принципах довіри, прозорості та взаємодопомоги у боротьбі зі злочинністю.

Сьогодні територіальні та міжрегіональні органи Національної поліції та усі її структурні і відокремлені підрозділи, тісно співпрацюючи з іншими державними органами та суб'єктами, які наразі виконують весь спектр невідкладних спеціальних службових завдань, протистоять небезпеці, що постала перед державою в умовах воєнного стану. Це включає участь у

реагуванні на надзвичайні ситуації, проведення аварійно-рятувальних робіт, а також сприяння виконанню завдань територіальної оборони та цивільного захисту, передбачених у особливий період та під час дії правового режиму воєнного стану.

У другу річницю початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України Міністр МВС України І. Клименко констатував: "Із початку війни повноваження поліції збільшилися на 80%". Нам потрібно допомагати відповідним службам, які документують воєнні злочини, проводити стабілізаційні заходи та працювати з людьми. Сьогодні патрульні поліцейські здійснюють евакуацію людей разом з іншими підрозділами. Патрульна поліція супроводжувала автомобілі з продуктами харчування на початку широкомасштабного вторгнення та чергувала в населених пунктах, аби не було мародерства. Більше того, патрульна поліція безпосередньо воює у штурмових загонах разом з підрозділами «КОРД» і «Лють» [6].

Поліцейські несуть службу на деокупованих територіях у складі зведених загонів допоміжних сил, надаючи поліцейські послуги та гарантуючи порядок та безпеку місцевих мешканців. Крім того, поліція виконує функції з попередження, документування та розкриття воєнних злочинів у тісній взаємодії з СБУ та прокуратурою. Водночас співпраця Національної поліції України відбувається і з іншими суб'єктами національної безпеки, такими як: Збройні Сили України, прикордонні служби, ДБР, НАБУ, БЕБ та інші.

В умовах воєнного стану спектр повноважень Національної поліції розширюється. До них можуть додаватися: забезпечення охорони громадських місць, об'єктів критичної інфраструктури та стратегічних об'єктів; забезпечення продовольчої та гуманітарної допомоги; боротьба з диверсійно-розвідувальною діяльністю; надання першої медичної допомоги, евакуація поранених та хворих; евакуація населення з небезпечних зон тощо.

Варто виокремити особливості забезпечення публічної безпеки та порядку, які передбачено Постановою Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» від 08.07.2020 № 573, яка окреслює взаємодію з іншими правоохоронними органами, закріплює права патрулів під час дії комендантської години. Зокрема, серед завдань: 1) затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення; 2) перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться; 3) вилучати в осіб предмети, які є зброями,

засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції; 4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуювати транспортні засоби; 5) входити або проникати на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб; 6) використовувати зі службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам, підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні злочину або для доставки до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину; 7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби [9].

Однак досі не введено відповідальності за порушення комендантської години. Парламентарі не ухвалили у другому читанні законопроект № 1095, тож фактично він зараз не діє. А це дає можливість уникати адміністративної відповідальності за порушення комендантської години.

Таким чином, на основі зазначеного можна зробити висновок, що роль Національної поліції України є вкрай важливою для забезпечення стабільності та безпеки в країні. Її завдання та функції включають не лише боротьбу із злочинністю, але й протидію тероризму та участь у взаємодії з іншими державними органами та суб'єктами, які наразі виконують весь спектр невідкладних спеціальних службових завдань в умовах сьогодення.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018. *Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241.*
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.*
3. Чижов Д. А. Національна безпека як елемент системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина. – 2021. – № 4 (74).
4. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. – 2022. – 532 с.
5. Мельниченко Б., Фігель Н. Основні підходи до розуміння поняття «національна безпека». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* – 2021. – № 2 (30).
6. «Із початку війни повноваження поліції збільшились на 80%», – Ігор Клименко про реформу НПУ. *Національна поліція України*. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/iz->

rochatku-viiny-povnovazhennia-politsii-zbilshyls-na-80-ihor-klymenko-pro-reformu-npu

7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку» – 2016. – № 773.

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану» – 2022. – №1078-р.

9. Постанова Кабінету Міністрів України "Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану" – 2020. – №573.

Гребенюк Андрій Миколайович,
завідувач кафедри економічної
та інформаційної безпеки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент

Лукомська Аліна Андріївна,
слухач магістратури I курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗКРИТТЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ АНАЛІЗУ МОЗКУ ПОМЕРЛИХ

Розкриття будь-якого кримінального правопорушення неможливе без ретельної роботи з різноманітними видами слідів. Робота з ними складається з декількох етапів: виявлення, фіксація, вилучення, дослідження, оцінка та використання. Цей процес займає значний час, оскільки без належного збору доказів на початкових етапах (виявлення, фіксація, вилучення) неможливо забезпечити повне дослідження та ефективно використання доказів у процесі доведення.

Біологічні сліди у цьому контексті є особливо специфічними, і робота з ними має низку особливостей. Складність роботи з біологічними слідами полягає в тому, що вони можуть швидко піддаватися деструктивним змінам, що унеможливорює їх використання для вирішення ідентифікаційних завдань. Біологічні сліди можуть бути утворені кров'ю, спермою, слиною тощо. До них належать також волосся, органи та тканини людського організму, кістки та їх фрагменти. Джерелом біологічних слідів є тіло людини та його органи.

Варто відзначити, що на сьогодні науково-технічний прогрес досяг настільки високого рівня, що передумови для змін у природі людського життя стають все більш очевидними. Мозок людини та обчислювальні машини

мають певну схожість, що стимулює дедалі частіше виникнення ідей про можливість їх інтеграції. Тому у нашому дослідженні ми розглядаємо можливість використання новітніх технологій для перенесення інформації, яка міститься у пам'яті померлого (жертви, свідка), через оцифровування мозку та перенесення відповідної інформації у цифровому вигляді на носій. Це дозволило б зберігати інформацію для подальшого аналізу комп'ютерними програмами оцифрованих зрізів мозку з метою детального відтворення подій та з'ясування обставин злочину, що забезпечило б розкриття злочину та встановлення винних. Такий підхід став би справжнім проривом у криміналістичній науці, а також ефективним методом для швидкого розкриття злочинів із стовідсотковим визначенням винних без необхідності довготривалих пошуків свідків, допитів та численних експертиз.

Особливо актуальним це є у контексті розслідування воєнних злочинів в Україні, зумовлених повномасштабним вторгненням Російської Федерації. У таких умовах, коли кількість жертв та свідків значна, а традиційні методи збору доказів можуть бути ускладнені або неможливі через небезпеку чи недоступність, використання новітніх технологій для оцифровування мозку може стати критично важливим інструментом. Це дозволить не лише оперативно відтворювати події та обставини злочинів, але й забезпечити збереження інформації, яка може бути втрачена через час або фізичні обмеження традиційних методів розслідування.

Процес завантаження свідомості (англ. Mind uploading) – є гіпотетичною технологією сканування і мапування головного мозку людини, що дозволить перенести свідомість і підсвідомість людини в іншу систему, на якийсь інший носій, можливо, цифровий (наприклад, комп'ютер зі штучною нейронною мережею) [1].

Цей процес має відповідати певним особливостям. Після смерті свідомості пам'ять зберігається в мозку близько 12 годин при кімнатній температурі у вигляді певної щільності рецепторів на синапсах нейронів. Рецептори під час життя мозку реагують на нейромедіатор глутамат у різних концентраціях, і зміни лише одного рецептора на площі в один мікрон на мембранах дендритів нейронів можуть змінити характеристики пам'яті, що зберігається всередині нейрона.

Пам'ять нейрона з областей сірої речовини мозку – це нейромедіаторна постсинаптична відповідь певної концентрації глутамату до сусідніх нейронів. Ця відповідь виникає при внутрішньонейронній синхронізації везикул у відповідь на сигнал, що надходить від рецепторів цього нейрона, який реагує на нейромедіатор передсинаптичних нейронних зв'язків. Пам'ять нейрона може змінюватися, якщо нейрон зазнає змін у щільності глії, що його оточує, при одночасному повторенні передсинаптичного сигналу, якому піддається цей нейрон [2, с. 124].

Таким чином, пам'ять з оцифрованого мозку можна спочатку перенести у цифровому вигляді на носій, де вона зберігатиметься до появи комп'ютерних

програм для аналізу оцифрованих зрізів мозку. Оскільки комп'ютер не здатний на повноцінне аналітичне мислення, як людський мозок, а лише на обробку інформації за заздалегідь створеними алгоритмами, ідея полягає в тому, що після сканування мікроскопом мікронних зрізів мозку створюється карта мозку з повним описом щільності рецепторів на дендритах.

Труднощі сканування мозку сьогодні полягають у тому, що неможливо швидко здійснити аналіз нейронних мереж з використанням сучасних комп'ютерних програм. Сучасні гібридні штучні нейронні мережі не здатні обробляти великий обсяг даних, і створення карти мозку займає до 6 років. Тому без тимчасової заморозки мозку під час процедури завантаження свідомості не обійтися. Однак можна обійтися без створення комп'ютерної карти мозку, а використовувати фотографування зрізів мозку.

Зберігання об'ємних фотографій зрізів мозку, отриманих при фотографуванні під різними кутами, дозволяє зберегти пам'ять мозку в хмарному сховищі або на компакт-диску. Необхідні спеціалізовані мікроскопи для вивчення мозку, а також програми, що вміють відділяти рецептори в масі глії та нейронів і співвідносити їх з іншими зрізами, формуючи загальну картину розташування нейронів, аксонів, дендритів та типів нейронів. Визначення типу рецепторів не є обов'язковим, головне – знати тип нейронів.

На основі всього вищевикладеного варто наголосити на тому, що точна комп'ютерна симуляція людського мозку дозволить вченим краще зрозуміти принципи, за якими він діє, і розібратися в механізмах розвитку психічних розладів серійних убивць для подальшого запобігання вчинення злочинів. Крім того, штучний аналог стане ідеальним об'єктом для випробувань нових методів розслідування злочинів. Оскільки повне зчитування пам'яті в мозку жертви надасть працівникам правоохоронних органів можливість дуже швидко розкрити те чи інше кримінальне провадження. Вважаємо, що наше дослідження може стати підґрунтям для подальшого розвитку відповідної проблематики у галузі криміналістики. Ми впевнені, що з розвитком новітніх технологій у кожній криміналістичній лабораторії працівники зможуть з легкістю зчитувати усю необхідну інформацію з мозку жертви за короткий період часу, без потреби збирати та досліджувати неабияку кількість слідів, що значно полегшить та прискорить процес виявлення винного. А отже, унеможливить виникнення нових смертей, що є дуже важливим, адже життя людини є найвищою соціальною цінністю [3, с. 372].

Тому ми хочемо надати пропозиції стосовно розробки таких технологій.

Назва приладу: NeuroScan (Нейрокримінальний аналізатор свідомості).

Склад приладу:

– Мікросхема обробки даних. Відповідає за зчитування та обробку біоелектричних сигналів мозку.

– Мікроелектроди. Призначені для зчитування біоелектричних сигналів з мозку померлої особи.

– Безпроводний модуль зв'язку. Відповідає за передачу оброблених

даних на зовнішній обчислювальний пристрій.

– Екран для візуалізації результатів. Відображає оброблені дані та результати аналізу.

Корпус приладу захищає всі компоненти та забезпечує зручне розміщення та користування.

Призначення та функції:

NeuroScan призначений для зчитування біоелектричних сигналів з мозку померлої особи та аналізу цих даних з метою розкриття злочинів.

Функції включають зчитування, обробку та аналіз біоелектричних сигналів, відображення результатів на екрані та передачу оброблених даних на зовнішній комп'ютер.

Використання приладу:

Підготовка головного мозку.

Перш ніж використати прилад, потрібно видалити мозок з тіла померлої особи під час підготовки до зберігання та обробки. Після видалення мозок заморожується для збереження його структури та електричної активності.

Заморожений мозок може бути збережений в спеціальних контейнерах з рідким азотом або в морозильних камерах до моменту використання.

Після смерті тіло померлої особи піддається медичній підготовці, включаючи видалення мозку та замороження з метою збереження цілісності тканин та електричної активності для подальшого зчитування.

Замороження мозку померлої особи може бути важливим кроком для збереження цілісності тканин та збереження електричної активності для подальшого зчитування біоелектричних сигналів. Процес заморожування може сповільнити деградацію тканин та втрату важливих даних. Однак це також може вимагати спеціальних умов зберігання та обробки, але це складний і дорогий процес.

Необхідність видалення мозку для зчитування інформації залежить від конкретних характеристик приладу та методів, використаних для зчитування сигналів. Деякі технології можуть дозволити зчитувати сигнали без необхідності видалення мозку, але це може бути складним завданням через наявність черепних кісток та інших перешкод.

Враховуючи це, можна сказати, що заморожування мозку може покращити можливості отримання якісних даних за умови, що збереження та обробка тканин буде виконана правильно. Однак це вимагає серйозного вивчення та дослідження для розробки ефективної методології в умовах воєнного стану в Україні, спричиненого повномасштабним вторгненням Російської Федерації. Використання новітніх технологій дозволить ефективніше збирати докази та встановлювати обставини злочинів, навіть коли традиційні методи збору доказів недоступні або небезпечні. Це сприятиме швидшому та точнішому розслідуванню злочинів, забезпечуючи справедливість для жертв та притягнення винних до відповідальності. Впровадження таких технологій потребує відповідних змін у кримінальному

процесуальному законодавстві України. Зміни мають забезпечити правову основу для використання даних, отриманих шляхом оцифрування мозку, у судових процесах.

Отже, розвиток новітніх технологій для оцифрування пам'яті з мозку померлих може стати значним досягненням у криміналістиці. Це не лише підвищить ефективність розслідувань, а й забезпечить збереження важливої інформації, яка може бути втрачена через час або фізичні обмеження традиційних методів. В умовах воєнного стану в Україні, коли кількість злочинів та жертв значна, а можливості традиційних методів збору доказів обмежені, такі технології можуть стати ключовим інструментом у забезпеченні справедливості та притягненні винних до відповідальності.

Перелік використаних джерел:

1. Завантаження свідомості. *Вікіпедія*. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96 (дата звернення: 03.06.2024).
2. Галян І. М. Психодіагностика. *Навчальний посібник*. Київ: «Академвидав». 2009. 463 с.
3. Гребенюк А., Лукомська А. Перспективи використання в криміналістиці інноваційних технологій щодо оцифрування мозку померлих для розкриття злочинів. *Науковий вісник ДДУВС*. Спец. випуск № 2. 2022. С. 336-373.

Ділігул Аліна Сергіївна,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Актуальність реформування системи цивільного судочинства в Україні визначається закріпленням у нормативних актах процесуальних інститутів, які раніше не існували в національній судовій системі і, які стали нововведенням. Одним з таких нововведень є експертиза в галузі права цивільного судочинства. Висновки експерта з питань права у цивільній справі представляють собою результати проведеної експертизи, включаючи обґрунтовану відповідь на питання щодо можливості застосування аналогії закону чи аналогії права до відносин, що становлять предмет судового спору.

Відповідно до статті 65 ЦПК України експерта з питань права вважають

одним із учасників судового процесу, тобто особою, яка сприяє здійсненню правосуддя у цивільних справах. Дане сприяння необхідне для надання консультативно-технічної допомоги судді (суддям), що полягає у поданні до суду загальноприйнятого тлумачення змісту норм іноземного права та практики їх застосування, а також рекомендаційного висновку стосовно застосування аналогії закону чи аналогії права у судовій справі. Важливо відрізнити висновок експерта з питань права від висновку експерта в розумінні Закону України «Про судову експертизу». Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, що входять до предмета доказування, і встановлення яких вимагає наявності у експерта спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо.

Експертиза в галузі права та формування за її результатом висновку експерта з питань права не передбачена Законом України «Про судову експертизу» і не спрямована на встановлення чи дослідження обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін. Висновок експерта у галузі права має консультативний характер і не є обов'язковим для суду. Він не містить дослідження, яке стосується обставин справи, та не є джерелом доказової інформації. Але надає відомості, які можуть бути важливими для кваліфікації судом правовідносин сторін і вибору правової норми для застосування. Такий висновок експерта в галузі права не здатний підтвердити або спростувати будь-яку обставину, що є предметом доказування у справі [1, с. 23].

Участь експертів з питань права у цивільних справах та надання ними висновків є новизною цивільного процесуального законодавства України, запровадження якої обумовлено збільшенням випадків застосування положень іноземного законодавства, міжнародної судової практики, а також спрямування на забезпечення реалізації верховенства права під час здійснення судового процесу. Очікується, що залучення експертів з питань тлумачення іноземного права до українського судового процесу сприятиме правильному розумінню змісту норм міжнародного права та досягненню єдиної точки зору щодо їх розуміння й узагальнення правозастосовної практики [2].

Висновок експерта з питань права представляє собою остаточний результат аналітичної діяльності експерта щодо пошуку відповідей на питання, які є предметом експертизи, яка проводиться на основі логічних умов та з використанням наявних спеціальних знань в галузі права. Цивільне процесуальне законодавство окреслює коло питань, які можуть бути піддані правовій експертизі і, відповідно, може бути сформульований висновок експерта з правових питань за результатами його реалізації: 1) застосування аналогії закону або аналогії права до правовідносин, які є предметом судового процесу; 2) зміст норми іноземного права згідно з їх офіційним тлумаченням, практикою застосування та доктриною у відповідній іноземній країні. Відповідно до статті 114 ЦПК України висновок експерта в галузі права не може містити: оцінки доказів; вказівок щодо достовірності чи недостовірності тих чи інших доказів; вказівок про перевагу одних доказів над іншими;

вказівок щодо того, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи.

Отже, на основі вищевикладеного можна зробити деякі висновки, що цивільно-процесуальним законодавством не встановлені обов'язкові вимоги до форми викладу та змісту висновку експерта з питань права. Висновок може бути викладений в довільній формі, проте так чи інакше, але у документі, складеному фахівцем в галузі права у зв'язку з правовою оцінкою конкретної справи, обов'язково зазначаються наступні відомості: назва акта (висновок експерта з правових питань); у якій справі (її номер, назва); від кого надійшов запит на проведення експертизи в цій галузі; які матеріали надані в розпорядження експерта, на підставі яких зроблено висновок (їх перелік, обсяг); відомості про експерта, який надав висновок (з даними про науковий ступінь, вчене звання, посаду, стаж роботи у відповідній галузі тощо); визначення фактичних обставин справи, що визнані експертом як доведені; нормативно-правові акти, які були використані експертом з питань права для оцінки; окремі конкретні відповіді на кожне питання, яке поставлено перед експертом з питань права з обґрунтуванням; загальний висновок та підпис експерта.

Висновок експерта долучається до справи за ухвалою суду і розглядається під час судового засідання. Суд має право в своєму рішенні посилатися на висновок експерта в галузі права як на джерело інформації, яка в ньому міститься, та повинен самостійно зробити висновки стосовно поставлених питань. Висновок експерта з питань права не є доказом у справі, оскільки він має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду. Саме тому жоден висновок експерта для суду не повинен мати заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом з іншими доказами [3, с. 131].

Перелік використаних джерел:

1. Штефан А.С. Висновок експерта у цивільному судочинстві. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 2. С. 16–28.
2. Поліщук М.Г. Експертиза як форма використання спеціальних знань у цивільному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №3. С. 125-127.
3. Кройтор В. А. Висновок експерта з питань права. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці, 2018. С. 129–131.
4. Бисага Ю.М., Заборовський В.В. Процесуальне становище експерта та спеціаліста як учасників цивільного процесу. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. №1. С. 31-36.

Карпенко Роман Валерійович,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ОРГАНІВ НОТАРІАТУ В ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

1. Правова засада діяльності нотаріуса в контексті протидії корупції: забезпечення законності та довіри. Основна мета нотаріальної діяльності – підтвердження юридичної достовірності документів та угод. Це знижує ризик фальсифікації документів, що часто використовується корупційними схемами. Транспарентність та відкритість: нотаріуси працюють у відкритому режимі, що забезпечує доступ до інформації про юридичні угоди та транзакції, що сприяє прозорості бізнес-процесів [1].

2. Професійна етика та стандарти діяльності нотаріуса як бар'єр перед тіньовою економікою: зобов'язання дотримуватися норм законодавства. Нотаріуси повинні строго дотримуватися вимог законодавства, що запобігає легалізації доходів від злочинної діяльності. Контроль за джерелами фінансування: при укладанні нотаріальних угод нотаріуси здійснюють перевірку джерел фінансування, що допомагає виявляти та припиняти транзакції з нелегальними доходами. Відмова від підтримки сумнівних операцій: нотаріуси мають право відмовити в участі у нотаріальній діяльності, якщо вони підозрюють, що угода може бути пов'язана зі злочинною діяльністю або корупцією [2].

3. Освіта та навчання як ключовий елемент в роботі нотаріату проти корупції та тіньової економіки. Підвищення професійної кваліфікації: нотаріуси постійно підвищують свою кваліфікацію, що дозволяє їм краще розуміти ризики корупції та тіньової економіки і ефективно протидіяти їм. Інформаційна кампанія для громадськості: нотаріальні органи активно співпрацюють з громадськістю, проводячи інформаційні кампанії про ризики корупції та методи їх запобігання. Співпраця з іншими державними органами: нотаріуси активно співпрацюють з правоохоронними органами, поділяючи інформацію про підозрілі та сумнівні угоди, що сприяє більш ефективному контролю над корупційними схемами [3].

4. Значення юридичної відповідальності нотаріусів. Суворі відповідальність за помилки: нотаріуси несуть відповідальність за свою діяльність перед законом. Помилки або зловживання з їх боку можуть призвести до серйозних правових наслідків. Аудит та перевірка діяльності:

регулярні аудити нотаріальної діяльності сприяють виявленню недоліків та запобіганню корупційним схемам [4].

5. Технологічні інновації в нотаріаті як інструмент протидії корупції. Електронні системи верифікації: використання цифрових технологій дозволяє нотаріусам швидко та ефективно перевіряти автентичність документів та підписів. Блокчейн-технології для транспарентності: впровадження блокчейну може забезпечити надійний захист від фальсифікації документів та забезпечити неперебірність даних.

6. Міжнародне співробітництво та обмін досвідом: співпраця з міжнародними організаціями. Нотаріуси активно співпрацюють з міжнародними органами для обміну досвідом та найкращими практиками у протидії корупції. Гармонізація законодавства: розвиток спільних стандартів та норм для нотаріальної діяльності між країнами може сприяти ефективнішій протидії корупції на міжнародному рівні.

7. Взаємодія з громадськістю та активна роль у формуванні правосвідомості. Інформаційні кампанії для громадян: проведення освітніх заходів та кампаній для підвищення рівня правосвідомості серед населення. Участь у громадських обговореннях: нотаріуси беруть активну участь у громадських обговореннях щодо реформування законодавства та поліпшення нотаріальної практики. Органи нотаріату відіграють головну роль у протидії корупції та тіньової економіки не лише через свою професійну діяльність, але й завдяки використанню технологічних інновацій, міжнародному співробітництву, а також активній взаємодії з громадськістю. Ці аспекти спільно формують систему, що гарантує прозорість, законність та відкритість у бізнес-процесах, знижуючи ризики корупційних та нелегальних дій в економіці.

Перелік використаних джерел:

1. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект : монографія / Ю. В. Гаруст, В. І. Мельник. Суми : ВПП «Мрія», 2019. 256 с.

2. Гемер А. С. Соціально-правові засади виникнення корупції: світовий досвід та вітчизняна практика : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / А. С. Гемер ; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 105 с.

3. Мельник С. І. Фінансова розвідка в Україні: сутність та основні суб'єкти забезпечення. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави*. 2022. С. 151-154.

4. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні [Текст] : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.

Кердивар Валентин Віталійович,
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології
науково-дослідного центру
Національного університету
цивільного захисту України,
доктор філософії
зі спеціальності «Психологія»

НАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження особливостей діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану обумовлена сучасними викликами, що постали перед системою освіти в Україні. Воєнні дії суттєво впливають на функціонування всіх суспільних інституцій, зокрема і на систему вищої освіти. Заклади освіти зі специфічними умовами навчання, такі як військові академії, інститути з підготовки фахівців для силових структур та інші, мають додаткові завдання та виклики в умовах воєнного стану. Вивчення їхньої діяльності допоможе розробити ефективні стратегії забезпечення безперервного освітнього процесу та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання змушені адаптувати свої освітні програми та організаційні структури до нових реалій. Зокрема, відбувається адаптація навчальних програм, введення нових курсів та дисциплін, що враховують сучасні виклики та потреби оборони та безпеки держави. Також зміни в організації навчального процесу включають використання дистанційних та змішаних форм навчання для забезпечення безпеки студентів та викладачів. Мобільність кадрів стає критично важливою, зокрема залучення викладачів та інструкторів з практичним досвідом участі у воєнних діях для підвищення рівня підготовки курсантів та студентів [1, 2].

В умовах воєнного стану значно ускладнюється матеріально-технічне забезпечення закладів вищої освіти. Основні напрями змін включають забезпечення безпеки, обладнання навчальних приміщень укриттями, встановлення систем сповіщення та евакуації. Технічне обладнання оновлюється сучасною технікою та обладнанням, необхідними для практичної підготовки фахівців. Забезпечення курсантів, студентів та викладачів необхідними ресурсами (навчальні матеріали, засоби зв'язку, медичні засоби) також є важливим аспектом.

Психологічна підтримка в умовах воєнного стану є надзвичайно

важливою. Зростає потреба у створенні центрів психологічної допомоги при закладах освіти, проведенні тренінгів та консультацій для забезпечення психічного здоров'я та стійкості учасників освітнього процесу. Підтримка морального духу, організація заходів з підвищення патріотичного духу та мотивації курсантів, студентів та викладачів, а також соціальна підтримка здобувачів з числа переселенців, сиріт та тих, хто втратив близьких під час воєнних дій, є ключовими тенденціями роботи [3].

Заклади вищої освіти активно впроваджують інноваційні підходи та розширюють співпрацю з різними організаціями. Співпраця з міжнародними партнерами дозволяє обмінюватися досвідом та отримувати підтримку від закордонних вишів та організацій. Впровадження інновацій, розробка та впровадження нових технологій навчання, використання симуляційних центрів, віртуальної та доповненої реальності стають невід'ємною частиною навчального процесу. Проведення наукових досліджень з актуальних проблем безпеки та оборони, залучення курсантів та студентів до наукової роботи сприяють підвищенню якості освіти та підготовки фахівців.

Діяльність закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану характеризується значними змінами та адаптацією до нових викликів. Основними напрямками цих змін є організаційна реформа, забезпечення матеріально-технічної бази, психологічна підтримка та впровадження інновацій. Важливою складовою успішної адаптації є також співпраця з міжнародними партнерами та активна наукова діяльність. Вивчення та аналіз цих процесів дозволяє розробляти ефективні стратегії для забезпечення безперервності та якості освітнього процесу, підготовки висококваліфікованих фахівців та зміцнення обороноздатності держави.

Перелік використаних джерел:

1. Rajab K. D. The effectiveness and potential of E-learning in war zones: An empirical comparison of face-to-face and online education in Saudi Arabia. IEEE Access: Practical Innovations, Open Solutions. 2018. Vol. 6. P.6783–6794.
2. Крамаренко І., Корнішева Т., Сілютіна І. Адаптація дистанційного навчання у вищій школі до умов воєнного стану. Перспективи та інновації науки. 2022. Vol.4. №9.
3. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Соціальна педагогіка. 2012. № 7. С.123–127.

Кулик Тетяна,
доцент кафедри
міжнародних відносин та аудиту
НТУ «Дніпровська політехніка»,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Ляшкіна Владислава,
студентка
НТУ «Дніпровська політехніка»

РЕЗУЛЬТАТИ РОКУ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ УКРАЇНА-НАТО

Рада Україна-НАТО – новий спільний орган співробітництва, утворений під час саміту НАТО у Вільнюсі в липні 2023 р. на засадах рівноправності з метою просування політичного діалогу, взаємодії, співпраці і євроатлантичних прагнень України до членства й забезпечуватиме спільні консультації, ухвалення рішень, заходи, а також слугуватиме механізмом кризових консультацій між Україною і НАТО [14, § 12].

Ключовими характеристиками Ради Україна-НАТО (далі – РУН) є «новий» та «спільний». Новий, оскільки Рада – це не оновлена Комісія Україна-НАТО, яка скликалась на запрошення НАТО й організація засідань якої відбувалась в форматі «N+1» (де N – країни-члени НАТО + країна-партнер або форум країн за специфікою [1, с.190]), що потребувало одностайної згоди країн-членів НАТО. Такий формат відносин створював умови непрямого втручання у відносини Україна-НАТО на прикладі неодноразового блокування Угорщиною можливості проведення Комісії Україна-НАТО на вищому рівні через незгоду зі статтею Закону України про освіту [4].

Отже, РУН має вищий ступінь інтеграції України з НАТО та є принципово новим органом за своєю сутністю й передбачає формат відносин «НАТО й Україна разом», що органічно взаємопов'язано із характеристикою «спільний»: на засадах рівноправності відбуватиметься вся процедура відносин від процесу прийняття рішень до реалізації заходів. Її засідання можуть скликатися на рівні держав і урядів, міністрів закордонних справ і оборони, послів, або у військовому форматі на рівні начальників оборонних штабів. Раніше такий формат партнерства з НАТО, як це не парадоксально, був тільки у росії [2, с. 46].

Перші пріоритети порядку денного відносин були озвучені вже 12 липня 2023 р. під час інавгураційного засідання Ради Україна-НАТО: перетворення Комплексного пакету допомоги (КПД) на багаторічну програму для України з метою забезпечення спроможності гарантувати стримування і оборону у довгостроковій перспективі; запросити Україну вступити до НАТО, коли держави-члени Альянсу погодяться і будуть виконані умови, якими вже не є

виконання Плану дій щодо членства, проте залишається виконання адаптованої Річної національної програми (РНП) і безпосередньо діяльність відтепер в рамках РУН [14, §§ 11-13].

Узагальнюючи спільну практичну діяльність, можна виокремити такі напрями:

– створення структур забезпечення роботи РУН, амбітна робоча програма на 2024 рік, включаючи оперативну сумісність, енергетичну безпеку, інновації, кіберзахист і стійкість [10];

– розробка дорожньої карти з метою забезпечення переходу України до цілковитої оперативної сумісності з НАТО [10];

– продовження надання Україні невідкладної нелетальної допомоги, обладнання і предметів постачання з метою зміцнення самооборони України [3, 10, 11];

– постачання озброєнь від країн-членів НАТО, включаючи (з відкритих джерел) системи ППО, ракети, бронетехніка, артилерійські снаряди, дрони, додаткову військову та фінансову підтримки [3, 9, 12, 13];

– розробка нових проєктів та сприяння розбудові й трансформації українського безпекового і оборонного секторів, зміцнення спроможності України здійснювати стримування і оборону з довгострокового відновлення і реформування, зокрема, в таких галузях, як ППО та ПРО, гуманітарне розмінування, медична реабілітація поранених, підтримка ветеранів, повоєнна відбудова, оборонні закупівлі, а також розбудова ОПК України на основі стратегічного огляду оборонних закупівель [11];

– продовження основної військової, економічної і гуманітарної допомоги через планування й передачі в 2024 році сил і засобів на мільярди євро більшістю членів Альянсу [7];

– посилювати співробітництво у відповідь на кібер- і гібридні загрози, а також нові технології і виробництво оборонної продукції [9].

Механізм реагування на кризові ситуації містив наступні заходи, які мали наслідки практичної допомоги, вказаної вище:

– кризові консультації з безпекової ситуації в Чорному морі, результат: підтримки домовленостей, посилення спостереження і розвідки, в тому числі за допомогою морських патрульних літаків і БПЛА [5];

– втілення в життя рішень Вільнюського саміту [6];

– екстрені консультації щодо хвиль важких повітряних ударів, завданих росією по українському мирному населенню та інфраструктурі України й практичні зусилля щодо спроможності їх відбиття [3,7];

– укладання двосторонніх довгострокових безпекових зобов'язань і домовленостей з Україною [11];

– створення у Польщі Спільного центру Україна-НАТО в Бидгощі з питань аналізу, освіти та підготовки для узагальнення і впровадження досвіду, набутого внаслідок війни росії проти України [3, 11];

– пошук ще більш потужних шляхів організації підтримки, а також обговорення довгострокових фінансових зобов'язань від союзників НАТО [9];

– планування збільшення ролі НАТО в координації необхідної безпекової допомоги і підготовки для України [13];

– постійні консультації щодо забезпечення термінових й нагальних потреб України в системах ППО, артилерійських снарядах, високоточних далекобійних засобах і БПЛА [12].

Динаміка політичної підтримки в боротьбі України за свободу та незалежність у відбитті зовнішньої агресії, яка є критичною у забезпеченні спільної безпеки як України, так і оборони та безпеки НАТО, й збільшення прихильності Альянсу, результатом чого має бути повноправне членство:

– **Україна на «незворотному шляху» до НАТО [13]:**

– продовження підтримки з боку НАТО для того, щоб Україна перемагала як незалежна, демократична держава та інтегрувалась в євроатлантичну родину, до якої Україна належить за правом [8];

– продовження підтримки України стільки, скільки знадобиться для перемоги [України] [11];

- підтримка НАТО на ще більш міцній і витривалій основі: не короткострокова і тимчасова, а довгострокова і передбачувана [13].

Таким чином, за майже рік співпраці в рамках нового формату РУН збиралась на інавгураційне засідання (12.07.23), двічі на рівні міністрів оборони (11.10.23, 19.04.24), двічі на рівні міністрів закордонних справ (29.11.23, 03.04.24), що можна оцінити як заплановану діяльність в затверджених форматах, а також чотири скликання на рівні послів та на запит України (26.07.23, 04.10.23, 10.01.24, заява 24.02.24, 28.03.24), в терміновому порядку на запит України, що можна охарактеризувати як дію механізму кризових консультацій. Заплановане наступне засідання РУН на рівні міністрів оборони на 16 травня 2024 р. І якщо не буде термінових скликань, то за рік (від створення на саміті у Вільнюсі до саміту у Вашингтоні) – більше 10 скликань. Це дуже інтенсивний формат. Він є таким не тільки через війну росії проти України, що, безперечно, основне. Відсутність будь-яких перешкод – особливість формату РУН; зміст прийнятих рішень, що є нагальною потребою безпеки всіх, але й дійсно демонструє набагато вищий ступінь прихильності щодо членства України, якщо проаналізувати не тільки конкретну допомогу, але й зробити контент-аналіз заяв.

Тож підсумовуючи рік діяльності РУН, можна зробити висновок, що вона не тільки ефективно забезпечує практичну, кризову та політичну підтримку України Альянсом через координацію й країнами-членами, зокрема, але й потужно наближає нашу країну до приєднання до єдиної дійсно дієвої організації колективної оборони. Цитуючи Генерального Секретаря НАТО Й. Столтенберга «Місце України за правом в НАТО. Україна стане членом НАТО. Робота, яку [НАТО] виконує зараз, ставить [Україну] на незворотний

шлях до членства в НАТО. Тому, коли настане відповідний час, Україна зможе стати членом НАТО негайно» [13].

Перелік використаних джерел:

1. Брежнєва Т. Реформування програми НАТО "Партнерство заради миру" як результат трансформації Альянсу: виклики та можливості для України. *Стратегічні пріоритети*. – 2008. №3. С. 185-191.
2. Кулик Т. Прошин Д. Стратегічна концепція НАТО 2022: пріоритети, спроможність та реальність в умовах стратегічної конкуренції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск №2. С.43-52.
3. Allies reaffirm commitment to strengthen Ukraine’s defences at NATO-Ukraine Council meeting. 28 Mar. 2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_224119.htm?selectedLocale=en
4. Hungary is calling for NATO to introduce a new policy with relation to Ukraine in the interests of protecting the Hungarian minority in Transcarpathia. URL: <https://2015-2019.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/the-hungarian-government-is-calling-for-nato-to-introduce-a-new-policy-with-relation-to-ukraine-in-the-interests-of-protecting-the-hungarian-minority-in-transcarpathia>
5. NATO-Ukraine Council addresses serious security situation in the Black Sea 26 Jul. 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_217835.htm
6. NATO-Ukraine Council meets to take forward Vilnius Summit decisions. 04 Oct. 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_218952.htm?SelectedLocale=en
7. NATO-Ukraine Council meets, Allies pledge further air defences. 10 Jan. 2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_221643.htm?selectedLocale=en
8. Opening remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the meeting of the NATO-Ukraine Council in Defence Ministers’ Session. 11 Oct. 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_219126.htm?selectedLocale=en
9. Opening remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the meeting of the NATO-Ukraine Council in Defence Ministers’ Session. 04 Apr. 2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_224169.htm?selectedLocale=en
10. Statement by the NATO-Ukraine Council at the level of Foreign Ministers 29 Nov. 2023. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_220818.htm?selectedLocale=uk
11. Statement by the NATO-Ukraine Council marking two years of Russia’s full-scale invasion of Ukraine. 24 Feb. 2024. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_223087.htm?selectedLocale=en
12. Secretary General chairs meeting of NATO-Ukraine Council, Allies agree to step up support. 19 Apr. 2024. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_224893.htm?selectedLocale=en
13. Secretary General in Kyiv: Ukraine is on an “irreversible path” to NATO, support will continue URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_225160.htm?selectedLocale=en
14. Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

Царенко Ольга Михайлівна,
доцент кафедри адміністративної
діяльності факультету правоохоронної
діяльності Національної академії
Державної прикордонної служби
України ім. Б. Хмельницького

Артемчук Ілля Олександрович,
здобувач вищої освіти факультету
правоохоронної діяльності
Національної академії Державної
прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ І УКРАЇНИ

Міжнародний кримінальний суд – це міжнародний орган юстиції, який здійснює судочинство у сфері міжнародного кримінального законодавства. В його компетенцію входить переслідування осіб за вчинення злочинів проти людства, воєнні злочини та злочини проти людяності. Цей суд єдиний, який постійно діє, якщо порівнювати його з іншими міжнародними судами, такими як Міжнародний суд ООН та Європейський суд з прав людини.

Суд заснований на принципах Римського статуту [1], який є основоположним для міжнародної кримінальної юстиції. У статуті повністю описані всі види злочинів та міжнародних правопорушень [1], через які країни, що ратифікували і прийняли в своїй державі статут, можуть подати позов до суду.

Доволі складним питанням є взаємодія Міжнародного кримінального суду з Україною. На сьогодні в Міжнародному кримінальному суді є відкрита справа щодо незаконного вивезення дітей з окупованої території України [2], хоча більшість малосвідомих осіб стверджує те, що ця справа відкрита незаконно – через нератифікацію Римського статуту в Україні.

У статті 12 Статуту містяться положення про звернення держав до суду. Відповідно до пункту 2 статті 12 вимагається визнання юрисдикції державою, яка не є учасницею цього Статуту. Ця держава може шляхом подання заяви Секретареві визнати здійснення Міжнародним судом юрисдикції стосовно відповідного злочину. Тому питання нелегітимного звернення до цього суду може ігноруватися і визнаватися як певний вид пропаганди задля розколу братерства і спроби зламати дух в нашій державі, оскільки прийняття Римського статуту в Україні відбулося ще 17 липня 1998 року [1].

Щодо справи, яка розглядається в рамках міжнародного кримінального злочину зі сторони керівництва рф щодо неповнолітніх та малолітніх громадян

України, теж не все однозначно, тому що сама позовна заява була подана в 2015 році через здійснення бойовиками рф насильницького вивезення з територій тимчасово окупованих територій України неповнолітніх та малолітніх громадян України (ще в період Антитерористичної операції), але розгляд справи розпочався лише в 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення рф в Україну. Так Міжнародний кримінальний суд продемонстрував, що деякі керівники держави-агресора будуть непрошеними гостями в будь якій країні, де ратифікований Римський статут. Водночас варто зазначити, що питання арешту осіб, які фігурують у цій справі, теж є доволі проблемним, тому що арешт осіб, які обвинувачуються у скоєнні міжнародних кримінальних злочинів, може бути проведеним лише на території країн, які ратифікували і прийняли Римський статут.

Прокурори Міжнародного кримінального суду завжди мають бути обізнаними як у сфері міжнародного кримінального законодавства, так і в сфері міжнародної політичної ситуації. Щодо подій, які відбуваються між Ізраїлем та Палестиною, варто зазначити, що прокурори Міжнародного кримінального суду видають ордер на арешт керівників як Ізраїлю, так і керівників Палестини [3], що доволі суперечливо та, можливо, матиме погані наслідки для України. Оскільки Україна у своїх воєнних діях проти повномасштабного вторгнення рф використовує далекобійну зброю, аби нанести шкоди нафтопереробним заводам в рф, то такі юридичні факти можуть послугувати для прокурорів Міжнародного кримінального суду обвинуваченням України.

Отже, діяльність Міжнародного кримінального суду є доволі важливою в світі через виконання ним багатьох функцій як у сфері міжнародної кримінальної юстиції, так і щодо трибуналів після закінчення війн. Але їхнє доволі поверхове ставлення до ситуацій, які вони розглядають, призводить до суттєвого зниження ефективності його діяльності, адже в компетенції Міжнародного кримінального суду є можливість підтвердити вчинення міжнародних злочинів. Проте більшість з них сам суд не розглядав.

Перелік використаних джерел:

1. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. №995_588. URL: [https:// http://surl.li/ufuhi](https://http://surl.li/ufuhi) (дата звернення 01.06.2024).
2. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. Міжнародний кримінальний суд, офіційний сайт. Прес-реліз. 17 березня 2023 року. URL: <https://is.gd/Ikwn9Y> (дата звернення 01.06.2024).
3. Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine. Міжнародний кримінальний суд, офіційний сайт. Прес-реліз. 20 травня 2024 року. URL: <http://surl.li/ufzli> (дата звернення 01.06.2024).

Цигульський Сергій Миколайович
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ПОРУШЕННЯ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Наразі проблематика штучного інтелекту і меж його застосування у світі є однією з ключових та найбільш актуальних. В Україні, звісно, майже вся увага суспільства прикута до війни і збройної агресії зі сторони росіян, але є багато загальносвітових тенденцій, які найближчі десятиліття матимуть визначальний вплив на усі сфери суспільних відносин. Застосування штучного інтелекту якраз є прикладом такої тенденції.

Важко сперечатися про переваги штучного інтелекту, таких його проявів, як «чат GPT». Але, нажаль, будь-яку технологію можна використати як на благо, так і для негативних наслідків, шкоди. Застосування штучного інтелекту в навчанні, якщо таке застосування не передбачене завданням, шкодить якості освітніх послуг, від чого страждає в першу чергу той, хто його використовує. Написання досліджень, виконання певних завдань в межах компонентів освітніх програм є важливим елементом для формування у здобувачів вищої освіти певних компетенцій, але «завдяки» штучному інтелекту здобувач «виконує» завдання, водночас не набуваючи важливого досвіду і компетенцій. Ми вважаємо, що у першу чергу у закладах вищої освіти варто не забороняти використання штучного інтелекту й не розробляти акти, що пов'язані із академічною доброчесністю, в яких будуть міститися покарання за порушення норм академічної доброчесності, треба роз'яснювати здобувачам про негативні наслідки застосування «чату GPT» у навчанні для них самих.

Разом із тим дослідники підкреслюють сильні сторони застосування штучного інтелекту. І. Похиленко вказує, що у навчальному процесі штучний інтелект може стати ключовим інноваційним елементом, який сприятиме саморозвитку здобувачів вищої освіти [1, с. 401].

У законодавстві України не зазначається поняття штучного інтелекту і немає норм щодо його застосування як порушення принципів і норм академічної доброчесності. У Верховній Раді України зареєстрований проєкт закону «Про академічну доброчесність». В ньому є статті, які можна стверджувати, стосуються застосування штучного інтелекту для порушення норм і принципів академічної доброчесності, але не розкривається поняття

штучного інтелекту та програм генерування текстів тощо. Ми вважаємо через важливість питання та поширеність таких суспільних відносин у навчанні, як застосування штучного інтелекту для генерування текстів (для «виконання» поставлених в межах дисциплін завдань), на законодавчому рівні варто детально врегулювати такі суспільні відносини. В ст. 24 проєкту про академічний плагіат Закону міститься норма, що: «Академічним плагіатом також є оприлюднення як результатів власної академічної діяльності текстів та/або результатів, сформованих (згенерованих) комп'ютерною програмою в автоматичному режимі, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього» [2]. Зауважимо, що згадування про використання штучного інтелекту недостатньо, якщо ми говоримо про освітній процес, то для здобувачів вищої освіти необхідно власноруч виконувати передбачені завдання, а не зазначати факт його використання. На нашу думку, необхідно зазначити, що використання штучного інтелекту дозволено лише у випадках, якщо його застосування, власне, є частиною завдання або дослідження.

Частиною 4 ст. 42 чинного Закону України «Про освіту» лише розкривається поняття академічного плагіату, але жодної згадки немає про генерування текстів комп'ютерною програмою в автоматичному режимі: «академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [3]. В такому випадку плагіатом є лише використання результатів інших осіб, тобто в такому випадку згенерований комп'ютерною програмою текст не підпадає під порушення норм і принципів академічної доброчесності.

Тому, на нашу думку, питання використання в освітньому процесі програм генерування текстів (застосування штучного інтелекту) потребує негайного нормативного врегулювання. Разом із тим необхідно питанню застосування штучного інтелекту приділити окрему статтю закону у проєкті закону «Про академічну доброчесність».

Перелік використаних джерел:

1. Похиленко І. С. До питання про використання штучного інтелекту в навчальному процесі. *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект : як створити доброчесне освітнє середовище*: збірник есе програми підвищення кваліфікації. Львів ; Торунь, 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. Львів; Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 399- 401.

2. Про академічну доброчесність: проєкт Закону України № 10392 від 08.01.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>.

3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Чепік-Трегубенко Ольга Сергіївна,

доцент кафедри

загальноправових дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

Стрельцова Ольга Ігорівна,

здобувач вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: СУТНІСТЬ ТА ЕЛЕМЕНТИ

Нині у світі розроблені та впроваджуються різні механізми та моделі регулювання і забезпечення соціальних прав людини. А у державах, які охопили воєнні дії, стихійні лиха тощо, розроблені механізми забезпечення соціальних та інших прав внутрішньо переміщених осіб. Забезпечення соціальних та інших прав людини – основне призначення будь-якої демократичної держави. Реальне забезпечення прав людини у державі – ключове свідчення інституційної спроможності («institutional capacity») органів публічної влади.

Масштабне внутрішнє переміщення в Україні у лютому 2022 р. спричинило потужний тиск на економіку держави та соціальну сферу. Сьогодні в умовах воєнного стану та активних бойових дій проблеми забезпечення соціальних прав внутрішньо переміщених осіб (на охорону здоров'я; на соціальний захист; на відпочинок; право на працю; на гідні умови проживання та ін.) в Україні мають глобальний характер і не можуть вирішуватися без участі органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Для держави важливо комплексно працювати над розробкою та інтеграцією стратегії фінансування заходів із захисту соціальних прав внутрішньо переміщених осіб.

Проблематику інституціонального розвитку держави, місцевого самоврядування досліджували О. Балинська, Ю. Битяк, С. Бобровник, В. Мельниченко, В. Костицький, Н. Нижник, Т. Пахомова, О. Петришин, А. Сіцінський, В. Серьогін, С. Серьогіна, О. Сушинський, Ю. Шемшученко та інші. Однак проблематика інституційної спроможності органів публічної влади у забезпеченні прав людини, а тим більше забезпеченні соціальних прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану, не стала об'єктом належної уваги серед вітчизняних науковців.

Проте все ж серед існуючих напрацювань слід відзначити наукові доробки М. Савчина «Конституція: люди та інституції (SWOT-коментар)» (Розділ 4. Інституційна спроможність держави) (2024) [1, с. 197], Є. Мінакової «Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючій громаді: правові та практичні аспекти» (2023) [2], С. Обрусної, О. Дулгерової, І. Іванової «Поняття та сутність інституційної спроможності судової системи України» (2023) [3]. та інші.

Термін «інституційна спроможність» запозичено із документів міжнародних організацій, зокрема Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Під інституційною спроможністю запропоновано розуміти сукупність організаційних, структурних та технічних систем, а також індивідуальних компетенцій, які створюють та впроваджують політику, що відповідає потребам громадськості [3, с. 52; 4].

На думку М. Карліна, «спроможність визначається як сукупність організаційних і технічних можливостей, взаємовідносин та цінностей, що дають змогу країнам, організаціям, групам осіб та окремим громадянам на будь-якому суспільно-політичному рівні виконувати функції та досягати визначених цілей розвитку протягом певного часу» [5, с. 21-31]. Автор додає такий показник до змісту інституційної спроможності як часовий проміжок. Темпоральний аспект у діяльності органів публічної влади у сфері забезпечення соціальних прав внутрішньо переміщених осіб має доволі вагоме значення.

Ідея соціальної держави, регламентована в Основному Законі України та в інших положеннях національного законодавства, пов'язана з реалізацією соціальних прав людини і громадянина. Однак більшої уваги потребує комплексний розвиток механізму забезпечення соціальних прав людини та його удосконаленню у зв'язку з постійними викликами сучасності [6; 7; 8, с. 183]. Важливість дослідження проблематики інституційної спроможності органів публічної влади у забезпеченні соціальних прав різних категорій людей в Україні в умовах воєнного стану спрямована на гарантування людям гідного рівня життя.

Справедливий та антидискримінаційний підхід до врегулювання взаємовідносин між людьми є ідеологічною складовою функціонування сучасної держави з метою запобігання порушенням прав людини, а у воєнний час такий підхід є критично важливим [9, с. 57]. Використання аксіологічних принципів у формуванні інституційної спроможності органів публічної влади в умовах воєнного стану необхідне для розвитку більш гуманного та справедливого суспільства.

М. Савчин наголошує, що під «інституційною спроможністю держави можна розуміти здатність приймати компетентні рішення відповідно до принципів належної правової процедури і втілювати їх в життя на прийнятному рівні для забезпечення прав громадян. Інституційна спроможність держави

обмежена алокацією ресурсів та наявністю задовільного алгоритму втілення владних рішень, що згідно із принципом верховенства права є компонентом юридичної визначеності та передбачуваності права» [1, с. 197]. Вчений акцентує увагу на тому, що метою досягнення інституційної спроможності є забезпечення прав людини. У той же час вагомим критерієм та стримуючим чинником у досягненні інституційної спроможності держави у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану є доступність та примноження ресурсів.

Регламентация в Конституції України концепції, згідно з якою на перше місце виходить людина, а не держава, заклала фундамент для демократичного формату взаємовідносин та комунікації держави й особистості, держави та суспільства. Такий підхід має безпосередній вплив на розвиток інституційної спроможності органів публічної влади у забезпеченні соціальних прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану.

Демократизация вимагає створення таких інститутів, які забезпечуватимуть взаємодію спроможної влади та громадянського суспільства. Для створення публічного доступу до прийняття рішень щодо вирішення різноманітних проблем зусилля системи публічної влади спрямовані на зміцнення її соціальної, освітньої, інституційної та іншої інфраструктури [10; 11, с. 297]. Через це одним із чільних елементів, що повинен характеризуватися високою інституційною спроможністю, є місцеве самоврядування, у тому числі у сфері забезпечення соціальних прав внутрішньо переміщених осіб. Розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування пропорційно спричинить розвиток відповідних територій та благополуччя територіальних громад, високого рівня забезпечення прав людини в Україні, особливо в умовах воєнного стану.

Таким чином, елементами інституційної спроможності органів публічної влади у забезпеченні соціальних прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану є: цілісна та взаємоузгоджена структура; якісне нормативно-правове регулювання та його динамічність; матеріально-фінансове забезпечення; підготовка кадрів та системне підвищення кваліфікації; взаємодія та ефективна комунікація між органами влади на загальнодержавному, міжрегіональному та регіональному рівнях; впровадження новітніх методик у діяльність органів влади, враховуючи зарубіжний досвід, тощо. Елементами підвищення інституційної спроможності у забезпеченні соціальних прав внутрішньо переміщених осіб в Україні є: оцінка потреб та планування функціонування з розвитку інституційної спроможності органів публічної влади, зокрема, через залучення інститутів громадянського суспільства; підготовка та впровадження навчальних програм, навчання на робочому місці, розробка інших навчальних матеріалів щодо роботи із внутрішньо переміщеними особами в Україні тощо.

Перелік використаних джерел:

1. Савчин М. Конституція: люди та інституції (SWOT-коментар): монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 680 с.
2. Мінакова Є. В. Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючій громаді: правові та практичні аспекти. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. №12 (26). С. 245-255.
3. Обрусна С. Ю., Дулгерова О. М., Іванова І. В. Поняття та сутність інституційної спроможності судової системи України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 7. С. 52-55.
4. OECD Public Management Reviews, Towards an Integrated Public Service, Ireland. 2008. URL: <https://www.oecd.org/ireland/oecdpublicmanagementreviewsirelandtowardsanintegratedpublicservice.htm>.
5. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Економіка. 2010. Вип. № 15. С. 21-31.
6. Nalyvaiko O. I., Chepik-Tregubenko O. S. Economic and social systems of society as elements of social structure: concept, objectives, trends. *Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis*: Collective monograph. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. Volume 1. P. 256-272.
7. Боняк В. О., Чепік-Трегубенко О. С. Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства в аспекті захисту прав внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 14-21.
8. Корнієнко П. С. Соціальні права людини в Україні: міжнародні стандарти, сучасний стан і перспективи розвитку. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 183-187.
9. Васечко Л. О. Аксіологічно-правовий вимір прав людини в умовах воєнного стану. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/431/11486/24049-1?inline=1>.
10. Козюбра М. І. Верховенство права і соціалізація держав. *Наукові записки НаУКМА*. 2010. Т. 103: Юридичні науки. С. 3-8.
11. Колісніченко Н., Войновський М. Інституційна та інституціональна спроможність місцевого самоврядування: сутність понять та особливості визначення. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. Вип. 16. С. 296-309.

Шаповалова Катерина Геннадіївна,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі «Право»

**ОСОБЛИВОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЗЕМЛІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Земельна власність завжди була, є і буде важливою частиною майнового портфелю кожного громадянина будь-якої країни.

Процес приватизації землі в Україні було розпочато ще в 1992 році. У

більшості випадків власники отримують свої ділянки з мінімальними витратами на оформлення документації, за відсутності оплати за саму землю. В умовах воєнного стану процес приватизації землі в Україні відбувається з певними обмеженнями.

Перші законодавчі акти, що приймалися на початку війни, були спрямовані на захист продовольчої безпеки. Одночасно був закритий доступ до реєстрів, кадастру, була заборонена безоплатна передача земельних ділянок у власність [7].

19 листопада 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» [2], яким, відповідно, були внесені зміни до п.5, п.27 розділу X Земельного кодексу України, що стосувалися безоплатної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність.

Так, забороняється безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі та розроблення такої документації. Положення цього підпункту не поширюються на безоплатну передачу земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності цим Кодексом [1].

Після внесення змін 19 листопада 2022 року підпункт 5 було доповнено таким реченням: «Положення цього підпункту не поширюються на безоплатну передачу земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності цим Кодексом» [2].

На перший погляд, все досить зрозуміло. Однак на практиці вищезгадана норма має неоднозначне застосування.

Частиною 1 статті 81 Земельного кодексу України передбачено, що серед підстав набуття громадянами України права власності на земельні ділянки можуть бути:

- безоплатна передача із земель державної і комунальної власності;
 - приватизація земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;
 - виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю)
- [1].

Таким чином, заборонена безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення

документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації.

Натомість дозволено:

- безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації, якщо здійснюється безоплатна передача земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд);

- безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації, по земельних ділянках, переданих у користування громадянам до набрання чинності Земельним кодексом України;

- виділення в натурі (на місцевості) земельної ділянки належної громадянину земельної частки (паю) [6].

Також слід звернути увагу на існування можливої під час воєнного стану підстави набуття безоплатно у власність ділянок на підставі судового рішення, що набрало законної сили, – з приводу виділення земельної ділянки за рахунок земель державної або комунальної власності. Таким чином, якщо особа має рішення суду про виділення ділянки у власність, то це дає право безкоштовно отримати у власність відповідну ділянку, навіть під час дії обмежень щодо приватизації.

Ще однією можливістю завершити процедуру приватизації, що не заборонена під час приватизаційних обмежень у зв'язку із дією в Україні воєнного стану, – приватизація земельної ділянки в порядку спадкування.

В огляді судової практики слід ознайомитися із Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 13.07.2023 року у справі №320/2846/22, у якій суд резюмував:

- приймаючи оскаржуване рішення, відповідач обмежився загальним формулюванням про невідповідність обраного позивачем місця розташування земельної ділянки вимогам містобудівної документації. Водночас, в чому саме полягає така невідповідність, рішення не містить.

- враховуючи, що будь-які інші перешкоди для надання позивачу дозволу на розробку проєкту землеустрою з відведення земельної ділянки відсутні, суд вважає, що ефективний захист порушеного права позивача потребує зобов'язання відповідача прийняти рішення про надання позивачеві відповідного дозволу.

- до припинення (скасування) воєнного стану в Україні діє встановлена законом заборона на безоплатну передачу у приватну власність земель державної та комунальної власності, на надання уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі,

а також на розроблення відповідної документації. А тому колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції щодо існування обставин, що унеможливають виконання відповідачем рішення суду в зобов'язальній частині. Тому відповідно до ч. 3 ст. 378 КАС України дають підстави для відстрочення виконання судового рішення в цій частині до усунення таких обставин [4].

Відповідно до статті 13 Закону України “Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)” встановлено вимогу до 2025 року приватизувати ділянки сільськогосподарського призначення. У разі, якщо до 1 січня 2025 року власник невитребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємець не оформив право власності на земельну ділянку, він вважається таким, що відмовився від одержання земельної ділянки [3]. При цьому під час дії воєнного стану призупинена процедура приватизації земельних ділянок. Тож стає незрозумілим, що робити у тих випадках, коли особа досі має неприватизований пай, але скористатися своїм правом вчасно не може з об'єктивних обставин.

22.05.2024 Верховна Рада ухвалила у другому читанні законопроект №11150 [5], яким було запропоновано продовжити строк оформлення права власності на земельні паї, а саме: продовження з 2025 року до 1 січня 2028 року строку оформлення незатребуваних земельних ділянок, здійснення розподілу земельних ділянок між власниками паїв та їх спадкоємцями земель, що залишилися у колективній власності після розподілу земельних ділянок. 28.05.2024 року закон спрямований на підпис Президенту України.

В умовах війни гостро відчувається різниця між цінністю нерухомості та землі: земельна ділянка у більшості випадків може пережити наслідки воєнних дій без значної втрати своїх якісних характеристик, натомість будинок може бути знищений повністю. Таким чином, земля є унікальним активом, який постійно зростає в ціні. Тому питання приватизації землі є вкрай важливим та актуальним в умовах воєнного сьогодення.

Перелік використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. (із змінами та доповненнями) за № 2768-III URL: Земельний кодекс України | від 25.10.2001 № 2768-III (rada.gov.ua)
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» від 19.10.2022 № 2698-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-IX#Text>.
3. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» від 05.06.2003 № 899-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#n101>.
4. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 13.07.2023 року у справі №320/2846/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112183144>
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної

процедури у сфері земельних відносин від 04.04.2024 № 11150. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43931>.

6. Білоголовий Я. Приватизація землі під час воєнного стану та після його скасування. Вища школа адвокатури : «Актуальні питання земельного права». 2023. URL: <https://hsa.org.ua/>. Приватизація землі під час воєнного стану та після його скасування: адвокат Ян Білоголовий | Вища школа адвокатури НААУ (hsa.org.ua).

7. Вербіло Л. Приватизація земельних ділянок в умовах воєнного стану. Інформаційно-правовий портал «Поради юриста». 2023. URL: <https://porady.org.ua/index.php/pryvatzatsiya-zemelnykh-dilyanok-v-umovakh-voennoho-stanu>.

Шевчук Олександра Олегівна,
кандидат філософських наук, доцент
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПРИКОРДОННИКІВ

Сучасні умови функціонування держави та розвитку сфери освіти зумовлюють необхідність модернізації технологій в контексті забезпечення якісних освітніх послуг з урахуванням дистанційних форм навчання. Все більше університетів як в українській, так і світовій практиці надають можливості для дистанційного навчання. Доцільно зазначити, що дистанційне навчання, як одна із форм навчання, передбачає наявність елемента фізичного відокремлення викладачів і курсантів під час освітнього процесу з використанням різних технологій з метою полегшення та спрощення спілкування між ними.

Протягом останніх років в усьому світі в освітній сфері відбулися вагомі структурні зміни, зумовлені розвитком Інтернету, а також його щораз більшим впливом на всі сфери життєдіяльності суспільства. Головна роль в удосконаленні освітнього процесу, без сумніву, належить впровадженню новітніх інформаційних технологій [2].

Проте в теперішніх умовах спостерігається збільшення розриву між швидким поширенням технологій дистанційного навчання і умінням викладача та студента вміло їх застосовувати в процесі навчання [1].

Базою дослідження стали НАДПСУ та Головний центр підготовки особового складу ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота (далі – ГЦПОС). Загальна кількість респондентів склала 325 осіб, серед них 35 – науково-

педагогічні працівники та викладачі НАДПСУ та ГЦПОС, 290 – курсанти цих навчальних закладів (210 та 80 осіб відповідно).

Для проведення дослідження ефективності застосування технологій дистанційного навчання прикордонників запропоновано провести опитування викладачів за таким переліком питань:

1. Які платформи для дистанційного навчання ви використовуєте у своїй роботі?

2. Які переваги та недоліки ви вбачаєте у застосуванні технологій дистанційного навчання для підготовки прикордонників?

3. Яка з основних інституційних форм здобуття освіти є, на вашу думку, найбільш ефективною?

4. Які зарубіжні платформи дистанційного навчання ви використовуєте?

5. Які технічні пристрої ви використовуєте для дистанційного навчання?

6. Чи брали ви участь у розробці курсів дистанційного навчання?

7. Назвіть назви або тематику курсів дистанційного навчання, за якими ви навчалися з метою професійного саморозвитку.

8. Як часто ви користуєтеся технологіями дистанційного навчання для підвищення своєї кваліфікації та професійного розвитку?

9. Чи відповідає критеріям об'єктивності оцінювання знань під час застосування технологій дистанційного навчання?

10. Яких труднощів ви зазнаєте під час використання технологій дистанційного навчання?

11. Які інструменти для дистанційного навчання ви знаєте та використовуєте?

12. Опитування та збір даних здійснювалися за авторським опитувальником за допомогою програмного забезпечення «Google Forms», що забезпечує надійність та достовірність статистичних даних під час проведення анкетування.

Щодо результатів опитування науково-педагогічних працівників НАДПСУ та викладачів ГЦПОС, то для дистанційного навчання викладацький склад використовує у своїй діяльності в основному додатки Zoom, Viber і Google Meet і відомчу платформу дистанційного навчання (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Розподіл відповідей на запитання «Які технології та платформи дистанційного навчання ви переважно використовуєте у своїй викладацькій діяльності?» (у %)

Результати опитування дозволяють зробити висновок, що більше половини викладацького складу (54,2 %) в умовах пандемії, спричиненою SARS-CoV-2, а також у період з лютого 2022 по вересень 2023 року під час вимушеного перебування в укриттях та під час розосередження особового складу для дистанційного навчання використовує додаток Zoom. Це пояснюється тим, що цей додаток має доступний інтерфейс, що робить його легким для використання навіть для тих, хто не має великого досвіду роботи з технологіями. Платформа дозволяє проводити відеоконференції з великою кількістю учасників одночасно, що особливо важливо для великих груп здобувачів освіти. Також Zoom пропонує інтерактивні можливості, такі як чат, підтримка віртуальних дошок, спільний доступ до екрана та можливості розділення на підгрупи. Платформа відзначається стабільністю та достатньо високою якістю зв'язку, що дозволяє ефективно проводити заняття без перебоїв. Ці характеристики роблять Zoom привабливим для викладання занять для курсантів.

Щодо зарубіжних платформ дистанційного навчання, то їх викладачі використовують в основному для професійного саморозвитку, а також для

додаткових завдань курсантам, виконання ними дослідницьких проєктів і завдань [4]. На рис. 1.2 представлено розподіл відповідей на запитання «Які зарубіжні платформи дистанційного навчання ви використовуєте для професійного саморозвитку?»

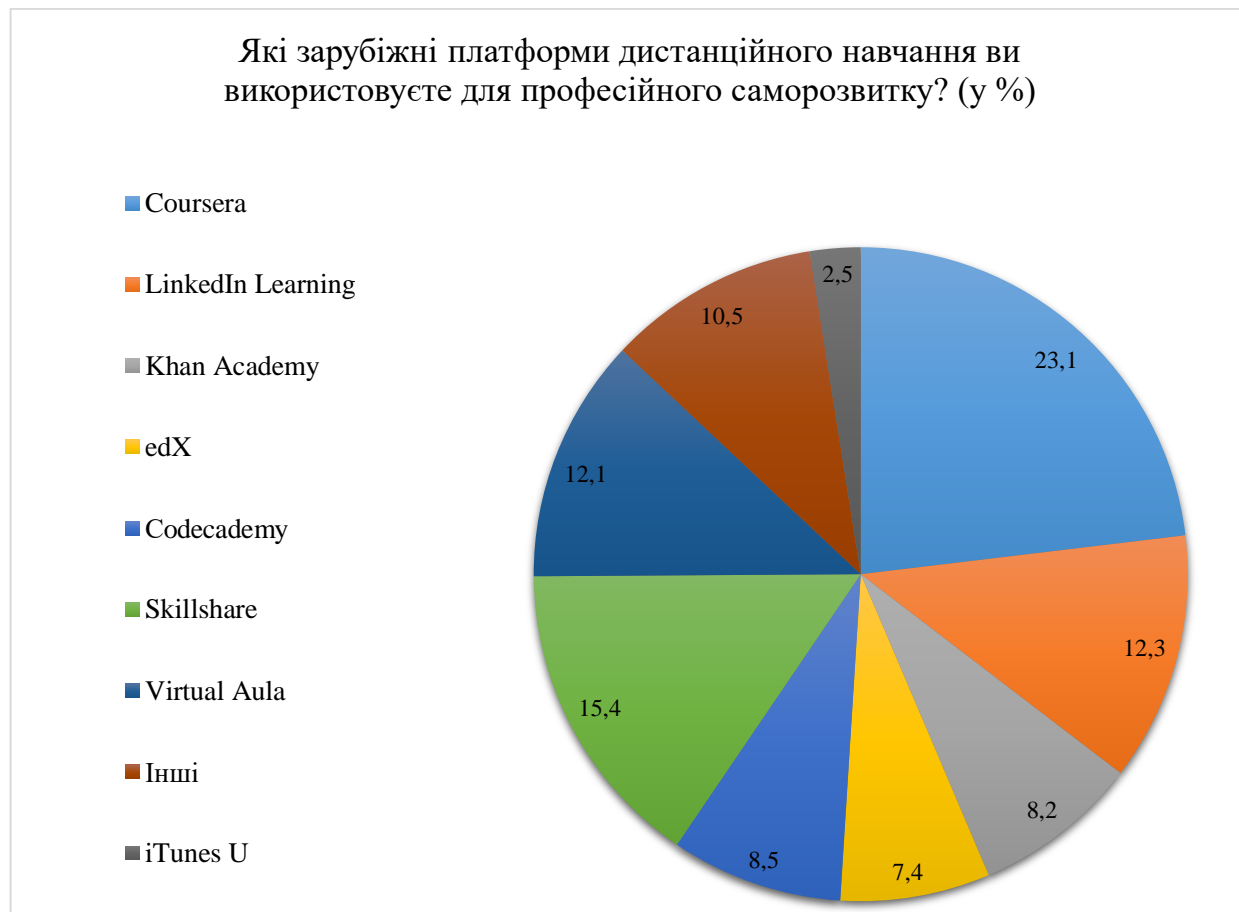

Рис. 1.2. Розподіл відповідей на запитання «Які зарубіжні платформи дистанційного навчання ви використовуєте для професійного саморозвитку?» (у %)

На платформі Coursera пропонуються різні спеціалізовані програми та курси. Платформа edX створена Массачусетським технологічним і Гарвардським університетами і пропонує широкий перелік курсів для закладів освіти. На Udeму можна знайти широкий спектр курсів у різних сферах, від бізнесу та маркетингу до програмування та мистецтва. Платформа LinkedIn Learning пропонує велику кількість онлайн-курсів для професійного розвитку та навчання новим умінням. Khan Academy надає безкоштовні курси для здобувачів будь-яких вікових груп, а платформа Skillshare допомагає здобути різні навички, включаючи творчість, дизайн та бізнес. Ресурс від Apple iTunes надає доступ до навчальних матеріалів від різних університетів та шкіл через додаток iTunes [3].

Викладачі, які використовують технології дистанційного навчання, констатують наявність труднощів, з якими вони стикалися або які можуть

виникати.

Перш за все це проблеми технічного характеру, бо не всі викладачі мають достатній рівень технічної грамотності для використання платформ чи програмного забезпечення, демонстрації наочних матеріалів (презентацій, відеофрагментів тощо).

Також викладачі зазначають труднощі щодо створення інтерактивного контенту, розробки інтерактивних матеріалів для дистанційних занять, що вимагає творчого підходу та часу.

Теж серед проблем, пов'язаних із дистанційним навчанням, викладачі вказують на складнощі із забезпеченням ефективного спілкування та залучення студентів до активної пізнавальної діяльності у віртуальному середовищі, особливо для забезпечення активної участі всієї курсантської групи.

Отже, дослідження застосування технологій дистанційного навчання викладачами дозволяє зробити висновок, що найбільш популярним серед викладацького складу є додаток Zoom, про що зазначили 54,2 % учасників опитування. Це пояснюється доступністю інтерфейсу, можливостями проведення відеоконференцій з великою кількістю учасників одночасно. Щодо зарубіжних платформ дистанційного навчання (Coursera, edX, Udemy, LinkedIn Learning, Khan Academy, Skillshare, Apple iTunes), то їх викладачі використовують в основному для професійного саморозвитку. Щодо основних недоліків дистанційного навчання, то викладачі відзначають відсутність ефекту присутності та прямого контакту зі здобувачами освіти, обмеженість щодо відпрацювання практичних занять, необхідність стабільного з'єднання з Інтернетом. Перевагами є гнучкість та доступність навчання, різноманітність засобів і технологій навчання (відеоуроки, інтерактивні завдання та віртуальні симуляції).

Список використаних джерел:

1. Алєв Х. М. Дистанційні освітні технології: сутність, ознаки, особливості. Педагогічний альманах. 2017. Вип. 35. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2017_35_7.
2. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2015. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3_4.
3. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/svitoviy-dosvid-rozvitku-distanciynikh-form-osviti-u>.
4. Яценко Е., Левандовська І. Дистанційна освіта в освітній діяльності вищої школи: виклики часу. Гуманітарні студії: історія та педагогіка. 2021. Вип. 1 (1). С. 124–134.

Войтюк Марина Петрівна,
викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Петриченко Ірина Владиславівна,
здобувач вищої освіти
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

У сучасному світі гендерна рівність важлива не лише у соціальному, а й у професійному контексті, зокрема, у системі підготовки поліцейських. Акцентований напрям у державній політиці з розвитку вищої освіти управління виходить за рамки забезпечення лише знаннями та навичками. Він також передбачає урахування вікових, статевих та гендерних особливостей студентів і курсантів, які є майбутніми представниками правоохоронних органів.

Згідно з даними Національної поліції України (далі – НПУ) за останні 5 років у різних органах та підрозділах служби цивільного захисту працює приблизно 12,5% жінок від загальної чисельності особового складу. В апараті Державної служби з надзвичайних ситуацій ця цифра є вищою – 47,2%. Щодо Державної прикордонної служби, то 24% військовослужбовців є жінками, з яких 13% мають офіцерське звання У Національній гвардії України відсоткове співвідношення кількості військовослужбовців-жінок до кількості військовослужбовців-чоловіків становить 6,2% [1, с. 230]. У лавах Національної поліції України працює приблизно 21,8% жінок. Зазначені дані вказують на поступове зростання кількості жінок у сферах безпеки та оборони, але відображають існуючі різниці в розподілі гендерних ролей у цих галузях.

Слід зауважити, що гендерне питання не отримало значного поширення серед викладацького складу та курсантів закладів вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – ЗВО МВС). Підготовка поліцейських визнається основою забезпечення внутрішньої безпеки держави. З урахуванням різноманітних викликів сучасного світу, таких як злочинність, тероризм та інші загрози, важливою стає й фізична підготовка, що відповідає сучасним вимогам [2, с. 245].

Законодавство України чітко визначає вимоги до кандидатів на службу

в поліції, включаючи рівень фізичної підготовки. Однак існують прогалини у підготовці жінок-курсантів у ЗВО МВС, де фізична підготовка майбутніх поліцейських залишається на середньому рівні. Основні причини цього пов'язані з анатомо-фізіологічними особливостями жіночого організму та різними чинниками навколишнього середовища. Тому важливою стає адаптація методики організації фізичної підготовки для жінок-курсантів з урахуванням цих особливостей [4, с. 160].

На міжнародному рівні все більш актуальною стає необхідність об'єднання зусиль урядів та спортивних організацій з метою використання можливостей спорту для розвитку гендерної рівності та підвищення якості підготовки поліцейських незалежно від їх статі.

Подолання прогалин у підготовці жінок-курсантів у ЗВО МВС вимагає впровадження модернізованих навчальних програм зі спеціальної фізичної підготовки, а також адаптації методики організації спортивних занять з урахуванням статевих особливостей та анатомо-фізіологічних різниць між чоловіками та жінками.

Підготовка курсантів-жінок у системі МВС вимагає комплексного підходу, що враховує особливості жіночого організму та специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності. Одним із головних аспектів такої підготовки є вибір методики, яка забезпечить ефективний розвиток фізичних якостей, необхідних для виконання службових обов'язків, з урахуванням збереження жіночого вигляду та статури [2, с. 245].

Однією з ключових складових фізичної підготовки є розвиток м'язової системи. Правильний підбір комплексу вправ є важливим аспектом для курсанток, оскільки він повинен забезпечити не лише ефективність тренувань, а й збереження жіночої фізіології. Крім того, важливим елементом підготовки є навчання спеціальних прийомів затримання злочинця та самозахисту. На практиці курсанти-жінки та чоловіки часто вивчають однакові системи прийомів, що не завжди ефективно для жіночого організму. Тому доцільним є вивчення окремої системи жіночих прийомів, які б враховували фізичні можливості та анатомічні особливості жінок [3, с. 72].

Результати досліджень підтверджують, що оптимальне планування фізичних навантажень у жінок-курсантів є ключем до успішної підготовки. Врахування статевих особливостей та вибір спеціальної методики підготовки є важливими кроками у забезпеченні ефективності навчання. На сьогодні існує чимало прогалин у системі підготовки жінок-курсантів у ЗВО МВС. Подальші дослідження мають спрямовуватися на розроблення та впровадження прогресивної методики, яка враховуватиме гендерний підхід у викладанні фізичної підготовки.

Таким чином, гендерні особливості мають значний вплив на процес підготовки поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС. Збалансоване урахування цих особливостей сприяє покращенню якості підготовки кадрів, що забезпечують безпеку та порядок у суспільстві.

Перелік використаних джерел:

1. Добровольський В. Удосконалення фізичної підготовки курсантів-жінок вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Військовий інститут Київського нац. у-ту імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. 250 с.
2. Логвиненко М. Гендерний підхід до фізичної підготовки жінок-курсантів у закладах вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ України: теоретичне осмислення. Молодий вчений. № 2 (78). 2020. С. 243-246.
3. Півень О. Професійно-прикладна фізична підготовка студенток вищих гуманітарних навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Луцьк, 2010. С. 70–73.
4. Романчук С.В. Фізична підготовка жіночого контингенту Збройних Сил України в системі професійної діяльності України : навч. метод. посіб. Житомир : ЖВІ НАУ, 2019. 176 с.

Дерев'янка Крістіна Віталіївна,
викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
старший лейтенант поліції

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Введення правового режиму воєнного стану стрімко поклало неабиякий кластер різновидів відповідальності як на громадян нашої країни, яка захищається, так і на органи державної влади та її представників, які в екстремальних умовах були вимушені пристосовуватись до нової реальності, запроваджувати нововведення та підлаштовувати сучасне законодавство під наявність активно діючого супостата.

Масив питань, які першочергово постали перед органами Національної поліції, потребували від правоохоронців наявності фізичних, особистісних та професійних навичок та якостей, які й дали змогу нашій країні утримати державний устрій і вчасно відреагувати на посягання на недоторканність кордонів країни, а отже, наскільки це можливо, зберегти території, життя та здоров'я, права і свободи своїх громадян, приймаючи до уваги рівень жорстокості, агресивності і безжалісності ворога.

Основними задачами, які стрімко постали перед органами Національної поліції, були відповідність кадрів, вимушене обмеження прав та свобод людини та громадянина, балансування із законопроектним співпадінням з

воєнним станом тощо.

Першочергово хотілось би повести мову про процес управління, який в перші дні повномасштабного вторгнення агресора міг розколотися. Сам процес управління являє собою дуже важку систему з багаторівневими варіантами підходу до виконання цього процесу. Зовнішніх факторів, які можуть впливати на показник вмотивованості співробітників, стає з кожним днем все більше. Тому з огляду на це всі посадові особи, на яких покладена відповідальність за той чи інший обсяг роботи, мають виконувати свої функції на найвищому рівні для того, аби органи внутрішніх справ працювали як єдиний механізм, де жодна деталь не дає збою. У ході активного наступу ворога в лютому 2022 року деякі посадові особи, особливо на керівних посадах, були не готові до керування підрозділами в екстремальних умовах. Вирішенням цієї проблематики, зважаючи на сьогоденні обставини, є нагальна потреба комплексної підготовки керівного складу до управління особовим складом в умовах надзвичайного стану, критичних ситуацій за всіма напрямками: починаючи від фундаментального знання законодавчої бази до розвитку різних навичок для роботи: як вміння з тактико-спеціальної та вогневої підготовки, так і вузьких напрямів, таких як управління БПЛА, ідентифікація вибухонебезпечних предметів тощо. Психологічна загартованість і натренованість стане незамінною рисою в управлінні особовим складом і вмінням повести за собою. Особливу увагу також необхідно приділити заходам із навчання та підвищення мотивації підлеглих.

Якщо ж ширше розглядати особливості несення служби під час воєнних дій, варто було б згадати про обмеження прав людини та громадянина, без яких є неможливим виконання Національною поліцією службових завдань, які потребують відсутності втручання цивільних осіб в процес, а також забезпечення таким шляхом громадського порядку в умовах злочинного посягання на недоторканність територій ворога зі сходу.

До випадків обмежень прав людини також можна віднести можливість втручання посадовими особами, на яких покладено відповідні завдання щодо приватного життя громадян, обмеження права на участь в управлінні державними справами (відсутність виборів та референдумів на період дії воєнного стану), свободи вільно залишати територію України для військовозобов'язаних осіб, а також вільному пересуванню територіями, що полягає у введенні особливого режиму виїзду та в'їзду з деяких населених пунктів. І тут на варті захисту прав та свобод стоять органи Національної поліції, які мають чітко слідкувати за дотриманням громадської безпеки і захисту кожної людини від злочинних посягань.

Щодо підлаштування законопроектів під умови широкомасштабного вторгнення росіян – то це має бути комплексно виконана робота між органами виконавчої та законодавчої влади. Органи Національної поліції спільно з іншими структурами мають концентрувати увагу на суспільно небезпечні діяння, які

порушують громадський порядок та безпеку, відстежувати їх кількість і надавати свої пропозиції до внесення змін до діючого законодавства. До прикладу, такими пропозиціями можуть бути додання до КУпАП статті, яка буде передбачати відповідальність за порушення комендантської години; як бланкетна норма, яка посилатиме нас до прийнятих рішень військових адміністрацій з досить суворою санкцією, що збільшить у громадян рівень дотримання встановлених вимог. Також внесення змін на період воєнного стану в ЗУ «Про Національну поліцію» (до ст.35) щодо зупинки транспортного засобу для перевірки документів на стаціонарних та пересувних блокпостах з метою виявлення осіб, які можуть бути причетними до кримінальних правопорушень, в тому числі на окупованих і деокупованих територіях, а також роботи з особами, які ухиляються від мобілізації або явки до Територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Не зайвим було б покращити взаємодію між підрозділами органів Національної поліції, а також їх виконання завдань спільно з іншими суб'єктами, які несуть службу задля стабілізації громадської безпеки і оперативної обстановки, таких як Збройні Сили України, Національна гвардія, Служба безпеки України для організації спільного патрулювання, що значною мірою покращить безпековий стан в суспільстві і забезпечить існування парадигми функціонування державності.

Воєнні дії розкрили в нашій країні багато проблемних питань, які ще доведеться в комплексі вирішувати та вдосконалювати. Але це водночас і простір для розвитку значного потенціалу та розкриття можливостей законодавства шляхом усунення сукупності прогалин, які дадуть поштовх для формування євроінтеграційного новітнього інституту права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, ст.379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. «Про правовий режим воєнного стану». Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/>.

Карпова Дарина Ігорівна,
викладач кафедри
наглядово-профілактичної діяльності
Національного університету
цивільного захисту України

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПЕРШИЙ КРОК ДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Нечесність в академічній сфері – це будь-який вид шахрайства, який фіксується в усіх типах навчальних закладів – від початкової школи до університету. Академічна нечесність включає в себе обман, обман і саботаж. Ці види академічної нечесності можна лікувати, досягаючи такої мети: поширення обізнаності щодо цього питання серед викладачів, показ студентам негативних наслідків обману для їхнього майбутнього та показ студентам важливості академічної чесності.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу. Формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування, надання викладачу неправдивих даних щодо формальної наукової роботи.

Списування зазвичай виконується під час іспитів, де це стало звичкою для більшості студентів, оскільки вони думають про те, як отримати кращу оцінку, не докладаючи великих зусиль. Є кілька причин, які штовхають студентів на списування під час іспиту, наприклад, труднощі з відповіддю на запитання або невіра у власні сили. Тоді, якщо їх спіймають на шахрайстві, вони можуть бути виключені з класу та не отримати оцінку. Крім того, якщо їх спіймають на шахрайстві, за ними буде здійснюватися ретельніший нагляд.

Саботаж – ще один вид академічної нечесності, це коли студент або професор заважає іншим завершити їх роботу. Цей тип академічної нечесності може включати вирізання сторінок з бібліотечних книг і зрив експериментів інших. Деякі учні можуть мати важливу інформацію, якою слід поділитися з іншими під час спільного проекту, що завадить іншим успішно завершити роботу.

Як висновок, академічна нечесність є першим кроком до корупції через шахрайство, обман і саботаж. Для того, щоб поширити обізнаність про це питання серед викладачів, показати студентам негативні наслідки шахрайства для їхнього майбутнього та показати студентам важливість академічної чесності, потрібно: по-перше, вчителі повинні знати про академічну нечесність загалом, де вони повинні збиратися та влаштовувати конференції, щоб знати, як поводитись із шахраєм чи брехливим студентом; по-друге, студенти повинні знати про негативні наслідки обману для їхнього

майбутнього, щоб вони усвідомили це та почали наполегливо працювати, щоб досягти успіху власними здібностями. І останнє, але не менш важливе: академічна нечесність є важливою для студентів, оскільки вона допомагає створити та зберегти довіру викладачів. Це також розвиває позитивні етичні звички для майбутньої роботи. Студенти, які обманюють або займаються плагіатом, ризикують мати негативні наслідки, такі як відрахування через оцінки, призупинення або виключення із закладу вищої освіти.

Перелік використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 29.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 29.05.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Академічне письмо: навч. посібник. Кривий Ріг, 2019. 130 с.

Лавренко Дар'я Олександрівна,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У контексті сучасного політично-правового дискурсу актуальність дослідження політичних прав та свобод набуває важливого значення. Вивчення цих аспектів стає необхідним для розуміння сутності прав людини та громадянських свобод у демократичному суспільстві. Аналіз політичних прав та свобод допомагає визначити ступінь захищеності особистої свободи та рівень участі громадян у політичному процесі. Це важлива передумова для забезпечення дотримання принципів демократії.

Дослідження політичних прав та свобод включає в себе аналіз їх правового забезпечення, реалізації в практиці, а також взаємозв'язку з іншими сферами правової системи та політичного устрою суспільства [1]. Важливо розглядати як теоретичні засади, так і практичний досвід реалізації політичних прав та свобод у різних країнах та політичних системах.

Політичні права та свободи становлять основні складові громадянського статусу і визначаються як можливості особи брати активну участь у політичному та громадському житті суспільства [2]. Вони є невід'ємними складовими громадянської ідентичності та становлять основу для забезпечення демократичного функціонування держави. Визнані як невідчужувані та необхідні для забезпечення свободи та гідності кожної

людини, політичні права та свободи виступають як гарантія участі громадян у формуванні та здійсненні влади.

Сутність політичних прав та свобод полягає у наданні особі можливості впливати на діяльність державних і громадських інститутів через участь у виборчих процесах, обрання представників, висловлення своїх поглядів через різноманітні форми громадської активності [3]. Ці права визнаються як гарантія особистої автономії та визначаються законодавством як обов'язкові для дотримання всіма суб'єктами влади та громадянами.

Важливим аспектом розуміння політичних прав та свобод є їх реалізація на практиці. Це включає в себе створення ефективних механізмів захисту та забезпечення реалізації цих прав, а також встановлення процедур для врегулювання конфліктів та захисту інтересів громадян у разі їх порушення. Розвиток правової бази, адекватних інституційних механізмів та системи правового захисту є важливими аспектами забезпечення ефективною реалізації політичних прав та свобод.

У сучасному світі, з урахуванням різноманітності політичних систем та культурних контекстів, важливо розглядати політичні права та свободи в широкому контексті, враховуючи їх взаємозв'язок з іншими правами та свободами людини. Це сприяє побудові більш гармонійних та стабільних суспільств, які ґрунтуються на повазі до прав і свобод кожної особи.

Політичні права та свободи відіграють ключову роль у гарантуванні особистої свободи та демократичного функціонування суспільства. Вони забезпечують особі право жити та займатися будь-якою діяльністю без обмежень, примусу або дискримінації. Ці права та свободи є невід'ємними складовими громадянського статусу, а їх реалізація починається з їх закріплення на конституційному рівні та нормативно-правового регулювання.

Україна, спираючись на міжнародно-правові акти, визнає та гарантує основні політичні права і свободи на конституційному рівні, надаючи їм вищу юридичну силу [4]. Це створює необхідні умови для забезпечення демократичного функціонування держави та визначення статусу особи в суспільстві. Важливим аспектом є гарантування реалізації цих прав та свобод через правову та інституціональну підтримку, що є механізмом самореалізації особи у політичній сфері та забезпечення її права на участь в управлінні державними та суспільними справами.

Аналіз політичних прав людини відповідно до міжнародного права виходить з ряду критеріїв, серед яких особливе значення мають право на свободу зборів та асоціацій, право на політичну думку та переконання, а також право на участь у владних процесах країни [4]. Вони визначаються як ключові складові політичних прав і свобод, що є правовим підґрунтям для участі громадян в управлінні державними справами.

У зв'язку з цим наявність прямої дії політичних прав і свобод є важливим критерієм, що відображає їхню ефективність та захищеність. Пряма дія означає можливість реалізації цих прав без необхідності отримувати дозвіл, а

також можливість захисту цих прав у судовому порядку та іншими законними способами. Вона є важливим механізмом забезпечення демократії та захисту прав громадян в політичній сфері.

Забезпечення політичних прав та свобод громадян України в умовах війни є викликом і для уряду, і для громадянського суспільства [4,5]. Незважаючи на воєнний конфлікт, Україна зобов'язана забезпечувати права людини відповідно до міжнародних зобов'язань. Національні та міжнародні громадські організації активно відстоюють права людини на тимчасово окупованих територіях та в зоні конфлікту. Свобода преси залишається ключовим показником забезпечення демократії в умовах збройного конфлікту. Незважаючи на виклики та обмеження, незалежні ЗМІ в Україні продовжують вести репортажі та висвітлювати ситуацію на місцях. Українська влада продовжує реалізовувати політичні реформи в різних частинах країни. Це важливий елемент у відновленні демократичних інститутів та легітимності влади. Уряд та громадські організації здійснюють заходи з підтримки військових, ветеранів та їхніх родин. Це включає в себе надання доступу до медичної допомоги, соціальної підтримки та реабілітаційних програм. Україна продовжує отримувати підтримку з боку міжнародних партнерів у сфері захисту прав людини та демократії. Це включає в себе фінансову підтримку, допомогу в здійсненні реформ та міжнародні моніторингові місії.

Отже, політичні права та свободи визначаються як основний механізм гарантування активної участі громадян у політичному процесі та визначення курсу розвитку суспільства. Вони є не лише закріпленими у законодавстві нормами, але й вираженням вродженої потреби людини у визначенні власного майбутнього та формуванні політичної системи країни. В умовах війни забезпечення політичних прав та свобод громадян стає ще більш важливим завданням, яке вимагає взаємодії державних і недержавних структур, а також активної підтримки з боку міжнародного співтовариства.

Перелік використаних джерел:

1. Жаровська І. М. Конституційні права людини: субсидіарність гарантування. *Наше право*. 2021. Т. 2021, № 1. С. 19–23. URL: <https://doi.org/10.32782/np.2021.1.3> (дата звернення: 18.05.2024).
2. Наливайко Л. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 3(31). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-622-635](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-622-635) (дата звернення: 18.05.2024).
3. Конституція України. *Офіційний веб-портал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
4. Пехник А. В. Політичні права та свободи: актуалізація питання та оцінка рівня забезпечення. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 74–78. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.4.10> (дата звернення: 18.04.2024).
5. Гігін О. В., Волченко Н. В., Лавренко Д. О. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні в умовах євроінтеграції. *Академічні візії*. 2023. №. 18. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7861570>.

Лавренко Дар'я Олександрівна,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Коц Альона Анатоліївна,
студентка ННІ права та інноваційної
освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ПРИНЦИПИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Медіація є одним з найбільш ефективних та швидких способів вирішення правових конфліктів. Цей метод полягає у використанні незалежного посередника, який сприяє взаєморозумінню сторін та пошуку конструктивних рішень. У зв'язку з ростом кількості правових конфліктів у сучасному суспільстві медіація набуває все більшої популярності та значущості.

В Україні основними документами, що регламентують умови медіаційних процесів, є Закон України «Про медіацію» № 1875-ІХ від 16.11.2021. Законодавець визнає медіацію як позасудову процедуру, під час якої медіатор сприяє переговорам між сторонами конфлікту, дотримуючись певного порядку дій та спрямовуючи їх на досягнення взаєморозуміння та примирення. Альтернативне вирішення конфлікту означає вирішення правових суперечностей без звернення до державних інституцій або застосування комбінації таких способів, щоб швидко та ефективно урегулювати конфлікт та досягти найбільш взаємовигідної угоди між сторонами [2].

Основними ознаками медіації є незалежність посередника, акцент на співпрацю та взаємне розуміння сторін, а також фокус на пошуку конструктивних рішень. Медіатор, як посередник, не має права приймати рішення за сторони, він лише сприяє їхньому діалогу та пошуку взаємовигідного вирішення конфлікту.

У багатьох країнах світу медіація має чітке нормативно-правове регулювання, яке визначає права та обов'язки медіаторів, процедури ведення медіаційних сесій, а також визначає статус та відповідальність сторін у процесі медіації. Нормативно-правове регулювання сприяє стабільності та довірі до медіаційного процесу.

Медіація набула широкого поширення у різних галузях права як спосіб

альтернативного вирішення конфлікту та спору, її почали активно використовувати юристи-практики. Зважаючи на той факт, що суспільні відносини, пов'язані з процесом медіації, набули значної суспільної уваги, виникла необхідність її нормативного закріплення на законодавчому рівні.

Медіація, як вид альтернативного позасудового врегулювання конфліктів, є ефективним, конфіденційним та структурованим процесом, в якому посередник (медіатор) допомагає сторонам досягти прийняттого для всіх результату. Цей метод, зокрема, є особливо ефективним у сфері інтелектуальної власності. Однією з основних особливостей медіації є те, що отриманий результат вважається прийнятним для всіх сторін конфлікту або спору. Медіація, як альтернативний метод вирішення конфліктів інтересів, представляє собою нову для вітчизняної практики форму посередництва [1, с. 101-103].

Метою медіації є обговорення, усвідомлення й опрацювання складної конфліктної (проблемної) ситуації задля оптимального виходу з неї. В обговоренні має бути місце різним поглядам, думкам, часто несумісним, щодо самих подій або варіантів виходу з важкої ситуації [3, с. 86-88]. Результатом успішної медіації є досягнута під час обговорення конкретна угода. Рішення, прийняті в медіації, можуть бути закріплені в угоді лише в разі, якщо кожна зі сторін конфлікту їх визнає.

Відповідно до Закону України «Про медіацію» процедура починається з моменту укладення сторонами медіації договору про проведення медіації. За відсутності письмового договору про проведення медіації вважається, що медіація починається з моменту, коли сторони вчинили дії, необхідні для початку медіації [2]. Медіаційний процес зазвичай розпочинається зі спільної зустрічі сторін конфлікту, їх адвокатів, а іноді й представників страхової компанії. Медіатор пояснює сторонам їхні права та обов'язки, роз'яснює формат процедури та наголошує на конфіденційному та необов'язковому характері процесу. Потім медіатор вислуховує сторони конфлікту та їхніх адвокатів, якщо такі є, визначаючи спірні питання та шляхи вирішення конфлікту. Після спільної зустрічі медіатор розділяє сторони та проводить окремі конфіденційні зустрічі з кожною з них. Під час цих зустрічей медіатор працює з кожною стороною окремо, аналізуючи їхні погляди та розробляючи варіанти вирішення конфлікту. Після розробки плану дій медіатор повертається до спільних зустрічей з обома сторонами до тих пір, поки конфлікт не буде вирішено та не буде досягнуто згоди між сторонами [4, с. 67-69].

Медіація є важливим та ефективним інструментом вирішення правових конфліктів, який сприяє побудові конструктивних відносин між сторонами. Необхідні подальші розвиток та підтримка медіації як методу альтернативного вирішення конфліктів для забезпечення справедливості та ефективності правової системи. Шляхом дотримання принципів медіації та врахування її ознак можна досягти конструктивного вирішення навіть найскладніших правових суперечок. Законодавче врегулювання медіації визначає її статус як

важливого елемента правової системи, надаючи їй відповідний статус і захист [5, с. 210-212].

Отже, незважаючи на існуючі переваги медіації, важливо постійно розвивати цей механізм, забезпечуючи високу якість послуг та дотримання відповідних стандартів. Для цього потрібно здійснювати постійний моніторинг та оновлення законодавства, забезпечувати професійну підготовку медіаторів та доступність медіаційних послуг для всіх верств населення. Тож медіація є важливим елементом сучасної правової системи, який сприяє ефективному вирішенню правових конфліктів. Її роль та значення постійно зростають, і вона продовжить займати центральне місце у сфері альтернативного вирішення спорів.

Перелік використаних джерел:

1. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навч. посіб. / Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б., Грабар Н.М., Дутко А.О., Юркевич Ю.М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О.Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.
2. Запара С.І. Поняття медіації та особливості її становлення в Україні та світі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 3. С. 86–88.
3. Красіловська З.В. Становлення інституту медіації в системі публічного управління: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Одеса, 2017. 221 с.
4. Білик Т. Медіація у професійній діяльності юриста. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
5. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар. 3-19 Станом на 1 квітня 2023 р. / За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора Кармази О. О., кандидата юридичних наук, доцента Федоренко Т. В., кандидата юридичних наук, доцента Ізуїти П. О. Київ : Талком, 2023. 241 с.

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Лазарєва Олександра Леонідівна,
курсант II курсу ННІ права
та підготовки фахівців для органів
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ЧАС

У сучасному світі екологічні права визнаються одними з найважливіших компонентів прав людини, оскільки вони безпосередньо впливають на здоров'я та життя кожної людини, а також на стан природи та загальне екологічне благополуччя. Серед них особливе місце посідає право на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля, яке є основою для формування і реалізації інших екологічних прав.

Це право визнається пріоритетним, абсолютним та особистим немайновим правом, що гарантує природне існування кожної фізичної особи. Його сутність полягає у можливості проживання в середовищі, яке не становить загрози для здоров'я людини, а також у користуванні безпечними природними ресурсами для задоволення життєвих потреб. Крім того, воно передбачає право на вимогу від держави та інших суб'єктів виконання екологічних норм і правил, а у випадку їх порушення – звернення за захистом права до компетентних органів [1]. Однак умови війни, зокрема в контексті збройної агресії, створюють серйозні виклики для реалізації екологічних прав. Небезпека ядерних або радіаційних загроз для ядерних електростанцій стає особливо актуальною, а це загрожує не лише Україні, а й світовому екологічному становищу загалом.

У таких умовах прийняття відповідних нормативно-правових актів стає надзвичайно важливим. Наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період» від 15 березня 2022 року визначає негативні впливи війни на стан довкілля та закріплює необхідність захисту екологічних прав у період воєнного стану та відбудови. Позитивним аспектом цього Закону є те, що він регулює діяльність у сфері довкілля не лише у період воєнного стану, а й у відбудовний період,

спрямовуючи зусилля на забезпечення обороноздатності держави, відновлення інфраструктури та економіки, а також повернення громадян до нормального життя після закінчення війни [2, с. 8].

Ще одним важливим кроком у цьому контексті є прийняття Закону України «Про управління відходами» 20 червня 2022 року. Він передбачає норми, спрямовані на запобігання утворенню відходів, зменшення їх обсягів, а також на підготовку відходів до повторного використання та відновлення, з метою зменшення негативного впливу на здоров'я людей та природне середовище. В умовах воєнного конфлікту важливо не лише визнавати екологічні права як пріоритетні, а й приймати нормативно-правові акти, які забезпечують їх захист та реалізацію. Тільки таким чином можна зберегти екологічне благополуччя для нинішніх і майбутніх поколінь [3, с. 11].

Реалізація права кожного на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля є не лише важливою складовою людських прав, але й ключовим аспектом забезпечення якості життя. Це право включає в себе можливість кожної людини дихати чистим повітрям, користуватись чистою питною водою, відпочивати в природних місцях, таких як ліси, річки чи моря, а також займатися збиранням ягід, грибів, полюванням, рибальством тощо.

Проте збройна агресія, яку спричинило російське вторгнення на територію України, створила надзвичайно серйозну загрозу та перешкоду для реалізації цих екологічних прав та можливостей. За даними Міністерства оборони України, лише за 20 днів воєнних дій було запущено близько 900 ракет різного калібру, під час детонації яких утворилася низка хімічних сполук, що забруднюють повітря та ґрунти [2]. Ця ситуація призвела до значного збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що вже може прирівнюватись до викидів одного металургійного підприємства за цілий рік. Такі наслідки воєнних дій також призвели до серйозних пошкоджень природних ресурсів України, зокрема лісів, заповідників та водних екосистем.

Тому існуюча екологічна ситуація в Україні, особливо у зоні бойових дій, унеможлиблює споживання та використання наявних природних ресурсів та створює реальну небезпеку для здоров'я і життя людей. У таких умовах важливо приймати правові механізми, спрямовані на захист екологічних прав громадян та відновлення стану довкілля після завершення воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Зигрій Ольга, Катерина Кійко, Світлана Мацук. Інтерпретації та захист екологічних прав людини: міжнародні стандарти та українські реалії. Актуальні проблеми правознавства 2022. С. 55-62.
2. Кириченко, Влада Олександрівна, Юлія Іванівна Тюрю. Залучення громадськості у сфері захисту довкілля та екологічних прав: сучасний стан. 2023. С. 76.
3. Пряслова Наталя Миколаївна. Дотримання екологічних прав: позиція громадян. 2023. С. 65.

Олійник Юлія Володимирівна,
старший викладач кафедри теорії та
історії держави і права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

НАДАННЯ ВЕТЕРАНАМ ТА УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ ДІЙ ПРАВА НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Метою теми про надання ветеранам та учасникам бойових дій права на безоплатну правничу допомогу є забезпечення ветеранів та учасників бойових дій і можливість їх звернення за правовою допомогою у випадках, коли це необхідно. Це може включати отримання правової консультації, представництво в суді, або допомогу у вирішенні питань, пов'язаних з отриманням соціальних виплат чи медичної допомоги. Надання ветеранам та учасникам бойових дій права на безоплатну правову допомогу є важливим аспектом соціальної політики будь-якої країни. В Україні це право закріплене на законодавчому рівні і передбачає широкий спектр послуг.

Першочергово стаття 4 визначає, що ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни. Також в статті 5 визначається поняття учасника бойових дій: учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час [1]. Стосовно учасників бойових дій, то варто зауважити, що перелік підрозділів, котрі входили до складу діючої армії та інших формувань, визначається Кабінетом Міністрів України. У статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» міститься змістовний перелік осіб, котрі визнаються учасниками бойових дій.

Ветерани війни мають право на всі види правничих послуг від системи безоплатної правничої допомоги. Також варто зауважити, що учасники бойових дій теж мають право на усі види правничих послуг від системи безоплатної правничої допомоги: від консультацій до представництва інтересів у суді.

Під час реалізації передбачених законодавством прав і гарантій ветерани часто стикаються зі складними бюрократичними механізмами або ж із порушенням їхніх прав. Та незважаючи на те, чи є нинішня система державної підтримки такою, що відповідає потребам ветеранів, вона все ж включає низку важливих прав і гарантій, які повинні виконуватись, а ветеран має знати, куди

він може звернутися у разі виникнення проблем. Як вбачається з п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» Мінветеранів, а також його територіальні органи є надавачами безоплатної первинної правової допомоги [2, с. 34].

Варто зазначити, що відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту» учасникам бойових дій також надається право на першочергове відведення земельних ділянок для:

- індивідуального житлового будівництва (до 0,10 га);
- садівництва і городництва (до 0,12 га). Земельні ділянки інших видів цільового призначення надаються учасникам бойових дій, як і решті громадянам України. Особа може безкоштовно отримати лише одну земельну ділянку певного цільового призначення. Реалізація цього права не обмежується лише районом чи областю, в якій проживає ветеран, оскільки розташування обраної землі не залежить від місця реєстрації особи, яка має право на пільгу. Можна скористатись гарантією у будь-якій області України – незалежно від місця проживання чи реєстрації.

Також згідно із ст. 12 цього закону учасники бойових дій мають право на знижку плати за користування житлово-комунальними послугами.

Зі свого боку законодавство передбачає покарання за ненадання таких послуг, котрі передбачені законом. Наприклад, це відповідальність перевізника/водія за безпідставну відмову в перевезенні.

Потрібно звернути увагу на Закон України «Про судовий збір» від 08.07.2011 року. Він визначає, що від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються:

- військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти, які призвані на навчальні (або перевірні) та спеціальні збори, – у справах, пов'язаних з виконанням військового обов'язку, а також під час виконання службових обов'язків;

- учасники бойових дій, постраждалі учасники Революції Гідності, Герої України – у справах, пов'язаних з порушенням їхніх прав;

- також позивачі – за подання позовів щодо спорів, пов'язаних з наданням статусу учасника бойових дій відповідно до пунктів 19-21 ч. 1 ст. 6 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту”;

- особи з інвалідністю першої та другої групи.

Але попри це, учасники бойових дій звільняються від сплати судового збору не у всіх випадках, бо є уточнення “у справах, пов'язаних з порушенням їхніх прав”.

Отож варто зазначити, що є відповідна категорія правової допомоги, яка надається ветеранам та учасникам бойових дій, але процедура надання таких послуг не є бездоганною. Головною метою її є забезпечення ветеранів та учасників бойових дій можливості отримати необхідну правову допомогу для

захисту своїх прав, соціальної підтримки та полегшення їхнього повернення до цивільного життя – як у фізичному, так і психологічному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
2. Міністерство у справах ветеранів, методичний посібник, 2020 р., с. 92, Київ, URL: <https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/posibnik-teritorialni-organia5040820v6.pdf>
3. Закон України «Про судовий збір» від 08.07.2011, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>
4. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 02.06.2011, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

Сахарова Катерина Олександрівна,
старший викладач кафедри психології
та педагогіки Дніпровського
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФОРМАТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сфера освіти відповідає за передачу соціальних знань та цінностей, накопичених попередніми поколіннями для наступних поколінь, створюючи бачення сенсу життя та розуміння шляхів майбутнього розвитку суспільства в нинішніх та майбутніх умовах. Освіта, отримана у «вищій школі», багатогранна та має економічний, політичний та культурний вплив на суспільство. Переривання навчального процесу через несприятливі умови, викликані природними чи соціальними надзвичайними ситуаціями, мають негативні комплексні наслідки.

Українські діти та молодь пережили безліч труднощів, які негативно вплинули на їхнє фізичне та психологічне благополуччя та змінили їх спосіб життя та навчання.

Найгіршими прикладами були пандемія COVID-19 та постійна російська гібридна війна – поєднання традиційних і нетрадиційних тактик задля досягнення військово-політичної перемоги.

Проте освітній процес в Україні не переривається навіть у час війни.

Таким чином, інтерес дослідників до теми освіти у кризових ситуаціях, а також створення та забезпечення нових освітніх технологій з використанням досягнень науки та технологічного прогресу очевидний.

Під терміном «академічна доброчесність» прийнято розуміти сукупність духовних цінностей, таких як чесність, справедливість, довіра,

повага та відповідальність, а також ідеалів, які повинні дотримуватися всіма учасниками науково-освітнього процесу [1]. Академічна доброчесність включає у себе забезпечення чесності та справедливості у наукових дослідженнях, викладанні та навчанні з боку вчених, викладачів та студентів.

Всі учасники науково-освітнього процесу мають поважати працю і заслуги своїх колег, бути відкритими для спілкування, відповідати за свої дії та дотримуватися прозорості у всіх сферах наукової діяльності. Академічна доброчесність забезпечує довіру суспільства до авторитету сучасної науки на всіх її рівнях, включаючи процес дослідження та отримання результатів [2].

Порушенням принципів академічної доброчесності є ряд некоректних дій будь-якого учасника науково-освітнього процесу [3]. Прикладами недобросовісної наукової поведінки є плагіат, самоплагіат, шахрайство на іспитах або підсумкових атестаціях, змова, оплата третій стороні для виконання наукової роботи, фальсифікація отриманих даних у дослідженні, недобросовісна поведінка наукових експертів, рецензентів тощо.

Усі перелічені приклади недобросовісної поведінки у науково-освітній діяльності не лише підривають авторитет сучасної науки [4], а й загрожують порушнику зняттям з розгляду дипломної роботи, дисертації, а також відрахуванням із ЗВО, аспірантури, докторантури.

Під терміном «плагіат» прийнято розуміти присвоєння наукових ідей, результатів чи текстів без коректної вказівки джерела запозичення. Плагіат є елементом неправомірної поведінки у науковій сфері. До таких форм неправомірної поведінки можна віднести науковий плагіат, підтасовування наукових відомостей, продукування псевдонаукових продуктів. Категорію наукового плагіату можна розкласти на категорії очевидного та неочвидного наукового плагіату, коли для розгляду потрібна обов'язкова участь експерта.

Поняття очевидного наукового плагіату поєднує наступні категорії:

1) присвоєння авторства елементів чужого наукового твору у частині, що стосується його форми, у власному творі;

2) запозичення елементів чужого наукового твору з використанням правил наукового цитування (вказівкою автора, назви та джерела твору), частка якого, наприклад, за обсягом перевищує 50% від загального обсягу власного твору;

3) запозичення елементів свого наукового твору (самозапозичення), частка якого, наприклад, за обсягом перевищує 70% загального обсягу нового твору.

Категорія неочвидного наукового плагіату включає у собі такі види запозичень:

1) самоплагіат;

2) мозаїчний плагіат;

3) перефразування (рерайтинг);

4) плагіат за участю «авторів-примар» [5].

Поширеність проблеми плагіату (у різних його формах) серед студентів

та аспірантів залежить від методології вивчення даного питання, при цьому багато дослідників використовують так звану методику самозвіту, тобто контролю в закладі вищої освіти наукових праць щодо плагіату. Використовуючи цю методику, дослідники отримали абсолютно різні дані про поширеність плагіату у наукових працях студентів США, Австралії, а також ряду країн Західної Європи. Так, згідно з результатами дослідження Мак-Кейба із співавторами [6] 19% дипломних робіт студентів технологічного університету містили плагіат. У дослідженні К.Ейлері [7] обсяг інтелектуального запозичення становив 26%, у роботі М.Марсдена [8] – 81%.

На жаль, у доступній нам українській літературі ми не знайшли подібних досліджень безпосередньо про здобувачів вищої освіти. Але за різними підрахунками, залежно від галузі знань, плагіат містять від 5 % до 80 % дисертаційних та кваліфікаційних робіт.

Чи можливо повністю знищити плагіат та недоброчесність в академічному середовищі? Програмне забезпечення для виявлення плагіату та стратегії покарання не змогли покласти край плагіату та ігнорують варіанти, які більш бажані з етичної точки зору (рерайт та примарні автори).

У звіті, опублікованому в зарубіжних джерелах, йдеться, що «Інтернет не винайшов плагіат в академічних колах, але полегшив його здійснення та виявлення... Країни, наприклад, США, Канада, Великобританія та Австралія вже понад десять років реалізують заходи, спрямовані майже виключно на студентів... мають показники плагіату, близького до показників таких країн, які не застосовували жодної стратегії». Інші автори запропонували різноманітні кодекси (наприклад, Маккейб, Тревіньо та Баттерфілд) та курси, засновані на позитивному підкріпленні, а не на покаранні (Ді та Джейкоб).

Робота Керролла та колег заслуговує на особливу згадку, оскільки в його основі лежить керівництво та запобігання, а не покарання; воно містить академічні дослідження та практичні посібники про те, як зменшити плагіат [9].

Які варіанти для зниження плагіату в форматі онлайн-навчання можна використовувати для учнівського середовища?

1. Робоче навантаження повинне узгоджуватись групами, що складаються з усіх викладачів, а не виконуватися ізольовано. Таким чином, члени команди будуть знати, що інші вимагають від своїх учнів, та зможуть адаптувати свої вимоги як до часу, так і до типу завдання. Подібна координація допоможе звільнити студентів від надмірного робочого навантаження та довгих письмових завдань, що сприяють плагіату.

2. Скоротити використання механічного заучування в освіті, яке, як і раніше, є основою багатьох освітніх систем. Запам'ятовування того, чого навчають, справді має основне значення для навчання, але запам'ятовування без розуміння все ще надто поширене.

3. Вимагати творчу індивідуальну роботу, яка не може бути плагіатом, тому що вона може бути створена лише розумом студента.

4. Супровід студентів протягом усього процесу створення письмової роботи, а не просто оцінка готової роботи. Під час процесу студенти можуть дізнатися, що таке плагіат, чому це погано та як його уникнути.

5. Встановити послідовні програмні норми для подання коротких робіт, які студенти встигають написати, а викладачі прочитати. Тут, як і в багатьох інших областях, діє принцип «якість важливіша за кількість». Коли всі викладачі вимагають однаково коротких та якісних робіт, студенти не схильні до стресу, викликаного необхідністю заново адаптуватися до кожного нового курсу і поспішати з виконанням роботи через брак часу.

Перелік використаних джерел:

1. Anderson MS, Shaw MA, Steneck NH, et al. Research integrity and misconduct in the academic profession. In: Paulsen MB, editor. Higher education: handbook of theory and research. New York: McGraw-Hill; 2013. p. 217–261.

2. Academicintegrity.org [Internet]. International Center for Academic Integrity, Fundamental Values Project [cited 2017 Jul 9]. Available from: <http://www.academicintegrity.org/icai/resources-2.php>.

3. Cross M. Policing plagiarism. *BMJ*. 2007;335(7627):963–964. doi: 10.1136/bmj.39388.668773.47.

4. Masic I. Plagiarism in scientific research and publications and how to prevent it. *Mater Sociomed*. 2014;26(2):141–146. doi: 10.5455/msm.2014.26.141-146.

5. Scanlon PM, Neumann DR. Internet plagiarism among college students. *J Coll Stud Dev*. 2002;43(3):374–385.

6. McCabe DL, Trevino LK, Butterfield KD. Cheating in academic institutions: a decade of research. *Ethics Behav*. 2001;11(3):219–232. doi: 10.1207/S15327019eb1103_2.

7. Ellery K. An investigation into electronic-source plagiarism in a first-year essay assignment. *Assess Eval High Educ*. 2008;33(6):607–617. doi: 10.1080/02602930701772788.

8. Marsden H, Carroll M, Neill JT. Who cheats at university? A self-report study of dishonest academic behaviours in a sample of Australian university students. *Aust J Psychol*. 2005;57(1):1–10. doi: 10.1080/00049530412331283426.

9. Carroll, J., and C. Zetterling. 2009. *Guiding Students away from Plagiarism*. Stockholm: Learning Lab, Royal Technical University.

Ханіна Євгенія Олександрівна,
викладач кафедри психології,
голова Ради молодих вчених
ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

ПСИХОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОСТВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ: АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОСВІТНІ ЗМІНИ ДЛЯ ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ

Війна в Україні стала трагедією для мільйонів людей. Вона призвела до численних людських жертв, руйнування інфраструктури та масового переміщення населення. Ці події мають значний вплив на психічне здоров'я як цивільного населення, так і військовослужбовців.

За цих обставин перспективні напрями досліджень в Україні, яка стикається з викликами війни та післявоєнної відбудови, мають вирішальне значення для відновлення та розвитку країни. Війна створила значні виклики для суспільства, особливо у сфері психічного здоров'я. Наслідки війни включають посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресію, тривожні розлади та інші проблеми психічного здоров'я серед військових, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та цивільного населення. В умовах післявоєнної відбудови також існує нагальна потреба у кваліфікованих психологах, які можуть надати ефективну допомогу. У цьому контексті важливо розглянути перспективи розвитку майбутніх психологів та їхню підготовку до нових викликів.

Сучасна українська психологія вперше стикається з викликами війни. В. Панько зазначає, що сучасні дослідження показують, що організаційна структура української психології, а також тематика досліджень і впровадження наукових результатів, були зорієнтовані на мирні умови та стабільність у соціально-політичному контексті. Раніше науковці не стикалися із загрозою фізичного знищення, не втрачали роботу та мали доступ до необхідних для наукової роботи умов, таких як електрика, опалення, інтернет, бази даних. Однак із початком війни ситуація змінилася. Бойові дії призвели до нових проблем для психологів, які тепер змушені працювати в умовах постійного емоційного напруження, страху і тривоги. Під час повітряних тривог і ракетних обстрілів їм складно зосередитися, зберегти пам'ять і виконувати інші когнітивні функції. Ці чинники негативно впливають на їхню продуктивність та ефективність, а також загрожують їхньому психічному здоров'ю [1].

Враховуючи такі обставини, потреба в адаптації та вдосконаленні методів психологічної підтримки в умовах війни є нагальною. Зростання кількості людей, які пережили страшні події, вимагає нових підходів та

інноваційних рішень щодо психічного здоров'я. У зв'язку з цим українським психологам варто звернутися до міжнародного досвіду та розробити власні методики і протоколи роботи з жертвами війни.

Одним із ключових аспектів є створення програм підтримки військовослужбовців та їхніх сімей. Ці програми мають містити психологічну реабілітацію, допомогу в поверненні до цивільного життя та підтримку в адаптації до нових умов. Для розробки ефективних підходів може бути надзвичайно корисним досвід країн, які зіткнулися зі схожими викликами. Наприклад, ізраїльська модель військової реабілітації, яка передбачає мультидисциплінарний підхід та використання сучасних технологій, може бути взята за основу для українських програм.

Не менш важливо працювати з ВПО та цивільними особами, які стали жертвами війни. Психологічні наслідки війни, такі як втрата близьких, руйнування домівок, втрата роботи та стабільності, можуть мати довготривалий вплив на психічне здоров'я людей. У зв'язку з цим необхідно розробляти програми з надання психологічної підтримки ВПО, які б враховували їх специфічні потреби та ситуацію.

Забезпечення доступу до психологічної підтримки під час війни є ще одним викликом. На лінії фронту та на тимчасово окупованих територіях доступ до кваліфікованої допомоги може бути обмеженим. Тому важливо розвивати дистанційні форми підтримки, такі як телемедицина, онлайн-консультування та мобільні додатки самопомоги. Це дозволить надавати необхідну допомогу навіть у найскладніших умовах.

Підготовка майбутніх психологів до роботи у сфері воєнної та післявоєнної реабілітації також є чільним спрямуванням. Це передбачає адаптацію освітніх програм, запровадження спеціалізованих курсів і тренінгів, які дозволять студентам набути знань і навичок, необхідних для роботи з травмованими людьми. Університети та інші навчальні заклади повинні співпрацювати з практикуючими психологами та військовими експертами для створення відповідних та ефективних навчальних програм.

Зміна фокусу досліджень у психології має бути спрямована на вивчення специфічного впливу війни на психічне здоров'я, розробку нових методів терапії та реабілітації, а також оцінку ефективності існуючих підходів. Співпраця з міжнародними дослідницькими центрами та участь у глобальних дослідницьких проєктах може допомогти українським вченим інтегруватися у світову наукову спільноту та отримати доступ до сучасних знань і технологій.

Отже, війна в Україні поставила перед психологами нові виклики, які потребують ретельного вивчення та дослідження. Ось деякі з перспективних напрямів досліджень, які, на нашу думку, є актуальними: вивчення впливу війни на психічне здоров'я людей, включаючи ПТСР, тривогу, депресію та інші психічні розлади; вивчення та розробка ефективних методів лікування та підтримки людей, які постраждали від війни, таких як психотерапія, групова терапія, когнітивно-поведінкова терапія; вивчення впливу війни на

психологічний розвиток дітей та підлітків і розробка методів їх психологічного лікування; розробка методів психологічної підтримки людей, які постраждали від війни; розробка та вдосконалення методів психологічної допомоги людям, які постраждали від стихійних лих, війни та інших надзвичайних ситуацій; вивчення впливу війни на соціальні відносини, групову динаміку та міжгрупові конфлікти; дослідження факторів, що сприяють психологічному благополуччю та стійкості в умовах стресу і травми; вивчення нейробіологічних механізмів, що лежать в основі психічних розладів, пов'язаних з війною та травмою.

З огляду на нові виклики, що постали перед психологами в Україні, важливо змінити навчальні програми для студентів-психологів. Ці зміни мають бути спрямовані на підготовку фахівців зі знаннями, навичками та досвідом, необхідними для роботи з людьми, які постраждали від війни. Варто розробити та запровадити нові курси та спеціалізації щодо психології війни, травм та післявоєнного відновлення. Також можна оновити існуючі курси психології та запропонувати студентам-психологам більше можливостей для розвитку практичних навичок, необхідних для їхньої професійної роботи з людьми, які постраждали від війни.

Загалом війна в Україні поставила перед сучасною українською психологією безпрецедентні виклики. Водночас ці виклики відкривають і нові можливості для розвитку та вдосконалення психологічної науки і практики в Україні. Професійна підготовка психологів, розробка нових методів допомоги, адаптація освітніх програм та наукових досліджень, безперечно, є важливими кроками на шляху до подолання наслідків війни та забезпечення психічного здоров'я українців.

Перелік використаних джерел:

1. Панок, В. Г. (2023). Психологічні дослідження в умовах війни: Проблеми і завдання. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(1), 1-12. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5133>.

Чернобук Валентина Віталіївна,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Суд є основним засобом врегулювання правових спорів. Однак сторонам не завжди доцільно вирішувати виниклі розбіжності через судові органи. Тривалість розгляду судових справ, матеріальні витрати сторін, ризик

винесення судового рішення не на свою користь – все це обумовлює існування альтернативних форм і методів вирішення правових спорів – примирних процедур. Примирні процедури, на відміну від рішення суду, яке повинно виконуватися в примусовому порядку, ґрунтуються на добровільності виконання. Сторони можуть самі прийти до сприятливого для них рішення щодо правового спору [3].

Найбільш затребуваною альтернативною формою вирішення правових спорів є інститут медіації.

Інститут медіації відомий вітчизняному законодавству не так давно. Медіація являє собою посередницьку діяльність особи, яка не володіє спеціальними повноваженнями щодо вирішення існуючого між сторонами спору по суті, але при цьому сприяє самостійному і добровільному їх примиренню за допомогою вирішення конфлікту [4]. Наукова література містить безліч точок зору різних авторів щодо поняття «медіація», незважаючи на наявність легальної дефініції зазначеного терміна. Під процедурою медіації слід розуміти спосіб врегулювання спору між сторонами на основі їх добровільної згоди при обов'язковому сприянні медіатора, спрямованому на досягнення взаємоприйнятного рішення. В цілому, в науковій літературі думки правознавців про зміст цього поняття збігаються з позицією законодавця [2].

Медіація в адміністративному процесі – це процес вирішення конфліктів або спорів за участю незалежного третього стороннього посередника, який намагається допомогти сторонам досягти взаємоприйнятного рішення. У сфері адміністративного права, де виникають конфлікти між громадянами та державними органами, або між самими державними органами, медіація може бути корисним інструментом для вирішення спорів без втручання суду [1].

У адміністративному процесі медіатор може бути призначений судом або іншими компетентними органами з метою допомогти сторонам знайти взаємно прийнятні рішення щодо спірних питань. Медіатор відіграє роль нейтрального посередника, який допомагає сторонам зрозуміти позиції один одного, вислухати їхні обґрунтування та знайти компромісне рішення.

Медіація в адміністративному процесі може бути особливо корисною в ситуаціях, коли важливо зберегти відносини між сторонами, зменшити конфліктність та витрати на судовий процес. Крім того, цей підхід може сприяти більш швидкому та ефективному вирішенню спорів, що дозволяє уникнути затягування процедури через судові розгляди [5].

Процедура медіації – відносно рідкісне для української практики явище. Багато хто не знає про саму можливість. Багато хто не хоче розбиратися в тонкощах процедури і вважають за краще традиційні способи врегулювання суперечок. Тим більше, що їх багато, і вони звичні. Однак внесені в 2019 році в законодавство зміни і доповнення покликані зробити примирні процедури кращим способом врегулювання спорів. На відміну від судів (державних і третейських), медіатор не розбирається, хто правий, а хто винен. Процедура

медіації спрямована на пошук рішення: як вийти зі спірної ситуації так, щоб це влаштувало всі сторони конфлікту. Тому логічне питання – в чому роль медіатора? Його головне завдання – допомогти сторонам об'єктивно поглянути на ситуацію: не з позиції своєї правоти і вигод, а з позиції необхідності швидко залагодити суперечку на взаємоприйнятних умовах. Саме тому дуже важливо, щоб медіатор був незалежний і, головне, професійний. Закон допускає участь в процесі непрофесійного медіатора, але завжди потрібно замислюватися про його здатності дати правильну оцінку [7].

Професійний медіатор – людина з основною вищою освітою і додатковою в сфері медіації. Ним може бути, зокрема, юрист або суддя у відставці. З іншого боку, вся процедура медіації повинна бути добре організована і проведена. З цієї позиції виправданий вибір не конкретного медіатора, а спеціальної організації, у якої є стандарти, правила, і яка здатна створити всі умови для продуктивної роботи [6].

У чому переваги медіації в порівнянні з іншими способами:

- менше формальностей, більше свободи вибору;
- безліч варіантів рішень – можна домовитися про будь-які умови вирішення спору, які не суперечать закону;
- процес медіації можна почати в будь-який момент і в будь-який момент припинити, в тому числі в односторонньому порядку;
- підсумковій угоді можна надати обов'язковий характер, якщо є сумніви у здійсненості;
- гнучкість процедури – при бажанні можна встановити свої правила, вибрати свого медіатора;
- все добровільно; угода про медіацію – тільки умова для початку процедури, але не зобов'язання вдатися до неї [8].

Крім того, процедура медіації передбачає швидке вирішення спору. Дотримується конфіденційність. Медіатор несе цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну сторонам.

Сьогодні процедура медіації не користується особливою популярністю, що може пояснюватися різними причинами: недовірою до недержавних (позасудових) інститутів вирішення конфліктів, недостатньою обізнаністю про примирні процедури і т.д. Подолання зазначених проблемних аспектів може бути реалізоване за допомогою здійснення рекламної діяльності, створення спеціальних органів, що дозволяють спори в порядку медіації, систематизації та опублікування практики застосування процедури медіації в мережі Інтернет. Разом з цим варто відзначити, що застосування процедури медіації не завжди фіналізується укладенням медіативної угоди. Іноді процедура медіації припиняється у зв'язку з відмовою однієї зі сторін від подальшого проведення процедури або за рішенням медіатора приймається рішення про недоцільність її подальшого проведення. У справах, де не вдалося укласти медіативну угоду, судовий розгляд поновлюється і закінчується винесенням судового рішення [9].

Таким чином, медіація в адміністративному судочинстві являє собою відносно новий правовий інститут, який на практиці ще не отримав належного закріплення, який часто використовується. Незважаючи на маловивченість даного правового явища, сьогодні момент виділяє кілька переваг такої процедури в порівнянні з судовим розглядом. Застосування медіації дозволить істотно знизити навантаження на суди, які розглядають справи, в тому числі в порядку адміністративного судочинства.

Перелік використаних джерел:

1. Гришина Н. В., Ростовська К. В. Медіація в адміністративному судочинстві: міф чи реалії сьогодення. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право», (29), 2000. с. 182-188. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-24>
2. Кацьора О. Проблеми та стан розвитку медіації в Україні. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Том 24(7-8). С. 21–25.
3. Лиско А. Проблеми впровадження та проведення медіації в адміністративному судочинстві України. URL:www.gromada.lviv.ua/analytic/587
4. Мазаракі Н. А. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні: дис. докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 470 с.
5. Махова Л. О. Переваги впровадження в Україні інституту медіації як позасудового способу врегулювання господарських спорів. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 6. С. 125.
6. Медіація в адміністративному судочинстві України. URL: http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf
7. Медіація у світі. НАМУ. URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediation/in-the-world/>
8. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 5. С. 55.
9. Сидельніков О. Д. Проблематика примирення сторін в адміністративному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2017. 21 с.

Чоботько Ігор Ігорович,
старший викладач кафедри
фізичного виховання
та тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ
ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Визначальним чинником у війні завжди залишається людина з комплексом індивідуальних професійних, морально-психологічних і бойових характеристик. В умовах сучасного воєнного стану особлива увага приділяється якійсь перевазі особового складу сил безпеки та оборони, його

мотивації, бойовому духу та психічному здоров'ю. Високоякісне морально-психологічне забезпечення сил оборони у поєднанні з відповідним технічним оснащенням і озброєнням дозволяє забезпечити належний рівень діяльності та високу результативність особового складу.

Згідно з Інструкцією про порядок оцінки морально-психологічного стану особового складу в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України морально-психологічний стан особового складу є сукупністю соціальних, службових, морально-етичних та психологічних факторів, що проявляються в конкретних умовах життєдіяльності військових колективів (підрозділів, команд, розрахунків, постів, екіпажів тощо) та окремих військовослужбовців, і характеризують їх готовність виконувати покладені функціональні обов'язки за посадою та вирішувати поставлені завдання в даних обставинах і у визначений час [1].

Відповідно до Закону України "Про національну безпеку України" до системи сил безпеки та оборони держави належать правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту, Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки та оборони держави.

В умовах воєнного стану важливо продовжувати розвиток і вдосконалення морально-психологічного забезпечення сил безпеки та оборони. Цей напрям відіграє важливу роль у діяльності штабів та командирів. Необхідно формувати у військовослужбовців психологічну стійкість та високу моральну готовність до виконання бойових завдань, а також створити ефективну систему соціальних гарантій для сил безпеки, оборони та їхніх сімей. Важливим фактором психологічного забезпечення залишається консолідація та підвищення ефективності співпраці різних військових структур, зміцнення військової дисципліни та правопорядку.

Ще у 2016 році професор Національного університету оборони України В. Алещенко пропонував розробити Концепцію розвитку морально-психологічного забезпечення сил оборони. Він зазначав, що перед військовою, педагогічною та психологічною науками стоїть завдання визначення концептуальних поглядів, які поєднують знання, вміння й набутий бойовий досвід, що надають конкретні пояснення необхідності розробки Концепції морально-психологічного забезпечення сил оборони України в умовах сучасної гібридної війни. Це допоможе підвищити спроможності сил оборони та їх здатність досягати потрібних результатів під час виконання завдань в певних умовах відповідно до визначених сценаріїв дій і з використанням наявних ресурсів [2].

Серед актуальних проблем морально-психологічного забезпечення в

умовах воєнного стану є: недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює заходи морально-психологічного забезпечення; застарілі методики оцінювання та прогнозування морально-психологічного стану сил безпеки та оборони; недосконалість соціального забезпечення особового складу та їх сімей; низький рівень методик протидії дезінформації; нескоординованість системи управління морально-психологічним забезпеченням тощо. Саме тому існує гостра потреба вдосконалити як заходи психологічного, так і інформаційно-пропагандистського забезпечення. У цьому контексті варто врахувати і адаптувати світовий досвід морально-психологічного впливу, зокрема практику НАТО, США, Франції, Німеччини.

Наприклад, під час війни у Перській затоці морально-психологічне забезпечення проводили за двома основними напрямками: ведення психологічних операцій та морально-психологічна підготовка особового складу багатонаціональних сил. До роботи з особовим складом американських військовослужбовців залучалися провідні психологи, соціологічні та інформаційні служби Пентагону. Солдатам надавали мінірадіоприймачі, на які транслювали програми чотири мобільні радіостанції. Для збільшення ефективності пропаганди використовували гучномовні станції. Трансляції повинні були підтримувати бойовий дух та життєвий тонус, забезпечувати відчуття комунікації із зовнішнім світом та певний рівень душевного комфорту. Контент для радіомовлення був ретельно підібраний, у більшості ефірного часу звучали патріотичні пісні, а ведучі телепередач підтримували зв'язок зі слухачами.

Загалом пропаганда Білого дому здійснювалася у багатьох напрямках. Зокрема, загиблих солдатів посмертно нагороджували медалями "За службу в інтересах національної оборони", а особовий склад повністю або частково звільнявся від сплати податку на прибуток. Незважаючи на низку проблем, американські військовослужбовці мали стабільний та сформований морально-психологічний стан. Великобританія для підтримання морально-психологічного стану своїх військовослужбовців під час війни у Перській затоці використовувала релігію як засіб підтримання психологічної рівноваги та стимул для подолання стресів [3].

Можна стверджувати, що практика США та Великобританії щодо забезпечення морально-психологічного стану особового складу під час війни у Перській затоці була досить ефективною, і ряд заходів доцільно було б перейняти для аналогічного забезпечення українських сил безпеки та оборони.

Важливим напрямом діяльності держави у сфері, що досліджується нами, є також протидія пропагандистським та психологічним діям противника, спрямованими на зниження бойового духу, сприяння дезертирству та симуляції, ухиляння від виконання наказів командування, створення атмосфери невпевненості, зниження морального духу, пригнічення почуття патріотизму, гордості за країну тощо. Для нейтралізації спрямувань негативного психологічного впливу слід здійснювати систему заходів,

спрямованих на роз'яснення особовому складу технік поширення дезінформації та ворожої пропаганди, проводити психологічні акції для формування критичного мислення; ознайомлювати військовослужбовців із фактами впливу противника на їхню свідомість; роз'яснювати завдання, цілі, методи та засоби ведення психологічних операцій. Основою таких заходів повинні бути непорушні духовно-моральні цінності: патріотизм, Батьківщина, обов'язок, честь – наріжні камені формування психології військовослужбовця [4].

Правильно організований інформаційно-психологічний вплив є надзвичайно ефективним та важливим інструментом морально-психологічного забезпечення сил оборони та безпеки. Проте слід акцентувати увагу і на негативному інформаційно-психологічному впливі з боку противника, який є дестабілізуючим чинником, що знижує готовність та бойовий дух. Тому з його негативними проявами необхідно ефективно боротися за допомогою інформаційно-психологічного впливу.

Таким чином, в умовах воєнного стану слід враховувати, що оперативне та інформаційне забезпечення включає в себе ряд заходів, які потрібно неухильно виконувати з метою гарантії безпеки військовослужбовців. Правильні та обдумані рішення командирів та військового управління повинні бути спрямовані на мінімізацію наслідків інформаційних атак та дезінформації. З кожним військовослужбовцем має бути проведена відповідна робота для формування навичок захисту та протидії дезінформації та інформаційним атакам. Ефективна діяльність особового складу та органів військового управління в сучасних умовах неможлива без забезпечення готовності військовослужбовців до інформаційно-психологічної протидії [5].

Отже, військова історія надає численні приклади, коли саме стійкий морально-психологічний стан був вирішальним фактором у досягненні перемоги, і результат бойових дій залежав не від озброєння, а від бойового духу особового складу. Цю закономірність використовували полководці протягом усієї історії, приділяючи значну увагу впливу на психіку та свідомість солдатів.

Воєнні теоретики останніх двох століть активно вивчали структуру і зміст психологічних та моральних факторів, а також їх вплив на боєздатність військ. Основними елементами формування і стабілізації морально-психологічного стану вважали виховання, пропаганду, вплив на почуття та свідомість [6].

Для створення бойової активності, патріотизму, впевненості та готовності до самопожертви в особового складу проводиться комплекс заходів загальної психологічної підготовки, спрямованих на формування емоційних, інтелектуальних, вольових якостей, відповідної мотивації та цілеспрямованості.

У сучасних умовах воєнного стану така психологічна підготовка має формувати у військовослужбовців:

- почуття патріотизму;
- особисті мотиви, пов'язані з необхідністю захищати Батьківщину;
- впевненість у своїх силах;
- навички психологічної взаємодопомоги;
- уміння самоконтролю та управління своїм психічним станом;
- навчання командирів методам психологічної стабілізації особового складу.

Підсумком морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони в умовах воєнного стану має стати реалізація духовного потенціалу, психологічних та моральних можливостей військовослужбовців, відновлення рівня морально-психологічного стану, протидія дезінформації та деморалізуючим діям противника, узгодженість і координація дій відповідних структур сил оборони держави, їх здатність ефективно виконувати свої завдання.

Перелік використаних джерел:

1. Чоботько М.А. Жінки в структурах МВС // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих вчених «Юність науки-2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства». Чернігів, 2020. – С. 614-616.
2. Чоботько М.А. Чоботько І.І. Гендерні відмінності співробітників Національної поліції у вивченні рукопашного бою // III Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави». Київ, 2020. – С. 345-347.
3. Чоботько І.І., Чоботько М.А. Парадигма жінок-охоронців у професійній діяльності // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності». Дніпро, 2022. – С. 294-298.
4. Чоботько М.А. Жінки як військовослужбовці в Україні під час воєнного стану: їх значення та гендерна рівність // Міжнародна науково-практична конференція «Сектор безпеки і оборони України на захисті національних інтересів: актуальні проблеми та завдання в умовах воєнного стану». Хмельницький, 2022. – С. 855-856.
5. Алещенко В.І. Морально-психологічне забезпечення сил оборони держави // Наука і оборона, Вип. №, 2019. – С.25-30.
6. Рогов П., Ткаченко В., Голубцов С. Удосконалення морально-психологічного забезпечення як невід'ємна складова захисту військ (сил) та протидії негативному інформаційно-психологічному впливу // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. Вип. №2, 2017. – С.58-65.

Афтанасів В. М.

здобувач вищої освіти Інституту права

Науковий керівник:

Дутко А. О.

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін,

кандидат юридичних наук, доцент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВПЛИВ ТРАНСКОРДОННОГО ХАРАКТЕРУ ВІЙНИ НА ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДІТЕЙ ПРИ РОЗЛУЧЕННІ ПОДРУЖЖЯ

Війна, особливо транскордонна, має руйнівний вплив на життя людей. Сімейні відносини ґрунтуються на емоційній близькості, любові, довірі, спільній відповідальності та орієнтації на дитину. Проте зазнають жорстких випробувань під час війни.

Руйнування сім'ї, розірвання шлюбу, суперечки щодо виховання та утримання дітей супроводжуються негативними емоціями, конфліктами, ворожнечею та втратою зв'язку батьків з дитиною, що породжує низку проблем та викликів.

Згідно зі статтею 51 Конституції України [1] та статтею 5 Сімейного кодексу України [2] держава зобов'язана охороняти дитинство, материнство, батьківство та сім'ю, створюючи умови для їх зміцнення.

На жаль, війна в Україні є трагедією для мільйонів людей: українці внаслідок війни залишили власні домівки та виїхали за кордон, роз'єднавшись із рідними. Багато дітей розлучені з батьками, а подружжя приймають рішення припинити сімейні правовідносини.

Статистика свідчить, що в серпні 2023 року в Україні був зафіксований найвищий показник розлучень. З вересня 2022 року кількість одружень знижується. За даними Міністерства юстиції, протягом першого півріччя 2023 року зареєстровано 86 028 шлюбів, розірвано – 10 139 [3].

Важливо зазначити, що не всі розлучення фіксуються в офіційній статистиці. Значна частина сімейних спорів розглядається судами, особливо у випадках із наявністю неповнолітніх дітей та майнових спорів.

За змістом частини 1 статті 12 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 №2402-III, на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання,

створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці [4].

У даному контексті важливою є проблема визначення місця проживання дитини при розлученні батьків. Особливо в умовах транскордонного характеру війни.

Розірвання шлюбу – це не лише завершення стосунків між дорослими, але й складне питання про те, з ким далі житимуть діти. Відповідь на це питання не завжди очевидна, адже батьки можуть мати різні думки щодо майбутнього своїх дітей. Саме тому судові спори про визначення місця проживання дитини з одним із батьків стали найпоширенішим способом захистити права маленьких українців.

Зміна місця проживання дитини може бути порушенням її прав, якщо вона здійснюється без її згоди, батьків чи законних представників, або якщо не відповідає її інтересам. Зокрема, в Сімейному кодексі України закріплено *право на сім'ю*: дитина має право жити з обома батьками, якщо це не суперечить її інтересам. Переміщення дитини від одного з батьків може порушити це право, внаслідок чого вона може втратити з ним зв'язок.

Важливо зазначити, що не будь-яка зміна місця проживання дитини є порушенням її прав. Воно може бути виправданим у разі, якщо відповідає її інтересам. Наприклад, у випадках, коли дитина перебуває в небезпеці внаслідок воєнних дій або їй необхідна спеціальна медична допомога, яку вона не може отримати в місці свого фактичного проживання.

Що стосується міжнародно-правового регулювання, то ст. 9 Конвенції про права дитини (1989 р.), яку Україна ратифікувала 27 лютого 1991 року (постанова Верховної Ради України № 789-ХІІ), гарантує право дитини не розлучатися з батьками проти її волі, за винятком випадків, коли таке розлучення необхідне [5]. Зазначимо, що міжнародне право не дає чіткої відповіді на те, де має проживати дитина під час війни.

Згідно з ч. 1 ст. 18 та ч. 1 ст. 27 цієї Конвенції держави-учасниці зобов'язані докладати всіх зусиль для визнання принципу рівного розподілу відповідальності обох батьків за виховання та розвиток дитини. Батьки, а також законні опікуни, у випадках, коли це передбачено, несуть першочергову відповідальність за виховання та розвиток дитини. Їхнім найвищим пріоритетом має бути забезпечення найкращих інтересів дитини [5].

Держави-учасниці також визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для її всебічного розвитку, включаючи фізичний, розумовий, духовний, моральний та соціальний аспекти.

У контексті судових спорів щодо визначення місця проживання дітей варто зазначити, що в суді враховуються всі обставини справи, включаючи думку дитини, побажання батьків, матеріальні та житлові умови кожного з них, а також інші важливі фактори. Суд приймає рішення виключно в інтересах дитини, щоб забезпечити їй максимальний комфорт та безпеку в нових умовах життя.

Звичайно, питання безпеки дитини під час війни є одним із найважливіших. Проте судова практика Верховного Суду України показує, що судді не обмежуються лише цим фактором при визначенні місця проживання дитини. Історія, що розгорнулася у справі №750/9620/20, наочно демонструє, як українські суди визначають місце проживання дитини в умовах війни, ґрунтуючись не лише на безпеці, але й на сукупності інших факторів [6].

Ще до початку війни мати звернулася до суду з позовом, щоб син проживав з нею. На той час дитина мешкала з батьком. Суд першої інстанції, зважаючи на те, що життя з батьком забезпечувало дитині безпечне, спокійне та стабільне середовище, у 2021 році визначив місце її проживання саме з ним.

Однак у червні 2022 року апеляційний суд скасував це рішення та постановив, що син має жити з матір'ю. Суд аргументував це тим, що після переїзду до батька дитина припинила спілкування з матір'ю через його позицію. До того ж дитина не відвідувала дошкільний заклад і не мала необхідних щеплень перед вступом до школи, що свідчило про те, що батько не створив найкращих умов для її морального, духовного та фізичного розвитку. Верховний Суд підтримав рішення апеляційного суду.

Ця справа видається цікавою, адже під час розгляду спору мати аргументувала свою позицію тим, що після початку бойових дій у Чернігові у 2022 році вона пропонувала вивезти сина за межі України, але батько відмовився його віддати. Апеляційний суд, чиє рішення було підтримано Верховним Судом, не вважав цей аргумент достатнім для того, щоб дитина проживала з матір'ю.

Отже, хоча у справі йшлося про безпеку дитини за місцем проживання з обома батьками, суд ґрунтовно дослідив усі обставини справи, не здійснюючи акцент лише на тому, в якій з країн місця проживання батьків триває війна.

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що війна загострила існуючі проблеми в сім'ях, призвела до територіального роз'єднання подружжя та дітей, посилила фінансові труднощі та додала транскордонного характеру сімейним проблемам, стала складним випробуванням для українських сімей.

Щодо визначення місця проживання дитини, то міжнародне право та національне законодавство України встановлюють принципи та механізми прийняття рішень, що ґрунтуються на її найкращих інтересах.

Попри все, залишається важливим об'єднати зусилля держави, міжнародних організацій та громадянського суспільства для підтримки сімей в цей складний час.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 №2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Статистична інформація щодо державної реєстрації актів цивільного стану. Міністерство юстиції. Департамент державної реєстрації. URL: minjust.gov.ua/actual-

info/stat_info.

4. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 №2402-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

5. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

6. Постанова Верховного Суду від 26.10.2022 № 750/9620/20. URL : https://verdictum.ligazakon.net/document/107011850?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03.

Бабахін Андрій Васильович,
здобувач вищої освіти
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

РИНОК ПРАЦІ ТА ТРУДОВІ ПРАВА НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан – це період, коли країна переживає складні випробування, які впливають на всі аспекти життя суспільства, зокрема, на ринок праці та трудові права населення. Цей стан створює виняткові умови, що значно впливають на економіку, зайнятість, а також правовий статус працівників.

Загострення конфліктів або воєнні дії призводять до невизначеності, ризику для людського життя та майна, що має безпосередній вплив на ринок праці. Часто це призводить до зменшення кількості робочих місць через зниження виробництва, припинення діяльності підприємств або перенесення робочих місць через нестабільність ситуації.

Окрім цього, воєнний стан часто супроводжується обмеженнями щодо трудових прав населення. Зокрема, це може включати введення виняткових умов праці, обмеження права на страйк, зміни у трудовому законодавстві та обмеження свободи об'єднання для захисту трудових прав.

Також важливо враховувати, що воєнний стан може призвести до масового переселення населення, що також вплине на ринок праці та трудові права. Мігранти можуть стикатися з різними перешкодами у знаходженні роботи, а їхні трудові права можуть бути порушені через недостатність

захисту та соціального забезпечення.

Основні запитання, пов'язані з працездатністю населення, відображені у статті 43 Конституції України, яка гарантує кожному громадянину право на працю. Це означає, що кожна особа має можливість заробляти собі на життя через працю, яку вона обирає або на яку погоджується, а також вільність обирати сферу діяльності, професію та місце праці відповідно до своїх здібностей та побажань [1].

У контексті чинного законодавства України зайнятість визначається як активна діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі [2].

Початок повноформатної війни значно змінив спосіб функціонування внутрішньої економіки та ринку праці. Руйнування економічних об'єктів, воєнні дії на значній частині території держави та пошкодження інфраструктури стали причиною повного або часткового припинення функціонування підприємств. Це призвело до проблем в організації бізнесу, логістики та зниження рівня споживчого попиту. Згідно з дослідженням групи "Gradus Research" з початку збройної агресії до 22 березня 2022 року 86% компаній в країні припинили, уповільнили або звузили свою діяльність. З них лише 13% продовжують працювати як і раніше, в той час як 48% функціонують частково або майже припинили свою роботу [3].

Слід погодитися з В.В. Близнюком та Л.Д. Яценко, які вказують на існування загрози низького рівня дотримання трудового законодавства на внутрішньому ринку праці. Для української моделі соціально-трудова відносин характерні розбіжності між законодавчими нормами та реальними показниками, які супроводжуються жорсткими правовими рамками, але переважає діяльність неформальних інститутів та недостатньою ефективністю в реалізації законодавства на практиці. Низька ефективність дотримання правових норм не дозволяє забезпечити безпечні та гідні умови праці, вирішити проблему поширення неформальної та тіньової зайнятості, а також ефективно заохочувати продуктивну працю через мотиваційні засоби [4].

Воєнний стан суттєво впливає на ринок праці та трудові права населення. Він призводить до змін у функціонуванні економіки через руйнування інфраструктури та призупинення діяльності підприємств в результаті бойових дій. Це є причиною зниження кількості робочих місць, падіння рівня споживчого попиту та загальну економічну нестабільність.

Крім того, воєнний стан може призвести до порушення трудових прав населення через обмеження у застосуванні трудового законодавства та низький рівень його дотримання. Це перший крок до недостатньої охорони працівників, поширення неформальної та тіньової зайнятості та зниження ефективності мотиваційних механізмів для працевлаштування.

Отже, воєнний стан негативно впливає на ринок праці та трудові права населення, спричиняючи економічні та соціальні труднощі, порушення прав

працівників та загальну нестабільність у сфері зайнятості. Ефективний захист трудових прав та створення умов для відновлення економічної стабільності є важливими завданнями під час воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.05.2024).
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 07.05.2024).
3. Gradus research company. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. URL: https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf
4. Близнюк В.В., Яценко Л.Д. Ринок праці України в умовах війни. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6356/13392-1>. (дата звернення 07.05.2024).

Блохіна Олена Андріївна,
ад'юнкт кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із загрозою територіальної цілісності України та безпосереднім вторгненням на її суверенну територію російської федерації відповідно до указу Президента України на всій території оголошено воєнний стан. Враховуючи положення Конституції України, людина, її життя і здоров'я, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Однак воєнний стан можна вважати тимчасово вимушеним чинником обмеження конституційних прав та свобод громадян.

Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і

громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Згідно зі статтею 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Тобто навіть в реаліях воєнного стану та загрози всій територіальній цілісності України, Конституцією визначено вичерпний перелік прав громадянина, які забороняється обмежувати, зокрема, рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом; право на громадянство та на зміну громадянства; право на життя; право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність; право надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення та на обґрунтовану відповідь на них; право на житло; на рівні права і обов'язки подружжя у шлюбі та сім'ї; рівність прав дітей незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина; право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди; право знати свої права і обов'язки; гарантія, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи; право на правову допомогу; право не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази; неможливість бути двічі притягненому до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення; презумпція невинуватості; гарантія того, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [2].

Відповідно до статті 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності

Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [2].

Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади в Україні, навіть в умовах воєнного стану [2] за період збройної агресії країни-терориста ухвалила ряд законів щодо захисту основоположних прав людини, зокрема, «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»; «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України»; «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану» та інші [3].

Крім цього, Конституційним Судом України, з урахуванням реалій сьогодення, було винесено ряд рішень щодо заборони втручання держави у гарантоване Конституцією України право на соціальний захист.

Безумовно, дуже важливим є рішення від 06.04.2022 у справі про посилений соціальний захист військовослужбовців. Так, суд зробив висновок, що з урахуванням вимог частини п'ятої статті 17 Конституції України метою законодавчого регулювання в цій сфері є як усебічне соціальне забезпечення військовослужбовців, яке компенсуватиме установлені законом обмеження та умови служби, властиві цій категорії громадян, так і підвищення мотивації особового складу Збройних Сил України у виконанні ними покладених на них функцій щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності (частина друга статті 17 Основного Закону України). Крім того, предметом законодавчого регулювання соціального захисту військовослужбовців є питання, пов'язані з тим, що статус військовослужбовців обумовлює високий ризик отримання поранення, ушкодження здоров'я чи навіть загибелі під час виконання службових обов'язків під час захисту Вітчизни [4].

Також немаловажним є рішення від 12.10.2022, в якому Конституційний Суд України визначив, що пенсійне забезпечення як основний складник соціальних гарантій високого рівня стосовно громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, не може бути скасоване або обмежене.

Конституційний Суд України також зазначав, що обмеження пенсії встановленням максимального розміру та зупинення виплати призначеної пенсії особам, яким право на пенсійне забезпечення встановлене Законом № 2262, порушують суть конституційних гарантій щодо безумовного забезпечення соціального захисту осіб, зазначених у частині п'ятій статті 17 Конституції України, які зобов'язані захищати суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України [5].

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що під час дії

воєнного стану в Україні конституційні права людини і громадянина є тимчасово обмеженими, при цьому на державу покладається обов'язок щодо дотримання необхідного балансу в обмеженні цих прав. Треба чітко розуміти і відокремлювати індивідуальні права громадянина та інтереси держави, які у період воєнного стану є вищими, тому що у протистоянні з країною-агресором саме збереження державності України є пріоритетним вектором, а тому певні індивідуальні обмеження є виправданими.

Перелік використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/conv#n4174>.
3. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak/page/4>.
4. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) у справі за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 163 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (справа про посилений соціальний захист військовослужбовців) від 06.04.2022. № 1-р(П)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-22#Text>.
5. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) у справі за конституційними скаргами Жиденка Володимира Вікторовича, Петренка Віктора Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року № 3668 – VI (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України) від 12.10.2022. № 7-р(П)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-22#Text>.

Бойко Катерина Володимирівна,
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ
ПРОСТІР**

У сучасному світі, де глобалізація та інтеграція стають рушійною силою розвитку, міжнародна академічна мобільність набуває особливого значення для вищої освіти та наукових досліджень. Для України, яка прагне посісти гідне місце у світовому науково-освітньому просторі, академічна мобільність

відіграє роль ключового фактора інтеграції.

Академічна мобільність – це цілеспрямований рух студентів, наукових та педагогічних кадрів у межах національної та міжнародної систем освіти з метою навчання, досліджень, викладання, обміну досвідом та співпраці. Вона може бути внутрішньодержавною та міжнародною, короткостроковою, середньостроковою та довгостроковою, навчальною, дослідницькою, викладацькою та обмінною. Найпоширенішими формами академічної мобільності є: навчання за обміном, стажування, дистанційне навчання, участь у міжнародних конференціях та семінарах.

Міжнародна академічна мобільність має багатовікову історію. Її витоки сягають часів Середньовіччя, коли студенти та науковці з різних країн подорожували до європейських університетів, щоб здобути знання та досвід. З часом мобільність набула нових форм і стала важливою складовою розвитку освіти та науки. У сучасному світі міжнародна академічна мобільність набула масштабного характеру. За даними ЮНЕСКО, у 2020 році близько 6,6 мільйона студентів навчалися за кордоном [1]. Це свідчить про те, що мобільність стала важливим фактором глобалізації освіти. Міжнародна академічна мобільність в Україні має свої особливості. Її розвиток відбувається в умовах економічних та політичних трансформацій, що впливає на доступність та інтенсивність мобільності. Порівняльний аналіз міжнародної академічної мобільності в Україні та інших країнах показує, що Україна має значний потенціал для розвитку мобільності, але наразі цей потенціал не використовується в повній мірі. Рівень мобільності в Україні нижчий, ніж у країнах Європейського Союзу та інших розвинених країнах. На розвиток міжнародної академічної мобільності в Україні впливають різні умови, такі як економічні фактори: рівень доходу, доступність стипендій та інших форм фінансової підтримки; політичні фактори: візова політика, політична стабільність в країні; освітні фактори: якість освіти, визнання дипломів та кваліфікацій; мовні фактори: знання іноземних мов; соціально-культурні фактори: культурні відмінності, рівень безпеки в країні. Важливо враховувати всі ці фактори при розробці та реалізації політики розвитку міжнародної академічної мобільності в Україні.

Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у розвитку міжнародної академічної мобільності. Вони розробляють та реалізують власні програми мобільності, які передбачають обмін студентами, науковцями та педагогічними працівниками із зарубіжних університетів. Також ЗВО налагоджують партнерські стосунки із зарубіжними університетами, що створює нові можливості для мобільності студентів, науковців та педагогічних працівників. Забезпечення фінансової підтримки учасників програм мобільності також є важливим завданням закладів вищої освіти. Багато українських ЗВО надають своїм студентам, науковцям та педагогічним працівникам стипендії та інші форми фінансової підтримки для участі в програмах мобільності. Крім того, вони проводять інформаційні кампанії,

спрямовані на підвищення обізнаності про можливості мобільності серед студентів, науковців та педагогічних працівників [3].

Студенти та науковці також відіграють активну роль у розвитку міжнародної академічної мобільності. Вони активно шукають та використовують можливості для участі в програмах мобільності, відвідуючи веб-сайти закладів вищої освіти, міжнародних організацій та програм мобільності, а також беруть участь в інформаційних заходах та семінарах. Студенти та науковці повинні постійно працювати над підвищенням своєї кваліфікації, щоб бути більш конкурентоспроможними у відборі на програми мобільності. Це може включати вивчення іноземних мов, публікацію наукових статей та участь у наукових конференціях. Вони можуть також сприяти розвитку програм мобільності, беручи участь у розробці та реалізації таких програм, а також надаючи відгуки та пропозиції щодо їх покращення. Важливо, щоб студенти та науковці, які взяли участь у програмах мобільності, ділилися своїм досвідом з іншими студентами та науковцями, щоб заохотити їх до участі в таких програмах [4].

Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на розвиток міжнародної академічної мобільності, в Україні все ще існує ряд проблем, які стримують її розвиток. До основних проблем належать недостатнє фінансування, бюрократичні бар'єри, мовний бар'єр та відтік мізків. Рівень фінансування програм мобільності в Україні є значно нижчим, ніж у країнах Європейського Союзу та інших розвинених країнах, що обмежує можливості для участі в програмах мобільності та робить їх менш доступними для студентів та науковців з соціально незахищених верств населення.

Процедури оформлення документів, необхідних для участі в програмах мобільності, часто є складними та забюрократизованими, що може відлякувати потенційних учасників від участі в програмах мобільності. Недостатнє володіння іноземними мовами є однією з основних проблем для українських студентів та науковців, які прагнуть взяти участь у програмах мобільності. Існує також ризик, що українські студенти та науковці, які пройшли навчання або стажування за кордоном, не повернуться в Україну, що може призвести до втрати кваліфікованих кадрів та уповільнення розвитку української освіти та науки [2].

Для вирішення проблем розвитку міжнародної академічної мобільності в Україні необхідно збільшити фінансування програм мобільності, щоб зробити їх більш доступними для студентів та науковців. Держава повинна спростити та оптимізувати процедури оформлення документів, необхідних для участі в програмах мобільності, а також вжити заходів для підвищення рівня володіння іноземними мовами серед студентів та науковців. Важливо створити умови, які стимулюватимуть українських студентів та науковців, які пройшли навчання або стажування за кордоном, повертатися в Україну.

Загалом міжнародна академічна мобільність є потужним інструментом розвитку України. Її розвиток сприяє модернізації української освіти та науки,

підвищенню конкурентоспроможності української економіки та зміцненню іміджу країни на міжнародній арені. Для використання міжнародної академічної мобільності як фактора розвитку України на довгострокову перспективу необхідно включити розвиток міжнародної академічної мобільності до стратегії розвитку України. Це дозволить чітко визначити цілі та пріоритети розвитку міжнародної мобільності, а також виділити необхідні ресурси для її реалізації. Слід створити сприятливі умови для розвитку міжнародної мобільності, спрощуючи процедури оформлення документів, необхідних для участі в програмах мобільності, а також забезпечуючи фінансову підтримку учасників таких програм. Важливо підвищити обізнаність про можливості міжнародної мобільності через інформаційні кампанії та систему освіти.

Заохочення українських студентів та науковців до участі в програмах міжнародної мобільності можна здійснити за допомогою стипендій, грантів та інших форм заохочення. Слід сприяти налагодженню партнерських стосунків між українськими та зарубіжними університетами, що дозволить розширити можливості для мобільності українських студентів та науковців. Використання досвіду інших країн у розвитку міжнародної мобільності дозволить уникнути помилок та зробити процес розвитку міжнародної мобільності в Україні більш ефективним. Реалізація цих заходів дозволить Україні використовувати міжнародну академічну мобільність як потужний інструмент розвитку та інтегруватися у світовий науково-освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Мирончук Н.М. Академічна мобільність у європейському освітньому просторі. 2014. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12329/1/2.pdf>.
2. Моцюк Т.І. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/10581/1/Dialog2018_P162-166.pdf.
3. Євген Хан. Академічна мобільність як один з пріоритетних напрямків у процесі формування спільного європейського освітнього простору: український досвід співпраці. 2017. URL: https://drive.google.com/file/d/16GnMi0iYZhb89ak1WP_3IuV1ec7B-Rhy/view.
4. Гришук Ю. В. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи. 2014. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/117/108>.

Бородін Олександр Іванович,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ,
ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ:
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ**

Взаємодія підрозділів Національної поліції України є досить важливим аспектом в будь-якій категорії кримінальних проваджень. Водночас її реалізація під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, навіть збільшує своє значення з огляду на окремі чинники. Серед них необхідно виокремити наступні: безпосередньо умови збройних конфліктів, що потребують залучення до взаємодії специфічних підрозділів Національної поліції (для прикладу, батальйонів поліції особливого призначення); залучення оперативних працівників міграційного управління Національної поліції безпосередньо за місцем виявлення протиправних дій. З огляду на зазначене, вказана тематика потребує детального висвітлення.

Тому вважаємо доречною думку О. О. Юхна, який зауважував на значній ролі у запобіганні протиправним діям правоохоронними органами безпосередньо взаємодії оперативних підрозділів. Науковець її визначив як погоджена за цілями, місцем і часом, заснована на законі і підзаконних актах спільна діяльність оперативних підрозділів (у межах їх компетенції), спрямована на ефективне запобігання злочинам. Крім того, автор визначив основні види взаємодії у практиці запобігання кримінальним правопорушенням відповідними підрозділами, зокрема: «...оперативних підрозділів зі слідчими у виявленні причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів; працівників карного розшуку з оперуповноваженими кримінальної міліції у справах дітей, дільничними інспекторами міліції при здійсненні індивідуальної профілактики; оперативних підрозділів (карного розшуку, служби боротьби з економічною злочинністю, підрозділів БНОН та ін.) під час запобігання замислюваним злочинам; оперативних працівників підрозділів карного розшуку із працівниками ППСМ, ДАІ та ін. під час припинення злочинів на стадії замаху; працівників карного розшуку, БНОН із оперативними підрозділами пенітенціарних установ у запобіганні проникнення зброї, наркотичних засобів, втечі із таких установ та інших злочинів; територіальних і транспортних органів внутрішніх справ у запобіганні злочинам на об'єктах транспорту, реалізації викраденого на

території оперативного обслуговування міськрайорганів внутрішніх справ» [4, с. 35].

Свою чергою А. О. Ляш наступним чином сформулював сутність взаємодії слідчого та оперативного працівника через такі елементи, як-от: «...а) активна цілеспрямована діяльність суб'єктів – слідчих і працівників оперативних підрозділів, до якої можуть залучатися негласні співробітники, представники громадськості, фахівці різних галузей знань тощо; б) кожен суб'єкт цієї діяльності вживає конкретних заходів (слідчі дії, оперативно-розшукові заходи) у межах, встановлених законом повноважень; в) це узгоджені за місцем, часом і метою спільні дії двох чи більше суб'єктів, спрямовані на впровадження одержаних результатів оперативно-розшукових заходів, відомостей у кримінальне судочинство; г) у спільних планах необхідно передбачати комплекс оперативно-розшукових та інших заходів і слідчих дій у такому порядку, щоб їх проведення було несподіване для осіб, дії яких перевіряються, їхніх співучасників і мало найбільший ефект у закріпленні процесуальним шляхом обставин, що підлягають доказуванню; д) у процесі проведення конкретних оперативно-розшукових заходів і слідчих дій потрібно суворо дотримуватися вимог Конституції України, чинного законодавства, принципів оперативно-розшукового законодавства та кримінального судочинства шляхом провадження відповідних слідчих дій і процесуальних рішень» [2, с. 126].

А вже В. М. Малюга наголошував на тому, що за характером зв'язків між слідчим та іншими суб'єктами узгодженої діяльності взаємодія може бути безпосередньою та опосередкованою. Автор зауважував, що безпосередня взаємодія припускає встановлення прямих зв'язків між слідчим, іншим слідчим чи слідчими як свого підрозділу, так і підрозділами інших відомств, а також оперативними, експертними підрозділами, працівниками контролюючих органів тощо. З приводу опосередкованої взаємодії науковець відмічав, що зв'язок між слідчим і всіма щойно переліченими суб'єктами здійснюється, як правило, через вищий орган, що представляє цей підрозділ [3, с. 64].

Також ми підтримуємо позицію К. О. Чаплинського та М. М. Єфімова, які наголосили на важливості такої форми взаємодії, як «обмін інформацією», зокрема, криміналістичною інформацією. Автори відмітили, що зазначена інформація може стосуватися: «...а) ознак кримінальних правопорушень проти моральності (вчинених чи тих, що готуються); б) фізичних і юридичних осіб, причетних до кримінальних правопорушень, а також потерпілих осіб; в) складу, структури, сфери діяльності та зв'язків ОГ і ЗО; г) предметів, які є предметом злочинного посягання, становлять інтерес для розслідування (тварини; предмети порнографічного характеру; твори, що пропагують культ насильства та жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість і дискримінацію; документи Національного архівного фонду; тіло (останки, прах) померлого; урна з прахом померлого); д) слідів кримінальних

правопорушень проти моральності, речових доказів, які можуть сприяти з'ясуванню обставин розслідуваних кримінальних правопорушень (матеріали ДНК; вилучені відбитки слідів пальців рук) тощо» [1, с. 312]. Стосовно торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, інформація, що може бути предметом обміну, крім зазначеного, може стосуватися встановлення причин, які допомогли вчиненню протиправних діянь визначеної категорії.

Тож відмітимо, що взаємодія підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, є важливим, а іноді й вирішальним аспектом досягнення оптимального результату в досліджуваній категорії кримінальних проваджень.

Перелік використаних джерел:

1. Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукова полеміка стосовно основних форм взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5. С. 304–317.
2. Ляш А. О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали наук.-практ. конф. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.
3. Малюга В. М. Загальна характеристика взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 7. С. 61–65.
4. Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.

Бразалук Вадим Павлович,

слухач магістратури

Навчально-наукового інституту права

та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Захарко Андрій Володимирович,

доцент кафедри кримінального процесу

та стратегічних розслідувань

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОСУДДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнна агресія росії проти України здійснила значний вплив на правову систему нашої держави, в тому числі й на галузь кримінального процесу. Регулярні ракетні обстріли цивільних та критично важливих об'єктів, а також терористичні напади на мирне населення призвели до фіксації численних кримінальних правопорушень не лише у сфері національної безпеки та життя і здоров'я людей, але й миру, безпеки людства, міжнародного правопорядку та встановленого порядку несення військової служби. Умови воєнного стану надають особливого характеру кримінально-процесуальному доказуванню, адже в контексті конфлікту доводити вину чи невинуватість стає складнішим завданням через нестабільність, велику кількість втрачених доказів, а також вплив воєнних обставин на учасників кримінального провадження [1].

Вважаємо за потрібне зазначити, що в умовах воєнного стану проведення слідчих (розшукових) дій, котрі є найбільш поширеним способом збирання доказів, значно ускладнюється, інколи навіть унеможлиблюється. Наразі процес доказування в кримінальному правосудді України зіткнувся з численними проблемами та викликами, що можуть суттєво вплинути на ефективність та справедливість розгляду кримінальних проваджень. Доцільним вбачаємо сформулювати основні проблемні аспекти, з якими стикається система кримінального правосуддя в таких умовах:

1. Руйнування інфраструктури та доступ до доказів. Воєнні дії руйнують та пошкоджують місця, де були вчинені кримінальні правопорушення, що ускладнює або робить неможливим збір доказів. Пожежі, бомбардування та інші наслідки бойових дій призводять до втрати або пошкодження доказів.

2. Нестабільність учасників кримінального провадження. Вони можуть бути внутрішньо переміщені, евакуйовані, що унеможливує їх участь у проведенні процесуальних дій. Учасники також можуть підлягати залякуванню або тиску з боку ворогуючих сторін, що впливає на достовірність їх свідчень.

3. Безпека учасників кримінального процесу. Учасники провадження можуть перебувати під загрозою фізичного насильства або цілеспрямованих атак, що може вплинути на їх здатність ефективно виконувати свої обов'язки. Умови війни можуть ускладнити проведення судових засідань, що може призвести до затримок та порушень процесуальних норм.

4. Технологічні виклики. Потреба в проведенні процесуальних дій дистанційно може бути зумовлена відсутністю доступу до мережі, технічними проблемами чи кібератаками ворога. Електронні докази, своєю чергою, є вразливими до втрати або фальсифікації в умовах кібернападів.

5. Правові та нормативні зміни. В умовах воєнного стану можуть бути внесені зміни до законодавства, що впливають на порядок збирання, зберігання та використання доказів. Це може включати спрощення процедур. А це призводить до порушення прав обвинувачених. Нові правила, натомість, потребують адаптації правозастосовців та учасників процесу, що може викликати проблеми з дотриманням стандартів правосуддя. Наприклад, одним з джерел доказів є показання. Процесуальний закон встановлює, що суд може обґрунтовувати свої висновки тільки на показаннях, котрі він безпосередньо сприймав під час судового засідання, або отриманих у порядку, передбаченому статтею 225 Кримінально-процесуального кодексу України [2]. Таким чином, загальна норма містить пряму заборону на використання як доказів показань, які були надані під час досудового розслідування. Натомість в умовах особливого стану суду, у виняткових випадках, дозволяється використовувати доказами показання, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. Також як докази можуть бути використані показання підозрюваного, котрі були отримані на стадії досудового розслідування, якщо під час такого допиту був присутній захисник, а хід і результати проведення допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації [1].

6. Етичні та гуманітарні аспекти. Забезпечення дотримання прав обвинувачених, свідків та потерпілих може бути ускладнене в умовах воєнного стану. Війна може призводити до тиску на правозастосовців використовувати незаконні методи, такі як катування, що є недопустимим.

В умовах воєнного стану під час досудового розслідування кримінальних проваджень важливо зосередитися на збиранні, перевірці та оцінці доказів, адже належно зафіксовані та збережені докази дозволяють притягнути винних до кримінальної відповідальності за діяння, вчинені на території нашої держави. Зокрема, за даними Офісу Генпрокурора, упродовж 2022-2023 року в Україні за розділом Кримінального кодексу України

«Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» зареєстровано понад 114 тисяч кримінальних проваджень. Із них понад 100 тисяч стосуються порушень законів та звичаїв війни. Проте до суду станом на 13 листопада 2023 року передано тільки 75 проваджень, що, на наш погляд, свідчить про недостатню ефективність кримінального правосуддя [3].

Слід зауважити, що наразі багато обставин кримінальних правопорушень можуть бути доведені за допомогою електронних доказів, які є різновидом документів. Водночас докази повинні відповідати критеріям і властивостям, що передбачені законом. На наш погляд, для подальшого вдосконалення кримінально-процесуального доказування в умовах воєнного стану важливо зосередитися на таких аспектах:

- розробка чітких та уніфікованих стандартів для збору доказів в умовах конфлікту, що сприятиме забезпеченню надійності зібраних матеріалів; система стандартів має бути адаптована під конкретні потреби практиків системи кримінальної юстиції, які залучені до процесу досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів [4]. Базові стандарти розслідування мають передбачати низку правил, які застосовуються до цілого ряду заходів з документування, включно з підготовкою і проведенням заходів з документування, недопущення заподіяння шкоди при взаємодії з потерпілими й свідками [5;6];

- інтеграція сучасних технологій, таких як аналіз даних, для ефективного оброблення та інтерпретації значних обсягів інформації, зібраної під час воєнного конфлікту;

- забезпечення кваліфікованого навчання для правозахисників, суддів та інших учасників кримінального процесу, спеціально адаптованого до умов воєнного стану;

- сприяння взаємодії між країнами та міжнародними організаціями для обміну найкращими практиками, створення єдиної системи стандартів та вирішення спільних викликів;

- розробка та впровадження ефективних заходів для захисту свідків у воєнний період, враховуючи їхню безпеку та психологічний стан;

- забезпечення відкритості та доступності інформації про кримінальні провадження в умовах воєнного конфлікту з метою підвищення довіри до правосуддя [7].

Тому вважаємо за необхідне сказати, що умови воєнного стану є серйозним викликом для кримінально-процесуального доказування, що вимагає гнучкості та адаптації правової системи до обставин воєнного конфлікту. Забезпечення справедливого та ефективного процесу розслідування вимагає розробки спеціалізованих стратегій збору та оцінки доказів, а також врахування міжнародних стандартів правосуддя.

Перелік використаних джерел:

1. Гловюк І., Завтур В. Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК України від 03 березня 2022 та роз'яснення Верховного Суду. Вища школа адвокатури. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novely-zdijsnennyakryminalnogo-provadhennya-v-umovah-voennogo-stanuzminy-do-kpk-ukrayiny-vid-03-bereznia-2022-ta-rozuyasnennya-verhovnogo-sudu/> (дата звернення: 01.06.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. №4651-VI: станом на 16 травня 2024 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.06.2024).
3. Зі 100 000 проваджень до суду дійшло 75: як документують воєнні злочини і які шанси покарати винних. Платформа пам'яті. URL: <https://www.victims.memorial/> (дата звернення: 01.06.2024).
4. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Незаконне позбавлення волі та катування : метод. рек. / М. І. Пашковський, Є. О. Крапивін, В. В. Яворська та ін. Київ, 2023. 104 с. URL: https://justgroup.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/standartrozsliduvannya_katuvannya.pdf (дата звернення: 02.06.2024).
5. Керівництво з базових стандартів розслідування для документування міжнародних злочинів в Україні. Global Rights Compliance. Амстердам: GRC, 2023. 552 с.
6. Керівництво з базових стандартів розслідування для документування міжнародних злочинів в Україні. Довідники. Global Rights Compliance. Амстердам: GRC, 2023. 92 с.
7. Цермолонський І. Кримінальні провадження в умовах воєнного стану. Юридична Газета. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalni-provadhennya-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 02.06.2024).

Бринзело Дмитро Олександрович,
здобувач третього науково-освітнього
рівня Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,

Науковий керівник:

Хамініч Світлана Юріївна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УПРАВЛІННІ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

Інтелектуальний потенціал відіграє ключову роль в управлінні національним господарством, будучи рушійною силою економічного зростання, інновацій та сталого розвитку. В умовах глобальної конкуренції та

швидкого технологічного прогресу країни, які ефективно використовують та розвивають свій інтелектуальний потенціал, набувають значних переваг. Значення інтелектуального потенціалу в контексті управління національним господарством, його вплив на економічний розвиток та шляхи його оптимального використання є актуальною проблемою сьогодення.

Інтелектуальний потенціал включає сукупність знань, навичок, умінь і творчих здібностей нації. Він охоплює наукові дослідження, освіту, інновації та професійну компетентність людей праці. Ефективне управління інтелектуальним потенціалом дозволяє державам підвищувати продуктивність, впроваджувати нові технології та покращувати якість життя громадян [1].

Інтелектуальний потенціал суттєво впливає на економічний розвиток країни на засадах впровадження таких напрямів:

- інновації та технологічний прогрес: країни з високим рівнем інтелектуального потенціалу активно розробляють та впроваджують нові технології, що сприяє модернізації промисловості та підвищенню конкурентоспроможності на світових ринках, де центральну роль у цьому процесі відіграють дослідницькі та наукові інститути, університети та інноваційні компанії;

- освіта та професійна підготовка: якісна система освіти формує кваліфіковані кадри, здатні ефективно працювати у різних секторах економіки, а інвестиції в освіту та постійний професійний розвиток працівників підвищують загальний рівень інтелектуального потенціалу країни;

- економічна диверсифікація: розвиток нових галузей та секторів економіки, заснованих на знаннях та інноваціях, сприяє диверсифікації національного господарства, що зменшує залежність від традиційних ресурсів та знижує ризики, пов'язані з коливаннями світових цін на сировину;

- стійкий розвиток: інтелектуальний потенціал дозволяє знаходити рішення для сталого використання природних ресурсів та мінімізації негативного впливу на довкілля; інновації в галузі відновлюваної енергії, переробки відходів та охорони навколишнього середовища є важливими складовими сталого розвитку.

Для ефективного використання інтелектуального потенціалу в управлінні національним господарством необхідно враховувати декілька ключових аспектів, а саме:

- інвестиції в освіту та науку;
- створення сприятливого інноваційного середовища;
- міжнародне співробітництво;
- підтримка підприємництва;
- стратегічне планування та управління інтелектуальним потенціалом;
- роль приватного сектору та громадських організацій;
- підтримка та фінансування наукових досліджень та інновацій;

- створення дослідницької інфраструктури та підтримка стартапів та інноваційних компаній;
- спільні наукові проекти та трансфер технологій;
- етичні та соціальні аспекти управління інтелектуальним потенціалом й захист інтелектуальної власності [2].

Державна підтримка освіти та наукових досліджень відіграє важливу роль у розвитку інтелектуального потенціалу, що включає фінансування шкіл, університетів, дослідницьких центрів та програм підвищення кваліфікації.

Стимулювання інновацій через податкові пільги, гранти та інші форми підтримки допомагає створювати умови для розвитку нових технологій та стартапів. Важливо також розвивати інфраструктуру, таку як технопарки та інкубатори.

Обмін знаннями та технологіями з іншими країнами сприяє прискоренню науково-технічного прогресу. Участь у міжнародних проектах та програмах допомагає розширювати горизонти та застосовувати передові досягнення у національному контексті. Створення умов розвитку малого та середнього бізнесу, заснованого на інноваціях, сприяє більш повному використанню інтелектуального потенціалу. Підприємці та стартапи відіграють головну роль у комерціалізації нових ідей та технологій.

Отже, інтелектуальний потенціал є фундаментальним ресурсом для управління національним господарством та забезпечення його сталого розвитку. Ефективне використання цього потенціалу дозволяє країнам досягати високого рівня економічного розвитку, конкурентоспроможності та якості життя. Інвестиції в освіту, науку, інновації та підприємництво є ключовими факторами, що сприяють розкриттю та розвитку інтелектуального потенціалу нації. В умовах глобальної економіки саме інтелектуальний потенціал стає основним джерелом конкурентних переваг та довгострокового процвітання.

Для того, щоб ефективно управляти інтелектуальним потенціалом нації, необхідне стратегічне планування та системний підхід.

Аналіз поточного стану та потреб включає оцінку сучасного рівня інтелектуального потенціалу країни, виявлення сильних та слабких сторін, а також визначення ключових потреб у різних галузях економіки та науки, що дозволяє направити ресурси на ті галузі, які потребують найбільшої уваги та інвестицій.

Створення довгострокової національної стратегії розвитку інтелектуального потенціалу включає чітко визначені цілі, пріоритетні напрями та механізми реалізації. Така стратегія повинна бути гнучкою і адаптивною, щоб враховувати глобальні та внутрішні умови, що швидко змінюються.

Координація зусиль на всіх рівнях управління – від центрального уряду до регіональних та місцевих органів влади, сприяє більш ефективному використанню ресурсів та дозволяє враховувати специфіку різних регіонів.

Введення систем моніторингу та оцінки ефективності заходів щодо розвитку інтелектуального потенціалу включає регулярний збір даних, аналіз показників та коригування стратегій на основі одержаних результатів.

Ефективне управління інтелектуальним потенціалом неможливе без активної участі приватного сектору та громадських організацій. Бізнес відіграє основну роль у створенні інновацій та комерціалізації наукових досліджень. Корпорації, стартапи та підприємці роблять значний внесок у розвиток нових технологій та продуктів.

Наукові дослідження та інновації є основою для розвитку інтелектуального потенціалу та економіки знань. Необхідно забезпечити стабільне та достатнє фінансування для наукових досліджень та розробок. Це включає як державні гранти та субсидії, так і стимулювання приватних інвестицій у науку та технології. Сучасні лабораторії, дослідні центри та технопарки надають вченим та інженерам доступ до передових технологій та обладнання. Такі інфраструктури сприяють розвитку міждисциплінарних досліджень та інноваційних проєктів. Стартапи відіграють важливу роль у комерціалізації наукових досягнень та створенні нових технологій. Державна підтримка, включаючи податкові пільги, гранти та програми акселерації, допомагає інноваційним компаніям зростати та розвиватися.

Глобалізація відкриває нові можливості для обміну знаннями та технологіями. Міжнародне співробітництво сприяє швидкому поширенню інновацій та підвищенню інтелектуального потенціалу країн. Обмін студентами та викладачами, участь у міжнародних освітніх програмах та стажуваннях допомагають розвивати глобальне мислення та обмінюватися найкращими практиками. Участь у міжнародних наукових проєктах та консорціумах дозволяє об'єднувати зусилля вчених із різних країн для вирішення глобальних проблем. Це сприяє прискоренню наукового прогресу та підвищенню рівня досліджень. Міжнародні компанії та наукові установи часто стають джерелами передових технологій та знань. Створення сприятливих умов для трансферу технологій та інвестицій сприяє розвитку національної економіки та інтелектуального потенціалу.

Ефективне управління інтелектуальним потенціалом має враховувати етичні та соціальні аспекти. Важливо забезпечити справедливий розподіл можливостей та благ, що створюються завдяки інтелектуальному розвитку. Системи захисту інтелектуальної власності відіграють важливу роль у стимулюванні інновацій. Однак необхідно знаходити баланс між захистом прав винахідників та забезпеченням широкого доступу до знань та технологій. Компанії, особливо у сфері високих технологій та інновацій, повинні нести соціальну відповідальність, включаючи участь в освітніх ініціативах та підтримці наукових досліджень, спрямованих на вирішення соціальних та екологічних проблем.

Роль освіти у розвитку інтелектуального потенціалу є безперечною, бо освіта є фундаментальним елементом у розвитку інтелектуального потенціалу.

Без якісної освіти неможливо створити базу для інновацій та наукових відкриттів. Сучасні освітні системи мають бути гнучкими, адаптуватися до змін та готувати кадри, здатні вирішувати складні завдання та генерувати нові ідеї. Саме розвиток інтелектуального потенціалу починається з раннього дитинства. Системи ранньої освіти повинні заохочувати допитливість, креативність та критичне мислення. Інтеграція сучасних технологій у освітній процес із ранніх років допомагає дітям розвивати навички, необхідні для майбутнього. Також університети та дослідницькі інститути відіграють ключову роль у розвитку інтелектуального потенціалу. Вони не лише навчають спеціалістів, а й є центрами наукових досліджень та інновацій. Важливо забезпечити тісне співробітництво між вишами та промисловістю, щоб результати наукових досліджень могли знаходити практичне застосування. В умовах швидкого технологічного прогресу навички та знання швидко старіють. Тому системи освіти мають забезпечувати можливості для безперервного навчання та підвищення кваліфікації протягом усього життя. Це важливо для адаптації працівників до нових вимог ринку праці [3].

Інтелектуальний потенціал є першочерговим фактором, що визначає успішність управління національним господарством та його конкурентоспроможність на світовій арені. Ефективне використання та розвиток цього потенціалу потребують стратегічного підходу, що включає інвестиції в освіту та науку, створення сприятливого інноваційного середовища, міжнародне співробітництво та активну участь приватного сектору та громадських організацій. В умовах глобальних викликів та швидких технологічних змін саме інтелектуальний потенціал стає головним ресурсом, що забезпечує стійкий розвиток та процвітання нації.

Розвиток та використання інтелектуального потенціалу стикається з низкою викликів, включаючи цифрову нерівність, забезпечення безпеки даних тощо. Розрив у доступі до сучасних технологій та цифрових навичок між різними групами населення та регіонами може перешкоджати ефективному використанню інтелектуального потенціалу. Витік талановитих фахівців за кордон може послабити науковий та технологічний потенціал країни. Для вирішення цієї проблеми необхідно створювати привабливі умови для роботи та життя всередині країни. Зі збільшенням використання цифрових технологій та значних даних зростає необхідність захисту інформації та забезпечення конфіденційності даних.

Незважаючи на ці виклики, перспективи використання інтелектуального потенціалу в управлінні національним господарством залишаються позитивними. Розвиток глобальних мереж співробітництва, доступ до передових технологій та інноваційні підходи до освіти та професійного розвитку відкривають нові можливості для країн, які прагнуть сталого економічного зростання.

Таким чином, інтелектуальний потенціал є наріжним каменем успішного управління національним господарством та забезпечення сталого

розвитку. Ефективне використання цього потенціалу потребує комплексного підходу, що включає інвестиції в освіту та науку, підтримку інновацій та підприємництва, міжнародне співробітництво та врахування етичних та соціальних аспектів.

В умовах глобальної конкуренції та швидких технологічних змін саме інтелектуальний потенціал стає основним ресурсом для досягнення довгострокового економічного зростання та процвітання. Держави, які зможуть ефективно розвивати та використовувати свій інтелектуальний потенціал, матимуть значні конкурентні переваги та можливості для сталого розвитку у майбутньому.

Перелік використаних джерел:

1. Бринзело Д.О. Формування інтелектуального потенціалу в системі національного господарства. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 26 жовтня 2023 р. Полтава, 2023.* – С.119 – 121.

2. Бринзело Д.О., Хамініч С.Ю. Інтелектуальний потенціал в системі менеджменту. *Матеріали XIV Міжн. наук.- практ. інтернет-конф. «Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика» (23 листопада 2023 року, м. Київ). К., НАУ, 2023.*

3. Хамініч С.Ю. Управління підприємством на засадах освітнього потенціалу: Моногр. – Д.:Вид-во ДНУ, 2006. – 288 с.

Бурлака О. І.,

курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Порохнявий А. В.,

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку російсько-української війни відбулися зміни, що вплинули на організацію поліцейської служби. Оскільки Національна поліція України є головним органом виконавчої влади, її першочергові завдання

полягають у забезпеченні захисту прав і свобод людини, боротьбі зі злочинністю, збереженні громадської безпеки та порядку в країні [1]. Успішне виконання всіх завдань значною мірою залежить від рівня професійної підготовки працівників Національної поліції України. Перспективним напрямом удосконалення професійної підготовки майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти МВС України є орієнтація навчання не лише на здобуття професійно-практичних знань та формування умінь і навичок їх застосування, але й на впровадження сучасних методик розвитку фізичних якостей. Достатній рівень розвитку фізичних якостей є визначальним фактором ефективності формування у майбутніх правоохоронців раціональної техніки виконання поліцейських заходів примусу [2].

Згідно зі ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію», професійне навчання поліцейських складається з:

1. первинної професійної підготовки;
2. підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання;
3. післядипломної освіти;
4. службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [3].

Чинним нормативним документом, який визначає зміст і вимоги до організації та проведення занять із фізичної підготовки поліцейських, є наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. Цим наказом затверджено Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Відповідно до цього Положення фізична підготовка є видом службової підготовки і визначається як комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей їхньої професійної діяльності.

Фізична підготовка працівників Національної поліції України складається із загальної фізичної підготовки та тактики самозахисту і особистої безпеки. Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських: рухових якостей та навичок, необхідних для виконання повсякденних службових обов'язків та оперативного реагування у разі виникнення екстремальних ситуацій; витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують здатність переслідувати правопорушників та мати перевагу в силовому протистоянні в разі їх затримання, у тому числі з подоланням природних і штучних перешкод; навичок самоконтролю за фізичним станом і станом здоров'я під час виконання фізичних вправ; практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки тощо.

Під час опанування спеціальної фізичної підготовки курсантами

закладів вищої освіти МВС України умовно виокремлюють низку етапів, серед яких: початкова підготовка; поглиблене навчання; формування психофізичної готовності.

Основними завданнями початкового етапу навчання є набуття знань закономірностей розвитку фізичних якостей та формування рухових умінь і навичок; застосування фізичних вправ для зміцнення здоров'я, набуття рухового досвіду шляхом оволодіння новими руховими діями та вивчення базової техніки прийомів самозахисту без зброї. Зміст фізичної підготовки початкового етапу будується зі спрямованістю на зміцнення м'язів опорно-рухового апарату курсантів, створення базового потенціалу сили та витривалості з метою досягнення високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму. Необхідним є також розвиток швидкості та координаційних здібностей, зокрема точності та узгодженості одиночних рухів, швидкості перебудови рухових дій, здатності до вільного розслаблення м'язів та вестибулярної стійкості. Значну увагу приділяють вивченню правильної техніки виконання фізичних вправ, вихованню відчуття рівноваги та досягненню оптимальної гнучкості.

Розвиток силових якостей курсантів на початковому етапі навчання передбачає використання інтервального методу з відносно тривалими навантаженнями і незначною та середньою силою подразнення. Застосування методу повторного виконання рухових дій з максимальною швидкістю сприятиме всебічному розвитку швидкісних якостей майбутніх поліцейських на початковому етапі навчання. Для розвитку витривалості доцільно використовувати метод безперервного виконання вправи помірної інтенсивності та метод колового тренування. Ігровий метод передбачає розвиток витривалості під час спортивних і рухливих ігор, де наявні ситуації, які постійно змінюються. Розвитку координаційних якостей сприяє метод варіативної вправи, який передбачає використання незвичайних умов, зміну окремих характеристик, способу виконання дії, виконання вправ в нових та ускладнених умовах тощо. Для розвитку гнучкості у майбутніх правоохоронців застосовують метод багаторазового розтягування, основою якого є постійне підвищення амплітуди виконання від малої до максимальної [2].

Отже, вважаю, що забезпечення належного рівня фізичної підготовки майбутніх поліцейських відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної та успішної діяльності Національної поліції України. Це має велике значення, оскільки лише поліцейський, що має відмінну фізичну форму, здатний належним чином виконувати свої службові обов'язки.

Наразі виклики сьогодення передбачають не лише знання законів та навички застосування їх на практиці, але й високий рівень фізичної підготовки. Тому впровадження сучасних методик розвитку фізичних якостей та здібностей в навчальний процес закладів вищої освіти МВС України є важливим кроком у підготовці майбутніх поліцейських. Завдяки цьому

курсанти отримують не лише необхідні знання та навички для проведення службових обов'язків, але й здатність ефективно втручатися в ситуації, які вимагають фізичного застосування.

Список використаної літератури:

1. Марков Р. А., Ярина Я. І. Важливість фізичної підготовки працівників поліції в умовах воєнного стану. *Modern problems of science, education and society*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 19-21 черв. 2023 р. Київ, 2023. С. 1170-1172.
2. Васюта Ю. В. Особливості фізичної підготовки майбутніх поліцейських на початковому етапі навчання. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 312-314.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 18.05.2024. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41, Ст. 379.

Буякова Ілона Олексіївна,
курсантка Навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кириченко Андрій Володимирович,
викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність є ключовою складовою якісної освіти та наукової діяльності. Проблема її дотримання стає все більш актуальною в Україні, оскільки плагіат, списування все частіше трапляються у закладах вищої освіти. Академічна доброчесність – це не просто набір правил, а система етичних принципів та цінностей, яка веде учасників освітнього процесу до чесності та етичної поведінки у навчанні, викладанні та науковій діяльності. Дотримуючись принципів академічної доброчесності, ми: забезпечуємо достовірність знань та наукових досягнень; створюємо атмосферу довіри та поваги у навчальному середовищі; виховуємо відповідальних та етичних членів суспільства; сприяємо розвитку науки та вдосконаленню знань. Основні принципи академічної доброчесності включають чесність, справедливість, повагу, відповідальність та довіру. Вони визначають стандарти поведінки та спрямовані на формування культури академічної

добročесності, яка ґрунтується на таких фундаментальних цінностях, як прагнення до істини, творчість, об'єктивність, самокритичність, підзвітність, повага до інтелектуальної власності, дотримання етичних норм [1, с.12].

Першочерговими документами, що регулюють питання академічної добročесності, є Закон України "Про освіту" [2] та Закон України "Про вищу освіту" [3]. Вони визначають принципи, права та обов'язки учасників освітнього процесу щодо дотримання академічної добročесності, яка є одним із основних принципів освітньої діяльності. Для забезпечення її дотримання в кожному навчальному закладі мають бути розроблені правила та процедури, а також створені органи самоврядування, які відповідають за їх дотримання. Важливо, щоб усі учасники освітнього процесу – студенти, викладачі, науковці – розуміли важливість академічної добročесності та докладали зусиль для її дотримання.

Основні види порушень академічної добročесності:

1) плагіат: використання чужих ідей, тексту, даних або результатів без належного посилання на джерело;

2) фальсифікація: свідоме викривлення або зміна інформації, даних чи результатів досліджень, що використовуються в роботах;

3) списування: використання або спроба використання недозволених матеріалів та засобів на іспитах, заліках, тестуваннях чи інших формах контролю знань [4, с.88].

Основними причинами порушень академічної добročесності є брак знань про академічну етику, тиск оточення, бажання отримати легкі оцінки та недостатня увага до проблеми з боку адміністрації. Багато студентів, та навіть деякі викладачі, не володіють достатніми знаннями про норми та принципи академічної добročесності. Також у деяких навчальних закладах існує така атмосфера, де успішність за будь-яку ціну вважається нормою. Це може спонукати студентів шукати легкі шляхи до отримання високих оцінок. Вони свідомо йдуть на порушення, щоб отримати кращі оцінки, не докладаючи при цьому достатніх зусиль. А це може бути пов'язано з браком мотивації, невпевненістю у своїх силах або прагненням до економії часу.

Для здобувачів освіти порушення академічної добročесності може мати такі наслідки:

1) зниження якості освіти: копіювання чужих робіт, списування на іспитах, використання заборонених допоміжних матеріалів тощо не дають можливості здобувачу освіти по-справжньому опанувати знання та навички;

2) санкції та відповідальність: за порушення академічної добročесності до здобувачів освіти можуть бути застосовані різні санкції, аж до відрахування з навчального закладу, також можуть бути застосовані дисциплінарні стягнення, наприклад, виселення з гуртожитку, позбавлення стипендії тощо;

3) підрив репутації: порушення академічної добročесності негативно впливає на репутацію здобувача освіти. Це може призвести до проблем з працевлаштуванням, а також до втрати довіри з боку викладачів,

однокурсників та інших людей.

Заклади вищої освіти (ЗВО) України відіграють основну роль не лише у підготовці кваліфікованих фахівців, але й у вихованні свідомого, відповідального та етичного покоління. Саме вони покликані формувати у здобувачів вищої освіти чіткі моральні орієнтири та стійкі академічні цінності, на основі яких будуватиметься майбутнє нашої країни. Завдяки своїм освітнім, виховним та науковим функціям ЗВО мають потужний потенціал для впровадження ефективних механізмів забезпечення академічної доброчесності на освітньому рівні.

Отже, для досягнення академічної доброчесності необхідно:

- розробити та впровадити чіткі правила та процедури, що стосуються академічної доброчесності;
- підвищити обізнаність про принципи та норми академічної доброчесності;
- створити систему заохочення дотримання принципів академічної доброчесності;
- розробити механізми виявлення та запобігання порушенням академічної доброчесності;
- забезпечити жорсткий та неупереджений розгляд випадків порушення академічної доброчесності;
- залучати студентів до активного обговорення та вирішення питань, пов'язаних з академічною доброчесністю;
- використовувати можливості інформаційних технологій для поширення інформації про академічну доброчесність та налагодження ефективної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

Перелік використаних джерел:

1. Антонюк Н., Пушкар Н. Академічна доброчесність у вітчизняному освітньому просторі: причини порушення і шляхи формування. *Acta paedagogica volynienses*. 2022. Т. 2, № 1. С. 10–16. URL: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.2> (дата звернення: 02.06.2024).
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII : станом на 24 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.06.2024).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 28 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 02.06.2024).
4. Іванова О., Горицька О., Шаповалова Т. Академічна доброчесність як запорука забезпечення якості освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 3 (8). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-84-97](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-84-97) (дата звернення: 02.06.2024).

Васнятіна Ірина Сергіївна,
ад'юнкт кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ
ПОЗАШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Діяльність оперативних підрозділів кримінальної поліції міжрегіональних територіальних органів поліції з використання негласних позаштатних працівників має велике значення в оперативно-розшуковій діяльності для отримання важливої оперативної інформації. Ми вважаємо, що саме в період воєнного стану діяльність законодавчого органу повинна бути спрямована на ухвалення норм права, які забезпечуватимуть продуктивну діяльність оперативних співробітників щодо використання негласних позаштатних працівників. Таким чином, нами буде проведено дослідження задля встановлення проблемних питань використання негласного апарату оперативними співробітниками міжрегіональних територіальних органів поліції.

Особливостями залучення осіб до негласного співробітництва, керівництво над негласними позаштатними працівниками, їх використання, припинення співробітництва, а також нюанси, які виникають при використанні сил в оперативно-розшуковій діяльності, досліджували такі вітчизняні науковці: Бандурка О. М., Дараган В. В., Дмитрієв І. В., Івахін А. Є., Кириченко О. В., Кисельов А. О., Князєв С. М., Козаченко О. І., Обшалов С. В., Пастрюліна Т. В., Рижков Е. В., Слободян Я. І., Сухачов О. О., Тарасенко Р. В., Усенко В. Ф., Черкасов Ю. Е., Шевелько В. М., Янчук А. М. та інші.

Діяльність оперативних співробітників міжрегіональних територіальних органів поліції здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інших нормативно-правових актів.

У ході дослідження даного питання нами встановлено, що до міжрегіональних територіальних органів поліції, які перебувають у складі кримінальної поліції, відносяться:

- 1) Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції);
- 2) Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції);
- 3) Департамент стратегічних розслідувань (у складі кримінальної поліції) [6].

З моменту прийняття Закону України «Про Національну поліцію» [1]

його положення не передбачали діяльності міжрегіональних територіальних органів поліції. Лише з набранням чинності 30 червня 2016 року Закону України «Про внесення зміни до статті 15 Закону України «Про Національну поліцію» щодо приведення у відповідність із статтею 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 12.05.2016 р. № 1354-VIII [2], на законодавчому рівні була закріплена система міжрегіональних органів поліції. Водночас вона почала функціонувати ще до внесення відповідних законодавчих змін, зокрема: Департамент кіберполіції створений постановою Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 р. № 831 [3], Департамент внутрішньої безпеки створений постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 887 [4], Департамент стратегічних розслідувань створений постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 р. № 867 [5].

Діяльність негласного апарату в процесі співробітництва з оперативними підрозділами міжрегіональних територіальних органів спрямована на надання інформації, з однієї сторони, та її отримання та реалізацію – з іншої.

Наразі можемо надати такий перелік кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється робота по використанню негласних позаштатних працівників, а саме:

- отримання неправомірної вигоди службовою особою;
- діяльність організованих груп та злочинних організацій щодо:
 - незаконного переправлення чоловіків призовного віку за кордон;
 - підробки документів для виїзду чоловіків призовного віку за кордон;
 - діяльності щодо незаконного продажу незареєстрованої та необлікованої зброї тощо;
- викриття осіб, які шляхом шахрайських дій здійснюють збори грошей на потреби армії, які так і не потрапляють за призначенням;
- встановлення осіб, які у мережі Інтернет здійснюють заклики, що суперечать нормам права та моралі;
- інші кримінальні правопорушення, що вчиняються співробітниками поліції чи іншими посадовими особами, організованими групами чи злочинними організаціями, а також за допомогою мережі Інтернет.

Відповідно до структури Національної поліції України Департаменти внутрішньої безпеки, кіберполіції та стратегічних розслідувань знаходяться у м. Київ, а управління – тільки в обласних центрах. Вказаний факт свідчить про те, що на одну область припадає лише один міжрегіональний територіальний орган, який, на нашу думку, не може охопити всієї території області як у штатному розумінні, так і в повноцінному покритті силами оперативно-розшукової діяльності території, в інформаційному сенсі, часовому, фізичному тощо.

Вказані проблемні питання негативно впливають на підбір кандидатів в негласні позаштатні працівники та, в цілому, на отримання оперативно значущої інформації і документування фактів злочинної діяльності.

Ми вважаємо, що задля збільшення продуктивності використання негласних позаштатних працівників необхідно внести зміни у законодавство України та створити додаткові оперативні підрозділи у найбільших містах області. Тоді оперативні співробітники зможуть досягнути всю територію обслуговування, підібрати негласний апарат, повноцінно його контролювати та володіти всією інформацією, що має значення для розкриття кримінальних правопорушень чи для встановлення всіх фактів злочинної діяльності на стадії готування.

Тож можна стверджувати, що організація використання негласних позаштатних працівників оперативними підрозділами міжрегіональних територіальних органів поліції потребує законодавчого врегулювання та вимагає обов'язкового розширення штату. Оскільки, на нашу думку, зараз неможливо повністю забезпечити діяльність щодо перекриття всієї території з метою блокування антисоціальних кримінальних проявів.

Перелік використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Про внесення зміни до статті 15 Закону України «Про Національну поліцію» щодо приведення у відповідність із статтею 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»: Закон України від 12.05.2016 р. № 1354-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1354-19>.

3. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 р. № 831. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/831-2015-%D0%BF>

4. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 887. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-2015-%D0%BF#Text>

5. Про утворення територіального органу Національної поліції, постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2019 р. № 867.

6. Структура Національної поліції України [Електронний ресурс]. Електрон. дан. – К. : Національна поліція України. Офіційний вебпортал. – Режим доступу : <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi>.

Вельможна Дарина Станіславівна,
курсантка 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОЛОГІЧНІ ЗЛОЧИНИ, СПРИЧИНЕНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЮ ВІЙНОЮ

За час повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію нашої держави було завдано значної шкоди навколишньому природному середовищу, що не лише порушує екологічний порядок в Україні, але й конституційне право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, яке закріплене в ч. 1 ст. 50 Конституції України [1].

Постійні ворожі обстріли призвели до втрати або пошкодження сотень тисяч життів. Однак війна в Україні також має катастрофічні наслідки для навколишнього середовища. Це особливо актуально через високий рівень промислового розвитку на сході країни. Умови воєнного часу ускладнюють оцінку реальних збитків та надзвичайно важко фіксують факти екологічних порушень.

На території, де ведуться активні бойові дії, розташовані атомні електростанції, морські порти, склади небезпечних відходів, таких як мінеральні добрива, пінополіуретан, паливно-мастильні матеріали та інші. Також тут знаходяться промислові підприємства (хімічні та металообробні). Пожежі на нафтобазах, автозаправних станціях та звалищах завдають значної шкоди обладнанню, яке забезпечує опалення, водопостачання та електроенергію.

Воєнні дії не менш небезпечні, оскільки призводять до наступних наслідків: розливання палива, руйнування обладнання та залишки вибухівок, що таять небезпеку. Усе це забруднює ґрунт і підземні води хімікатами та важкими металами. Навіть після завершення конфлікту деякі екологічні наслідки можуть тривати ще роками.

Воєнні дії призводять до техногенних та екологічних катастроф, що спричиняють знищення природних територій, які є житловим середовищем

для рідкісних видів та унікальних регіонів. Багато заповідників та екосистем, які знаходяться під охороною, потрапляють у зону воєнних дій або тимчасового контролю російських окупантів.

Варто також зауважити, що в останні часи окупанти все частіше здійснюють великомасштабні атаки на критичну інфраструктуру та промислові об'єкти у різних частинах України. Так, за даними Укрінформ, на сьогодні зруйновані, пошкоджені або окуповані понад 70% усієї української генерації. Ці дії призвели до перебоїв у електропостачанні та відсутності доступу до водопостачання у багатьох регіонах України. Незважаючи на спроби стабілізувати ситуацію через тимчасові відключення електроенергії по всій країні, відновлення нормального режиму часто було недостатнім через нові ракетні атаки та перенапруження електромереж [2].

Інфраструктура, пошкоджена в результаті воєнних дій, оцінюється на мільярди доларів. Одним з найбільш пошкоджених об'єктів є ДніпроГЕС. Це значна шкода для України, оскільки ця гідроелектростанція мала важливе значення для балансування енергосистеми. З урахуванням дефіциту маневрових потужностей втрата ДніпроГЕС особливо відчутна. Цією атакою на ДніпроГЕС Росія, по суті, порушила Женевську конвенцію, яка забороняє атакувати ядерні об'єкти, а також гідроелектростанції [2].

Щодо реєстрації екологічних злочинів, то існують певні аспекти, які слід враховувати. Зокрема, Сурілова О. О. зауважує, що екологічний злочин, визначений як екоцид, наразі не включений до переліку міжнародних злочинів за Статутом Міжнародного кримінального суду. Однак провідні міжнародні правознавці акцентують увагу на необхідності розширення компетенції Міжнародного кримінального суду, включаючи злочин екоциду в перелік міжнародних злочинів. Крім того, пропонується прийняти Міжнародну конвенцію про злочин екоциду [3, с. 389].

Міністр захисту довкілля та природних ресурсів Руслан Стрілець розповів про методи збору інформації про воєнні злочини Росії проти довкілля. За його словами, Державна екологічна інспекція одразу вирушає на місце подій, де це можливо. У випадках, коли доступ до місця обмежений через воєнні дії або окупацію території, використовують фото- та відеоматеріали, зібрані за допомогою додатка "ЕкоЗагроза", які надсилають небайдужі громадяни.

Рф несе повну відповідальність за всі вчинені нею злочини, включаючи екологічні. Хоча Міжнародний кримінальний суд наразі не визнає екологічні злочини, як окремий тип злочинів, проте спостерігається тенденція до розширення його повноважень і прийняття Міжнародної конвенції про злочин екоциду.

На нашу думку, громадянам України слід приділяти більше уваги щодо виявлення екологічних порушень, оскільки стан природного середовища суттєво впливає на їхнє майбутнє. Хоча наслідки таких злочинів будуть відчуватись протягом багатьох років, але допомога державі у виявленні екологічних порушень може сприяти їхньому швидшому вирішенню.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.06.2024).
2. На сьогодні зруйновані, пошкоджені або окуповані понад 70% усієї української генерації. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3861654-v-ukraini-zrujnovani-poskodzeni-abo-zahopleni-ponad-70-usiei-generacii-ekspert.html> (дата звернення 02.06.2024).
3. Сурілова О. О. Злочин екоциду: проблеми міжнародної відповідальності. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 1. – С. 388–391.

Вельможна Дарина Станіславівна,
курсантка 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВІЙНИ**

Сьогодні для українського народу дуже важливими є питання оборони країни, збереження її незалежності, цілісності та недоторканності території. З початку широкомасштабної агресії росії проти України, окрім очевидних наслідків конфлікту, таких як втрати людей, руйнування будівель, загальна руйнація та масова міграція, війна призводить до погіршення економічної ситуації в країні, пошкодження довкілля та погіршення соціальних умов життя.

Однією з найсерйозніших проблем, яка виникає внаслідок збройного конфлікту, є забруднення навколишнього середовища. На всій території країни внаслідок бойових дій відбулося значне забруднення довкілля хімічними речовинами, уламками металів і важкими металами від артилерійських обстрілів та вибухівок. На землі утворилися великі воронки,

які завдали значних пошкоджень. Постраждали і заповідні території. Також сталося затоплення шахт та інші негативні наслідки [1, с. 21].

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, повномасштабне вторгнення призвело до збитків для екології України на суму 36 мільярдів євро. Під час слухань в Парламенті ЄС у Страсбурзі міністр екології Руслан Стрілець наголосив, що п'ята частина заповідних територій в Україні перебуває під загрозою знищення, і вже зафіксовано близько 2000 випадків екологічної шкоди. Згідно з оцінками міністерства збитки від забруднення повітря, спричиненого російською війною проти України, наразі оцінюються приблизно в 25 мільярдів євро, і ще 11,4 мільярда євро потрібно для усунення шкоди, завданої ґрунтам. Міністр зауважив, що лише за сім місяців війни в атмосферу було викинуто 31 мільйон тонн вуглецю, що приблизно відповідає кількості, яку виробляє Нова Зеландія протягом року [2].

Збройні конфлікти становлять серйозну загрозу для навколишнього природного середовища, що призводить до його погіршення та деградації. Цей негативний вплив ускладнює або навіть унеможлиблює захист цивільного населення і порушує їхні важливі права, які забезпечуються міжнародним правом.

У доповіді Комісії з міжнародного права Генеральної Асамблеї ООН наголошується, що вплив на навколишнє середовище під час і після збройного конфлікту може мати тривалий та невідворотний характер. Ця ситуація може ускладнити ефективне відновлення суспільства, призвести до знищення природних резерватів або порушити функціонування ключових екосистем.

Аналіз міжнародно-правових стандартів, що стосуються захисту довкілля під час воєнних конфліктів, показує, що загальновизнані принципи ведення війни мають обмежене застосування до ситуацій, коли завдається шкода природним об'єктам і довкіллю. Спеціальні природоохоронні норми, які існують, часто є недостатньо конкретними і мають обмежене визнання та застосування, тому вони не завжди здатні успішно виконувати захисні функції. Це свідчить про те, що чинне міжнародне право недостатньо ефективне в охороні навколишнього середовища від руйнування, яке спричиняється воєнними конфліктами [3, с. 134].

Нинішні події свідчать про те, що в контексті збройних конфліктів не можна покладатися лише на національне законодавство для забезпечення екологічної безпеки у діяльності Збройних Сил. В юридичних дискусіях вже висловлювалася думка, що злочини проти довкілля можна розглядати як справу, що стосується не лише внутрішньодержавних відносин, але й має загальносесвітнє значення.

У період воєнних дій уряд зазвичай зосереджується на кількох найважливіших аспектах, таких як фінансування армії, допомога біженцям та медична допомога пораненим. Проте важливо також приділяти увагу наслідкам війни, зокрема стану навколишнього середовища, і вивчати їх

комплексно. Це необхідно, оскільки проблеми з екологією можуть легко перетворитися на соціальні загрози.

Для вирішення екологічних проблем, що виникли внаслідок збройних конфліктів, необхідно поступово впроваджувати більш жорсткі екологічні обмеження у регламентації військових дій. Важливим заходом є поширення визнання природоохоронних норм державами під час воєнних конфліктів. Для вирішення цих проблем важливо залучити міжнародні організації, зокрема ЮНЕП, яка має великий досвід у міжнародному регулюванні захисту навколишнього середовища та екологічної безпеки.

Особливу увагу потребує проведення фахової постконфліктної оцінки екологічних наслідків війни на всій території країни. Необхідно відновити та розвивати систему екологічного моніторингу. Крім того, важливо продовжувати фіксувати всі злочини окупантів проти навколишнього середовища, щоб змусити їх відшкодувати завдані збитки.

Список використаних джерел:

1. БЕХРУЗ, Хашматулла Набійович; ГРУШКО, Мальвіна Валеріївна. Захист навколишнього середовища під час збройного конфлікту. *Академічні візії*, 2023, 20.
2. Рахувати збитки довкіллю внаслідок бойових дій неможливо без розмінування, тому розвиток ринку гуманітарного розмінування сьогодні серед пріоритетів URL: <https://mer.gov.ua/rahuvaty-zbytky-dovkillyu-vnaslidok-bojovyh-dij-nemozhlyvo-bez-rozminuvannya-tomu-rozvytok-rynku-gumanitarnogo-rozminuvannya-sogodni-sered-priorytetiv/>.
3. ЯРЕМАК, Зоряна Василівна. *Захист довкілля під час збройного конфлікту: міжнародний аспект*. 2022. PhD Thesis. Київ: ФОП Ямчинський ОВ.

Галинська Дар'я Валеріївна,
студентка 2 курсу ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Єдаменко Євген Анатолійович,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ ЗАЙНЯТІСТЮ В УКРАЇНІ

Боротьба з тіньовою зайнятістю є одним із важливих завдань держави, адже це явище негативно впливає на економіку, соціальну сферу, податкову систему та суспільства в цілому. Україна не є винятком і відчуває на собі

негативні наслідки цього явища. Для боротьби з підпільною працею в країні вживаються адміністративно-правові заходи, спрямовані на посилення відповідальності та контролю за використанням нелегальної праці, забезпечення прав працівників та стимулювання розвитку легального бізнесу.

Проблема підпільної зайнятості в Україні є актуальною з кількох ключових аспектів. По-перше, це має серйозні економічні наслідки, оскільки призводить до втрати податкових надходжень до бюджету країни, що ускладнює фінансування різних галузей, зокрема, системи охорони здоров'я та освіти, а також соціальних програм. По-друге, це має соціальний аспект, оскільки нелегальна праця може порушувати права працівників, що призводить до поганих умов праці, низької заробітної плати та відсутності соціальних гарантій. Крім того, паралельна зайнятість спотворює конкуренцію на ринку праці, оскільки нелегальні роботодавці можуть надавати послуги за нижчими цінами, ніж легальний бізнес. Нелегальна зайнятість також може бути пов'язана з корупцією та відмиванням грошей, що підриває довіру до державних інституцій та правоохоронних органів. Оскільки підпільна робота спричинює багато негативних наслідків, боротьба з цим явищем залишається одним із пріоритетних завдань влади та суспільства в цілому.

Науковці з різних країн, у тому числі й України, активно досліджують цю проблему та шукають шляхи її вирішення. Дослідження в цій галузі сприяють створенню ефективних стратегій боротьби з цим явищем і покращенню умов праці всіх громадян. Наприклад, Фредерік Л. Прайор – професор економіки коледжу Св. Майкла в США, автор дослідження підпільної зайнятості та її впливу на ринок праці, Колін С. Мейсон – професор підприємництва в Університеті Глазго (Великобританія), дослідник підприємництва та неформальної зайнятості, або Колін К. Вільямс – професор міжнародного бізнесу в Університеті Лінкольна (Велика Британія), автор численних статей і книг про неформальну економіку зайнятості. Українські науковці досліджують не лише економічні аспекти підпільної роботи, а й її соціальні та правові аспекти, спираючись на власний та міжнародний досвід у цій сфері. Наприклад: Віктор Гриценко – доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, автор численних праць у сфері трудових відносин та зайнятості, Олександр Сидоренко – доктор економічних наук, професор, автор праць з проблем тіньової економіки та зайнятості в Україні, Ірина Данилюк – кандидат економічних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка, дослідник праці та зайнятості в Україні.

Неформальна зайнятість (чи тіньова зайнятість) – вид зайнятості, коли факт встановлення трудових відносин між працівником і роботодавцем приховується від держави. Ці стосунки приховуються з ініціативи роботодавця чи працівника, щоб не платити податки чи в обхід того чи іншого закону. Неформальна зайнятість включає офіційно незареєстровану економічну діяльність, пов'язану з виробництвом товарів і послуг, що не

заборонені законом. В Україні вона набула значних масштабів (за оцінками спеціалістів, 40 % промислової продукції та різноманітних послуг в Україні виробляються в результаті нерегламентованої діяльності) [1]. Причини «тіньового» характеру неформальної діяльності українського населення доволі очевидні. По-перше, це нерегулярний, випадковий характер такої зайнятості, що стимулює згоду і працівника, і роботодавця на відносини, які легко перервати. По-друге, це значна вигідність незареєстрованої зайнятості, що дає змогу ухилятися від сплати податків. Працівнику неоформлені підробітки зазвичай приносять більший дохід, а роботодавець отримує можливість знизити витрати на працю, ухилитися від сплати низки податків та обов'язкових внесків, а також спростити процедуру звільнення працівника [2]. **Україна вживає різноманітних адміністративно-правових заходів для боротьби з тіньовою зайнятістю. Деякі з них включають:**

Посилення відповідальності за порушення законодавства про працю.

Ці порушення можуть включати штрафи для роботодавців, які вдаються до паралельного працевлаштування, а також захист прав працівників у разі такого працевлаштування. Нагадуємо, що юридичні особи та фізичні особи-підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу за порушення законодавства про працю, передбачене ст. 265 КЗпП. Для розрахунку суми штрафу застосовується розмір мінімальної зарплати, встановлений на момент виявлення порушення. Тобто вже з 1 січня 2024 року штраф розраховуватиметься від 7100 грн, а з 1 квітня 2024 – від 8000. Отже, штраф у 10-кратному розмірі мінімальної зарплати за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення, очікує за:

- фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту),
- оформлення працівника на неповний робочий час або за трудовим договором з нефіксованим робочим часом у разі фактичного виконання роботи протягом усього робочого часу,
- виплату заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати ЄСВ та податків [3].

Станом на 1 жовтня 2023 року розмір штрафу становив 67 000 гривень. З 1 січня 2024 року він зріс до 71 000 гривень, а з 1 квітня 2024 року становить 80 000 гривень. Таким чином, за вказаний період спостерігався поступовий ріст розміру штрафів. До юридичних осіб та ФОП, які є платниками єдиного податку першої-третьої груп, застосовується попередження[4].

Підвищення контролю за дотриманням законодавства про працю. В Україні діє державна інспекція праці, яка перевіряє підприємства та може накладати штрафи за виявлені порушення. Податкова служба може перевіряти дотримання роботодавцями законодавства щодо укладення трудового договору (ст. 259 КЗпП). З 01.01.2017 право проводити перевірки у сфері праці та зайнятості, накладати штрафи за порушення та складати протоколи про

адміністративні правопорушення делеговано органам місцевого самоврядування (ОМС). Це передбачено статтями 17, 18, 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР та пунктом 2 частини 1 статті 255 КпАП. За недопущення до проведення перевірки з питань виявлення порушень або створення перешкод у її проведенні штраф сплачується у 16-кратному розмірі мінімальної зарплати. Станом на 1 жовтня 2023 року розмір штрафу становив 107 200 гривень. З 1 січня 2024 року цей розмір становитиме 113 600 гривень. З 1 квітня 2024 року – 128 000 гривень [5].

Збільшення ролі соціальних партнерів. Співпраця між урядом, профспілками та роботодавцями допомагає виявляти та запобігати випадкам підпільної зайнятості. Наприклад, укладення колективних договорів між профспілками та роботодавцями може містити положення про недопущення паралельної роботи, встановлення чітких умов праці та відповідальність сторін у разі порушення. Крім того, уряд може співпрацювати з цими сторонами для розробки та реалізації програм інформування про права та обов'язки працівників і роботодавців, які допоможуть уникнути ситуацій підпільної зайнятості, може створити механізми співпраці з профспілками та роботодавцями для моніторингу та контролю за дотриманням трудового законодавства та умов праці, що також сприяє зменшенню підпільної праці.

Популяризація правових знань серед населення. Це допомагає громадянам зрозуміти свої права та обов'язки у сфері праці та уникнути тіньової зайнятості. У Кодексі законів про працю України у главі XVIII «Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю» є стаття 265 «Відповідальність за порушення законодавства про працю» [6]. Відповідно до неї юридичні та фізичні особи-підприємці, які використовують найману працю, можуть нести відповідальність у вигляді штрафу за недотримання законів про працю. Наприклад, в разі фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту) та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків – у тридцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення [7]. Кожен громадянин, який працює неофіційно, повинен розуміти, що такі дії порушують закон. Крім того, роботодавець може відмовити в оплачуваній щорічній відпустці, затримати зарплату, накласти необґрунтовані штрафи, змусити працівників працювати понад 40 годин на тиждень тощо. Ці заходи спрямовані на створення умов для легальної зайнятості, підвищення рівня соціального захисту працівників та зменшення тіньової економіки в цілому.

Отже, проблему неофіційної зайнятості не можна ускладнювати спробою, а ось конкретна частина роботи дає позитивний ефект. Надмірне стимулювання здійснюється поточним сектором перед офіційним. Базою для

цього може стати впровадження оновленої системи соціального страхування, котра міститиме в собі і медичне страхування працівників [8]. Основною передумовою зменшення кількості зайнятих у неформальному секторі економіки, як свідчить світова практика, є сприяння розвитку малого підприємництва. Важливим напрямом легалізації зайнятості є загальне розширення попиту на робочу силу в офіційній економіці, розвиток виробництва, розширення можливостей працевлаштування у сфері офіційної зайнятості, а також зростання заробітної плати та прибутку та види економічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Грек В. А. Неформальна зайнятість: Соціально-економічні наслідки і політика держави. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць, м. Суми, 2004 р. – Т.10. – С. 106-107.
2. Трифонов М. Неформальна зайнятість населення України: кількісні та якісні виміри // Спільне: журнал соціальної критики. 2015/5. Режим доступу: <https://commons.com.ua/neformalna-zajnyatist-naselennya/> (дата звернення: 02.04.2024).
3. Які будуть штрафи за трудові порушення у 2024 році. URL: https://biz.ligazakon.net/news/222867_yak-budut-shtrafi-za-trudov-porushennya-u-2024-rots (дата звернення 02.04.2024).
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 24. – С. 170. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Експертус кадри. Як проходять перевірки з праці в мирний час. URL: <https://ek.expertus.com.ua/recommendations/>(дата звернення 02.04.2024).
6. Кодекс законів про працю України // затверджується Законом Української РСР від 10 грудня 1971 року № 322-VIII -1971.- № 322-VIII.
7. Ясько І. Судові спори: Оскарження перевірок Держпраці. *Юридична газета*. 2023. 15 травня. С. 761-764. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sudovi-spori-oskarzhennya-perevirok-derzhpraci.html> (дата звернення 02.04.2024).
8. Дідух А.П. Неформальна зайнятість як соціально-економічне явище. Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – С. 82.

Гаркуша Юрій Сергійович,
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення в Україні 24 лютого 2022 р. воєнного стану обумовило необхідність регулювання питань мобілізації військовозобов'язаних осіб та резервістів.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють суспільні відносини у сфері мобілізації в умовах воєнного стану, є Закони України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 р. [1] та «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 р. [2].

Основи кримінально-правової політики України у сфері мобілізації в умовах воєнного стану закріплені ст.ст. 81-1, 336-336-2 КК України [3].

Зокрема, ст. 81-1 КК України передбачає можливість умовно-дострокового звільнення від відбування покарання для проходження військової служби; ст. 336 КК України встановлює відповідальність за ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період; ст. 336-1 КК України – за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації; ст. 336-2 – за ухилення від прийняття на військову службу за контрактом.

Аналіз внесених змін та доповнень до КК України у сфері мобілізації в умовах воєнного стану свідчить про необхідність законодавчої реакції на зміни суспільних відносин у зазначеній сфері, які виникли у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну.

Так, ст. 81-1 КК України встановлений новий вид звільнення від відбування покарання, який може застосовуватись до засуджених до обмеження волі або позбавлення волі на певний строк під час проведення мобілізації та/або дії воєнного стану.

Частина 1 ст. 81-1 КК України містить перелік осіб, до яких не може застосовуватись цей вид звільнення від відбування покарання. Єдиним критерієм неможливості зазначеного звільнення виступає вчинення особою певного виду злочину. Так, не можуть бути звільнені за ст. 81-1 КК України засуджені за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним

насильством, тобто за злочини, передбачені пп. 1, 4, 10 ч. 2 ст. 115 КК України.

Зазначений перелік кваліфікованих видів умисного вбивства, вчинення яких унеможлиблює звільнення засудженого за ст. 81-1 КК України, вбачається неповним, оскільки ч. 2 ст. 115 КК України містить чотирнадцять пунктів з переліком обставин, що обтяжують умисне вбивство, які мають приблизно однаковий ступінь суспільної небезпечності.

Обрання лише окремих з них для врахування у ч. 1 ст. 81-1 КК України, на наш погляд, суперечить формальній логіці.

Достатньо важко визначити принципову різницю ступеня суспільної небезпечності умисного вбивства двох або більше осіб та умисного вбивства особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, умисного вбивства, вчиненого з особливою жорстокістю, та умисного вбивства заручника або викраденої людини чи вчиненого способом, небезпечним для життя багатьох осіб, чи з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Пропонуємо у винятках, передбачених ч. 1 ст. 81-1 КК України, встановити, що умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби не застосовується до осіб, засуджених за вчинення умисного вбивства за обтяжуючих обставин.

Аналіз диспозицій ст.ст. 336-336-2 КК України свідчить про їх бланкетний характер, тобто для встановлення ознак складів передбачених ними кримінальних правопорушень необхідно звертатись до інших нормативно-правових актів.

Прикладом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК України, є наступний.

ОСОБА_4 перебувала на військовому обліку з 30 липня 2015 р. як військовозобов'язаний. У зв'язку з прийняттям Указу Президента України № 69/2022 від 24 лютого 2022 року «Про загальну мобілізацію», військовозобов'язаний ОСОБА_4, будучи обмежено придатним до військової служби та належним чином 24.05.2023 р. повідомленим про наслідки ухилення від призову на військову службу під час мобілізації отримав повістку з'явитися 30.05.2023 р. за адресою АДРЕСА_2 для відправки по загальній мобілізації до військової частини НОМЕР_1. Військовозобов'язаний ОСОБА_4, будучи обмежено придатним до військової служби, будучи попереджений про кримінальну відповідальність та достовірно знаючи про проведення призову під час загальної мобілізації, з метою ухилення від призову на військову службу під час мобілізації у період воєнного стану, в порушення вимог ст. 65 Конституції України, ст.ст. 1, 15 Закону України «Про оборону», ст. 1, 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» від 24 лютого 2022 року № 69/2022, не маючи на те поважних причин та правових підстав на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації, керуючись небажанням бути призваним для несення служби у рядах Збройних Сил

України, 30.05.2023 р. умисно не прибув за вищевказаною повісткою до ІНФОРМАЦІЯ_2 для відправки до військової частини НОМЕР_1. [4].

Підхід законодавця щодо бланкетності диспозицій ст.ст. 336-336-2 КК України вбачається правильним, оскільки розпочата 2014 року війна росії проти України свідчить про необхідність постійної адаптації законодавства у сфері мобілізації до змінюваних умов у цій сфері, а тому внесення змін до регулятивних норм (Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та ін.) сприяє сталості кримінального законодавства України і єдиній кримінально-правовій політиці України у сфері мобілізації в умовах воєнного стану.

Перелік використаних джерел:

1. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>.
2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кримінальна справа № 555/1370/23 // Архів Березнівського районного суду Рівненської області.

Голуб Олена,

ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Людвік Валентин Дмитрович,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА
В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи в умовах збройного конфлікту є найбільш резонансними кримінальними правопорушеннями, що підіймають хвилю громадського обурення та супротиву. Дослідження сексуального насильства та його ефективного попередження неможливе без дослідження жертви

кримінального правопорушення.

Воєнна агресія Російської Федерації впливає на психоемоційний стан людини та наразі створила стан постійного стресу, у якому доводиться жити громадянам нашої держави. Це породжує фізичне насильство навіть серед мирного населення на підконтрольних територіях нашої держави. Особливої уваги потребує фізичне насильство, що набуває форми сексуального.

Фактично кожна війна у світі супроводжується сексуальним насильством. У безлічі випадків згвалтування та сексуальне насилля стають чи не найбільш поширеним способом знущань над незахищеними цивільними людьми та полоненими.

До прикладу, у документах Міжнародного трибуналу по колишній Югославії (МТКЮ), звітах Комісії експертів ООН, місій ООН, неурядових організацій сексуальне насилля виділяють як окремий вид воєнного злочину, який супроводжував етнічні чистки, масові вбивства, утримання у концентраційних таборах. Здебільшого жертвами ставали представниці жіночої статі різного віку, хоча такого насилля зазнавали хлопці та чоловіки [1].

Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України війська агресора застосовують сексуальне насильство саме як інструмент ведення війни, зокрема, для залякування, помсти чи «покарання» цивільного населення на окупованих територіях. Сексуальне насильство застосовується як до жінок, чоловіків, так і до дітей.

На жаль, статистичні дані та судова практика свідчать про те, що наслідки сексуального насильства, зокрема, щодо неповнолітніх осіб, часто є не виправними, зокрема, якщо дитині не було надано своєчасної допомоги.

Історію вчення про жертву кримінально протиправного посягання, їх психологічні типи спостерігаємо вже в стародавніх легендах та міфах. Древньогрецький цар Фів Едіп (трагедія Софокла "Цар Едіп") – тип по особливому винної жертви, визначений сьогодні як "комплекс Едіпа" або "Едіпова вина". Едіпів комплекс – поняття психоаналітичної теорії, яке описує стосунки, потяги і почуття, які з'являються у дитини під час входження у фалічну (істеричну) стадію психосексуального розвитку у віці від 3 до 5 років [2].

Згодом у кінці XIX – на початку XX століття тема жертви стала досліджуватися в працях фахівців кримінального права та процесу, психології та криминології та криміналістики. Серед першопрохідників віктимологічної тематики – автор дослідження "Вбивство та його мотиви" Ф. Джас і А. Фейербах з його книгою "Документальне викладення знаменитих злочинів". Описуючи випадок одного із вбивств, А. Фейербах говорить про жертву цього злочину, що "...він був причиною всього, що з ним сталося, і йому належить велика частина тяжкої моральної відповідальності за власне вбивство" [3].

Згодом створення віктимології пов'язане з іменами Ганса фон Гентіга (1888-1974 роки) і Бенджаміна Мендельсона (1900-1998 роки) [4].

Віктимологія (від лат *victimae* – жертва і грецька *logos* – поняття, вчення), область знання на стику педагогіки, психології, соціології, кримінології та етнографії, що вивчає різні категорії людей – жертв несприятливих умов соціалізації. Термін «віктимність» запозичений з кримінології, спеціальний розділ якої – юридична віктимологія, предметом якої є вивчення жертв кримінальних правопорушень.

Жертвою кримінального правопорушення, за твердженням сучасної кримінологічної літератури, є окрема людина або група людей, яким кримінальним правопорушенням прямо чи опосередковано заподіяна моральна, фізична чи матеріальна шкода.

З точки зору механізму кримінально протиправної поведінки жертва має бути віднесена до елементів кримінологічної ситуації. Її значення та роль під час вчинення конкретного кримінального правопорушення залежить від багатьох факторів. Це як фактори кримінального порядку, що залежать від злочинця, його задуму та відповідності поведінки жертви його очікуванням, так і фактори психологічного порядку: можливість або підсвідоме бажання стати жертвою даного кримінального правопорушення. Іноді має місце і цілком свідомо провокуюча поведінка. Як і майбутній злочинець, майбутній потерпілий оцінює життєву ситуацію, що склалася, та часто діє в залежності від результатів оцінки, а також в силу своїх поглядів і нахилів. Він взаємодіє не лише з майбутнім злочинцем, але і з іншими елементами ситуації.

Як основні детермінанти, що призводять до віктимності, на думку деяких дослідників, виступають поєднання тривожності, агресивності і навіюваності, а також високий рівень емоційної нестійкості, довірливості та низький самоконтроль [5. с. 1].

Д.В. Рівман вважав, що дослідження характеру відносин «злочинець-жертва» є необхідним практично у всіх випадках, коли вони можуть стати ключем до встановлення злочинця та мотивів кримінального правопорушення. Виходячи з аналізу цих відносин, нерідко можна в деталях установити, як поводитися злочинець та його жертва, і реконструювати подію кримінального правопорушення, його обстановку. З урахуванням відносин «злочинець-жертва» можна більш об'єктивно оцінити показання потерпілого, оскільки не виключено перекручування ним істини свідомо, виходячи із бажання допомогти злочинцю або, навпаки, погіршити його становище [5. с. 3].

Варто звернути увагу на класифікацію жертв сексуальних убивств, яка здійснена А.В. Старушкевичем, який взяв за критерій зміст взаємозв'язків «жертва-злочинець». У відповідності до них, жертви поділені на **чотири групи**: до першої входять особи, що знаходяться із сексуальним убивцею в інтимних, родинних і інших досить близьких відносинах; до другої входять жертви, різноманітні стосунки яких із сексуальним убивцею розвиваються на підставі особистого знайомства в рамках здійснення службової, суспільної та іншої діяльності; третю утворюють жертви, стосунки яких із сексуальним убивцею формуються на підставі випадкового знайомства. Четверту

складають потерпілі, взаємозв'язок яких із убивцею не був матеріалізований двосторонніми відносинами до моменту замаху, а контакти зі злочинцем виникли у зв'язку із вчиненням сексуального вбивства [6, с. 44].

T. and H. Schwendinger зазначають, що особи, які вчиняли зґвалтування, мають тенденцію порівнювати його з природними статевими зносинами, що ґрунтуються на добровільній участі сторін без застосування сили [7].

Не можна не враховувати вплив таких чинників, як параліч жертви під дією страху, раптовість нападу гвалтівника, а також імовірність поранення або смерті, що призводить до нездатності чинити опір злочинцеві. Параліч жертви під впливом гвалтівника тісно пов'язаний зі ступором або гіпнозом. Нерухомість нагадує реакцію тварини на появу хижака, як вважають психологи С. Д. Суареш і Г. Г. Галон (1979 р.), які порівнюють параліч жертв нападу зі ступором тварин перед атакою: «Оскільки страх від хижацького нападу, контакт і скутість є загальними домінантами насильства і зниження рухливості, а також через те, що реакції жертв насильства часто ідентичні лінії поведінки «загіпнотизованих» тварин, можна зробити висновок, що ступор і параліч, викликані страхом перед потенційним злочинцем сексуального насилля, є тим самим феноменом».

С. Д. Суареш і Г. Г. Галон зазначають, що на основі даного феномену можна пояснити відсутність опору з боку жертви. Ретроспективні дані, складені жертвами насильства, свідчать, що нездатність рухатися під час насильства відбувається через ступор жертви. Заяви, такі, як «моє тіло все було паралізовано» або «моє тіло все обважніло» – це найбільш загальні стани, аналогічні повному моторному гальмуванню й мускульній скутості. Проста аналогія може бути неправильною з приводу рівності сил у багатьох ситуаціях насильства, в якому сексуальні мотиви часто поєднані з агресивністю, садизмом і презирством до жертви [8].

Віктимна поведінка буває необережною, ризикованою, об'єктивно небезпечною для самого потерпілого й через це може сприяти створенню криміногенної ситуації, а в деяких випадках – вчиненню кримінального правопорушення.

За даними різних авторів, проведені численні дослідження свідчать, що алкоголь став основним провокатором зґвалтування та проявів сексуального насилля. У тому числі і щодо неповнолітніх осіб.

Матеріали досліджень та дані кримінальної статистики, зазначені Р. М. Янович, І. О. Єсип та М. Й. Штангрет, показують, що багато протиправних діянь зумовлені поведінкою самої жертви кримінального правопорушення, а саме:

- особливостями ситуаційного стану (сп'яніння), станом здоров'я (дефекти органів почуттів), особливим психічним настроєм, пов'язаним із неадекватними діями у звичайній ситуації;
- недбалим відношенням до безпеки своєї особистості, честі, гідності й схоронності майна;

- небажанням повідомити правоохоронним органам, що стосовно неї вчинялися злочини;
- легковажним ставленням до правил, які охороняють громадський порядок та безпеку;
- вступом у незаконну угоду;
- провокуючою поведінкою.

Віктимологічні дослідження здійснюються на двох основних рівнях, що співвідносяться між собою як злочин (особливий) і злочинність (загальний). Вивчення на особливому рівні дозволяє розцінювати поведінку жертви кримінального правопорушення як чинник, який може вплинути на зародження й розвиток у злочинця намірів протиправного характеру [9].

Жертв сексуального насильства можна класифікувати за суб'єктом нападу:

- від посягань жінок;
- від посягань чоловіків;
- від групових зґвалтувань.

За цими ознаками пропонується така класифікація:

- 1) жертви чоловічої статі від посягань активних злочинців;
- 2) жертви жіночої статі від будь-яких сексуальних посягань, вчинених у різній формі неприродними способами;
- 3) жертви дитячого віку, які були піддані кримінально протиправним діянням сексуального характеру з боку сексуальних злочинців з педофільними ознаками;
- 4) жертви похилого віку, що були піддані кримінально протиправним діянням сексуального характеру з боку злочинців з геронтофільними ознаками.

Для розгляду проблеми буде доцільним визначення ще одного показника – **індексу віктимізації**, тобто співвідношення всіх потерпілих від кримінального правопорушення до загальної чисельності осіб, які проживають на певній території, за певний відрізок часу.

Вищевикладене дозволяє нам висловити думку, що характер взаємовідносин злочинця з жертвою кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності значним чином впливає на мотивацію кримінально протиправного прояву. Характер соціального зв'язку між цими особами обумовлює вид і міру насильства, яке застосовується. Особистісні характеристики потерпілої особи обумовлюють рівень її віктимності, тобто потенційної можливості стати жертвою того чи іншого кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоконаності.

Серед обставин, що так чи інакше впливають на зазначену характеристику, можемо виділити: стать, вік, характер занять, морально-психологічні та психологічні характеристики; а також здатність чинити опір злочинцю, внутрішня готовність до нападу, поведінка в конкретній ситуації,

яка передувала кримінальному правопорушенню. Поряд з цим слід наголосити, що важливе значення в механізмі вчинення конкретного кримінального правопорушення відіграє стан сп'яніння потерпілої особи.

Переважає більшість авторів вважає: чим вище рівень віктимності неповнолітніх, тим більше імовірність того, що вони можуть стати жертвою сексуального насильства. Вважається, що наслідком останнього є розвиток у них цілого ряду негативних змін у психіці. Однак у більшості досліджень рівень віктимності визначається вже у жертв сексуального насильства, тобто після здійснення кримінального правопорушення, який сильно травмує психіку. Тому, якщо вважати, що потенційні жертви мають високу віктимність, то її рівень потрібно визначати до здійснення кримінального правопорушення, а не після нього.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії завершив роботу. Радіо Свобода. 21 грудня 2017. Архів 22 грудня 2017. Процитовано 22 грудня 2017.
2. http://iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/13/articles/sec4/stat43.html [Архівовано 27 вересня 2007 у Wayback Machine.]
3. Ходанич Ю.М. / Питання злочину та покарання відповідно до праці П.А. ФЕЙЕРБАХА «Кримінальне право», перекладений П.Д. ЛОДІСМ / Ужгородський національний університет, Україна.
4. Г. Гентіг / монографія «Злочинець та його жертва. Дослідження за соціобіологією злочинності», 1948.
5. Юридичний Вісник «Кримінологічний аналіз особистості жертви статевого злочину та її поведінки» М.О. Ларченко, 2010.
6. С.О. Гура, Збірка наукових праць "Проблеми екстремальної та кризової психології", Харків, 2017, с. 12.
7. Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів : Навч. посібник / К., 1997. 44 с. 205.
8. Schwendinger T. and H. Rape and ihegalitv. U. S., Beverly Hills.- P. 240.
9. Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін.; За заг. ред. проф. О. М. Джужі.- К.: Атіка, 2006.- 352 с.
10. Кримінологія: Конспект лекцій / Р.М. Янович, І.О. Єсип, М.Й. Штангрет. – Львів: ДУВС, 2006. 144 с.
11. Л. В. Франк, Віктимологія та віктимність (про один із напрямків у теорії та практиці боротьби зі злочинністю) – Душанбе, 1972.

Горобець Вікторія Володимирівна,
здобувач 2 курсу (бакалаврського)
рівня вищої освіти Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Нагорна Олена Олександрівна,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Цивільне процесуальне право є важливою галуззю права, яка визначає порядок та процедуру вирішення цивільних спорів. У центрі цієї галузі права знаходяться принципи, які визначають основні норми та цінності, що лежать в основі процесуальної діяльності. Дослідження принципів цивільного процесуального права має велике значення для забезпечення справедливості та ефективності судового процесу.

Розвиток суспільства неминує впливає на принципи цивільного процесуального права, які постійно змінюються та вдосконалюються з урахуванням потреб політичних та соціально-економічних перетворень. Одним із ключових завдань цього процесу є забезпечення гарантій захисту суб'єктивних прав громадян, їх об'єднань і державних інтересів, а також підвищення ефективності судової діяльності у забезпеченні законності і справедливості [1, с. 50].

На сучасному етапі розвитку України особливо важливим стає суворе додержання та законодавче вдосконалення принципів цивільного процесуального права. Це виступає не лише як важлива гарантія зміцнення законності, а й як невід'ємна частина функціонування правової держави та демократичного правопорядку. Значення принципів цивільного процесуального права полягає у тому, що вони відображають найбільш характерні демократичні риси та загальну спрямованість права та його інститутів. Це дозволяє краще розуміти суть цієї галузі права, її суспільний характер у цілому та окремих інститутів [2, с. 75].

Ефективність цивільного судочинства безпосередньо залежить від правильного застосування судами норм матеріального і процесуального права. Тому важливо мати чітке розуміння їх змісту, правил, спрямованості та зв'язку з іншими нормами і принципами. Принципи є основою для законодавчої практики, підготовки та розроблення відповідних правових норм і їх

удосконалення. Вони визначаються як основні засади організації і діяльності суду, а також як правові погляди народу на завдання і засоби діяльності суду в цивільних справах [4, с. 16].

Важливо розуміти, що принципи цивільного процесуального права закріплюються в нормах права та відображають суспільно-правові погляди народу через політичні партії, громадські та державні об'єднання, що беруть участь у соціально-політичному житті держави [3, с. 83].

Принципи цивільного процесуального права є важливими складовими системи, яка базується на тісному взаємозв'язку і взаємодії. Кожен з цих принципів виконує свою унікальну роль, характеризуючи галузь у цілому або окремі аспекти процесу, проте вони взаємопов'язані і взаємодіють між собою, забезпечуючи єдність мети та завдань цивільного судочинства. Дія одного принципу обумовлює дію інших, тому їх взаємозв'язок визначається цільністю системи.

Кількісний склад принципів не є строго визначеним нормативно, але відображає специфіку цивільного процесу та змінюється відповідно до потреб суспільства і розвитку правової доктрини. Зміни в суспільстві та праві вимагають постійного вдосконалення системи принципів, включаючи закріплення нових принципів, які відображають сучасні потреби та цінності, такі як принцип публічності, захисту особистого та сімейного життя громадян, і неможливості процесуального сумісництва [1, с. 36].

Класифікація принципів може бути проведена за різними ознаками, такими як дія в системі права, форма нормативного закріплення, роль в регулюванні процесуального становища суб'єктів правовідносин, предмет регулювання та значимість. Зокрема, деякі принципи є фундаментальними, абсолютними, як диспозитивність, рівноправність сторін, а інші – конструктивними, відносними, такі як усність, безпосередність [4, с. 71].

Цивільне процесуальне право України має свої особливі принципи, які закріплені як у Конституції, так і у законодавстві про судочинство. Ці принципи, такі як диспозитивність, об'єктивна істина, рівноправність сторін, раціональна процесуальна форма, неможливість процесуального сумісництва, усність та безпосередність, відображають сучасні вимоги та цінності суспільства і забезпечують справедливість та ефективність вирішення цивільних справ.

Дослідження принципів цивільного процесуального права може здійснюватися з різних підходів, залежно від мети та об'єму дослідження. Один з підходів полягає в аналізі конкретних нормативних актів, що регулюють процесуальні відносини, з метою виявлення основних принципів, які лежать в їхній основі. Цей метод дозволяє дослідникам систематизувати та узагальнити існуючі норми, встановити їх взаємозв'язок та значення у правовій системі.

Інший підхід передбачає аналіз судової практики та доктрини з метою виявлення та узагальнення принципів, які визначаються ухваленими судовими

рішеннями та висловленими позиціями вчених. Цей метод дозволяє врахувати практичний досвід застосування принципів у реальних ситуаціях та визначити їхню актуальність у сучасних умовах [3, с. 62]. Принципи цивільного процесуального права можна класифікувати за різними ознаками, такими як їхнє закріплення у конституційних документах, нормативних актах чи судовій практиці, а також за їхньою роллю у регулюванні процесуальних відносин. Наприклад, деякі принципи можуть бути закріплені у вищих правових актах, таких як Конституція, тоді як інші можуть бути виведені з судової практики та доктрини.

Також принципи можна класифікувати за їхньою роллю у регулюванні процесуальних відносин, наприклад, за їхнім впливом на процесуальне становище суб'єктів правовідносин або за їхнім впливом на процедуру розгляду цивільних справ. Дослідження принципів цивільного процесуального права є важливим для забезпечення справедливості, ефективності та законності у судовому процесі. Вивчення цих принципів дозволяє розкрити основні норми та цінності, які керують процесом вирішення цивільних спорів, а також забезпечити їхню відповідність сучасним вимогам та цінностям суспільства [2, с. 81].

Отже, дослідження принципів цивільного процесуального права є важливим етапом у розвитку цієї галузі права. Вивчення цих принципів дозволяє розкрити основні норми та цінності, що керують судовим процесом, а також забезпечити їхню відповідність сучасним вимогам та цінностям суспільства. Дослідження принципів сприяє вдосконаленню судової системи та забезпеченню справедливості, ефективності та законності у цивільному процесі.

Перелік використаних джерел:

1. Прокоф'єва-Янчиленко Д. Оцінювання ризиків та загроз злочинності у забезпеченні кримінологічної безпеки. Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. 2012. № 2. 287.
2. Ставицький О., Дем'янюк Ю., Кіресва О. Навчальний курс з кримінального аналізу та аналізу ризиків для керівного складу Національної поліції України. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.
3. Струков В.М., Д. Ю. Узлов. Використання методів і технологій штучного інтелекту в кримінальному аналізі. 2018. С. 17.
4. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу: навч. посіб. Львів : Львів. держ. у-т внутр. справ, 2021. 288 с.

Гороховська Вікторія Юріївна,
курсант 2 курсу ННІ права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ ГУМАНІТАРНІ СТАНДАРТИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ В УКРАЇНІ

Перший рівень системи соціальної безпеки в сучасній Україні є інституційним і складається з різних елементів, які визначаються залежно від виду послуг та типу населеного пункту, де ці послуги надаються. Наприклад, надання державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, або особам з інвалідністю, відбувається через центр надання адміністративних послуг. Визначення статусу «дитини війни» або «особи, депортованої за національною ознакою» також здійснюється органами соціального захисту населення за місцем проживання через відповідні державні адміністрації.

Послуги, які пов'язані з призначенням грошових компенсацій або державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, що не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, надаються через відповідні підрозділи районних держадміністрацій, міських рад, виконавчі органи сільських рад або центри надання адміністративних послуг залежно від місця проживання особи [1, с. 125].

Також існує послуга забезпечення санаторно-курортним лікуванням (путівками) ветеранів війни та інших осіб за певними законами, яку надають місцеві органи влади та виконавчі органи сільських, селищних, міських рад або центри надання адміністративних послуг.

Однак в контексті інституційної складової система соціального захисту може бути ускладненою через велику кількість суб'єктів, що відповідають за її реалізацію. Це може призводити до неефективності та неоднозначності у наданні послуг, оскільки різні органи влади можуть мати різний рівень реалізації соціальних програм.

Отже, для покращення системи соціального захисту в Україні може бути

необхідне реформування через створення централізованого суб'єкта, який би координував та забезпечував надання соціальних послуг на державному рівні, щоб забезпечити відповідність міжнародним стандартам та зробити систему більш доступною та ефективною для населення.

Другий рівень системи соціальної безпеки в сучасній Україні є правореалізаційним. Це означає, що національне законодавство, яке гарантує соціальні права, та органи публічної адміністрації, відповідальні за соціальний захист населення, мають лише базовий рівень функціонування, що не завжди відповідає міжнародним стандартам і нормам.

Для досягнення цих міжнародних стандартів українські закони та стандарти об'єктивуються через соціальні програми, які складаються з комплексу заходів, спрямованих на вирішення різних соціальних проблем. Наприклад, Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми, програми з питань гендерної рівності та інші соціально-захисні заходи створюються для забезпечення необхідних пільг, допомоги та підтримки різним категоріям населення.

Особливу увагу слід звернути на місцеві соціальні програми, оскільки вони враховують конкретні регіональні особливості та проблеми. Наприклад, в місті Чернівці діють програми «Захист», які надають грошову допомогу сім'ям у складних ситуаціях, пільгове прання білизни для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, а також адресну матеріальну допомогу родинам воїнів, загиблих у бойових діях [2, с. 108].

Таким чином, другий рівень системи соціальної безпеки в Україні активно розвивається через впровадження соціальних програм, спрямованих на покращення життя різних груп населення та виконання міжнародних стандартів соціальної захищеності.

Третій рівень системи соціальної безпеки – це рівень безпосередньої взаємодії щодо соціального захисту населення. Якщо попередні елементи системи забезпечують базу для соціального захисту, то саме соціальні працівники стають тими, хто перетворює політику соціального захисту в реальні пільги для соціально вразливих верств населення.

Соціальний захист не може існувати у вакуумі. Навіть закони, узгоджені із міжнародними стандартами, і соціальні програми самі по собі не забезпечать всіх потреб людини у соціальному захисті. Саме тому роль соціальних працівників надзвичайно важлива. Вони допомагають з'ясувати потреби людей, допомагають їм орієнтуватися в складних ситуаціях та реалізувати свої права на соціальний захист.

Проте, щоб соціальні працівники були ефективними, важливо, щоб вони мали гідні умови праці і належний правовий статус. Гарантувати їхню соціальну безпеку на рівні нормативного законодавства і в інституційному плані – це один із ключових аспектів підтримки ефективної системи соціального захисту в Україні.

Міжнародні гуманітарні стандарти надання соціальних послуг мають

велике значення для забезпечення прав людини та соціальної справедливості. Вони визначають норми, які повинні бути дотримані країнами у наданні соціальної допомоги своїм громадянам, особливо тим, хто потребує особливої уваги та захисту.

Україна, як учасниця різних міжнародних угод та конвенцій, зобов'язана впроваджувати ці стандарти в своїй соціальній практиці. Однак варто відзначити, що процес впровадження може мати свої особливості та виклики, які пов'язані зі специфікою національної системи соціального захисту та відповідальністю органів влади перед громадянами.

Зокрема, однією з основних особливостей впровадження міжнародних гуманітарних стандартів є потреба у постійному аналізі та оновленні законодавства та практики у наданні соціальних послуг. Це вимагає співпраці між урядовими органами, громадськими організаціями та експертами міжнародного рівня для забезпечення високого рівня якості та доступності соціальної допомоги [3, с. 96].

Крім того, важливо враховувати особливості та потреби різних груп населення, зокрема людей з інвалідністю, ветеранів, дітей, літніх людей та інших вразливих категорій. Надання адаптованих соціальних послуг з урахуванням їхніх потреб є важливим аспектом впровадження міжнародних стандартів та досягнення соціальної справедливості в Україні.

Таким чином, впровадження міжнародних гуманітарних стандартів у надання соціальних послуг в Україні є складним, але важливим завданням, яке вимагає системної роботи та співпраці всіх зацікавлених сторін для забезпечення соціального захисту та підтримки для всіх громадян країни.

Список використаних джерел:

1. Безусий В.В. Рівні (види) соціального захисту державних службовців в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2019. Вип. 57, Т. 1. С. 124-128.
2. Гудзь А.О. Система соціального захисту України та місце в ній недержавного соціального забезпечення. *Науковий Вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* 2019. № 40. С. 106-109.
3. Епель О.В. Система соціального захисту в Україні як чинник формування соціальної держави: стан, проблеми та стратегія розвитку: монографія. Київ: Людмила, 2023. 196 с.

Гороховська Вікторія Юріївна,
курсант 2 курсу ННІ права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ

Екологічна безпека, розглянута як невід'ємний елемент міжнародних відносин, є одним із ключових аспектів стратегії забезпечення національної безпеки для більшості провідних країн світу з другої половини ХХ століття. Під впливом процесів глобалізації та диспропорцій у розвитку економіки виникла потреба у внесенні суттєвих коректив в стратегію національної безпеки, орієнтири та засоби забезпечення.

Глобальні екологічні проблеми стають дедалі більш актуальними і небезпечними для людства в довгостроковій перспективі. Зростання рівня викидів забруднюючих речовин призводить до руйнування озонового шару та посилення тепличного ефекту. Зміни клімату, такі як танення льодовиків і підняття рівня морів, призводять до серйозних наслідків для екосистем та людського життя. Забруднення світового океану стає все більшою проблемою через екстенсивну діяльність транснаціональних корпорацій та надмірне використання ресурсів [1].

Зростаюча кількість населення світу призводить до ще більшого навантаження на природні ресурси та збільшення дефіциту води, їжі та енергії. Поширення ядерної, хімічної та інших видів зброї та технологій масового ураження створює загрозу для всього людства.

У зв'язку з цим питання глобальної екологічної безпеки стає невід'ємною складовою порядку денного для всіх країн світу. Наслідки глобального зміцнення вже сьогодні відчутні у вигляді збройних конфліктів за природні та водні ресурси у різних регіонах планети. Для оцінки глобальних екологічних відносин використовується Індекс екологічної ефективності (ЕПІ), який вимірює досягнення країн у сфері охорони природи та ефективного використання ресурсів. Україна, як і багато інших країн, стикається з

викликами екологічної безпеки і необхідністю прийняття стратегічних заходів для забезпечення сталого розвитку та збереження екологічного балансу [2].

Екологічна безпека стає ключовим аспектом міжнародних відносин у контексті сучасних викликів. Тож необхідно зосередити увагу всіх країн на прийнятті спільних стратегій та заходів для забезпечення сталого розвитку та збереження природного середовища для майбутніх поколінь.

Технологічний прогрес, як незаперечний двигун сучасного розвитку, не може бути розглянутий ізольовано від його взаємозв'язку з соціально-економічними моделями. Підходи, які спрощено описують технологічний прогрес, не враховуючи складних соціально-економічних відносин, можуть призвести до ідеалізації суспільства і недооцінки його взаємодії з природою. Технологічний прогрес, безумовно, вносить значний вклад у розвиток суспільства, проте він також є джерелом складнощів, пов'язаних із збалансуванням інтересів техногенно-репродуктивних систем та збереженням екологічної рівноваги, традиційних культурних цінностей та сталого стану природи. Початок третього тисячоліття став часом низки складних проблем, які не мають аналогів в історії людства. Ці проблеми включають в себе не лише параметри ефективності виробництва, а й необхідність усвідомлення наслідків дій людини для природи. Такий підхід до технологічного прогресу вимагає розуміння, що класичні концепції, такі як "позитивний егоїзм" та "невидима рука" Адама Сміта, вже не завжди є виключно позитивними. Саме тому лише рішучі заходи та економічне самообмеження можуть забезпечити відносно сприятливі умови існування та виживання людства. Розвиток балансу між людиною та природою залежить не лише від розвитку матеріальної бази та умов виробництва, а й від характеру репродуктивної моделі та соціальних відносин [2].

Взаємовідносини між людиною та навколишнім середовищем ускладнюються в тих випадках, коли антропогенне навантаження на певну територію або екосистему перевищує їх екологічні можливості до самовідтворення. Це особливо актуально у контексті нерівномірних проявів проблем та різних способів сприйняття екологічних загроз. Поглиблення екологічної кризи та нестабільність соціально-економічного розвитку суспільства стимулювали потребу в створенні глобального правового акту міжнародної екологічної безпеки. Екологічна Конституція Землі, як основний закон виживання та сталого розвитку, гарантує екологічну та економічну безпеку кожній державі та світовій спільноті загалом [3].

Проблеми міжнародної та національної безпеки постійно еволюціонують, відображаючи світовий контекст і актуальні виклики. Серед цих викликів значне місце відводиться екологічним і соціально-гуманітарним аспектам, які набувають все більшої важливості в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Цей науковий текст присвячений розгляду актуальних проблем міжнародної та національної безпеки, зосереджуючись, зокрема, на екологічних та соціально-гуманітарних аспектах [4].

Збереження природних ресурсів, охорона довкілля та боротьба з кліматичними змінами стали невід'ємною складовою міжнародної та національної безпеки. Зростаючі рівні забруднення, зниження біорізноманіття та екологічні катастрофи ставлять під загрозу як безпеку окремих країн, так і всього світового співтовариства. Національні конфлікти, спричинені боротьбою за ресурси, та міжнародні протистояння через контроль над екологічно важливими територіями стають дедалі більш загостреними. Потреба у спільних міжнародних зусиллях для розв'язання екологічних проблем стає невідкладною. Співвідношення між соціальними, економічними та політичними факторами визначає стабільність суспільства і, відповідно, національну безпеку. Зростаючі нерівності, етнічні конфлікти, міграційні кризи та порушення прав людини є джерелами напруженості та потенційних загроз для міжнародної стабільності. Для забезпечення національної безпеки необхідно не лише реагувати на ці виклики, але й розробляти стратегії попередження конфліктів та сприяння соціальному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Лепетан, І. М. Ієрархічні рівні екологічної безпеки та їх взаємозв'язок. Матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством" Полтава, 2021. С. 150-154.
2. Лутковська, С.М. Модернізація системи екологічної безпеки сталого розвитку. Вінницький національний аграрний університет. Вінниця. 2020. С. 96.
3. Лутковська, Світлана Михайлівна. Стійкій і сталий розвиток системи екологічної безпеки в умовах глобалізації. 2020. С. 97.
4. Семерня, О. М. Екологічна безпека в умовах воєнного стану. Економічні науки: науково-практичний журнал. 2022. С. 62-66.

Гуницька Олександра Віталіївна,
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Чепік-Трегубенко Ольга Сергіївна,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Обмеження прав людини під час війни є надскладною темою, що вимагає уважного розгляду з точки зору конституційного та інших галузей права, а також міжнародного права, включаючи міжнародні гуманітарні норми. Основні принципи, що регулюють цю сферу, містяться у Женевських конвенціях та їх додаткових протоколах, а також в інших міжнародних документах. Згідно з міжнародним гуманітарним правом під час війни деякі права можуть бути обмежені для забезпечення безпеки та порядку. Крім того, такі права як право на життя, заборона на катування та жорстоке поводження, завжди є недоторканими навіть у воєнний час [1]. Це так звані абсолютні права, які за жодних умов не можуть бути порушеними жодним суб'єктом права.

Права людини – це невід'ємні та невідчужувані права і свободи, що належать кожній людині від народження. Ці права гарантуються законом і повинні бути захищені, уникаючи будь-яку дискримінацію за будь-якою ознакою (раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, належність до національної меншини, майновий, науковий, культурний або інший статус). Загальні принципи прав людини включають право на життя, свободу від катування та нелюдського або ганебного поводження, право на свободу та особисту недоторканність, право на справедливий суд, право на свободу думки, совісті та віросповідання, право на працю та на відпочинок, право на освіту та ін. [1].

Наша держава також має національне законодавство, що регулює питання воєнного стану та обмеження прав людини під час збройного конфлікту.

В умовах воєнного стану захист прав людини стає особливо складним

завданням. Обмеження прав людини мають здійснюватися з урахуванням принципів демократії та правової держави з метою захисту інтересів суспільства, збереження громадського порядку і безпеки, а також прав і свобод інших громадян [2]. Конституційні права громадян можуть бути обмежені на період дії воєнного стану, проте ці обмеження мають бути обґрунтовані і необхідні у конкретних обставинах.

Під час дії воєнного стану можуть бути обмежені різні права та свободи громадян. Це охоплює такі заходи, як введення комендантської години, обмеження вільного пересування та вибору місця проживання. Воєнне командування може також встановлювати особливий порядок в'їзду та виїзду з населених пунктів тощо. Під час воєнного стану може відбуватися примусове відчуження майна у встановленому законом порядку, за умови подальшої компенсації. Також може мати місце втручання у приватне життя осіб, включаючи контроль засобів зв'язку та перевірку речей, документів та житла [2].

Обмеження прав людини під час воєнного стану вводяться для забезпечення національної безпеки, громадського порядку та захисту прав і свобод інших осіб. Крім того, обмеження прав можуть бути запроваджені для запобігання можливим загрозам для громадського здоров'я, безпеки або моралі, а також для захисту прав та свобод інших осіб в умовах воєнного стану. Наприклад, комендантська година може бути введена для забезпечення безпеки громадян під час небезпечних ситуацій [3].

Важливо наголосити, що під час воєнного стану може обмежуватися право громадян на вільний вибір праці, і може передбачати залучення громадян до суспільно-корисних робіт згідно з установленим законом порядком.

Під час дії воєнного стану можуть бути заборонені демонстрації та масові акції. Також у цей період обмежується право громадян на участь в управлінні державними справами, адже забороняється проведення виборів та референдумів. Станом на березень 2024 р. Україна має перший прецедент, пов'язаний зі скасуванням президентських виборів.

Так, Указом Президента України №49/2024 від 5 лютого 2024 р. [4] подовжено дію воєнного стану на території України до 13 травня 2024 р., що унеможливило проведення чергових виборів у визначений Конституцією України період.

Важливою метою обмежень є також забезпечення ефективного функціонування військових та цивільних структур управління в умовах війни або кризової ситуації. Обмеження прав можуть сприяти забезпеченню дисципліни, контролю та координації дій населення та владних структур у надзвичайних обставинах.

Ефективність обмежень прав людини під час воєнного стану може бути обговорена з різних точок зору. З одного боку, такі обмеження можуть допомогти гарантувати безпеку і стабільність у важкий час для країни. Вони можуть допомогти уникнути загроз для громадського порядку та запобігти

великим людським втратам. З іншого боку, обмеження прав можуть призвести до порушення прав людини та відчуття відчуження серед населення. Недотримання принципів пропорційності та необхідності може призвести до перевищень з боку владних структур. Також недостатня контрольованість та прозорість можуть створити умови для зловживань та корупції. Отже, ефективність обмежень прав людини під час воєнного стану залежить від того, як ці обмеження застосовуються, чи вони є необхідними та пропорційними, а також від наявності механізмів контролю та забезпечення додержання прав людини [5].

Таким чином, обмеження прав людини в умовах воєнного стану полягає в тому, що такі обмеження можуть бути необхідними у випадках загрози національній безпеці та безпеці громадян, проте вони повинні бути обґрунтованими, тимчасовими та пропорційними до загрози. Ефективність обмежень залежить від їхньої реалізації та відповідності міжнародним стандартам прав людини. Важливо також забезпечити механізми контролю та забезпечення додержання прав людини в умовах воєнного конфлікту. Важливо забезпечити, щоб обмеження були орієнтовані на досягнення конкретних цілей безпеки та захисту, а не на пригнічення прав та свобод громадян. Крім того, важливо пам'ятати про необхідність забезпечення доступу до судового захисту та механізмів оскарження для осіб, які стикаються з обмеженнями своїх прав. Це допоможе уникнути можливих зловживань та недопущення порушень прав людини в умовах воєнного стану. Отже, обмеження прав людини в умовах воєнного стану є складною та дуже важливою темою, яка вимагає уважного вивчення, розуміння контексту та дотримання міжнародних стандартів прав людини.

Перелік використаних джерел:

1. Гавриленко О. І. Дотримання конституційних прав та свобод в умовах воєнного стану. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10307/1/10.pdf>
2. Татаренко Г., Арсентьєва О. Окремі аспекти реалізації конституційного права на освіту в умовах збройного конфлікту. *Збірник матеріалів I Маріупольського конституційного форуму «Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій»*. Київ: Ваіте, 2021. С. 118-126.
3. Обушко В. В. Обмеження прав людини і громадянина в умовах введення воєнного стану в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 15 березня 2019 р.* Дніпро: ДДУВС, 2019. С. 59-60.
4. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 5 лютого 2024 р. № 49/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/49/2024#Text>
5. Троян В. А. Права і свободи людини та інтереси держави як об'єкт публічно-сервісної діяльності Національної поліції України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2017. № 1 (15). С. 229-239.

Dilnara Diasova,

Master student

at Graduate School of Education,

Major “Multilingual Education”,

Nazarbayev University

(Astana, Kazakhstan)

ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES, STRATEGIES, AND INNOVATIONS

Addressing the emerging issue of qualified education is necessary because the current political situation in some countries presents serious obstacles to the education sector. Martial law, usually imposed during times of serious crisis or threat, significantly disrupts normal life, including education. This article examines the contextual conditions for establishing martial law, the importance of training, problems arising in military situations, and strategies to ensure high-quality training. Additional research topics such as the effectiveness of special interventions and the role of international aid in sustaining education are also suggested. Considering these factors, the article provides a comprehensive analysis of the problem and offers ideas and viable solutions to maintain the quality of education in wartime.

Martial law is an act of measures taken by a country or the authorities in urgent cases, including threats to the government, internal unrest, or external aggression. According to the International Committee of the Red Cross (2019) during martial law, regular civilian procedures are paused and military organizations take control of the civic administration. In most situations, it leads to massive disruptions, such as secondary and higher education institution closures, as well as limitations on movement and mutual interaction (World Bank, 2018).

Education is one of the core human rights and the most important factor of social and economic growth. It empowers people, empowers critical thinking, and contributes to social cohesion (UNESCO, 2015). Through times of crisis, the maintenance of access to education is critical for the provision of sustainability and a feeling of normalcy for youth and children. In times of crisis, education is especially important for safeguarding kids from abuse and neglect, promoting their mental health, and establishing the framework for their recovery and growth after the event (Dryden-Peterson, 2011).

When martial law is imposed, schools are frequently forced to close and lessons are suspended. There are major disruptions to the educational paths of displaced teachers and pupils, which can result in learning gaps and long-term disadvantages (Bray & Lillis, 2016). Martial law's unpredictability and potential for violence can cause psychological damage to both students and teachers. Stress,

anxiety, and dread have a negative impact on mental health and make it more difficult to teach and learn (Betancourt et al., 2013). During martial law, there is frequently a lack of finance, educational resources, and technology access.

Curfews, roadblocks, and communication disruptions are typical of a state of war and it is important to note that it makes it difficult for students and teachers to access schools or online learning platforms (World Bank, 2018). This limitation undoubtedly has important implications for the delivery and availability of education.

The introduction of flexible learning models, such as blended or distance learning, helps to maintain the continuity of education. Schools can use online platforms, radio, television, and printed materials to deliver lessons to students who cannot attend in person (Reimers and Schleicher, 2020). Moreover, Jordans et al. (2010) assert that providing psychosocial support to students and teachers is crucial. This support can include counseling services, mental health workshops, and creating a safe environment for people to express their concerns and get help.

Community involvement and partnerships with local organizations, NGOs, and international organizations can help mobilize resources and support educational initiatives. Community involvement ensures that education remains a priority and that local needs and contexts are taken into account (UNESCO, 2015). Providing professional development and support to teachers to help them adapt to new teaching methods and face the challenges of war. Digital literacy training, trauma-informed teaching, and flexible curriculum enable teachers to continue to deliver quality education (Burns and Lawrie, 2015). Additionally, the use of educational technology (EdTech) offers innovative solutions to the challenges of war. Platforms that provide offline access to educational content, interactive learning applications, and virtual classrooms ensure that students continue to learn despite interruptions (Kirk and Winthrop, 2013).

If traditional schools cannot be accessed, alternative schools can be established, such as community centers, libraries, and shelters. These spaces act as focal points for learning and provide students with access to educational resources and a conducive learning environment (Dryden-Peterson, 2011). Adapting the curriculum to the current context makes learning more meaningful and interesting for students. This adaptation can include lessons on resilience, conflict resolution, and citizenship to help students understand and navigate their situation (Pigozzi, 2006).

Deploying mobile learning units, such as buses or vans equipped with learning materials and technology, can reach students in remote or restricted areas. These units provide a mobile classroom and ensure continuity of education even in the most difficult environments (Nicolai, 2003).

Further research is needed in several critical areas to improve our understanding and address these wartime training challenges. First, evaluating the effectiveness of specific interventions such as EdTech solutions, mobile training units, and psychosocial support programs can provide a comprehensive understanding of best practices and inform policy decisions to ensure the continuity

and quality of education under duress. For example, it is important to evaluate how digital platforms and offline learning tools can sustain participation in education despite limited access to traditional classrooms. Second, it is important to examine the role of international aid in maintaining education in a war situation. Understanding how international organizations can effectively support local efforts, coordinate resources, and provide financial and technical assistance will improve the overall response to educational disruptions and promote global solidarity. Third, examining the long-term effects of martial law on student educational outcomes and teacher professional development can help identify strategies to mitigate negative effects and support recovery efforts. This includes examining how long-term exposure to conflict and instability affects academic achievement, mental health, and teacher career development, which will inform interventions that promote resilience and continuity in education. Fourth, examining the role of community and parent involvement in sustaining education during crises can provide valuable insights into building resilient education systems. Exploring how to mobilize local communities and parents to support learning, provide psychosocial support, and promote educational leadership can lead to stronger and more inclusive educational frameworks. These areas of research are critical to developing a comprehensive understanding of the educational challenges arising from war and to creating comprehensive evidence-based solutions that ensure access to quality education for all children in the most difficult circumstances.

Ensuring the quality of education during martial law is a huge task that requires a multifaceted approach. By understanding the challenges, and using effective strategies and innovative solutions, it is possible to maintain the level of education and support the well-being of students and educators. Education is sustainable and adaptive, and with the right measures it can withstand even the most severe disruptions, ensuring learning continues and students are prepared for a better future.

References:

- Betancourt, T. S., Newnham, E. A., Layne, C. M., Kim, S., Steinberg, A. M., Ellis, H., ... & Titchener, K. (2013). Trauma history and psychopathology in war-affected refugee children referred for trauma-related mental health services in the United States. *Journal of Traumatic Stress, 25*(6), 681-689.
- Bray, M., & Lillis, K. (2016). *Community Financing of Education: Issues & Policy Implications in Less Developed Countries*. Elsevier.
- Burns, M., & Lawrie, J. (2015). *Where It's Needed Most: Quality Professional Development for All Teachers*. Inter-Agency Network for Education in Emergencies.
- Dryden-Peterson, S. (2011). Refugee education: A global review. *UNHCR Policy Development and Evaluation Service*.
- International Committee of the Red Cross. (2019). What is martial law? Retrieved from ICRC.org
- Jordans, M. J. D., Tol, W. A., Komproe, I. H., & de Jong, J. T. V. M. (2010). Mental health interventions for children in adversity: pilot-testing a research strategy for treatment selection in low-income settings. *Social Science & Medicine, 71*(2), 306-313.
- Kagawa, F., & Selby, D. (Eds.). (2010). *Education and Climate Change: Living and*

Learning in Interesting Times. Routledge.

Kirk, J., & Winthrop, R. (2013). *Teaching in Context: Responding to the Challenges of Student Learning and Poverty*. Springer.

Nicolai, S. (2003). Education in emergencies: A toolkit for starting and managing education in emergencies. *Save the Children*.

Pigozzi, M. J. (2006). What is the 'quality of education'? (A UNESCO perspective). In *The Quality of Education* (pp. 39-52). Springer.

Reimers, F. M., & Schleicher, A. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020*. OECD.

UNESCO. (2015). *Education for All 2000-2015: Achievements and Challenges*. UNESCO.

World Bank. (2018). *World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise*. World Bank Publications.

Желізняк Анна Сергіївна,
ад'юнкт кафедри
адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах сучасної України важливого значення набуває психологічний стан працівників поліції. Адже психологічні характеристики кожного співробітника безпосередньо пов'язані із виконанням ним своїх службових обов'язків. А, отже, виникає необхідність у вдосконаленні та впровадженні професійно-психологічної підготовки поліцейських.

Професійно-психологічну підготовку поліцейського слід розуміти як компонент практичної підготовки, що базується на вивченні психологічних аспектів та механізмів роботи поліцейського (поліцейських колективів) у сфері правоохоронної діяльності. Під час вивчення навчальної дисципліни враховуються психологічні аспекти (непроцесуальної) правоохоронної діяльності та підготовки осіб, які нестимуть службу в поліції [1, с. 7].

До основних завдань такої підготовки можна віднести:

- пізнання основ психології професійної діяльності;
- вивчення психологічних особливостей специфіки діяльності поліції;
- пізнання впливу поліцейської служби на психіку поліцейського;
- психологічні особливості поліцейського колективу як професійної системи;
- виявлення психологічних особливостей професійного спілкування поліцейських та оволодіння необхідними комунікативними навичками;

- знання методології вирішення конфліктних ситуацій під час виконання службових обов'язків;
- визначення методів та можливостей профілактики психоемоційного вигорання та подолання негативних емоційних станів у професійній діяльності;
- виховання готовності до роботи у важких стресових умовах;
- вивчення психологічних особливостей діяльності поліцейських із забезпечення безпеки та громадського порядку;
- формування поваги до закону, прав і свобод людини і громадянина, толерантності та заборони;
- виховання патріотизму, почуття службового обов'язку та гідності [1, с. 8-9].

Професійно-психологічна підготовка здійснюється у вищих навчальних закладах з особливими освітніми умовами та центрах початкової освіти – професійної підготовки поліцейських МВС України. У цьому процесі беруть безпосередню участь і професійні психологи, які викладають психологію як науку, і викладачі спеціальних дисциплін з акцентом на практичну та психологічну освіту з метою отримання практичних психологічних навичок.

Під час професійних методів психологічного тренінгу поліцейські беруть участь у тренінгах з розвитку якостей особистості, самоконтролю, емоційної стійкості, самодостатності і творчості. Також до методів психологічного коучингу, в тому числі, входить тренінг з підвищення рівня спілкування; зниження стресу, підвищення мотивації до виконання службових завдань, зниження ризиків психологічної травми, спричиненої екстремальними ситуаціями [2, с. 173].

Психологічна навчальна робота поліцейських повинна включати набуття та вдосконалення знань про: загальну професійно-психологічну характеристику працівників правоохоронних органів України, у тому числі безпосередньо поліцейських; психологічну стійкість поліцейських та їх психологічну підготовку як складову; особливості мотиваційного компонента та особливості психологічної підготовки до професійної діяльності; позитивний розвиток навичок професійних поліцейських, особливо тих, які є аспектами особистісного зростання [3, с. 260]. Крім того, навчання психології поліції передбачає розвиток професійних навичок, наприклад: психологічна стійкість, самовдосконалення в надзвичайних ситуаціях, якості лідера, спроможність вгамувати порушників та вирішити конфлікт, стресостійкість.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що психологічний супровід української поліції є важливим процесом покращення психологічного стану поліції та попередження проблем, які можуть виникати у службовій діяльності та повсякденному житті, а тим паче сьогодні у зв'язку із режимом воєнного стану. А це слугуватиме більш професійному виконанню службових обов'язків співробітниками поліції.

Перелік використаних джерел:

1. Когут Я.М. *Професійно-психологічна підготовка поліцейського: навчальний посібник*. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2022. 404 с.
2. Самара О.Є., Ташматов В.А. Психологічне супроводження поліцейської діяльності в Україні в умовах війни. *Габітус. Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2023. Випуск 50. С. 171-175.
3. Ташматов В. А., Третьякова Т. М. Напрями системи психологічного забезпечення поліцейських в Україні. *Габітус. Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2022. Випуск 39. С. 257-261.

Кадірова Аріна Олександрівна,
курсант 3-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:
Фролов Михайло Михайлович,
доцент викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**МЕДІАЦІЯ У ВИРІШЕННІ ТРУДОВИХ СПОРІВ:
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**

Трудові відносини у сучасному світі стають все більш поширеними. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як економічні кризи, зміни на ринку праці, зростання конкуренції та посилення експлуатації працівників. Вирішення трудових спорів у судовому порядку може бути тривалим, дорогим та не завжди ефективним.

Відповідно до ч. 1 ст. 19 ЦПК України [1] суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із трудових правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Значна частка трудових спорів (з урахуванням підп. 2 ч. 1 ст. 274 ЦПК України) розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. За змістом норм ЦПК України (ст. 161), справи, які стосуються стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку, вирішуються у порядку наказного провадження [2, с. 37].

Альтернативним способом вирішення трудових спорів є медіація,

термінологія якої походить від грецького терміна «medos» – нейтральний, незалежний від сторони), а також від латинських термінів «mediatio» – посередництво та «mediare» – бути посередником у спорі. Відповідно специфіка медіації втілюється за допомогою нейтральної неупередженої третьої особи – медіатора [2, с.39].

Вирішення трудових спорів шляхом медіації є сучасним методом, але у нього також існують свої переваги та недоліки. Можна виокремити такі переваги:

1. Медіація, як правило, є більш швидким та економним способом вирішення трудових спорів, порівняно з судовим розглядом. Судові процеси можуть тривати місяцями, навіть роками, і потребувати значних витрат на адвокатів, судові збори та інші витрати. Медіація ж може бути проведена протягом декількох годин або днів, і її вартість, як правило, значно нижча. Отже, перевага у швидкості та економії коштів.

2. Медіація може допомогти зберегти ділові відносини між сторонами спору, навіть якщо вони не зможуть досягти угоди. Дана перевага важлива у трудових спорах тим, що такі відносини прямо пов'язані із діловими стосунками, у яких беруть участь підприємці, і вони мають на меті подальшу співпрацю.

3. Взаємовигідне вирішення трудового спору. Під час судового провадження більше уваги приділяється змагальності сторін, є особи для яких рішення суду є позитивним, а для когось – негативним. У той час при медіації рішення для кожної із сторін є взаємовигідним.

4. У разі, коли в трудовому договорі беруть участь великі підприємства, які працюють на державному або міжнародному рівні, при судових справах часто залучені засоби масової інформації, тоді як в медіації є конфіденційність.

5. Повний контроль усього процесу медіації та самостійний вибір медіатора. У процесі медіації головними є сторони, вони вирішують, на коли призначати зустрічі, скільки вони триватимуть, хто буде їх медіатором тощо.

Незважаючи на такий ряд переваг, недоліки медіації у трудових спорах можна виділити такі:

1. Коли керівник установи наполягає на медіації з працівником, з яким виник спір, а працівник відмовляється, то особа не може бути примушена до цього.

2. Відсутні гарантії успіху медіації, бо сторони можуть не досягнути взаємної угоди, що перешкоджає вирішенню спору таким чином.

3. Необхідність взаєморозуміння та знаходження компромісу. Безглуздо звертатись до медіації у випадку, коли погляди сторін дуже різняться і характер їх взаємовідносин негативно налаштований, бо це буде марна трата часу.

4. Медіативна угода не є юридично зобов'язуючим документом, як рішення суду. Це означає, що якщо одна зі сторін не виконає свої зобов'язання

за угодою, то інша сторона не зможе примусити її до цього через суд.

Трудові спори можуть виникати з різних підстав, і це є невід'ємною складовою трудових відносин. Медіація може бути ефективним способом вирішення конфлікту, але вона має як переваги, так і недоліки. Необхідно враховувати характер трудового спору та усі чинники, які можуть вплинути на ситуацію.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 15.05.2024).

2. Гресь, Н. М. (2023). Медіація як спосіб вирішення індивідуальних трудових спорів: дис. ... докт. філософ. 081-право. Харків, 2023. 203 с.

Карякіна Аліса Олександрівна,
курсант навчальної групи СР-231
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Пожидаєв Микола Юрійович,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах, коли Україна стикається з викликами воєнного стану, особлива увага приділяється забезпеченню ефективної діяльності Національної поліції. Одним з ключових аспектів підвищення професійної спроможності правоохоронців є спеціальна фізична підготовка. Вона не лише сприяє підвищенню фізичної витривалості та бойової готовності, але й забезпечує психологічну стійкість та готовність до виконання службових обов'язків у надзвичайних ситуаціях.

Фізична підготовка безпосередньо впливає на здатність бійців виконувати бойові завдання та підтримувати високу ефективність. Бійці сектору безпеки та оборони можуть зіткнутись з виснажливими ситуаціями, тому вони повинні мати відмінну фізичну форму, щоб бути готовими до

тривалих бойових дій. Фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей бійця з урахуванням особливостей його професійної діяльності [1, пункт 6].

Щоб адаптувати систему ФП до сучасних вимог тактики правоохоронних органів, науковці врахували основні засоби оптимізації навчального процесу, тобто дії викладача, які спрямовані на підвищення ефективності тренувань з часом і зусиллями. Йдеться не про окремі засоби оптимізації, а про систему методів, що охоплює всі основні складники процесу навчання – його завдання, зміст, методи, інструменти, форми організації, аналіз результатів навчання і багато іншого. Якщо ми знайдемо найкращі варіанти поєднання для всіх цих компонентів, можна буде якісно оптимізувати систему фізичної підготовки майбутніх працівників системи МВС [2, с. 259]. Для успішного, своєчасного та ефективного застосування фізичної сили, прийомів боротьби та рукопашного бою в оперативно-службовій та службово-бойовій діяльності працівники патрульної поліції повинні мати високий рівень фізичної підготовки. Це включає як загальну фізичну підготовку, так і навички тактики самозахисту та забезпечення особистої безпеки [3, с.131].

Необхідно також розробити та впровадити індивідуальні програми підготовки, які враховують фізичні та психологічні особливості кожного працівника. Такі програми повинні бути гнучкими і адаптивними, щоб відповідати специфічним вимогам оперативної діяльності в умовах воєнного стану. Використання сучасних технологій та тренажерів, а також інтеграція психологічних тренінгів і симуляцій реальних ситуацій дозволить підвищити рівень готовності правоохоронців до виконання своїх обов'язків.

Крім того, важливо забезпечити постійний моніторинг та оцінку результатів фізичної підготовки, що дозволить вчасно виявляти та усувати недоліки, а також вдосконалювати методи та підходи до тренувань. Співпраця з іншими підрозділами силових структур і обмін досвідом сприятиме створенню більш ефективної та всебічної системи підготовки. Успіх оптимізації фізичної підготовки також залежить від мотивації та залученості самих працівників. Важливо створити такі умови, в яких працівники поліції будуть зацікавлені у постійному вдосконаленні своїх фізичних і професійних навичок. Для цього можна впровадити систему заохочень та визнання досягнень, що стимулюватиме їх до регулярних тренувань та активної участі у навчальних програмах. Важливим аспектом є також психологічна підготовка, яка повинна стати невід'ємною частиною загальної системи тренувань. Правоохоронці часто стикаються з екстремальними ситуаціями, що вимагають високого рівня стресостійкості та здатності приймати швидкі й правильні рішення. Тому програми тренувань мають включати елементи, що розвивають ці якості, такі як симуляції кризових ситуацій, тренінги на розвиток комунікативних навичок і роботу в команді.

Підсумовуючи, можна сказати, що в умовах воєнного стану, коли

Україна стикається з численними викликами, забезпечення ефективної діяльності Національної поліції набуває особливої важливості. Спеціальна фізична підготовка стає критичним елементом професійної спроможності правоохоронців, адже вона безпосередньо впливає на їхню здатність виконувати бойові завдання та підтримувати високу ефективність у складних і виснажливих умовах. Вона сприяє не лише фізичній витривалості та бойовій готовності, але й забезпечує психологічну стійкість, необхідну для оперативно-службової та службово-бойової діяльності. Оптимізація системи фізичної підготовки до сучасних вимог правоохоронної діяльності передбачає комплексний підхід. Це включає вдосконалення методик навчання, розробку індивідуальних програм підготовки, інтеграцію сучасних технологій і тренажерів, а також впровадження психологічних тренінгів і симуляцій реальних ситуацій. Постійний моніторинг та оцінка результатів тренувань дозволяють вчасно виявляти та усувати недоліки, підвищуючи ефективність підготовки. Ефективна система спеціальної фізичної підготовки, яка враховує всі вищевказані аспекти, є запорукою високого рівня готовності та ефективності працівників Національної поліції України в умовах підвищеної загрози. Комплексний підхід до тренувань забезпечує не лише фізичну витривалість і бойову готовність, але й психологічну стійкість, необхідну для успішного виконання службових обов'язків у надзвичайних ситуаціях.

Перелік використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. С. 42.
2. БІЛА, Вікторія Миколаївна; МОХ, Тетяна Петрівна; КОЛОМІЄЦЬ, Юрій Миколайович. Сучасні способи вдосконалення фізичної підготовки майбутніх правоохоронців в Україні. 2022.
3. Пашаєв, А. З., and К. О. Трішин. "Проблемні питання рівня фізичної підготовки працівників патрульної поліції."

Кісельов С.О.,

здобувач вищо освіти ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Альошина Т.В.,

професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту, доцент
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат економічних наук, доцент

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС З УПРАВЛІННЯМ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ І КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ ТА УРЯДОВИХ СТРУКТУР

Наукові дослідження в Україні стикаються з численними викликами в умовах війни та післявоєнної розбудови. Однак ці виклики також створюють нові можливості для розвитку. Основні перспективні напрями наукових досліджень, серед інших, включають економічні дослідження. Зокрема, такі питання економічного відновлення, як аналіз ефективних моделей економічного відновлення, підтримка малого та середнього бізнесу, стимулювання інновацій та інвестицій.

Війна створює значні виклики для наукової спільноти, включаючи обмежений доступ до ресурсів, необхідність евакуації наукових кадрів з територій, де ведуться бойові дії та руйнування інфраструктури. Водночас мобілізація наукових зусиль та міжнародна підтримка можуть стати ключовими факторами успішного подолання цих викликів.

Післявоєнна розбудова вимагатиме інтеграції сучасних технологій та інноваційних підходів, що дозволить не тільки відновити країну, але й створити міцний фундамент для її майбутнього розвитку.

Економічне відновлення України після війни може бути складним процесом, але існують деякі ефективні моделі та підходи, які можна використовувати для стимулювання економіки. Цей процес потребує всебічного підходу, що включає аналіз ефективних моделей економічного відновлення, підтримку малого та середнього бізнесу, стимулювання інновацій та залучення інвестицій. Далі розглянемо ці аспекти докладніше.

Аналіз ефективних моделей економічного відновлення передбачає наступні складові:

1. Модель реконструкції після конфліктів, яка передбачає пріоритетну

підтримку інфраструктури (відновлення критичної інфраструктури, включаючи транспортні мережі, енергетичні системи та житловий фонд) та інтернаціональну підтримку (залучення міжнародних фінансових установ (МВФ, Світовий банк) та донорських організацій для фінансування реконструкційних проектів).

2. Модель зеленої економіки, яка передбачає інвестиції в стійкі технології (впровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності будівель та транспорту) та розвиток циркулярної економіки (створення умов для повторного використання матеріалів і ресурсів, зменшення відходів).

3. Модель інноваційної економіки, яка передбачає підтримку наукових досліджень (інвестування в наукові дослідження та розробки, створення технологічних парків та інноваційних хабів) та інтеграцію цифрових технологій (розвиток цифрових платформ для бізнесу, електронне урядування та цифровізація послуг).

Підтримка малого та середнього бізнесу передбачає наступні складові:

1. Фінансова підтримка, яка передбачає кредитні програми (створення спеціальних кредитних ліній для малого та середнього бізнесу з пільговими умовами), а також гранти й субсидії (запровадження грантів для стартапів та інноваційних проектів, підтримка підприємців у відновленні бізнесу).

2. Регуляторна підтримка, яка передбачає спрощення бюрократичних процедур (зменшення адміністративних бар'єрів для реєстрації та ведення бізнесу) та податкову стимуляцію (введення податкових пільг для новостворених підприємств та тих, що займаються інноваційною діяльністю).

3. Освітні програми, які орієнтовані на навчальні курси та тренінги (організація навчальних програм для підприємців, включаючи управління бізнесом, фінансову грамотність та інновації), а також менторство та консультації (надання консультаційних послуг та менторської підтримки для нових підприємців).

Стимулювання інновацій передбачає такі складові:

1. Інвестиції в дослідження та розробки, які спрямовані на публічно-приватні партнерства (створення спільних проектів між державними установами та приватними компаніями для фінансування інноваційних досліджень) та інноваційні кластери (розвиток регіональних інноваційних кластерів, що об'єднують університети, дослідницькі інститути та бізнес).

2. Інфраструктура для інновацій, що передбачає технологічні парки та інкубатори (відкриття інноваційних хабів, які забезпечують стартапи офісами, лабораторіями та експертною підтримкою) та доступ до сучасних технологій (забезпечення доступу до високотехнологічного обладнання та інструментів для досліджень і розробок).

Залучення інвестицій передбачає наступні елементи:

1. Покращення інвестиційного клімату, направлене на стабільність і передбачуваність (створення стабільного законодавчого середовища та

прозорих правил гри для інвесторів) та захист прав власності (гарантії для інвесторів щодо захисту їх прав власності та інвестицій).

2. Інвестиційні стимули, які передбачають податкові пільги (введення податкових стимулів для інвесторів у стратегічні галузі, такі як інформаційні технології, енергетика, інфраструктура) та інвестиційні фонди (створення державних та приватних інвестиційних фондів, які фінансують перспективні проекти та стартапи).

3. Просування інвестиційних можливостей, що передбачає проведення міжнародних форумів та виставок (організація міжнародних заходів для представлення інвестиційних можливостей України), а також маркетинг та PR кампанії (проведення маркетингових кампаній для залучення іноземних інвесторів, включаючи роботу через посольства та торговельні місії).

Ці моделі можуть бути ефективними для стимулювання стійкого економічного відновлення України, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції країни в глобальну економіку.

Зокрема, підтримка підприємців у відновленні бізнесу, як складова підтримки малого та середнього бізнесу, ефективно впливає й на формування кадрового потенціалу підприємства та на удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством. Так, ефективне управління кадрами, в тому числі забезпечення кадрової безпеки, сприяє стабільності та розвитку підприємств, що, своєю чергою, створює сприятливі умови для підприємницької діяльності та інноваційного зростання. Підтримка підприємців дозволяє бізнесу відновлюватися та розвиватися, в тому числі в умовах війни та післявоєнної розбудови, забезпечуючи необхідні ресурси для інвестування у кадровий потенціал, що є ключовим фактором довгострокового успіху підприємств. За аналогією, можливим є економічне стимулювання формування кадрового потенціалу та забезпечення кадрової безпеки в урядових структурах та на державних об'єктах.

Кириченко Вікторія Максимівна,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Резворович Кристина Русланівна,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ПОЗОВ ПРО ПОВЕРНЕННЯ ДИТИНИ ДО МІСЦЯ ЇЇ ПОСТІЙНОГО ПРОЖИВАННЯ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

Умови воєнного стану ставлять перед правами дітей серйозні виклики, особливо коли можливе їх відокремлення від одного з батьків, який, наприклад, може переїхати за кордон. У цьому контексті виникає питання про те, чи потрібно повертати дитину в Україну для вирішення спору про місце її проживання, і які фактори мають бути враховані судом у таких справах.

У період воєнного стану фактор безпеки був узятий до уваги Верховним Судом при вирішенні справи № 753/572/20, який вказав у своїй постанові від 09.02.2023. В даному випадку батько звернувся до суду з позовом про визначення місця проживання свого сина разом із собою в Україні, оскільки мати дитини перебувала за кордоном, і вважав, що таке рішення буде відповідати найкращим інтересам дитини [1, с. 8].

Суд першої інстанції задовольнив позов, врахувавши думку органу опіки та піклування, який висловився про доцільність проживання дитини разом з батьком. Однак апеляційний суд скасував це рішення, посилаючись на те, що дитина проживала з матір'ю та її родиною і мала стійкі соціальні зв'язки в умовах воєнного стану в Україні. Цей приклад показує, що вирішення спору щодо місця проживання дитини в умовах міжнародного спору має бути підкріплене не лише географічним місцем перебування дитини, але й її найкращими інтересами [2, с. 86].

Перебування за кордоном не може бути самостійною підставою для відмови у визначенні місця проживання разом із одним із батьків в Україні, якщо це відповідає інтересам та благополуччю дитини. Для досягнення справедливого рішення судам необхідно враховувати всі аспекти дитячого життя та забезпечити його найкращі інтереси у вирішенні суперечок між

батьками.

Уряди та міжнародні організації повинні спільно працювати над вдосконаленням механізмів повернення дитини до місця її постійного проживання за межами України. Це може включати покращення правової бази, збільшення свідомості громадськості щодо важливості цього питання, а також підтримку для дітей та їх родин під час процесу повернення. Відповідальні та комплексні підходи допоможуть забезпечити найбільш ефективний та людяний результат для всіх сторін, задіяних у цьому процесі.

Організація професійних судових комітетів Верховного Суду України в справі розгляду спору щодо місця проживання дитини в умовах її перебування за кордоном звернула увагу на ряд правових аспектів. Зокрема, виходячи з міжнародних норм, ОП КЦС ВС підтвердила, що суди держави, на територію якої дитина була переміщена або на території якої вона утримується, мають виключне право розглядати питання про піклування над дитиною. Однак ця норма не обмежує можливість розгляду справи про визначення місця проживання дитини національними судами [1, с. 29].

На підставі ст. 16 та 19 Гаазької конвенції 1980 року, а також чинного законодавства України, встановлено, що сама по собі обставина проживання дитини за кордоном не може впливати на рішення суду про визначення місця її проживання. Крім того, українське законодавство не передбачає імперативної умови про обов'язкове повернення дитини в Україну для розгляду спору щодо її місця проживання [3, с. 52].

У випадках незаконного переміщення дитини до іншої країни справа перетворюється на спір про її повернення. Застосування юрисдикційних правил в цих випадках вимагає врахування міжнародних конвенцій та практики судових органів. Залежно від фактичних обставин справи суд визначає свою компетенцію для вирішення спору. Позивач повинен підтвердити факт постійного місця проживання дитини, що є ключовим для визначення юрисдикції суду.

Позов про повернення дитини до місця її постійного проживання за межами України в умовах воєнного стану ґрунтується на захисті прав та інтересів дитини. Застосування міжнародних норм та внутрішньодержавних законів має захистити дитину від будь-яких небезпек, пов'язаних із збройним конфліктом. Воєнний стан ускладнює виконання рішень суду щодо повернення дитини, адже виникають проблеми з безпекою та доступом до державних органів. Однак суди та міжнародні органи з прав людини зобов'язані забезпечити виконання рішень та захист прав дитини в умовах воєнного конфлікту.

Позов про повернення дитини до місця її постійного проживання за межами України в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги до прав та інтересів дитини, а також здійснення заходів захисту з боку відповідних судових та міжнародних органів.

Список використаних джерел:

1. Альбіна, Соловей. Усиновлення дітей іноземцями, які проживають за межами України: до питання про процесуальні особливості та правові наслідки. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. С. 125-129.
2. Дейнеко, Л. В. Сучасні проблеми в сфері захисту законних прав та інтересів дітей при ухиленні від сплати аліментів. Рекомендовано Вченою радою Поліського національного університету (протокол № 11 від 24 травня 2023 р.). 2023. С. 141.
4. Томляк, Таїса. Проблеми стягнення аліментів на утримання дитини з закордону. *Актуальні питання у сучасній науці* 2023. С. 75.

Кислун Юрій Віталійович,
курсант 3-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Фролов Михайло Михайлович,
викладач кафедри цивільного права
та процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доцент, кандидат юридичних наук

ПЕРЕВЕДЕННЯ НА ІНШУ РОБОТУ: ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕРЕВЕДЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Трудові відносини у сучасному світі регулюються трудовим договором між працівником та роботодавцем, який визначає обсяг їх прав та обов'язків. В Україні нині введені умови воєнного стану, що становить загрозу як для життя і здоров'я людей, так і для цілісності підприємств, установ тощо через постійні обстріли. Саме через це актуальність питання переведення працівників зростає задля необхідності забезпечення безперервності виробничих процесів, уникнення простоїв.

В умовах воєнного стану підприємства відіграють значну роль у економіці державі. Багато населення вимушено покидали власні міста, села, домівки та виїжджали на більш спокійні території або за кордон. Особи, які залишаються в Україні, можуть залишатися без роботи, що є негативним чинником для економіки держави.

Основна мета переведення працівників – раціоналізація використання трудових ресурсів на підприємстві (в установі, організації) [1, с. 9]. Легального визначення поняття «переведення на іншу роботу» законодавець не дає, що своєю чергою є підґрунтям для наукових дискусій. Так, найпоширенішою є

позиція, яка базується на вузькому розумінні цього поняття, а саме: переведення на іншу роботу розглядається як зміна однієї з необхідних умов трудового договору – трудової функції чи місця роботи. У широкому розумінні переведення на іншу роботу трактується як будь-яка зміна трудової функції працівника, а також зміна інших умов трудового договору, обумовлених угодою сторін, які не спричинені загальними змінами в організації виробництва та праці на підприємстві, і вимагають згоди працівника [2, с. 124].

Щодо питань класифікації переведення працівників, то можна надати таку класифікацію:

1. За підставою:

- а) зміни в організації виробництва або зміни істотних умов праці;
- б) зміни місця роботи для уникнення або ліквідації наслідків стихійного лиха, епідемій тощо. Також необхідно враховувати умови воєнного стану, при яких цей перелік обставин може змінюватись через воєнні дії;
- в) переведення через зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи.

2. За строком:

- а) на постійну основу;
- б) тимчасове переведення строком до одного місяця.

3. Відповідно до згоди працівника;

- а) без згоди працівника, у випадках, передбачених законом;
- б) за згодою працівника.

4. За місцем роботи:

- а) переведення у межах підприємства – це зміна місця або характеру роботи в межах одного підприємства;

- б) переведення працівника на інше підприємство [3].

Думки науковців стосовно переведення на іншу роботу не є однозначною, але є важливим і необхідним механізмом при виконанні трудових обов'язків в умовах воєнного стану. Через ці умови переведення на іншу роботу також набуває особливого значення, оскільки дозволяє оперативно реагувати на зміну ситуації та забезпечувати безпеку працівників і безперервність виробничих процесів. Важливим є і дотримання правових норм та забезпечення захисту прав працівників під час здійснення переведень.

Список використаних джерел:

1. Іншин М. І. Поняття та мета переведення державних службовців / М. І. Іншин // Соціальне право. 2021. № 3. С. 5-11.
2. Парпан, Т. В. (2014). Співвідношення понять: «зміна умов трудового договору» та «переведення на іншу роботу». *Порівняльно-аналітичне право-електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*, 122.
3. Кодекс законів про працю України. *Офіційний веб-портал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.05.2024).

Ковалевська Дар`я Олександрівна,
здобувач вищої освіти

за спеціальністю 081 Право
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,

викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

Гендерно зумовлене насильство (далі – ГЗН) є одним з найбільш поширених і руйнівних порушень прав людини, що набуває особливої гостроти в умовах воєнних конфліктів. Війна та збройні конфлікти створюють умови, що сприяють поширенню насильства на гендерній основі, що включає сексуальне насильство, примус до проституції, сексуальне рабство, домашнє насильство, а також інші форми гендерного насильства. ГЗН під час війни має глибокі соціальні, психологічні та економічні наслідки як для жертв, так і для суспільства в цілому.

У періоди воєнних дій гендерні ролі та відносини можуть значно змінюватися, що створює додаткові ризики для жінок, дівчаток та інших вразливих груп. Це призводить до зростання випадків насильства, де жінки і дівчатка часто стають мішенями через свою гендерну ідентичність. Окрім того, на тлі загального хаосу та беззаконня, що супроводжують війну, злочини на ґрунті ГЗН залишаються часто безкарними.

Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю підвищення обізнаності про масштаби та наслідки гендерного насильства під час війни, а також розробки ефективних механізмів його запобігання та боротьби з ним. Дослідження проблеми гендерно обумовленого насильства під час війни спрямоване на виявлення основних чинників, що сприяють його поширенню, аналіз наслідків для постраждалих та оцінку існуючих заходів щодо його подолання.

Ця теза має на меті дослідити основні аспекти гендерно обумовленого насильства під час війни, зосередившись на українському контексті, аналізуючи як міжнародний досвід, так і специфічні умови та виклики, що стоять перед Україною в нинішніх умовах.

Для початку давайте розберемося, що таке гендерно зумовлене насильство. О.В. Зозуля відзначає, що гендерно зумовлене насильство – це поняття, що може використовуватися для опису будь-якої форми насильства:

фізичного, сексуального, психологічного, економічного, соціокультурного, що здійснюють негативний вплив на фізичне або психологічне здоров'я, розвиток і ідентичність особистості та є результатом гендерно диференційованої нерівноправності серед чоловіків і серед жінок, що ґрунтується на відмінностях між ними. Гендерно зумовлене насильство може впливати як на чоловіків, так і на жінок, але воно непропорційно впливає на жінок і дівчаток, і тому часто спрощується до поняття «насильство щодо жінок» [1, с. 60].

ГЗН під час воєнних конфліктів включає різні форми насильства, що здійснюються на основі гендерної ідентичності жертв. До них належать сексуальне насильство, примус до проституції, сексуальне рабство, домашнє насильство, сексуальні напади, каліцтва та інші форми фізичного та психологічного насильства. Війна створює умови, що сприяють зростанню цих видів насильства через порушення соціального порядку, зростання безкарності та підвищення рівня агресії в суспільстві.

Гендерно зумовлене насильство не тільки активно зростає під час воєнного стану, а також призводить до багатьох негативних наслідків. Серед них фізичні наслідки, такі як поранення, інвалідність, сексуально передані інфекції, а саме ВІЛ/СНІД, небажана вагітність. Також і психологічні наслідки: психологічні травми, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожність, суїцидальні думки.

Міністерство внутрішніх справ України за сприяння посольства Великої Британії в Україні презентувало мобільний застосунок, який дає можливість постраждалій особі викликати та отримати допомогу без телефонного дзвінка, не привертаючи увагу кривдникам [2]. Цей застосунок є не тільки зручним способом реагування на домашнє та гендерно зумовлене насильство, а також містить в собі багато корисної інформації для суспільства.

Також для боротьби з ГЗН Україна користується положеннями Стамбульської конвенції. Ще у 2017 році Україна почала змінювати національне законодавство, зокрема набув чинності ЗУ "Про запобігання та протидію домашньому насильству", були внесені зміни в кримінальне та адміністративне законодавство щодо покарання за вчинення домашнього насильства тощо. Проте цього недостатньо – і Стамбульська конвенція передбачає внесення додаткових змін у законодавство. Важливо розуміти, і це чітко зазначено в ратифікаційному документі: зміни стосуватимуться виключно питань захисту від насильства та його наслідків.

Стамбульська конвенція встановлює кримінальну відповідальність за психологічне, фізичне, сексуальне насильство, зокрема зґвалтування, переслідування, сексуальне домагання, примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт та примусову стерилізацію. Не всі явища з цього списку передбачають відповідальність в Україні [3].

ГЗН під час війни є серйозною і багатогранною проблемою, що має тяжкі наслідки для окремих осіб і суспільства в цілому. Воєнні конфлікти

створюють середовище, що сприяє поширенню насильства на основі гендерної ідентичності через порушення правопорядку, психологічний стрес, зміну соціальних структур та мілітаризацію суспільства. Наслідки ГЗН включають фізичні, психологічні, соціальні та економічні аспекти, які можуть мати тривалий вплив на жертви та їхні громади.

Міжнародні правові рамки, такі як Женевські конвенції, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюції Ради Безпеки ООН, надають важливі інструменти для боротьби з ГЗН під час війни. Проте їхня ефективність залежить від належної імплементації та дотримання на національному рівні.

Україна, стикаючись з поточним конфліктом, робить значні зусилля щодо протидії гендерно обумовленому насильству, але ще залишається багато викликів. Недостатність ресурсів, правова та соціальна невизначеність, обмежений доступ до послуг для постраждалих у зонах конфлікту є серйозними перешкодами. Важливо продовжувати розробляти і впроваджувати національні стратегії та програми, спрямовані на підтримку постраждалих та запобігання ГЗН.

Для ефективної боротьби з гендерно обумовленим насильством під час війни необхідний комплексний підхід, який включає покращення правової бази, зміцнення правоохоронної системи, надання всебічної підтримки постраждалим, підвищення обізнаності суспільства та забезпечення повної імплементації міжнародних стандартів. Лише через спільні зусилля уряду, громадянського суспільства та міжнародної спільноти можна досягти значного прогресу у вирішенні цієї проблеми.

Це дослідження підкреслює необхідність продовження роботи у цьому напрямі та вказує на важливість врахування як міжнародного досвіду, так і специфічних умов, що існують в Україні. Лише через систематичний і всеосяжний підхід можна забезпечити захист прав і гідності всіх жертв гендерно обумовленого насильства під час війни та запобігти його поширенню у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Зозуля О.В. Причини виникнення гендерно зумовленого насильства серед населення України в умовах збройного конфлікту. Актуальні проблеми психології. 2018. Том I. Вип. 50. С. 57–64.
2. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/u-mvs-prezentuvaly-mobilnyi-zastosunok-dlia-reahuvannia-na-vypadky-domashnoho-ta-henderno-zumovlenoho-nasylstva>.
3. <https://la-strada.org.ua/articles/yak-stambulska-konventsija-dopomozhe-protydiyaty-genderno-zumovlenomu-ta-domashnomu-nasylstvu.html>.

Ковальова Аліна Ігорівна,
курсант 3-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Фролов Михайло Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та
процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

У зв'язку із введенням на території України воєнного стану постала необхідність у внесенні певних змін до законодавства з метою його адаптації до умов сьогодення. Деякі зміни і нововведення торкнулися і трудового законодавства шляхом прийняття ряду законів.

Одним із них є Закон України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”, яким запроваджено новий інститут організації трудових правовідносин – призупинення дії трудового договору. Законодавцем визначено легальне поняття призупинення дії трудового договору. Відповідно до закону призупинення дії трудового договору означає тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором [1].

Оскільки, як вже зазначалось, цей інститут є відносно новим, виникають питання стосовно механізму його реалізації на практиці. Аналізуючи поняття, можна зробити висновок, що призупинення має тимчасовий характер та триває до усунення певних обставин, а також не призводить до припинення трудових правовідносин.

Таким чином, в цей період працівник не виконує роботу, а роботодавець не несе жодних витрат на його утримання або сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Виходячи з цього, працівник не тільки не отримує заробітну плату, а й не має права на отримання статусу безробітного та на призначення виплати допомоги по безробіттю або допомоги по тимчасовій непрацездатності.

У зв'язку із цим виникає питання щодо виплат матеріального забезпечення, наприклад, у зв'язку із вагітністю та пологами, адже неможливо надати таку виплату без попереднього надання відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Водночас призупинення дії трудового договору виключає можливість сторін виконувати свої обов'язки, зокрема надання роботодавцем відпустки [2]. Отже, законодавцем не визначено питання щодо реалізації роботодавцем прав на страхові виплати працівнику, з яким призупинено трудові відносини.

Певні питання викликає також формулювання умов призупинення дії трудового договору, а саме: "...у зв'язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором". З огляду на це можна визначити, що для призупинення необхідно дві умови: дія воєнного стану та неможливість виконувати сторонами трудового договору своїх обов'язків. Таке визначення є досить широким та може викликати певну невизначеність, зокрема у випадках визнання незаконним наказу про призупинення дії трудового договору. На думку Глущенко М.П., варто конкретизувати випадки, коли об'єктивно неможливо забезпечити робітнику умови праці. Наприклад, знищення майна та засобів виробництва або неможливість його функціонування в результаті бойових дій та ін. [3, с.176-182].

Так, Луцький міськрайонний суд Волинської області у справі № 161/16755/22, судове провадження № 2/161/111/24, ухвалюючи рішення про визнання незаконним призупинення дії трудового договору, стягнення середнього заробітку та моральної шкоди, дійшов висновку, що наявність правової норми, що надає право сторонам трудового договору призупинити його дію, не є достатньою. Для сторін, за наявності обставин, що передбачає така норма права, мають наступити відповідні наслідки. Щодо абсолютної неможливості надавати роботу та виконувати її можуть свідчити випадки, що унеможливають забезпечення працівників умовами праці, внаслідок того, що необхідні для виконання роботи працівником організаційні, виробничі, технічні можливості, засоби виробництва знищені внаслідок бойових дій або їх функціонування з причин, які є об'єктивними і незалежними від роботодавця, є неможливим, а залучення працівника до роботи за дистанційною формою організації праці або переведення на іншу роботу неможливі [4].

Тому можна зробити висновок, що введення воєнного стану суттєво вплинуло на внесення змін до національного законодавства. Таким чином, було запроваджено новий для трудового законодавства інститут призупинення дії трудового договору. Однак механізм його застосування на сьогодні викликає певні питання, що потребують вирішення на законодавчому рівні шляхом вдосконалення та доповнення правових норм, які стосуються призупинення дії трудового договору.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” від 15 березня 2022 №2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення 15.05.2024)

2. Проблематика застосування підприємствами окремих норм трудового законодавства у воєнний час URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/problematika-zastosuvannya-pidpriemstvami-okremih-norm-trudovogo-zakonodavstva-u-voenniy-chas-chasti.html>

3. Глущенко М.П. Захист прав працівників у випадку призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2022. Серія ПРАВО. Випуск 74: частина 1. с.176-182.

4. Рішення Луцького міськрайонного суду Волинської області у справі № 161/16755/22, судове провадження № 2/161/111/24 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116796736#> (дата звернення 17.05.2024).

Круть Тимур Владиславович,
курсант 1-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Анісімов Дмитро Олексійович,
викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

**ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Важливість дослідження обраної теми обумовлена зростаючими вимогами до професійної підготовки та здоров'я правоохоронців. Фізична підготовка є критичною складовою успішної роботи поліцейських, оскільки підтримання високого рівня фізичної форми сприяє не тільки покращенню здатності виконувати повсякденні завдання, але й значно підвищує ефективність вирішення кризових ситуацій. В умовах воєнного стану, постійного навантаження та стресу в роботі поліцейських, систематичні заняття фізичною культурою можуть служити не тільки засобом підтримки фізичної готовності, але й способом попередження професійного вигорання.

Метою даного дослідження є аналіз та оцінка впливу регулярних занять фізичною культурою на професійну діяльність працівників Національної

поліції.

Багато дослідників розглядають фізичну підготовку особового складу правоохоронних структур в Україні як освітній процес, спрямований на забезпечення спеціалізованої фізичної готовності до професійних завдань, які вимагають певних професійних навичок.

Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року встановлює, що фізична підготовка включає комплексний підхід до розвитку рухових здібностей і навичок, фізичних якостей і властивостей поліцейських, з огляду на особливості їх професійних обов'язків. Цей наказ також окреслює обов'язки членів навчальних груп Національної поліції, які беруть участь у службовій підготовці, включаючи вдосконалення спеціалізованих фізичних умінь [1]. Зокрема, вищі навчальні заклади системи Міністерства внутрішніх справ України використовують різноманітні стандарти, що дозволяють викладачам ефективно аналізувати фізичну підготовленість курсантів. Ці стандарти регулярно переглядаються та оновлюються Міністерством внутрішніх справ з метою оптимізації процесу оцінювання студентів. Вони включають в себе комплекси з різних вправ, для кожної з яких встановлені конкретні часові рамки та кількість спроб. Крім того, кожен норматив містить строго визначені критерії, які необхідно дотримуватися.

Сьогодні програма спеціальної фізичної підготовки співробітників органів внутрішніх справ включає наступні компоненти:

- теоретичні та методологічні аспекти фізичної підготовки, що охоплюють організацію та методику занять, заходи безпеки, основні правила для самостійних тренувань, самоконтроль, гігієнічні норми, а також методи відновлення;
- розвиток фізичних здібностей;
- методи фізичного впливу, включаючи їх особливості та правомірність застосування;
- основи методики навчання та удосконалення прийомів фізичного впливу, включно із страхуванням партнера, основними позиціями, ударами, больовими та задушливими прийомами, кидками та оборонними діями проти ударів ногами, техніками визволення із захоплень;
- оборонні дії проти озброєних порушників, включаючи захист від холодної, вогнепальної зброї та підручних засобів, використання підручних предметів під час фізичної сутички з правопорушником;
- силове затримання правопорушника, обґрунтування правомірності застосування сили, затримання за допомогою больових і задушливих прийомів, кидків, конвоювання, зовнішнього огляду та надягання наручників [2].

Підтримуємо точку зору таких вчених, як Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., які відзначають, що спеціальна фізична підготовка поліцейських має на меті:

1. Розвивати спеціалізовані знання, уміння та навички, що потрібні для застосування фізичних методів впливу, самооборони та ближнього бою в реальних умовах оперативної діяльності, особливо при високих фізичних та емоційних навантаженнях.

2. Виховувати здатність подолати природні та штучні перешкоди, адаптуючись до різних умов під час оперативно-службових завдань.

4. Удосконалювати ключові фізичні якості, як-от силова та швидкісна витривалість, швидкість реакції, спритність та інші.

5. Розвивати важливі психічні якості, включаючи психологічну стійкість, здатність концентруватися і перемикатися, швидкість оперативного мислення та точність в прогнозуванні ситуацій.

6. Підтримувати професійну працездатність і надійність функціонування систем організму, особливо тих, що зазнають найбільших навантажень у процесі службової діяльності.

7. Збільшувати загальну витривалість організму до роботи в несприятливих та специфічних умовах, таких як екстремальні температурні умови, високогір'я, довготривале перебування в закритих просторах, нічні зміни, робота в індивідуальних засобах захисту, взаємодія зі специфічними групами осіб, такими як правопорушники.

8. Виховувати професійні риси характеру, зокрема, сміливість, рішучість, витримку, впевненість у власних силах [3, с. 14].

Ще один аспект фізичної підготовки курсантів включає заняття спортивними дисциплінами під час дозвілля, такі як спортивні секції чи індивідуальні тренування. Участь у таких активностях є вибірковою і вимагає особистої зацікавленості курсантів. Статистика показує, що лише незначна частина курсантів активно займається спортом. Серед студентів першого курсу 28,1% юнаків та 10% дівчат регулярно відвідують спортивні заняття. На другому курсі цей відсоток трохи вищий: 32,6% юнаків та 17,5% дівчат. З видів спорту, яким віддають перевагу студенти перших і других курсів, можна виділити легку атлетику (9,4%), баскетбол (6,3%), волейбол (11,3%), боротьбу (10,6%), настільний теніс (5,3%) та гімнастику (3,4%), якими займаються обидві статі.

Для юнаків найпопулярнішим видом спорту є футбол, який обирає 15,9% студентів, причому 38,8% першокурсників і 25% другокурсників регулярно грають у футбол, і серед другокурсників 8,3% мають 2-й спортивний розряд з цього виду спорту. Серед дівчат більш популярним є фітнес, який вибрали 23,8% дівчат-першокурсниць і 21,2% другокурсниць. Також вони активно займаються волейболом (15% на першому курсі та 6,3% на другому), боротьбою (8,8% і 5,6% відповідно) та баскетболом (5% і 7,5%). Настільний теніс обрали 8,8% дівчат на першому курсі і 6,3% на другому [4, с. 102-103]. У контексті вищевикладеного ряд науковців підкреслюють, що покращення здоров'я курсантів має ґрунтуватися на розвитку мотивації та інтересу до регулярних фізичних вправ, з урахуванням особистих

фізіологічних характеристик, типу конституції та загального рівня фізичної готовності.

Погоджуємося із такими думками і додамо, що для оптимізації фізичного розвитку курсантів на заняттях, на нашу думку, варто звернути увагу на декілька важливих аспектів.

По-перше, рекомендується включити спеціалізований початковий курс, який допоможе курсантам розвинути необхідні навички та уміння для їхньої подальшої навчальної та професійної діяльності. Фізична підготовка відіграє ключову роль у цьому процесі. Згідно з рішенням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 року № 1669-р було схвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки. Головна мета цієї програми – забезпечення умов для самореалізації та активної участі молоді в суспільному житті України, включаючи здоровий спосіб життя та активне залучення молоді до спорту.

Така підготовка може бути особливо корисною для майбутніх вступників до закладів вищої освіти системи МВС, оскільки зміцнить їх готовність до майбутньої служби та допоможе адаптуватися до вимог сучасних воєнних та соціальних умов.

По-друге, з урахуванням запровадження в Україні воєнного стану стає вкрай важливим провести додаткові заняття для поліцейських, адже в нинішніх умовах службовцям МВС необхідно бути готовими до різних викликів. Курсанти в освітніх установах раніше не проходили підготовку, що враховує специфіку воєнного часу. Тому зараз дуже важливо забезпечити їх всебічною професійною підготовкою, включаючи тактично-спеціальну, стрілецьку, фізичну та психологічну підготовки. Особливу увагу потрібно приділити підвищенню рівня фізичної готовності працівників поліції.

На підставі зазначеної інформації можна зробити висновок, що фізична культура відіграє вирішальну роль у професійній підготовці та діяльності працівників Національної поліції. Важливо відзначити, що спеціальна фізична підготовка, яка включає навички самозахисту, рукопашного бою, долання перешкод та розвиток фізичних та психічних якостей, є ключовим аспектом підготовки курсантів. Це дозволяє не тільки підготувати поліцейських до реальних оперативно-службових ситуацій, а й сприяє формуванню необхідних професійних рис характеру. Посилення уваги до систематичних занять фізичною культурою та спортом, а також впровадження спеціалізованих програм фізичної підготовки в освітніх закладах системи МВС України є актуальними та значущими заходами. Це дозволить забезпечити високий рівень професіоналізму, здатності витримувати високі навантаження та стреси, що неминуче пов'язані з професійною діяльністю поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>

2. Римик В. Сутність професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх поліцейських. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. 2019. Вип. 34. С. 93-103.

3. Белінська Н. О., Пекарський С.П. Спеціальна фізична підготовка у роботі поліцейського. *Матеріали Регіональної науково-практичної конференції молодих вчених* (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року). Кропивницький, 2022. С. 13-16.

4. Соловей О.М., Богуславський В.В., Пожидаєв М.Ю., Анісімов Д.О. Мотивація до занять спортом у курсантів різних факультетів і курсів університету внутрішніх справ. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. Житомир, 2018. Вип. 6 (25). С. 100– 107.

Кузьмич Вікторія,

здобувач вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Талдикін Олександр Васильович,

доцент кафедри загальноправових

дисциплін Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ У ДІЯХ ПРАВООХОРОНЦІВ: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА СВОБОДОЮ

У сучасному світі, де безпека та свобода є одними з найважливіших цінностей, питання про те, як знайти баланс між ними, стає все більш актуальним. Особливо важливого значення це питання набуває у сфері діяльності правоохоронних органів, які повинні не лише забезпечувати безпеку громадян, але й поважати їхні права та свободи. Принцип пропорційності є одним із основоположних принципів верховенства права, який лежить в основі демократичних суспільств. Він полягає в тому, що заходи, вжиті державою, повинні бути співмірними з поставленою метою та не повинні не виправдано обмежувати права та свободи людини. У контексті дій правоохоронців принцип пропорційності має особливе значення. Правоохоронні органи мають повноваження використовувати силу та інші примусові заходи для забезпечення безпеки та громадського порядку. Однак ці повноваження не є безмежними і повинні здійснюватися з урахуванням прав та свобод громадян.

Принцип пропорційності є одним із основоположних принципів верховенства права та належного процесу. Він полягає в тому, що будь-яке обмеження прав і свобод людини повинно ґрунтуватися на законних підставах і бути пропорційним поставленим цілям. Цей принцип має особливе значення у сфері діяльності правоохоронних органів, де часто виникає потреба в обмеженні прав і свобод громадян для забезпечення безпеки та громадського порядку.

Важливо зазначити, що принцип пропорційності не є абсолютним. Більш суворі заходи можуть бути виправдані, якщо це необхідно для захисту важливих суспільних інтересів, таких як життя, здоров'я чи свобода окремих осіб. Однак у таких випадках працівники правоохоронних органів повинні чітко обґрунтувати необхідність застосування таких заходів і продемонструвати, що вони пропорційні поставленим цілям. Важливою гарантією захисту прав і свобод людини є дотримання принципу пропорційності в діях правоохоронців. Цей принцип сприяє балансу між безпекою та свободою, гарантуючи, що правоохоронні органи не вживатимуть суворих заходів без належного обґрунтування.

У діяльності Національної поліції України адаптація та поширення принципу пропорційності відіграє важливу роль. Ідея пропорційності узгоджується з ідеєю послуги і повинна пронизувати всю законодавчу систему. Принцип пропорційності прямо чи опосередковано пов'язаний з цінностями суспільства, які сповідаються на будь-якому етапі його розвитку. Сьогодні це антропоцентричні цінності, а в Середні віки це були духовні та культурні цінності. У сьогоденній ситуації важливий їх симбіоз.

Музичук К. С. наголошує, що принцип пропорційності поширюється насамперед на судову систему. Він забезпечує справедливий (належний) баланс між загальними інтересами суспільства та правами індивідів відповідно до законних цілей. Цей принцип дозволяє державам обмежувати певні права людини на благо суспільства. При цьому мінімальні обмеження прав таких осіб не можуть бути нижчими за традиційний рівень. Справедлива компенсація, про яку йдеться, використовується як засіб на користь обох сторін. Дотримання цього принципу є прямою передумовою демократії, встановленою в багатьох договорах і розробленою (втіленою) судами в численних рішеннях. Суд визнає обмеження, засновані на принципі пропорційності, на основі ексклюзивності та часових факторів, щоб належним чином захистити права людини від свавільного втручання з боку держави (це характерно для демократичних суспільств). Для подальшого дослідження доцільно розглянути тлумачення судом цього принципу в останніх справах [1 с. 10–11].

На думку Р. Алексі, критерію пропорційності відповідає формула балансу, яка включає внутрішні та зовнішні аспекти. Відповідно до внутрішнього виміру виправдання, сила обмежень прав людини повинна переслідувати принаймні дві цілі, враховуючи їхню вагу та гнучкість

емпіричних припущень [4, с. 575]. Зокрема, критерій обмеження невід'ємного права на приватне та сімейне життя та мета боротьби з тероризмом можуть бути повністю застосовані до цього критерію.

Європейський суд з прав людини завжди прагне «збалансувати» права людини, порівнюючи їх між собою та з конкуруючими суспільними інтересами, здійснюючи принцип пропорційності одним із основоположних принципів тлумачення Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод, позиціонується як один. Пошук певної форми балансу є необхідним кроком у вирішенні таких конфліктів. З іншого боку, застосування принципу пропорційності спрямоване на точність та об'єктивність у вирішенні спорів щодо прав людини. Натомість суди повинні зосередитися на фактичних правових питаннях, що стоять за такими спорами.

Завдяки діяльності Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) розроблено систему перевірки заходів держави на відповідність принципу пропорційності, особливо в контексті кримінального провадження [2]. Універсального характеру в сучасному світі набув принцип пропорційності, за допомогою якого визначається правомірність обмежень прав людини. Цей принцип стосується, зокрема, діяльності поліції та спеціальних органів щодо збору інформації та фіксації відповідних доказів, коли втручання «не вимагається законом» і, отже, порушує статтю 8 Конвенції (відповідає праву на недоторканність приватного та сімейного життя). Для вжиття відповідних заходів щодо збирання доказів також необхідно дотримуватись порядку входу до помешкання тощо. Як і в ЄСПЛ, сформульованому у справі «Кучера проти Словаччини» [3], вхід співробітників правоохоронних органів у житло чи інше особисте володіння без дозволу суду має здійснюватися за вільною згодою власника. А в ситуаціях, коли є реальна загроза, не можна застосовувати силу, навіть якщо такі операції носять антитерористичний характер. Не вважається дотриманням процесуальних гарантій проникнення особи в службове чи інше робоче місце без належного обґрунтування за рішенням суду. Ця позиція ЄСПЛ ґрунтується на законному очікуванні працівників зберігати певний рівень приватності на роботі, який залежить від особливостей їхнього способу життя, кола спілкування та їхніх можливостей вільного розвитку як особистостей.

Сутність принципу пропорційності в контексті питання збалансованості та дотримання основних прав і свобод людини і громадянина та прав поліцейських має велике значення в діяльності поліцейських. Те ж саме стосується і особистих непристойних образ на адресу поліцейських. Виникає питання: де межі дотримання принципу толерантності і якого поліцейського хоче суспільство та громада: сильного, сміливого, розумного, професійного чи толерантного, мовчазного? Адже більшість соціальних проблем, які тільки загострюються, призводять до апатії суспільства, а за всі проступки зазвичай відповідає поліція.

Тому межа має бути, а проблема в тому, що правоохоронні органи

юридично просто беззахисні. Законодавство має бути оптимальним, і коли виникає конкретна проблема, потрібно негайно шукати законодавчі рішення. Потрібна команда експертів, які мобілізують усі зусилля, набуті знання та досвід для досягнення поставлених цілей, щоб закрити лазівки в законі, як для самих працівників поліції, так і тих, хто порушує права громадян. Необхідно буде налагодити тісну співпрацю з Комітетом Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, а всі пропозиції щодо вдосконалення чинного закону виносити на розгляд як МВС, так і громадськості. Це допоможе губернаторам, ГУНП та іншим органам влади знайти спільні шляхи вирішення тих чи інших проблем і притягнути суспільство до відповідальності як перед законом, так і перед власною совістю.

Перелік використаних джерел:

1. Музичук К. С. Пропорційність в роботі суду та її зв'язок із демократією. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2015. № 4 (7). С. 1–15.
2. Погребняк С. Принцип верховенства права: деякі теоретичні проблеми. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1(44). С. 32–39.
3. Case Kucera v Slovakia, App. No. 48666/99, 17 July 2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-119780%22%5D%7D>
4. Алексі Р. Балансування, конституційний контроль та представництво. *Міжнародний конституційний журнал Закон*. 2005. № 3. С. 572–590.

Куріленко Карина Владиславівна,
здобувач вищої освіти 3-го курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Фролов Михайло Михайлович,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

24 березня 2022 року в Україні набув чинності важливий правовий акт – Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2136-IX, що регулює відносини між працівниками та роботодавцями в період воєнного стану. Цей закон, що діє лише під час воєнного стану, введеного згідно із Законом України «Про правовий режим

воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII, має вирішальне значення для регулювання трудових відносин в умовах надзвичайного стану.

Один із ключових аспектів, впроваджених Законом № 2136, – можливість призупинення дії трудового договору. Попередньо такої можливості не існувало в трудовому законодавстві. Стаття 13 цього Закону закріпила, що призупинення дії трудового договору означає тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою та тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором. Важливо відзначити, що це не призводить до припинення трудових відносин, а просто призупиняє виконання обов'язків, зберігаючи правовий статус обох сторін [1, с. 89].

Цей закон також визначає, що під час призупинення трудового договору роботодавець не зберігає за працівником заробітну плату та не нараховує заохочувальні та компенсаційні виплати. Крім того, працівники, з якими призупинено трудові договори, не отримують допомогу з тимчасової непрацездатності [2, с. 15].

Важливим аспектом є те, що Закон № 2136 не обмежує категорії працівників, з якими можна призупинити трудові відносини. Це створює рівні умови для всіх працівників у період воєнного стану. Проте, незважаючи на важливість і потрібність Закону № 2136, багато питань щодо організації трудових відносин на період воєнного стану залишаються невирішеними. Це стимулювало групу народних депутатів до реєстрації у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин в умовах воєнного стану» від 05.04.2022 № 7251, що має на меті вирішення цих питань.

Введення Закону № 2136 відкриває нові можливості для регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану, але водночас ставить перед собою завдання подальшої оптимізації законодавства для забезпечення ефективної організації праці та захисту прав та інтересів працівників у надзвичайних ситуаціях.

Автори законопроекту № 7251 [4] звертають увагу на проблеми, що можуть виникнути у зв'язку з недоліками у законодавчому регулюванні трудових відносин, особливо у період воєнного стану. Пропозиції, викладені в цьому законопроекті, спрямовані на запобігання можливих трудових спорів через відсутність відповідного законодавчого підґрунтя.

Згідно із законопроектом № 7251 призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану має бути тимчасовим припиненням зобов'язань як роботодавця, так і працівника у виконанні умов трудового договору через воєнну агресію проти України. Таке призупинення дії трудового договору відбувається за строком, що не перевищує період дії воєнного стану [3, с. 6].

Законопроектом № 7251 також передбачено, що призупинення дії трудового договору повинно бути оформлене наказом (розпорядженням) роботодавця, у якому міститься повна інформація про причини призупинення,

термін його тривалості, кількість та категорії працівників, яких це може стосуватися, умови відновлення дії трудового договору та інші важливі аспекти. Цей наказ (розпорядження) повинен бути погоджений з військово-цивільною адміністрацією відповідної території за допомогою електронних комунікаційних засобів [2, с. 7]. Військово-цивільна адміністрація має у тримісячний строк після отримання такого наказу (розпорядження) повідомити роботодавця про своє рішення також за допомогою електронних комунікаційних засобів. Додатково, законопроектом № 7251 передбачено, що примірня форма наказу (розпорядження) щодо призупинення дії трудового договору буде затверджуватися центральним органом виконавчої влади, що відповідає за формування державної політики у сфері трудових відносин.

Законопроект № 7251 ставить перед собою завдання створення чітких та прозорих механізмів для організації трудових відносин в умовах воєнного стану з метою уникнення можливих конфліктів та забезпечення захисту інтересів як працівників, так і роботодавців.

У контексті потенційних трудових спорів, які можуть виникнути у зв'язку зі складнощами регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану, аналіз законопроекту № 7251 виявив наявність конструктивних пропозицій для вдосконалення законодавства. Зокрема, запропоновані зміни щодо призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану відображають спробу усунути можливість виникнення правових прогалів, що можуть призвести до конфліктів між сторонами трудових відносин. Призупинення дії трудового договору здійснюється на підставі наказу (розпорядження) роботодавця та повинно бути погоджене з військово-цивільною адміністрацією відповідної території. Це забезпечує максимальну прозорість та відповідність законодавства в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Антоненко, Олександр Анатолійович. Правова природа поняття розірвання трудового договору з ініціативи працівника. 2022. С. 46.
2. Гуренко, Тамара. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. Економіка та суспільство. 2022. С. 90.
3. Потопахіна, Ольга Миколаївна, О. М. Потопахіна. Поняття та зміст трудового договору з нефіксованим робочим часом. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин в умовах воєнного стану: проєкт Закону України від 05.04.2022 р. № 7251 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39366>.

Кучеренко Катерина Ігорівна,
здобувач вищої освіти ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

**Максимова
Маргарита Костянтинівна,**
викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану публічне адміністрування проявляється через специфічні особливості та механізми розвитку, які потребують окремого наукового аналізу. Це необхідно для формулювання ефективних пропозицій з пріоритетів та шляхів підвищення ефективності управління державою під час опору зовнішній агресії ворога. Для вирішення цього питання також важливо розглянути інституційні перетворення, що відбуваються в Україні, і визначити зміни, які є пріоритетними, враховуючи розробку системи управлінських рішень та механізму стратегічного планування на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Розуміння суті публічного адміністрування під час воєнного стану вимагає докладного аналізу поглядів науковців щодо цієї проблеми. Наприклад, Р. В. Миронюк розглядає публічне адміністрування як виконання завдань за інструкціями, а також як контроль за виконанням управлінських рішень. Однак важливо зауважити, що акцент на інструкціях як єдиному джерелі права може не враховувати базові принципи права, особливо в умовах воєнного стану, коли деякі напрями діяльності не мають чіткого нормативного регулювання [3].

К. Л. Бугайчук розглядає публічне адміністрування як вид діяльності публічної адміністрації, який включає в себе не лише надання адміністративних послуг, але й виконання законів та підзаконних нормативно-правових актів. При цьому він у своєму дослідженні не займається оглядом принципів як основопорядкованих положень управлінської діяльності. Однак у іншому своєму дослідженні, що стосується інституціональних принципів публічного адміністрування в органах Національної поліції України, він

визначає принципи верховенства права, законності, гласності, науковості, вивчення досвіду адміністрування у правоохоронних органах інших країн, об'єктивності, соціальної спрямованості, політичної нейтральності та безперервності [1].

Для кращого розуміння сутності публічного адміністрування під час воєнного стану доцільно буде виокремити особливі принципи.

1. Принцип розширення повноважень суб'єкта публічного адміністрування для задоволення потреб населення та надання відповідних послуг. Цей принцип тісно пов'язаний із регіонами, діапазоном дії суб'єкта публічного адміністрування та поточним станом безпекового середовища на конкретній території. Наприклад, при відсутності доступу населення до харчування, медичного обслуговування та комунальних послуг поліцейські здійснювали заходи щодо доставки адресної гуманітарної допомоги.

2. Принцип гнучкості суб'єкта публічного адміністрування передбачає зможу адаптувати свій робочий режим відповідно до обстановки безпеки, включаючи тимчасовий перехід на вахтовий метод, використання дистанційної роботи під час ускладнень у роботі громадського транспорту і т.д.

3. Принцип взаємодоповнюючої діяльності з іншими суб'єктами публічного адміністрування означає, що в умовах воєнного стану різні суб'єкти адміністрування взаємодіють, виконуючи завдання, які не є типовими для мирного періоду, перекриваючи окремі сфери діяльності один одного.

4. Принцип надання пріоритету безпеці населення при виконанні завдань і функцій суб'єктом публічного адміністрування передбачає, що послуги будуть надаватися у форматі, який має мінімальний ризик для населення в умовах воєнного стану.

5. Засада неприпустимості співпраці з окупаційною адміністрацією тісно пов'язана з відмовою від будь-яких форм колаборації державних службовців, формуванням у них патріотизму, високої виконавської дисципліни та абсолютної нульової толерантності до колаборантів у їхньому соціально-професійному оточенні. Важливим аспектом є чітка взаємопов'язаність та взаємоузгодженість адміністративно-правової, кримінально-правової та кримінологічної доктрин при розробці ефективної нормативно-правової основи для притягнення до відповідальності за подібні дії. Згідно з аналізом Ю. В. Орлова та Н. О. Прібиткової, що базується на слідчій та судовій практиці, вироки за колабораційну діяльність (ч. 1 ст. 111-1 КК України), передбачені вказаною нормою, абсолютно не відповідають ознакам злочинців, оскільки більшість з них не є службовцями та не мали жодного стосунку до публічної служби на момент притягнення до кримінальної відповідальності [4].

6. Принцип ініціативи та великої самостійності керівника базується на потребі у прийнятті рішень у конкретних умовах воєнного стану. Рішення при цьому приймаються на підставі обґрунтованості та відповідності використаних засобів конкретній меті, яка є ключовою у діяльності суб'єкта публічного адміністрування. Цей принцип також ґрунтується на ініціативності

на основі "Fitness for purpose".

Розглядаючи ці загальні та конкретні принципи публічного адміністрування в умовах воєнного стану, можна визначити їх як базові принципи, засновані на рівні законів і підзаконних нормативно-правових актів. Вони також враховують загальні принципи права, що є фундаментом для діяльності суб'єктів публічного адміністрування, включаючи умови сучасних викликів, що виникають у зв'язку з правовим режимом воєнного стану.

Згідно з викладеними позиціями науковців можна виділити такі проблемні напрями публічного адміністрування в умовах воєнного стану:

1) погіршення електро-, водо-, теплопостачання суб'єктів публічного адміністрування;

2) порушення встановленого плану роботи суб'єктів публічного адміністрування, потреба у врахуванні при формуванні роботи безпекових викликів;

3) переміщення деяких суб'єктів публічного адміністрування на інші території, які відображаються на їх організаційному, господарському, матеріально-технічному забезпеченні;

4) недостатня кількість знань у функціонуванні у подібних умовах, неспроможність керівників пристосовуватися до зовсім нових функцій, наприклад: у сфері комплексного соціального та гуманітарного забезпечення окремих працівників.

До висвітлення актуальних проблем публічного адміністрування в умовах воєнного стану можна віднести:

1. Нестабільність та невизначеність. Воєнний стан часто призводить до політичної, економічної та соціальної нестабільності, що ускладнює управління та планування.

2. Екстрені ситуації та кризи. Підвищена ймовірність виникнення кризових ситуацій вимагає швидкого та ефективного реагування з боку публічного адміністрування.

3. Обмежені ресурси. Воєнний стан може призвести до обмеження фінансових, людських та матеріальних ресурсів для забезпечення різних потреб суспільства.

4. Порушення прав людини. Умови воєнного стану можуть призвести до порушень прав людини та виникнення гуманітарних проблем.

5. Втрата довіри громадськості. Негативні наслідки збройного конфлікту можуть призвести до втрати довіри громадськості до органів влади.

6. Система звітності та відповідальності. Важливо забезпечити ефективні механізми звітності та відповідальності під час воєнного стану для уникнення корупції та зловживань владою.

7. Співпраця з міжнародними партнерами. Координація дій з іншими країнами та міжнародними організаціями може бути обумовленою в умовах воєнного конфлікту.

Подолання проблем публічного адміністрування в умовах воєнного стану може включати в себе такі аспекти:

1. Ефективне керівництво. Забезпечення чіткого лідерства та координації дій між різними гілками влади.

2. Технологічні інновації. Використання сучасних технологій для швидкого збору та обміну інформацією, що є важливим у воєнний період.

3. Надійні комунікації. Розробка ефективної системи зв'язку для оперативного спілкування між різними рівнями влади та військовими частинами.

4. Мобілізація ресурсів. Забезпечення швидкої мобілізації та ефективного використання ресурсів для забезпечення потреб військових та цивільного населення.

5. Широка участь громадськості. Залучення громадськості до процесів прийняття рішень та надання їм інформації для збереження взаєморозуміння.

6. Правова чистота. Забезпечення дотримання законності та прав людини навіть у складних воєнних умовах.

7. Постійна оцінка та корекція. Введення системи постійного моніторингу та оцінки ефективності заходів з метою оперативної корекції стратегій.

Ці заходи можуть сприяти збалансованому та ефективному управлінню в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук К. Л. Інституціональні принципи публічного адміністрування в органах Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*.

2. Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування: теоретичні засади та підходи до визначення. *Право і безпека*. 2017. № 3 (6).

3. Миронюк Р. В. Публічне адміністрування: конспект лекцій. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 81 с.

4. Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Війна та кримінально-правова політика України: виклики та відповіді. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85).

Лазарєва Олександра Леонідівна,
курсантка II курсу ННІ права
та підготовки фахівців для органів
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

У контексті сучасних геополітичних конфліктів та їх наслідків захист довкілля стає однією з ключових проблем, яка вимагає негайних та ефективних заходів. Воєнні дії та післявоєнна відбудова значно погіршують екологічну ситуацію в уражених регіонах, що породжує необхідність вдосконалення правових механізмів для захисту довкілля.

На сьогодні існують міжнародні конвенції та угоди, спрямовані на захист довкілля в умовах воєнних дій. Однак ефективність їхнього застосування та виконання залишається обмеженою через низку факторів, включаючи недостатню ратифікацію та дотримання відповідних заходів державами-учасницями [1].

Створення та вдосконалення правових механізмів:

- Розробка нових міжнародних нормативно-правових актів. Це може включати розробку конвенцій, протоколів та угод, спеціально призначених для захисту довкілля в умовах конфліктів та післявоєнної відбудови. Вони повинні враховувати специфіку ситуацій під час воєнних дій, включаючи надзвичайні обставини та потенційні загрози для природного середовища.

- Забезпечення відповідальності. Важливим аспектом є створення механізмів для визначення та покарання тих, хто порушує міжнародне законодавство з питань довкілля під час конфліктів. Це може включати судові процеси на міжнародному рівні, а також національні судові відомства.

- Сприяння відновленню довкілля. Після завершення воєнних дій необхідно вжити заходів щодо відновлення пошкодженого довкілля. Це може включати програми реабілітації екосистем, відновлення природних ресурсів та ініціативи з управління відходами та забрудненням.

- Співпраця міжнародних та національних організацій. Ефективність

заходів із захисту довкілля в умовах воєнних дій вимагає тісної співпраці між різними зацікавленими сторонами, включаючи міжнародні та національні урядові та недержавні організації [2].

Виклики, пов'язані з війною, мають серйозний вплив на навколишнє середовище, зокрема в Україні, де необхідно вжити широкомасштабних заходів для відновлення пошкодженої території. Подолання цього впливу передбачає не лише прибирання військових уламків та небезпечних матеріалів, а й відновлення ґрунту, водних ресурсів і рослинності.

Розробка та впровадження екологічно безпечних технологій утилізації та очищення є ключовим елементом для зменшення впливу військових заходів на навколишнє середовище та забезпечення стійкого відновлення екосистем. Це включає в себе розробку та використання методів, які гарантують безпечне видалення небезпечних речовин та повернення території до природних станів [3]. Очищення та відновлення мають супроводжуватися посиленням моніторингу якості навколишнього середовища, включаючи вимірювання рівнів забруднення повітря, води та ґрунту. Це дозволить швидко реагувати на нові екологічні загрози та своєчасно вживати заходів щодо їх запобігання [4]. На тлі воєнного стану важливо забезпечити безпеку для споживачів, зокрема тих, хто перебуває в зонах конфлікту. Готелі можуть зосередитися на своїх системах безпеки та інфраструктурі для ефективного захисту від потенційних загроз.

Ключовим елементом відновлення довкілля є розробка та впровадження стратегій зменшення небезпечних викидів. Це може включати перехід на екологічно чисті технології у виробництві та споживанні, а також підтримку відновлюваних джерел енергії. Подолання впливу війни на екологічну ситуацію в Україні вимагає комплексного підходу та спільних зусиль влади, громадськості та міжнародних організацій. Лише шляхом співпраці та вжиття необхідних заходів можна забезпечити сталий розвиток та зберегти природне середовище для майбутніх поколінь.

Вдосконалення правових механізмів для захисту довкілля в умовах воєнних дій та післявоєнної відбудови є першочерговим завданням для міжнародного співтовариства. Це вимагає комплексного підходу, що включає розробку нових нормативно-правових актів, забезпечення відповідальності за їх порушення, підтримку відновлення довкілля та сприяння співпраці міжнародних та національних структур. Тільки через спільні зусилля можна забезпечити сталий розвиток та зберегти довкілля для майбутніх поколінь.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1268-XII від 26.06.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
2. Кабінет Міністрів України. «Проект Плану відновлення України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Conflict And Environment Observatory. Ukraine conflict environment briefing: Nature від 01.02.2024 URL: <https://ceobs.org/ukraine-conflict-environmental-briefingnature/>
4. Маджд, Світлана Михайлівна. Екологічні виклики сталому розвитку суспільства в умовах військових дій. 2023. С. 40.

Лукомська Аліна Андріївна,
слухач магістратури I курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Захарко Андрій Володимирович,
доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Докази є одним із найважливіших інструментів, які відіграють ключову роль у встановленні факту вчинення кримінального правопорушення. Відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [1]. У правовому контексті докази мають чітко визначену функцію – допомогти виявити і встановити обставини, що мають значення для кримінального провадження. Вони забезпечують можливість прийняття обґрунтованого рішення щодо винуватості або невинуватості конкретної особи. Тому дуже важливо, щоб докази були зібрані відповідно до вимог законодавства, що забезпечує їхню допустимість і належність у судовому процесі.

Особливу актуальність у сучасному контексті набуває виявлення та фіксація воєнних злочинів. З огляду на масштаби та серйозність таких правопорушень, важливо забезпечити належне збирання і документування доказів, щоб притягти винних до відповідальності та забезпечити справедливість для постраждалих. Фіксація воєнних злочинів потребує особливої ретельності, оскільки такі докази можуть бути знищені або спотворені.

Необхідно зазначити, що події, які відбуваються в умовах воєнного стану, регулярно висвітлюються в мережі Інтернет та в новинах на телевізійних каналах. Інформацію поширюють як професійні журналісти, так і звичайні громадяни. Журналісти часто вирушають у зони, наближені до лінії фронту, з метою збору інформації та документування воєнних злочинів. Тому

цілком зрозуміло, що інформація з Інтернету та телевізійних каналів може мати важливе значення при доказуванні воєнних злочинів.

У міжнародній практиці для цього використовується Протокол Берклі – практичний посібник, який встановлює мінімальні стандарти для виявлення, збору, перевірки, аналізу та зберігання контенту з соціальних мереж та відкритих джерел при розслідуванні порушень міжнародного кримінального права, прав людини та гуманітарного права [2]. Протокол був розроблений школою права Університету Каліфорнії в Берклі у співпраці з представниками ООН. Керуючись Протоколом Берклі, міжнародні правоохоронні органи можуть збирати дані з соціальних мереж, таких як YouTube, Facebook, Instagram, а також використовувати супутникові знімки у рамках розслідувань у Міжнародному кримінальному суді. Це підкреслює важливість цифрових даних у сучасних умовах ведення війни та слідчих дій, зокрема у сфері міжнародного кримінального права. Протокол Берклі надає необхідний методологічний підхід до обробки та використання таких даних для забезпечення їх достовірності та правової сили.

Проте інститут електронних доказів у Кримінальному процесуальному кодексі України не деталізований та недостатньо врегульований. Тому ми дотримуємося думки, що сьогодні доцільним виступає необхідність визначення поняття та видів електронних доказів, а також доповнення переліку процесуальних джерел доказів з подальшим врегулюванням порядку вилучення або копіювання інформації з метою її включення до матеріалів кримінального провадження. Сьогодні ця проблема є надзвичайно актуальною та активно досліджується багатьма науковцями [3, 4].

Окрім цього, цікавою видається практика зарубіжних країн, яка стосується не тільки збору інформації із соціальних мереж, таких як YouTube, Facebook, Instagram, що має значення для досудового розслідування, але й для протидії кіберзлочинності. Таким чином, правоохоронні органи використовують "аватари" – спеціально створені сторінки в соціальних мережах з фальшивими даними. За допомогою цих "аватарів" здійснюються різні пошукові заходи, спрямовані на виявлення осіб, які планують, вчиняють або вже вчинили кримінальні правопорушення. Для створення такого віртуального конфідента уповноважений працівник правоохоронного органу розробляє проєкт "аватару" і отримує дозвіл на його використання від прокурора або суду. Цей підхід дозволяє отримувати необхідні для розслідування фактичні дані законним шляхом, з дотриманням принципу пропорційності та необхідності втручання у права інших осіб. Діяльність з використанням "аватарів" для протидії кіберзлочинності регулюється рядом законодавчих актів та міжнародних угод. Основним документом, який регулює кіберзлочинність, є Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (також відома як Будапештська конвенція). Вона забезпечує правову основу для боротьби з кіберзлочинністю, включаючи процедури розслідування та міжнародну співпрацю. Зокрема, положення цієї конвенції передбачають

процедури для виявлення, зберігання та надання електронних доказів, а також співпрацю між правоохоронними органами різних країн. Це включає можливість використання таких методів, як створення "аватарів" для проникнення в злочинні мережі в інтернеті [5].

Використання "аватарів" є ефективним методом для збору доказів у цифровому середовищі. Правоохоронці створюють детально опрацьовані фальшиві профілі в соціальних мережах, які не викликають підозр у правопорушників. Ці профілі використовуються для спостереження за потенційними злочинцями, збору інформації про їхні плани та дії, а також для встановлення зв'язків між учасниками злочинних груп. Процес створення "аватара" включає ретельну підготовку та обов'язкове отримання дозволу від відповідних органів влади. Це забезпечує законність і етичність застосування таких методів, а також дотримання прав і свобод громадян. Завдяки цьому алгоритму дій правоохоронці можуть ефективно протидіяти злочинності, використовуючи сучасні технології та методи розслідування.

Таким чином, використання "аватарів" у соціальних мережах дозволяє отримувати цінні докази під час досудового розслідування, що значно підвищує ефективність роботи правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

Згідно з ч. 1 ст. 275 КПК України під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману в результаті конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб для виконання негласних слідчих дій, як це передбачено законодавством [1]. Однак у чинному КПК України відсутній механізм створення та використання "цифрових осіб" (так званих "аватарів"), у тому числі в якості конфідентів для здійснення завдань кримінального провадження. Цей алгоритм також не врегульований у Законі України "Про оперативно-розшукову діяльність" [6].

Під час воєнного стану законодавче врегулювання питання легальності створення та використання "цифрових осіб" у цифровому середовищі дозволить забезпечити швидке збирання відповідних та допустимих доказів без прив'язки до конкретної території. Це також створить умови для використання "аватарів" як конфідентів під час проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих дій. Наприклад, за допомогою "цифрових осіб" настане можливість контролювати вчинення злочинів або отримувати інформацію з електронних інформаційних систем, що значно полегшить роботу слідчих органів.

Важливість створення цифрових осіб в умовах воєнного стану в Україні особливо актуальна для збору доказів по воєнним злочинам. Використання таких "аватарів" дозволить оперативно і безпечно отримувати інформацію з цифрових джерел, навіть у зонах активних бойових дій. Це сприятиме фіксації та документуванню воєнних злочинів, що є критично важливим для подальшого притягнення винних до відповідальності і забезпечення

справедливості для постраждалих. Тому доцільно внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність". Зокрема, необхідно законодавчо врегулювати використання цифрових осіб – "аватарів" для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства, а також для збору доказів по воєнним злочинам. Це підвищить ефективність роботи правоохоронних органів, забезпечивши збирання і використання сучасних доказів у кримінальних провадженнях.

Отже, узагальнюючи усе вищевикладене, можемо зробити висновки про те, що для ефективного розслідування кримінальних проваджень в умовах воєнного стану, необхідно не лише удосконалити інформаційне забезпечення документування правопорушень, але й посилити кібербезпеку та інтегрувати міжнародні стандарти, такі як Протокол Берклі та міжнародної практики використання «цифрових осіб», у повсякденну практику слідчих та оперативних підрозділів. Впровадження цих стандартів надасть можливість вітчизняним правоохоронним органам використовувати найсучасніші методики і підходи для збирання цифрових доказів. Наприклад, слідчі зможуть ефективніше використовувати дані з соціальних мереж, такі як пости, коментарі, повідомлення, які можуть містити важливу інформацію для розслідування кримінальних проваджень, що дозволить оперативно і безпечно отримувати інформацію з цифрових джерел, навіть у зонах активних бойових дій.

Перелік використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Дата оновлення 01.01.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-VI#Text> (дата звернення: 02.06. 2024).
2. Протокол Берклі – принцип ведення розслідування з використання електронних цифрових даних. GRACERS. URL: <https://gracers.com/pres-centr/protokol-berkli-principvedennya-rozsliduvannya/> (дата звернення: 02.06. 2024).
3. Електронні докази у кримінальному процесі: проблемні питання теорії та практики. Вісник ХНУВС. 2023. № 3 (102) URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/639/586> (дата звернення: 02.06. 2024).
4. Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану : тези доп. міжнародної наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 листоп. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека», ф-т № 1. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/7619> (дата звернення: 02.06. 2024).
5. Convention on cybercrime (CETS 185). EUR-Lex. URL: <https://rm.coe.int/1680081561> (дата звернення: 02.06. 2024).
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 02.06. 2024).

Лук'яненко Олена Андріївна,
здобувач вищої освіти 2 курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Згідно з чинним законодавством організаційні структури, що забезпечують екологічну безпеку, діють на рівні органів виконавчої, законодавчої влади та місцевого самоврядування. Відповідно до Концепції (основ державної політики) національної безпеки, схваленої постановою Верховної Ради України від 16 січня 1997 року, метою діяльності таких органів є захист інтересів громадян в екологічній та інших сферах.

Конституція України покладає відповідні функції щодо забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування на Верховну Раду, Президента, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади різного рангу. Природоохоронні функції та завдання покладені на певні уповноважені органи, їх відомча компетенція закріплена в положеннях. Міністерство охорони навколишнього середовища України є уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Це провідний орган у системі центральних органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів і, зокрема, екологічної, ядерної, радіаційної безпеки [1]. Також для виконання певних повноважень при Міністерстві охорони навколишнього середовища створені спеціальні структурні підрозділи: Департамент екологічної безпеки, у складі якого функціонують: Управління екологічної експертизи та оцінки впливу на довкілля, управління відходів, управління екологічної безпеки хімічних речовин [1].

В Україні створено розгалужену систему екологічного законодавства. Його вагомою складовою є нормативно-правові акти, які можна поділити на загальні та спеціальні. До загальних належать акти, що в основі регулюють суспільні відносини, які не є предметом екологічного права. Спеціальні

нормативно-правові акти – це акти, що спрямовані на регулювання саме екологічних відносин. Особливою рисою екологічного законодавства України є наявність ресурсних кодексів і законів. Прийняті у 70-90-х роках кодекси заклали основу у систему екологічного законодавства.

Центральне місце у системі екологічного законодавства, що регулює охорону навколишнього природного середовища як інтегрованого об'єкта, посідає Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року. Він визначає концептуальні засади правового регулювання екологічних відносин – завдання та основні принципи охорони навколишнього природного середовища, право власності на природні ресурси та їх використання, екологічні права та обов'язки громадян, повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування у галузі охорони навколишнього природного середовища [2]. Також невід'ємну частину законодавства становлять міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України. Наприклад: Конвенція про оцінку впливу на навколишнє природне середовище у транскордонному контексті (1991 р.), Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (1992 р.), Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992 р.).

Питання юридичних аспектів забезпечення екологічної безпеки сприяє гарантуванню соціальної стабільності. Аспекти, що пов'язані з порушенням стану навколишнього середовища, нерозривно впливають на соціальний статус людей та суспільства в цілому. Зараз внаслідок збройної агресії РФ проти України нам, як ніколи, потрібні гарантії та впевненість в нашій безпеці. Кожний сегмент політики нашої держави повинен забезпечувати захист прав та свобод громадян та їх законних інтересів.

Перелік використаних джерел:

1. Хилько М. І. Х45 2017. – арк. Екологічна безпека
2. Сарапіна М.В. Забезпечення екологічної безпеки: підручник / М.В. Сарапіна, В.А. Андронов, С.Р. Артем'єв, О.В. Бригада, О.В. Рибалова. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 246 с.

Макаренко Владислава Андріївна,
курсант 2-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова М. В.,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Умови воєнного стану, запроваджені в Україні через агресію Російської Федерації, створюють незвичні виклики для забезпечення ефективного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Водночас ці умови підсилюють необхідність рішучих дій щодо протидії корупції, яка може підірвати довіру до влади і негативно впливати на виконання критичних завдань. Одним з ключових аспектів боротьби з корупцією є забезпечення прозорості та підзвітності у використанні природних ресурсів та охороні навколишнього середовища. У цьому контексті інтеграція антикорупційних заходів у сферу екологічного права набуває особливої ваги.

Воєнний стан значно впливає на розподіл і використання природних ресурсів, що може призвести до зловживань та корупції. Наприклад, незаконна вирубка лісів та видобуток корисних копалин стають більш поширеними через зниження контролю та нагляду з боку державних органів. Як показують дослідження, під час війни випадки корупції зростають, що негативно впливає на довкілля [1]. Умови воєнного стану створюють складну ситуацію для ефективності державних та місцевих органів влади в Україні. Ця несприятлива обстановка надихає на рішучі заходи щодо протидії корупції, яка може серйозно підірвати довіру до влади та негативно впливати на реалізацію важливих завдань. В умовах воєнного стану послаблення регуляторних процедур може призвести до корупційних дій, коли посадовці беруть хабарі за видачу дозволів або ігнорування порушень екологічних норм. Наприклад, у період воєнного стану, відповідно до змін у законодавстві, призначення на деякі посади може відбуватися без конкурсу та перевірок, що підвищує ризик корупції [2].

Особливу увагу слід звернути на прозорість та відповідальність у

використанні природних ресурсів та охороні навколишнього середовища. Умови воєнного стану можуть призвести до несанкціонованої експлуатації лісів та родовищ корисних копалин через зниження контролю з боку владних структур. Це стає більш поширеним явищем під час війни, що має негативний вплив на природу та довкілля. Проведені дослідження підтверджують зростання випадків корупції у часи воєнних дій, що ставить під загрозу стабільність екологічної ситуації. Органи, відповідальні за екологічний контроль, можуть бути залучені до корупційних схем, що ускладнює забезпечення дотримання екологічних норм. Воєнні дії можуть обмежити можливість проведення екологічного моніторингу, що дає можливість недобросовісним суб'єктам економічної діяльності порушувати екологічне законодавство [1].

Умови воєнного стану також створюють ідеальні умови для зловживань та корупції в сфері екологічного права. Структури влади, обслуговуючи виняткові обставини воєнного часу, можуть знехтувати процедурами та механізмами контролю, що веде до можливості отримання хабарів за видачу дозволів чи ігнорування екологічних стандартів. Це загрожує якості охорони природи та загальному стану екології. Воєнні дії мають значний вплив на довкілля, включаючи забруднення, знищення природних ресурсів і екосистем. Корупція може погіршити ситуацію, наприклад, через неправильне розподілення допомоги на відновлення довкілля або маніпуляції з екологічними звітами та дослідженнями [2]. Суспільству для досягнення довгострокової ефективності, стійкості та надійності потрібна результативна антикорупційна політика, яка спроможна викоринити корупційні практики, запобігти поширенню корупційних ризиків, вона має бути передумовою суспільних ініціатив, що спрямують патріотично налаштованих громадян на боротьбу зі змінами клімату, зменшенням бідності, ризику стихійних лих та воєнного втручання, забезпечення стійкості.

Навіть після припинення воєнних дій важливою залишається реставрація пошкоджених екосистем та очищення забруднених територій. Прозоре використання міжнародної допомоги та грантів у цей період є критично важливим, оскільки корупційні дії можуть спричинити неефективне виконання робіт та невідповідність зобов'язань за угодами. Це важливо, зокрема, для відновлення довкілля та підтримки екологічного балансу в рамках післявоєнного періоду. Кількість корупції є найвищою в умовах децентралізації, яку очолюють муніципальні органи влади, порівняно з різновидами, очолюваними асоціаціями. І зовнішній нагляд, і залучення громадянського суспільства допомагають пом'якшити позитивний зв'язок між децентралізацією та корупцією, але участь громадськості – ні [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що забезпечення ефективної протидії корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану є критично важливим завданням, яке має пряий вплив на стан довкілля. Інтеграція антикорупційних заходів у сферу екологічного права

дозволить забезпечити більш раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища навіть у найскладніших умовах. Співпраця між державними органами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством є ключовою для досягнення цих цілей.

Список використаної літератури:

1. Wilson Center – Fighting Corruption in Wartime Ukraine
URL:<https://www.wilsoncenter.org/blog-post/fighting-corruption-wartime-ukraine> Дата звернення (25.05.2024).
2. JURIST – The Impact of Martial Law on Ukrainian Corruption-Prevention Measures
URL: <https://www.jurist.org/features/2022/10/14/explainer-the-impact-of-martial-law-on-ukrainian-corruption-prevention-measures/> Дата звернення (25.05.2024).
3. Алан Зарихта, Мішель Е. Бенедум, Емілі Санчес, Крістер П. Андерссон, Децентралізація та корупція в наданні державних послуг: місцеві інституційні механізми, які можуть допомогти зменшити ризики управління, *Журнал досліджень і теорії державного управління*, том 34, випуск 2, квітень 2024 р., сторінки 238–254, URL: <https://doi.org/10.1093/jopart/muad022>

Мирошниченко

Володимир Вікторович,

аспірант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Хамініч Світлана Юрївна,

професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, професор

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ**

Інформаційні технології (ІТ) відіграють вирішальну роль в системі управління соціально-економічними системами, надаючи значний вплив на ефективність, прозорість і адаптивність управління. Сучасні виклики вимагають від соціальних та економічних структур швидкого реагування на зміни, оптимізації процесів та підвищення рівня взаємодії між різними елементами системи. Основними аспектами впливу інформаційних технологій на управління соціально-економічними системами є:

- оптимізація процесів та підвищення ефективності;

- прозорість та доступність інформації;
- підвищення рівня взаємодії та координації;
- гнучкість та адаптивність;
- соціальні аспекти та інклюзивність;
- економічний розвиток та інновації;
- безпека та захист даних;
- стійкий розвиток та екологічні аспекти;
- трансформація державного управління;
- розвиток розумних міст;
- освіта та професійний розвиток;
- цифрова економіка та підприємництво [1].

Одним із головних завдань інформаційних технологій є автоматизація та оптимізація управлінських процесів. Системи управління, оснащені сучасними ІТ-рішеннями, дозволяють значно скоротити тимчасові та фінансові витрати на виконання рутинних операцій. Наприклад, системи управління ресурсами підприємства (ERP) інтегрують усі основні бізнес-процеси, такі як фінанси, виробництво, продаж та людські ресурси, що дозволяє краще контролювати та оптимізувати їх. Більше того, ІТ-інструменти допомагають у прийнятті обґрунтованих рішень на основі аналізу великих даних (Big Data). Сучасні аналітичні платформи надають керівникам доступ до деталізованої інформації та прогнозів, що сприяє більш точному плануванню та управлінню ризиками.

ІТ суттєво підвищують рівень прозорості та доступності інформації у соціально-економічних системах. Електронні уряди (e-government) та цифрові платформи надають громадянам та бізнесу доступ до державних послуг в онлайн-режимі, що знижує рівень бюрократії та корупції. Громадяни можуть швидко та легко отримувати інформацію про послуги, що подаються, подавати заявки та відстежувати їх статус. Системи управління ланцюжками поставок (SCM) дозволяють відстежувати рух товарів та матеріалів, що збільшує довіру між партнерами та знижує ймовірність шахрайства.

Інформаційні технології значно покращують взаємодію та координацію між різними елементами соціально-економічних систем. Використання платформ для спільної роботи, таких як корпоративні соціальні мережі та месенджери, дозволяє співробітникам та підрозділам швидко обмінюватися інформацією та приймати спільні рішення. Це особливо важливо для великих та розподілених організацій, де координація дій між різними офісами та підрозділами відіграє ключову роль. ІТ сприяють покращенню взаємодії між державою, бізнесом та громадянським суспільством. Онлайн-форуми, опитування та соціальні мережі дозволяють оперативно збирати зворотний зв'язок та враховувати думки всіх зацікавлених сторін під час прийняття рішень.

Сучасні соціально-економічні системи стикаються із зовнішніми умовами, що постійно змінюються, такими як зміни в законодавстві,

економічні кризи або технологічні прориви. Інформаційні технології дозволяють цим системам бути більш гнучкими та адаптивними. Використання хмарних технологій дозволяє швидко масштабувати ІТ-інфраструктуру відповідно до змін, а системи управління на основі штучного інтелекту можуть пропонувати адаптивні рішення у відповідь на мінливі умови.

Інформаційні технології також значно впливають на соціальні аспекти управління. Вони сприяють інклюзивності, забезпечуючи доступ до послуг та інформації всім верствам суспільства, включаючи вразливі групи населення. Цифрові платформи можуть надавати освітні ресурси та медичні послуги людям, які мешкають у віддалених районах, де доступ до таких послуг обмежений. Вони допомагають інтегрувати людей з обмеженими можливостями в економічне та соціальне життя. Технології, такі як програми для синтезу мовлення та екранні зчитувачі, дозволяють людям з обмеженими можливостями ефективно працювати та брати участь у суспільному житті. Це не тільки підвищує якість життя цих людей, а й робить внесок в економічний розвиток за рахунок збільшення кількості активних учасників ринку праці.

Інформаційні технології є рушійною силою економічного розвитку та інновацій. Вони сприяють створенню нових бізнес-моделей та покращенню існуючих продуктів та послуг, а також створенню нових ринків. Цифровізація бізнесу дозволяє компаніям пропонувати персоналізовані послуги, адаптовані під індивідуальні потреби клієнтів, що підвищує рівень задоволеності та лояльності споживачів. Розвиток ІТ-інфраструктури стимулює інвестиції та сприяє створенню нових робочих місць у сфері високих технологій. Крім того, інформаційні технології сприяють глобалізації економіки, дозволяючи компаніям легко виходити на міжнародні ринки та залучати клієнтів у всьому світі. Це створює нові можливості для економічного зростання та розвитку.

Зі зростанням залежності соціально-економічних систем від інформаційних технологій зростає значення безпеки та захисту даних. Кібербезпека стає важливим аспектом управління, оскільки загрози кібератак та витоків даних можуть мати серйозні наслідки для економіки та суспільства. Впровадження сучасних технологій безпеки, таких як шифрування даних, системи виявлення вторгнень та блокчейн, допомагає захищати інформацію та забезпечувати довіру до цифрових систем.

Інформаційні технології відіграють важливу роль у вирішенні екологічних проблем. Системи управління енергоспоживанням, інтелектуальні мережі та рішення для розумних міст (smart cities) дозволяють оптимізувати використання ресурсів та знижувати вплив на довкілля. Аналіз даних та моделювання допомагають прогнозувати та мінімізувати негативні наслідки діяльності людини, сприяючи більш стійкому розвитку.

Інформаційні технології відіграють головну роль у трансформації державного управління. Електронні уряди (e-government) є одним із найбільш яскравих прикладів використання ІТ для поліпшення державних послуг та

взаємодії з громадянами. Впровадження електронних державних послуг дозволяє скоротити час на обробку запитів, зменшити адміністративні бар'єри та підвищити прозорість державного управління. Системи електронного документообігу, електронні архіви та бази даних роблять роботу державних органів більш ефективною та прозорою. Вони спрощують доступ громадян до інформації, забезпечують можливість подання та відстеження заявок у режимі онлайн, а також сприяють взаємодії між різними державними структурами.

Концепція розумних міст є ще одним прикладом того, як інформаційні технології трансформують соціально-економічні системи. Розумні міста використовують ІТ для управління міською інфраструктурою, покращення якості життя громадян. Інтернет речей, великі дані та штучний інтелект дозволяють створювати системи управління трафіком, освітленням, енергоспоживанням та комунальними послугами, які можуть адаптуватися до змін у реальному часі. Це сприяє зниженню витрат, підвищенню ефективності використання ресурсів та покращенню екологічної обстановки у містах.

Інформаційні технології докорінно змінюють сферу освіти та професійного розвитку. Онлайн-курси, дистанційне навчання та платформи для спільного навчання надають доступ до якісної освіти людям у всьому світі. Це особливо важливо для регіонів з обмеженими можливостями доступу до традиційних навчальних закладів. ІТ сприяють безперервному професійному розвитку, надаючи можливості для самоосвіти та підвищення кваліфікації. Платформи для онлайн-навчання надають широкий спектр курсів та програм, які дозволяють людям освоювати нові навички та адаптуватися до швидко мінливих вимог ринку праці [2].

Інформаційні технології стимулюють розвиток цифрової економіки та підприємництва. Електронна комерція, цифрові платформи та стартап-екосистеми створюють нові можливості для бізнесу та інновацій. Інтернет та соціальні мережі дозволяють підприємцям легко просувати свої продукти та послуги, а також знаходити клієнтів у всьому світі. Розвиток фінансових технологій (FinTech) відкриває доступ до нових фінансових інструментів та послуг, спрощуючи процес залучення інвестицій та управління фінансами. Краудфандинг, криптовалюти та блокчейн-технології створюють нові форми взаємодії та фінансових операцій, що сприяє розвитку нових бізнес-моделей та ринків.

Інформаційні технології є ключовим чинником розвитку та трансформації соціально-економічних систем. Їх вплив охоплює всі аспекти життя суспільства, починаючи від державного управління та закінчуючи освітою, бізнесом та повсякденним життям громадян. ІТ сприяють оптимізації процесів, підвищенню прозорості та доступності інформації, покращенню взаємодії та координації, а також гнучкості та адаптивності систем.

Незважаючи на очевидні переваги, впровадження інформаційних технологій в управління соціально-економічними системами стикається із низкою викликів. Однією з головних перешкод є цифрова нерівність, коли

доступ до сучасних технологій та цифрових навичок обмежений для певних груп населення. Це може призвести до посилення соціальної та економічної нерівності.

Іншим важливим викликом є необхідність забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних в умовах масового збору та аналізу інформації. Компанії та державні органи повинні дотримуватись суворих стандартів та нормативів для захисту прав громадян та користувачів.

Майбутнє управління соціально-економічними системами багато в чому залежить від успішної інтеграції інформаційних технологій та вирішення супутніх проблем. Тільки так можна забезпечити сталий розвиток, справедливість та інклюзивність, відповідаючи на виклики сучасного світу та задовольняючи потреби майбутніх поколінь.

Таким чином, інформаційні технології відіграють ключову роль в управлінні соціально-економічними системами, забезпечуючи оптимізацію процесів, підвищення прозорості та доступності інформації, покращення взаємодії та координації, а також гнучкість та адаптивність системи. Їх впровадження та розвиток є необхідними умовами для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності у сучасних умовах. У майбутньому роль ІТ лише зростатиме, відкриваючи нові можливості і ставлячи перед нами нові виклики в галузі управління соціально-економічними системами.

Водночас їхнє впровадження та використання супроводжуються низкою викликів, що потребують комплексного підходу та міжнародного співробітництва. Успішна інтеграція ІТ потребує подолання низки викликів, таких як цифрова нерівність, забезпечення безпеки та конфіденційності даних, а також адаптація нормативно-правової бази до нових реалій. Важливо також враховувати соціальні та етичні аспекти використання інформаційних технологій, щоб забезпечити справедливий та інклюзивний розвиток.

Перспективи використання інформаційних технологій в управлінні соціально-економічними системами безмежні. І їх потенціал тільки зростатиме в міру розвитку технологій. Сучасне суспільство має прагнути максимально ефективно використовувати можливості, що надаються, одночасно вирішуючи проблеми, що виникають, для ефективного забезпечення стійкого розвитку держави.

Перелік використаних джерел:

1. Мирошніченко В.В. Роль інформаційних технологій в управлінні соціально-економічними системами. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Полтава, 26 жовтня 2023 р. Полтава, 2023. – С.143 – 145.
2. Мирошніченко В.В., Хамініч С.Ю. Економіка знань в контексті інформаційного суспільства. *Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 вересня 2023 року, Україна, м. Харків)*. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023.- С. 350-351.

Мілодан Микола Валерійович,
здобувач вищої освіти
факультет підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Царьова Ірина Валеріївна,
професор кафедри українознавства
та іноземних мов Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, професор

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND INNOVATIVE ACTIVITIES IN EDUCATION

The development of scientific and innovative activities in education is a key element of modern society. This process contributes to the improvement of the quality of education, the formation of the country's competitiveness at the international level, and the development of new technologies and discoveries. For the development of scientific and innovative activities in education, it is important:

1. Funding of research: Ensuring adequate funding of scientific research is an important element of the development of science and innovation. Countries must invest appropriate resources to support scientific projects, create laboratories and provide the necessary material and technical resources.

2. Stimulation of scientists: The introduction of a system of stimulation for scientists and researchers may include grants, prizes, salary increases, as well as the opportunity to participate in international projects. This contributes to the attraction and retention of talented scientists.

3. Academic freedom: Ensuring academic freedom contributes to the creative development of science. Researchers should be able to choose the direction of their research, express innovative ideas and collaborate with colleagues nationally and internationally.

4. Technological infrastructure: The development of innovations is connected with the use of modern technologies. It is important to provide scientists and students with access to high-tech laboratories, computer and other resources.

5. Connection between science and industry: Promoting cooperation between universities and the industrial sector allows more use of the results of scientific research in practice. Such partnerships can lead to the creation of new technologies, businesses and labor markets.

6. Innovative teaching methods: The use of modern pedagogical methods and technologies in the educational process helps to form creative thinking in students

and develop their innovative abilities.

7. International cooperation: Cooperation with other countries in the field of education and science promotes the exchange of knowledge, technologies and personnel. This contributes to the expansion of opportunities for scientific cooperation and innovation.

The development of scientific and innovative activities in education requires a comprehensive approach, including support for scientists, creation of a favorable environment for research, involvement in the learning process of the latest technologies and active cooperation between science, education and industry.

The development of scientific education is an important task for any country. Knowledge, research and innovation, which are generated thanks to scientific education, are the basis for the development of society. Science education equips people with critical, problem-solving, and creative thinking skills, and helps them understand the nature of the world around them. The development of scientific education requires the support of the government, the development of the image of scientific professions, the creation of scientific centers and laboratories, as well as the involvement of students in scientific research. In addition, it is important to provide infrastructural and financial support, as well as to promote international cooperation in the scientific field. Progress in scientific education will contribute to the development of new technologies, medicine, economy and other fields, which will improve the quality of life of society as a whole.

Innovative development of education is based on directions of education development and on specially developed principles, on the basis of which systemic changes should take place, ensuring its availability, quality, continuity and investment attractiveness. Among them, you can highlight:

- the principle of anticipatory development of education (as an adequate response to requests determined by the directions of socio-economic development of Ukraine (which means a mobile reorientation of the education system to prepare a person for life in rapidly changing conditions of intensive development of social and economic processes and a new quality of life, ready to promptly offer its participation, responding to the demands of society and the labor market);

- the principle of designing innovative development (approaches to innovations in education must be innovative for the education system; which presupposes the development and implementation of future-oriented projects for sustainable long-term development of education).

References:

1. Siryy E.V. Innovative development of education in Ukraine: development of the problem and fundamental guidelines. URL: <https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.11.65.pdf> (Дата звернення 23.11.2023)

2. Dubasenyuk O.A. Innovations in modern education. *Innovations in education: integration of science and practice: a collection of scientific and methodological works*. Zhytomyr: Department of ZhDU named after I. Franka, 2014. P. 12-28.

3. Tsareva I. Functional and derivative space of the legal text Advanced trends of the modern development of philology in European countries: Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. P. 217-233

Мірошниченко Яна Сергіївна,
студентка 1 курсу магістратури
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Науковий керівник:

Тимкович Оксана Ігорівна,
доцент кафедри соціального
забезпечення та управління персоналом
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
кандидат економічних наук

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У ВИЯВЛЕННІ ТА ЗАПОБІГАННІ ПОРУШЕННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність є основоположним принципом будь-якого освітнього середовища. Вона ґрунтується на таких цінностях, як чесність, справедливість, відповідальність та повага до інтелектуальної власності. Порухення академічної доброчесності, такі як плагіат, списування та фабрикація даних, підривають ці цінності та завдають шкоди репутації як окремих студентів, так і навчальних закладів. Успішність університету залежить не лише від місця у рейтингах, а й від сприйняття його студентським, науковим та суспільним середовищем загалом. Однією з умов здобуття хорошої репутації є академічна доброчесність. Згідно зі статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Наприклад, Львівський національний університет імені Івана Франка має чітке Положення про забезпечення академічної доброчесності, яке визначає основні принципи та норми академічної доброчесності, якими мають керуватися всі учасники освітнього процесу університету. Положення описує види порушень академічної доброчесності, процедуру розгляду цих порушень та заходи відповідальності за їх вчинення [2].

Креативне мислення може відігравати важливу роль не лише у виявленні, але й у запобіганні порушенням академічної доброчесності. Творчий підхід дозволяє розробити нові методи навчання та оцінювання, які сприяють етичному поведженню та самостійному мисленню студентів.

Наведемо декілька прикладів того, як креативне мислення може бути використано для боротьби з порушеннями академічної доброчесності:

1. Розробка завдань, що стимулюють дослідницьку діяльність та аналітичні здібності. Замість механічного запам'ятовування інформації студентам можна пропонувати завдання, які потребують самостійного дослідження, аналізу даних, формулювання власних висновків та аргументування своїх думок. Це не лише сприяє кращому засвоєнню матеріалу, але й формує у студентів навички критичного мислення та етичного поведіння з інформацією.

2. Використання креативних методів оцінювання. Замість одноманітних тестів та есе можна використовувати більш творчі методи оцінювання, такі як презентації, дискусії, проекти, портфоліо. Це дозволяє оцінити не лише знання, але й уміння студентів критично мислити, аргументувати свою позицію, працювати в команді та презентувати результати своєї роботи.

3. Використання креативних підходів до просвітницької роботи. Замість того, щоб просто викладати студентам правила академічної доброчесності, можна використовувати творчі методи, зокрема ігри та дискусії, щоб допомогти їм зрозуміти важливість цієї теми та навчити їх етично використовувати інформацію.

Важливо підкреслити, що креативне мислення може бути потужним інструментом не лише для виявлення порушень академічної доброчесності, але й для створення більш сприятливого середовища для навчання. У такому середовищі цінуються чесність, оригінальність та самостійне мислення, що, своєю чергою, може призвести до кращого засвоєння знань та розвитку критичного мислення у студентів.

Наукові дослідження, що підтверджують ефективність креативного мислення:

Існує декілька наукових досліджень, які підтверджують зв'язок між креативним мисленням та академічною доброчесністю. Наприклад, дослідження [3] показало, що студенти, які пройшли курс з розвитку креативного мислення, були більш здатні виявляти плагіат, ніж ті, хто не брав участі в цьому курсі. Інше дослідження [4] продемонструвало, що викладачі, які використовували креативні методи навчання, мали менше випадків академічної недоброчесності у своїх класах.

Отже, креативне мислення не лише допомагає виявляти та запобігати порушенням академічної доброчесності, але й створює більш сприятливу атмосферу для навчання, де цінуються чесність, оригінальність та самостійне мислення. Заохочуючи розвиток креативного мислення у своїх студентів та викладачів, навчальні заклади можуть зробити значний крок до підвищення якості освіти та формування етичної культури в навчальному середовищі.

Перелік використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 24.03.2024 № 2145-VIII. ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.05.2024).
2. Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському

національному університеті імені Івана Франка. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf (дата звернення: 22.05.2024).

3. Frontiers. A Study of the Relationship Between Creative Thinking and the Ability to Detect Plagiarism. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.925195/full> (дата звернення: 22.05.2024).

4. International Center for Academic Integrity. The Impact of Creative Teaching Methods on Academic Integrity. URL: <https://academicintegrity.org/resources/blog/126-2024/march-2024/494-four-teaching-practices-that-promote-academic-integrity> (дата звернення: 22.05.2024).

Мірошніченко

Микола Вікторович,

аспірант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сидоров Олександр Анатолійович,

професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Процесний підхід є філософією взаємодії мережі бізнес-процесів підприємства, як цілісного механізму, який пов'язаний із цілями, місією та стратегічними завданнями керованого об'єкта [1].

Впровадження процесного підходу цілком залежить від рівня процесної зрілості підприємства та має декілька варіантів впровадження. Найрозповсюдженішим є варіант впровадження процесного підходу шляхом виділення «наскрізних» бізнес-процесів для вирішення крос-функціональних проблем. Ще одним не менш дієвим варіантом є створення чи перепроєктування процесної моделі, яка передбачає опис та управління бізнес-процесами підприємства.

Відповідні варіанти є дієвими, але за умови правильного виявлення цілей, завдань та очікуваних результатів від впровадження процесного підходу. Підходи мають суттєву різницю, а отже, є відмінності у змісті та послідовності етапів їх реалізації.

Перший підхід передбачає впровадження процесного підходу шляхом виділення «наскрізних» процесів підприємства, які виконуються в межах декількох підрозділів або основних процесів. Такий підхід використовується

при реалізації програм з реорганізації діяльності або реінжинірингу бізнес-процесів підприємства. Реалізація відповідного підходу відбувається за наступними етапами [2]:

- створення опису існуючої системи процесів;
- аналіз ефективності існуючої системи процесів;
- удосконалення структури процесів;
- впровадження запропонованих змін;
- облік і контроль значень показників ефективності процесу від запланованих;
- прийняття рішень про напрями подальшого удосконалення процесу.

Отже, перший підхід базується на визначенні структури процесів, оцінці їх дієвості та удосконаленні останніх з метою усунення «вузьких» місць функціонування процесної системи.

Другий підхід передбачає наявність існуючої системи процесів, які регламентовані, мають опис та формують процесну систему, яка потребує доопрацювання. Відповідний підхід дає змогу не тільки описати функції бізнес-процесів, а й визначити послідовність, принципи їх взаємодії та їх засоби виконання.

Послідовність впровадження другого підходу зафіксована у стандартах з управління якістю [3, с. 2]. Етапи впровадження наступні:

- визначення процесів, необхідних для системи управління якістю, та їх застосування на всіх рівнях управління процесами;
- визначення послідовності та взаємодії відповідних процесів;
- визначення критеріїв та методів, необхідних для забезпечення результативності та управління функціонуванням процесів;
- забезпечення наявності ресурсів та інформації, необхідних для моніторингу процесів;
- моніторинг, вимірювання та аналіз відповідних процесів;
- забезпечення досягнення запланованих результатів та постійного поліпшення процесів.

Другий підхід до впровадження процесного підходу є дієвим для підприємств, які мають процесну структуру, орієнтовані на забезпечення функціональних властивостей організаційної структури підприємства, мають чітко встановлені цілі, мету, учасників та власників процесів, а також потребують аналізу і удосконалення системи процесів.

Таким чином, різноманітність запропонованих підходів дає можливість впровадження процесного підходу на підприємствах різного галузевого спрямування та з різним рівнем процесної зрілості, оскільки процесний підхід є цільовим способом вирішення стратегічних завдань та інструментом ефективного управління. Необхідно зазначити, що незважаючи на численні наукові публікації з даної проблематики, єдиного алгоритму та обґрунтованих етапів впровадження процесного підходу не існує, оскільки

відповідний підхід передбачає можливості його застосування у різних сферах економіки.

Перелік використаних джерел:

1. Козенков Д.Є., Альошина Т.В., Гайдук І.В. Процесний підхід до управління підприємством. Економіка та суспільство. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1325> (дата звернення: 28.05.2024).
2. Криворучко О. М., Сукач Ю. О. Етапи впровадження процесного підходу до управління підприємствами. *Економіка транспортного комплексу*. 2014. Вип. 24. С. 5–20.
3. Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001:2001. На зміну ДСТУ ISO 9001:95, ДСТУ ISO 9002:95, ДСТУ ISO 9003:95. К. : Держстандарт України, 2001. 13 с.

Молитва Кристина Олександрівна,
здобувач 2 курсу (бакалаврського)
рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Нагорна Олена Олександрівна,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
старший лейтенант поліції

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Позов, як важливий елемент правової системи, виник в історії як засіб звернення до суду за захистом прав та інтересів, що охороняються законом, а також як підстава для розгляду цивільних справ у суді. Історія позовної давності сягає римського права, де вперше з'явилися статuti про це поняття. Вони стали основою для обмежень, закладених у цивільно-правових кодексах різних країн. Поняття давності передбачає завершення певного часового інтервалу, що стосується набуття або втрати будь-якого права. Позовна давність класифікується за двома основними критеріями: за часом, необхідним для її повної дії, і за її походженням. Крім того, вона може відрізнятися за характером впливу, що має юридичні відносини, тобто вона може бути здійснена через законодавчу ініціативу або внаслідок дій фізичної особи [1, с. 54].

Учасники цивільних правовідносин часто порушують встановлені норми законодавства та умови укладених угод, що призводить до порушення прав однієї зі сторін. Однак не завжди постраждалий має змогу негайно звернутися до суду для відновлення та захисту своїх прав. Така ситуація спонукала законодавців в Україні впровадити інститут позовної давності, передбачений статтею 256 Цивільного кодексу України [2]. Позовна давність визначає межу часу, протягом якої особа має право звернутися до суду з вимогою захисту свого цивільного права або інтересу. Цей термін є важливим елементом забезпечення правової стабільності в умовах, коли сторони конфлікту не можуть швидко вирішити свої суперечки.

У контексті воєнного стану в Україні позовна давність набуває особливого значення. За умов воєнних дій кількість порушень цивільних прав значно зростає, а механізми їх захисту стають менш ефективними через ускладнення умов. Таким чином, строк позовної давності стає важливим інструментом для відновлення порядку та стабілізації цивільно-правових відносин.

Насамперед варто відзначити, що в контексті нещодавніх подій в Україні питання позовної давності розглядається відповідно до загальних правил визначення строків. Однак необхідно звернути увагу на специфічні умови та винятки, встановлені Цивільним кодексом України, які застосовуються в разі оголошення воєнного стану. Серед цих специфічних обставин слід відзначити призупинення перебігу позовної давності, якщо особа, що виступає в ролі позивача чи відповідача, перебуває на військовій службі в Збройних Силах України або в інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства та переведених на воєнний стан, відповідно до пункту 4 частини 1 статті 263 ЦК України [2]. Ця законодавча норма відображає важливість захисту прав та інтересів осіб, які знаходяться в умовах воєнного конфлікту, забезпечуючи їм можливість відстоювати свої права, незважаючи на обставини, що можуть перешкоджати їх здійсненню.

Також розуміння сутності виразу «зупинення перебігу позовної давності» потребує уточнень, оскільки законодавство не надає чіткого визначення цього терміна. Однак слід погодитися з деякими вченими, які пропонують своє тлумачення терміна, як процес зарахування або незарахування певних періодів часу, відповідно до обставин, визначених у законі, при розрахунку строків позовної давності [1, с. 56]. Важливо визначити дві обов'язкові умови для зупинення позовної давності під час воєнного стану. По-перше, це перебування у складі Збройних Сил України позивача або відповідача, або у військових формуваннях, що перебували на воєнному стані. По-друге, застосування зупинення перебігу позовної давності можливе лише за умов наявності обох зазначених умов. У випадку невиконання хоча б однієї з цих умов зупинка перебігу позовної давності не може бути застосована. Наприклад, якщо особа була звільнена зі складу Збройних Сил України або інших військових формувань, або якщо воєнний стан був скасований або

припинений під час її служби, а також якщо військові формування були створені неправомірно або за іншими підставами.

З 15 березня 2022 року Україна увела в дію важливий закон – «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [3]. Цей закон доповнює ряд законодавчих актів, включаючи прикінцеві та перехідні положення Цивільного кодексу України, з метою регулювання питань, пов'язаних з періодом воєнного стану. Однією з важливих змін є розширення переліку обставин, які призводять до зупинення строків позовної давності. Тепер, у разі введення воєнного стану, усі терміни позовної давності автоматично зупиняються. Ця ініціатива розповсюджується на всіх, хто має намір вирішити будь-які матеріально-правові спори у суді.

Отже, з 24 лютого 2022 року позовна давність тимчасово припиняє свій перебіг для всіх зацікавлених у судовому захисті осіб у зв'язку із введенням воєнного стану. Це означає, що строки позовної давності не будуть продовжуватися протягом періоду дії воєнного стану. Зупинка позовної давності надає можливість особам, які планують подати позов чи звернутися до суду, додатковий час для врегулювання їх правових питань у складних кризових умовах.

Список використаних джерел:

1. Кочина О. С., Болдирева В. М. Вплив воєнного стану на цивільні правовідносини. *Нове українське право*. 2022. № 2. С. 53–58.
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 09.05.2024).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20> (дата звернення: 09.05.2024).

Мусієнко Аркадій Олександрович,
здобувач вищої освіти 3 курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Фролов Михайло Михайлович,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІ ТА ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ

Дисципліна праці та внутрішній трудовий розпорядок є взаємопов'язаними поняттями, що регулюють трудову діяльність працівників та забезпечують ефективну роботу підприємства. Дисципліна праці передбачає дотримання працівниками вимог щодо виконання трудових обов'язків, режиму та умов праці, а також правил поведінки на виробництві. Внутрішній трудовий розпорядок є нормативним актом, що встановлює порядок та умови роботи на підприємстві, права та обов'язки працівників та адміністрації, а також відповідальність за порушення трудової дисципліни.

Дисципліна праці, як складова частина трудового права, охоплює набір правових норм, що регулюють внутрішній робочий порядок та визначають обов'язки сторін у трудовому договорі, а також способи забезпечення їх виконання. У понятті трудової дисципліни виділяють дві складові – об'єктивну та суб'єктивну. Об'єктивна сторона відображає необхідний порядок, який є необхідним для функціонування підприємства. Суб'єктивна сторона полягає у виконанні обов'язків та користуванні правами сторін у трудових відносинах [1, с. 241].

Історичний розвиток дисципліни праці та внутрішнього трудового розпорядку почався ще в давнину, коли люди почали об'єднуватися в колективи для спільної діяльності. Протягом століть дисципліна праці та внутрішній трудовий розпорядок еволюціонували, відбиваючи зміни в суспільстві, технологіях та економіці. У середньовіччі внутрішній трудовий розпорядок регулювався цеховими правилами, а в епоху промислової революції – фабричними правилами. У ХХ столітті дисципліна праці та внутрішній трудовий розпорядок стали предметом регулювання державою та були закріплені в трудовому законодавстві. Сьогодні вони продовжують

розвиватися, виявляючи зміни в трудових відносинах.

Законодавче регулювання дисципліни праці та внутрішнього трудового розпорядку в Україні здійснюється відповідно до Кодексу законів про працю України, інших законів та нормативно-правових актів, які встановлюють вимоги до трудової дисципліни, прав та обов'язків працівників і роботодавців, порядок розгляду питань про порушення трудової дисципліни, відповідальність за їх порушення, а також визначають порядок розроблення та затвердження внутрішнього трудового розпорядку.

Згідно з наказом «Про затвердження Типових правил внутрішнього службового розпорядку» правила внутрішнього службового розпорядку в державному органі затверджуються загальними зборами державних службовців державного органу за поданням керівника державної служби в державному органі та виборного органу первинної профспілкової організації (за наявності) на основі цих Типових правил [2].

Особливості дисципліни праці на сучасному етапі включають впровадження гнучких форм праці, використання сучасних технологій для контролю за виконанням трудових обов'язків, підвищення ролі мотивації та стимулювання працівників, а також збільшення відповідальності роботодавців за дотримання прав та інтересів працівників.

Відповідно до статті 140 Кодексу законів про працю України забезпечення трудової дисципліни на підприємствах, установах та організаціях здійснюється шляхом створення сприятливих умов для ефективної роботи, прагнення до свідомого ставлення до праці, використання переконань, виховних заходів та стимулювання за якісну працю. У випадках порушень дисципліни застосовуються відповідні дисциплінарні заходи до конкретних працівників [3].

Форми та методи забезпечення дисципліни праці включають в себе: розроблення та впровадження внутрішнього трудового розпорядку, чітке визначення обов'язків та прав працівників, регулярне проведення інструктажів та навчань з питань трудової безпеки та охорони праці, застосування заохочень та стягнень залежно від результатів роботи, проведення перевірок дотримання дисципліни праці та вжиття заходів для усунення виявлених порушень.

Одним зі способів забезпечення трудової дисципліни під час перехідного періоду до ринкових відносин та розвитку інформаційного суспільства є застосування юридичної відповідальності, яка може бути застосована до осіб, що порушують внутрішні правила трудового розпорядку. Зважаючи на складнощі правових питань дисциплінарної відповідальності, оскільки вони належать до розділу міжгалузевого підходу (між адміністративним та трудовим правом), питання дисциплінарної відповідальності завжди мають вагоме значення для законодавця та відображаються у практиці їхнього використання [4, с. 118].

Отже, дисципліна праці та внутрішній трудовий розпорядок є невід'ємними складовими ефективної роботи підприємства. Їхнє законодавче

регулювання, а також впровадження сучасних форм та методів забезпечення дисципліни праці дозволяють підвищити продуктивність праці, зменшити витрати на виробництво та покращити умови праці. Недотримання дисципліни праці та внутрішнього трудового розпорядку може призвести до серйозних наслідків, включаючи фінансові збитки, втрату кваліфікованих працівників та погіршення репутації підприємства. Тому важливо регулярно проводити перевірки дотримання дисципліни праці та внутрішнього трудового розпорядку, а також вживати заходів для покращення цих аспектів роботи підприємства.

Перелік використаних джерел:

1. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с.
2. Наказ НАДС №50 Про затвердження Типових правил внутрішнього службового розпорядку від 25 березня 2016 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE28587> (дата звернення 27.05.2024).
3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 28.05.2024).
4. Рачковська В. Ю. Трудова дисципліна. Онлайн круглий стіл «Правове регулювання прав людини у сфері приватного права», 2020, 116.

Мусієнко Аркадій Олександрович,
здобувач вищої освіти 3 курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Фролов Михайло Михайлович,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗАЙНЯТОСТІ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ
В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану, коли економіка країни зазнає значних втрат, виникає необхідність мобілізації всіх ресурсів для забезпечення обороноздатності та безпеки держави. Це, зокрема, стосується і трудових

ресурсів, які повинні бути ефективно використані для задоволення потреб армії, населення та економіки. Однак воєнний стан також може призвести до зростання безробіття, скорочення заробітної плати та погіршення умов праці, що негативно впливає на рівень життя населення та соціальну стабільність в країні. Тому правове забезпечення зайнятості та працевлаштування населення в період воєнного стану є важливим інструментом для запобігання соціальним конфліктам, підтримки рівня життя населення та забезпечення стабільності та безпеки суспільства.

Загальна декларація прав людини в статті 23 проголосила право кожної людини на працю, на вільний вибір роботи, справедливі та сприятливі умови праці й на захист від безробіття [1].

Правове забезпечення зайнятості та працевлаштування населення є комплексом законодавчих, нормативних та інших правових актів, а також практики їх застосування, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян на працю, гідні умови праці та заробітну плату, а також на забезпечення ефективного функціонування ринку праці.

Правове забезпечення зайнятості та працевлаштування населення передбачає:

- 1) визначення прав, обов'язків та відповідальності суб'єктів працевлаштування (держави, роботодавців, громадян);
- 2) встановлення гарантій працевлаштування та соціального захисту безробітних громадян;
- 3) регулювання відносин, пов'язаних з трудовою міграцією;
- 4) створення умов для професійної орієнтації та підвищення кваліфікації працівників;
- 5) забезпечення рівних можливостей для працевлаштування та зайнятості всіх громадян, незалежно від статі, раси, національності, віку, інвалідності та інших ознак.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» зайнятість – це незаборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [2].

Проблеми правового забезпечення зайнятості та працевлаштування населення в період воєнного стану є досить різноманітними та складними. Однією з головних проблем є зменшення кількості робочих місць та зростання безробіття внаслідок економічних санкцій, припинення торговельних відносин, руйнування інфраструктури. Крім того, багато підприємств та організацій призупиняють або скорочують свою діяльність, що також впливає на рівень зайнятості. В умовах воєнного стану також може виникнути проблема з примусовою мобілізацією працездатного населення до лав Збройних Сил України, що порушує їх конституційне право на працю. Також

необхідно забезпечити права працівників, які продовжують працювати в умовах воєнного стану, зокрема, щодо безпеки праці, оплати праці, соціального захисту та інших гарантій, передбачених трудовим законодавством.

Найбільшу регулятивну роль в сфері трудових відносин та, відповідно, і у сфері забезпечення зайнятості населення та захисту від безробіття мають нормативні акти Міжнародної організації праці (далі – МОП) – конвенції та рекомендації. МОП є зберігачем ключових міжнародних конвенцій, які стосуються гідної зайнятості, соціального захисту, соціального діалогу та прав у світі праці [3, с. 124].

Шляхи подолання проблем у сфері правого забезпечення зайнятості та працевлаштування населення включають в себе розробку та впровадження ефективних державних програм підтримки зайнятості, створення нових робочих місць, стимулювання підприємницької діяльності, підвищення рівня професійної підготовки та перепідготовки населення, вдосконалення законодавства в галузі праці та зайнятості, а також посилення контролю за дотриманням прав працівників та роботодавців. Необхідно також забезпечити належне фінансування програм підтримки зайнятості та соціального захисту населення, а також враховувати особливості регіонів та галузей економіки при розробці та впровадженні заходів з підтримки зайнятості та працевлаштування населення.

До заходів правового забезпечення слід віднести весь правовий механізм регулювання, тобто створення нового законодавства, яке було б більш ефективним та адаптованим до нинішньої ситуації в Україні, яка характеризується глибокою кризою всіх сфер життя людини. В сукупності даних елементів правового механізму можна розглядати юридичні заходи забезпечення зайнятості, які обумовлювали б новий рівень регулятивності економічної та соціальної сфер життя. Важливим елементом, який повинен охоплювати всі структурні частини правового механізму, є правосвідомість всього населення, яка в сучасних умовах характеризується масовою зневірою в політичних можливостях нашої країни [4, с. 57].

Тож у період воєнного стану правове забезпечення зайнятості та працевлаштування населення є однією з ключових умов стабільності та безпеки суспільства. Проблеми, що виникають в цій сфері, пов'язані з обмеженнями прав і свобод громадян, змінами на ринку праці, необхідністю забезпечення прав військовослужбовців та мобілізованих громадян. Для подолання цих проблем необхідно вдосконалювати законодавство, зміцнювати інститути, що займаються питаннями зайнятості та працевлаштування, а також забезпечувати належне фінансування та координацію дій у цій сфері.

Перелік використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 27.05.2024).

2. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 27.05.2024).

3. Кулачок-Тітова, Людмила; Пахомова, Ірина. Забезпечення зайнятості населення: міжнародно-правові стандарти та національний досвід. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право», 2023, 36: 122-134.

4. Руданецька, О. С.; Соколовська, О. Ю. Державна Політика України У Сфері Зайнятості Та Працевлаштування. *Актуальні проблеми сучасної науки та освіти (частина II): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15-16 квітня 2020 року*. Львів: Львівський науковий форум, 2020. – 64 с. 56.

Новак Олена Євгеніївна,

здобувач вищої освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єдаменко Євген Анатолійович,

викладач кафедри загальноправових

дисциплін Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Адміністративний процес включає в себе ряд особливостей, які дають змогу відрізнити його від інших видів судочинства. Адміністративне судочинство зазвичай пов'язане з виконавчо-розпорядчою діяльністю державних органів, тоді як кримінальне та цивільне судочинство регулює здійснення правосуддя у кримінальних та цивільних справах. Однак це не означає, що адміністративне судочинство є незалежним від інших видів. До загальних особливостей адміністративного процесу можна віднести ієрархічну підпорядкованість, тобто суб'єкти адміністративного процесу, як правило, знаходяться в ієрархічній підпорядкованості один одному (вищий орган може давати вказівки нижчому тощо), також адміністративний процес регулюється спеціальними нормами права, які відрізняються від норм цивільного або кримінального процесу і т. д. Адміністративному процесу, який є частиною адміністративної діяльності, врегульованої нормами адміністративного процесуального права, притаманний зміст, динаміка та взаємозв'язок не лише з нормами адміністративного матеріального права, а й з нормами інших матеріальних галузей права (фінансового, земельного, екологічного тощо) [1].

В умовах воєнного стану в Україні адміністративний процес зазнає певних змін, спрямованих на забезпечення його ефективності та доступності в

умовах нестабільності. Воєнний стан був негайно введений Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року на всій території України. Згідно зі статтею 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Водночас правосуддя є фундаментальною правовою можливістю, яка не підлягає сумніву навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану [4].

Виходячи з особливостей цього питання, згадаємо, що Верховна Рада України прийняла Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII, в якому закріплено здійснення правосуддя в умовах воєнного стану, а саме:

- правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України;
- скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється;
- у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів;
- створення надзвичайних та особливих судів не допускається (ст. 26) [3].

Наразі працюють лише суди на підконтрольних урядом територіях, відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» не припиняються повноваження судів у період дії воєнного стану. Згідно зі ст. \ 12-2 даного Закону в умовах правового режиму воєнного стану суди діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України, а їх повноваження передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені. Таким чином, питання щодо зміни юрисдикції у разі проведення активних бойових дій залишається актуальним.

Також варто погодитися з думкою Заводняка А. В.: «На відміну від різного роду епідемій чи пандемій, які є підставою для запровадження надзвичайного стану, здійснення правосуддя в умовах воєнного стану ускладнюється потенційними загрозами життю і здоров'ю суддів з боку країни-агресора та окупації території. Зокрема, таке ускладнення може бути зумовлено не лише міркуваннями втрати ефективного контролю урядом над певними територіями України, а також поступовою втратою поняття тилу, що пов'язано із інтенсифікацією застосування ракет та авіації для обстрілу території країни по всьому її периметру. За таких умов слід визначати нові форми і засоби для здійснення правосуддя, основною формою якого є поняття судового засідання та ухвалення рішення по суті» [5].

Аналізуючи джерела інформації, виокремимо ключові особливості адміністративного процесу під час воєнного стану:

- з 24 лютого 2022 року перебіг процесуальних строків в адміністративних справах зупинено. Це стосується строків, встановлених законом, судами та іншими органами, які розглядають справи;

- дозволено подавати документи в електронній формі до судів та інших органів, які розглядають адміністративні справи;

- відбувається спрощення деяких процедур розгляду адміністративних справ. Зокрема, кілька справ можна об'єднати в одну, що скоротить час на ознайомлення з матеріалами справи та дозволить проводити судові засідання без участі сторін тощо;

- справи можуть передаватися з одного суду до іншого з міркувань безпеки або у зв'язку з призупиненням роботи суду.

На сьогодні в Україні запроваджено дистанційне судочинство. Державна судова адміністрація розробила порядок проведення відеоконференцій під час судових засідань за участю сторін поза межами зали судового засідання, що дає змогу зменшити ризики для життя і здоров'я причетних громадян [5].

Отже, адміністративний процес має свої особливості як у мирний час, так і в період надзвичайного стану. Запровадження воєнного стану призвело до певних змін у спрощенні та прискоренні адміністративного процесу. Важливого значення набуло електронне правосуддя, яке гарантує повний доступ до судового процесу. Незважаючи на це, законодавство України має створити умови для безпечного та якісного судочинства в умовах воєнного стану. Адже безпека є запорукою якості, а якість – це повага держави та посадових осіб до громадян України.

Список використаної літератури:

1. Адміністративний процес – зміст і загальні риси. Лохвицький районний суд Полтавської області. URL: <https://lh.pl.court.gov.ua/sud1617/pres-centr/news/313726/> (дата звернення: 21.02.2024).

2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.02.2024).

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 19 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 21.02.2024).

4. Mishchuk I. V., Kyrychuk B. S. The essence of administrative proceedings during martial law. *South Ukrainian Law Journal*. 2023. No. 1. P. 200–205. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.35> (date of access: 21.02.2024).

5. Герич А. Й. Доступ до адміністративного правосуддя під час війни. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. С. 227–232. URL: <http://journalapp.uzhnu.edu.ua/article/view/270573/265934> (дата звернення: 21.02.2024).

Перепелиця

Владислава Максимівна,

студентка 2-го курсу спеціальності

"Міжнародні відносини, суспільні

комунікації та регіональні студії"

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

У сучасному глобалізованому світі міжнародна академічна мобільність відіграє ключову роль у розвитку освіти, науки та культурного обміну. Вона сприяє поширенню знань, інновацій та передових практик, забезпечуючи взаємне збагачення академічних спільнот різних країн. Незважаючи на очевидні переваги, забезпечення міжнародної академічної мобільності стикається з низкою викликів. Серед них варто виділити проблеми фінансового характеру, бюрократичні перепони, різні стандарти освіти та акредитації, а також соціально-культурні бар'єри. Аналіз цих проблем та пошук ефективних шляхів їх подолання є надзвичайно важливими для формування стійкої та ефективної системи міжнародної академічної мобільності, що здатна адаптуватися до вимог сучасного світу. У цьому контексті дана робота має на меті дослідити актуальні проблеми забезпечення міжнародної академічної мобільності, виявити їх причини та запропонувати можливі рішення для їх подолання.

Міжнародна академічна мобільність є ключовим фактором розвитку освіти та науки, сприяючи інтеграції освітніх установ у глобальний простір. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579 розділяє академічну мобільність на внутрішню (в межах України) та міжнародну (поза її межами) [1]. Вона включає ступеневу мобільність (здобуття вищої освіти) та кредитну мобільність (здобуття кредитів ЄКТС). Також передбачені форми академічної мобільності для науково-педагогічних працівників: участь у спільних проектах, викладання, наукові дослідження, стажування та підвищення кваліфікації. Закон України "Про вищу освіту" підтверджує можливість навчання, викладання, стажування та наукової діяльності як в Україні, так і за кордоном. Основні виклики включають необхідність володіння іноземною мовою на рівні B2, нострифікацію дипломів, розробку методичних матеріалів відповідно до вимог країни перебування та укладання договорів між вітчизняними та іноземними вишами. Ефективна реалізація міжнародної академічної мобільності вимагає створення міждержавних програм підтримки та фінансування, а також активізації співпраці між навчальними закладами різних країн [2].

Вихідна мобільність студентів, що передбачає навчання за кордоном на певний період, несе в собі низку переваг та перешкод. Переваги включають отримання нового досвіду, розвиток мовних навичок, розширення кругозору та підвищення шансів на майбутнє працевлаштування [3]. Однак існують певні виклики, з якими можуть зіткнутися студенти, які обирають цей шлях. Перезарахування кредитів може виявитися проблемою через відмінності в процедурах між українськими та закордонними ВНЗ, що може призвести до затримок у випуску. Збереження стипендій українських студентів у період навчання за кордоном часто є викликом, що робить програми мобільності недоступними. Узгодження академічних календарів та невідповідність вимог до якості та акредитації програм також можуть ускладнити процес мобільності [3].

Додаткові виклики включають фінансові труднощі, мовні бар'єри, культурні відмінності та питання щодо проживання, транспорту й отримання документів. Незважаючи на це, вихідна мобільність залишається цінною можливістю для студентів, що допомагає розвивати їхні професійні та особисті навички, зростати як особистості та стати більш конкурентоспроможними на світовому ринку праці. Для подолання цих викликів необхідний комплексний підхід з боку університетів, урядів та міжнародних організацій [4].

Академічна мобільність студентів вищих навчальних закладів України спрямована на досягнення ряду стратегічних цілей, серед яких важливе місце посідає підвищення якості вищої освіти. Це передбачає не лише збагачення знань студентів, але й розвиток їхнього критичного мислення, аналітичних та творчих навичок. Крім того, академічна мобільність сприяє підвищенню ефективності наукових досліджень шляхом обміну досвідом та ресурсами між університетами [5]. Важливим аспектом є також підвищення конкурентоздатності випускників на ринках освітніх послуг та праці, яке досягається через набуття студентами міжнародного досвіду та вмінь, що стають додатковим активом при працевлаштуванні. Залучення світового інтелектуального потенціалу до вітчизняного освітнього процесу через укладання угод між вищими навчальними закладами-партнерами створює унікальні можливості для обміну знаннями та інноваціями [6].

Актуальні проблеми забезпечення міжнародної академічної мобільності включають в себе низку викликів, таких як відсутність чіткої стратегії та нормативної бази, нестабільне фінансування, складнощі з визнанням кваліфікацій та кредитів, а також недостатню підготовку учасників до міжнародного навчання та життя в інших країнах. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу та спільних зусиль університетів, уряду, міжнародних організацій та студентської спільноти. Тільки шляхом вирішення цих проблем можна створити сприятливі умови для розвитку міжнародної академічної мобільності та забезпечити її ефективну роль у підготовці кваліфікованих кадрів та сприянні міжкультурному розумінню.

Список використаних джерел:

1. Третяк О. С., Чебоненко С. О., Академічна мобільність та сучасні підходи до забезпечення якості вищої освіти в Україні. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка 2015. Вип. 130. С. 102-105. URL: erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7386 (дата звернення: 05.06.2024).
2. Participant Portal – Портал для. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> (дата звернення: 05.06.2024).
3. Костюк Т.О. Міжнародна академічна мобільність: реалії та перспективи галузевого та державного управління процесом, Державне управління: удосконалення та розвиток № 10, 2016, URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1298> (дата звернення: 06.06.2024).
4. Здіорук С., Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. Аналітична записка URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/akademichna-mobilnist-yak-faktor-integracii-ukraini-u-svitoviy> (дата звернення: 06.06.2024).
5. Карапетян А.О., Підвищення академічної мобільності як стратегічне завдання державної політики в сфері освіти, URL : <file:///C:/Users/1/Downloads/138-D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-138-1-10-20160416.pdf> (дата звернення: 06.06.2024).
6. Зленко, А., Ісайкіна, О., & Ісайкіна, О. (2019). Академічна мобільність в Україні є важливою частиною її інтеграції в сучасне європейське суспільство знань.. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*, 56-76. : <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/206>

Піскун Віктор Вадимович,
курсант 1-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Анісімов Дмитро Олексійович,
викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права,

**СИЛОВА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ
У ОХОРОНІ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану, з огляду на підвищений рівень зовнішніх загроз і нестабільну ситуацію в межах країни, суттєве обмеження обсягу основних конституційних прав і свобод громадян захист основ конституційного устрою,

забезпечення оборони країни і безпеки держави, працівники Національної поліції України працюють в умовах підвищеної небезпеки протиправних проявів з боку окремих осіб та організованих груп, стикаються, а також можуть опинитися в конфліктних ситуаціях.

В цих умовах постає нагальна проблема використання силових методів впливу. Згідно з частиною 13 Закону України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану», передбачено розширення повноважень поліцейських на період введення в Україні воєнного стану, серед яких наявна норма застосування підручних засобів та заходів примусу. А саме: «під час дії воєнного стану у разі необхідності відбиття нападу або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати як заходи примусу, так і підручні засоби» [5].

Грамотне і своєчасне застосування заходів фізичного впливу неможливе без відмінної фізичної підготовки працівника органів внутрішніх справ. А тому вкотре постає питання фізичної підготовки особового складу Національної поліції України та курсантів спеціалізованих освітніх закладів.

Фізична підготовка є невід'ємною частиною професійної підготовки поліцейського. Здоровий спосіб життя, гарний фізичний стан впливає на якісні та кількісні показники службової діяльності поліцейського, навчає значному обсягу знань та умінь, загартовує не тільки фізично, а й морально, підвищує фізичну і психічну витривалість, вмотивованість, покращує розумову діяльність та опір негативним обставинам, що виникають. На законодавчому рівні фізичній підготовці у лавах Національної поліції України приділяється чільна роль. Це закріплено у Наказі Міністерства внутрішніх справ №50 від 26.01.2016 р. «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» зі змінами та доповненнями [6].

Компонентом професійної фізичної підготовки курсантів університетів внутрішніх справ є силова підготовка. Сила – це здатність долати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових зусиль. Силова витривалість – це здатність протистояти стомленню, що виникає внаслідок досить тривалого м'язового напруження.

Силова підготовка підвищує здатність швидко відновлюватися після фізичних навантажень. Саме силова підготовка дозволяє отримати перевагу в силовому протистоянні з правопорушником, а також суттєво сприяє успішному переслідуванню з подоланням природних та штучних перешкод та затриманню правопорушника.

За визначенням Р. М. Стасюка, «силові види спорту – це система різнобічних силових вправ, спрямованих на розвиток сили, формування

пропорційної фігури та зміцнення здоров'я [12].

Програма навчальної дисципліни для курсантів вишів системи Міністерства внутрішніх справ «Спеціальна фізична підготовка» передбачає силову підготовку курсантів через засоби розвитку сили, силової витривалості, швидкісно-силових якостей. До засобів силової підготовки належать різноманітні вправи, які впливають на всю м'язову систему, вправи з обваженнями (штанги, гантелі, гирі), вправи на тренажерах, контрольні вправи на силу. На нашу думку, провідне місце у силовій підготовці курсантів належить силовим вправам взагалі та гирьовому спорту зокрема.

Гирьовий спорт – універсальний вид спорту, головна перевага якого полягає в розвитку всіх фізичних якостей – сили, витривалості, спритності і працездатності. Гирьовий спорт має давню історію і завжди формував головні якості – силу та витривалість, мав велику кількість прихильників.

Гирьовий спорт офіційно визнаний в нашій державі, розвивається в усіх регіонах України – відокремлені структурні підрозділи офіційно зареєстровані у 24 областях та у м. Київ. Відповідальність його за розвиток покладена на Федерацію гирьового спорту України.

В Україні також існує Союз гирьового спорту України та Асоціація гирьового спорту України. Федерація гирьового спорту України входить до Міжнародної федерації гирьового спорту.

У системі спортивних змагань гирьовий спорт посів значне місце і має гарні змагальні результати серед поліцейських з усіх областей України. Майже на всіх щорічних численних змаганнях з гирьового спорту – від регіональних змагань, змагань Кубка України до чемпіонату України та чемпіонату світу поліцейські входять до числа призерів та переможців.

Багато викладачів різних дисциплін навчальних закладів системи МВС є майстрами гирьового спорту.

Провідні науковці, серед яких А. В. Забора, професор кафедри Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, власним дослідженням доводить провідну роль та значення занять гирьовим спортом в процесі фізичної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України [2].

На думку С. В. Резанова, гирьовий спорт є базою для виникнення нових методик тренування курсантів, зокрема кросфіту – програми вправ на силу та витривалість [8].

З огляду на вищевикладене, можна зробити односпайний висновок: гирьовий спорт – теоретично вивчений та практично доведений, фізіологічно обґрунтований, тактично доцільний, матеріально доступний, перспективний вид спорту. Він є одним із провідних при підготовці курсантів навчальних закладів системи МВС України.

Список використаної літератури:

1. Anisimov D., Petrushin D., Boguslavsky V. Improvement of physical training of first-year cadets of Dnipropetrovsk state university of internal affairs. Scientific space in the condition of global transformations of the modern world: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2020. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-255-5-1>.
2. Забора А. В., Сергієнко В. В. Гирьовий спорт як ефективний засіб фізичної та функціональної підготовки курсантів ХНУВС. Фізична культура, спорт та здоров'я: стан, проблеми та перспективи : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 груд. 2018 р.). Харків: ХДАФК, 2018. -С. 14-16. – <https://dspace.univd.edu.ua/items/28c47152-db31-43a7-964c-159d9ecc913d>
3. Комісаров, О. Г., & Богуславський, В. В. (2014). Інформаційне забезпечення особистої безпеки працівників сил охорони правопорядку: сучасний стан проблеми. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, (3), 82-89.
4. Петрушин Д.В., Анісімов Д.О., Пожидаєв М.Ю. Методика розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів закладів вищої освіти Національної поліції України з використанням системи кросфіт. Молодий вчений. 2019. № 2 (66). С. 345–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-75>.
5. Про внесення змін до Законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану»: Закон України № 2123-IX від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text/>
6. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text/>
7. Про затвердження Правил спортивних змагань з гирьового спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України № 27 від 08.07.2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1253-13#Text/>.
8. Резанов С. В. Кросфіт як один із сучасних методів тренування та підтримання. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c40d48ae-32f5-4f9e-b691-7bfc52bb8400/content#page=125>
9. Соловей О.М., Богуславський В.В., Пожидаєв М.Ю., Анісімов Д.О. Мотивація до занять спортом у курсантів різних факультетів і курсів університету внутрішніх справ. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Житомир, 2018. Вип. 6 (25). С. 100– 107.
10. Соловей О.М., Пожидаєв М.Ю., Анісімов Д.О., Вознюк К.Г., Логвиненко М.Л. Особливості фізичного стану курсантів, які займаються єдиноборствами при підготовці до професійної діяльності. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Житомир, 2020. Вип. 10 (29). С. 47–54. DOI: [https://doi.org/10.31652/2071-5285-2020-10\(29\)-47-54](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2020-10(29)-47-54).
11. Соловей О.М., Пожидаєв М.Ю., Дищенко Д.В., Вознюк К.Г., Петренко С.П., Анісімов Д.О. Теоретична підготовка курсантів як фактор, що впливає на рівень складників спеціальної фізичної підготовленості. *Фізичне виховання та спорт*. 2021. № 4. С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.2663/2663-5925-2021-4-10>.
12. Стасюк Р. М. Силові види спорту. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/91856/1/Stasiuk_sport.pdf;jsessionid=93E83F4DBD4376C28812E9CB82E33C31

Прудовський Андрій,
здобувач вищої освіти 2 курсу,
(ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ)

Науковий керівник:
Єдаменко Євген Анатолійович
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ПІДТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ В РОБОТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

У цьому тексті обґрунтовано тези, що базуються на аналізі поточного законодавства та практики його застосування в Україні, а також теоретичному огляді різноманітних наукових праць з різних галузей, розглянуто важливість та методи забезпечення дисципліни та законності в діяльності патрульної поліції через використання адміністративно-правових засобів.

Ефективність впровадження адміністративно-правових гарантій у патрульну поліцію демонструє пряму залежність в забезпеченні законності та дисципліни в їхній діяльності.

Суть та різновиди гарантій дотримання дисципліни та законності в роботі патрульної поліції розглянемо, розділивши їх на дві групи: загальносоціальні та спеціальні (організаційні, нормативні, фінансово-економічні, професійно-компетентнісні, матеріально-технічні, психологічно-професійні), та особливості кожної з них.

Було висловлено ряд пропозицій та рекомендацій, спрямованих на покращення ефективності адміністративно-правового забезпечення законності та дисципліни в роботі патрульної поліції. Ці заходи включають в себе припинення використання статистичних та кількісних показників для оцінки праці працівників патрульної поліції, розширення систем зовнішнього та внутрішнього контролю над діяльністю поліції за участю експертів та громадянського суспільства, а також акцентування уваги на заходах, спрямованих на запобігання зловживанням поліцейською владою та інші подібні заходи.

Ключові слова: дисципліна, законність, контроль, громадськість, громадський контроль, патрульна поліція, поліція, адміністративно-правові гарантії, гарантії, гарантії забезпечення законності.

Постановка проблеми. Принципи законності та дисципліни є основними принципами функціонування будь-якої поліцейської служби, оскільки вони визначають спосіб здійснення заходів з охорони громадського порядку, правопорядку та захисту прав і свобод людини. Ефективність діяльності поліції без перешкод залежить від рівня дотримання закону та відповідності її заходів вимогам правових норм.

Більшість поліцейських служить віддано, захищаючи права, гідність та честь громадян в рамках законності шляхом виконання правомірних дій. Однак іноді трапляються випадки, коли працівники правоохоронних органів здійснюють неправомірні дії або бездіяльність, що грубо порушує права, надані законом, тобто порушує законність.

Є багато причин, які можуть пояснити це явище. Серед них можна відзначити: жадібні мотиви, бажання створити ілюзію ідеальної роботи за будь-яку ціну, переоцінка і перебільшення важливості власних службових обов'язків, завищена оцінка власного службового статусу, спотворене уявлення про свої повноваження; також, можливо, несумісність з сучасними вимогами стилю та методів управління окремими підрозділами поліції, неприциповість у визначенні неправомірної поведінки підлеглих, намагання замовчати вчинені правопорушення, створення ілюзії благополуччя, зловживання службовим становищем для особистої мети тощо; неякісний добір кадрів, поверхове й недостатнє вивчення особистості кандидата на посаду в підрозділи патрульної поліції. Також, дефіцит у плануванні та змісті професійної та юридичної підготовки; недостатність психологічної підготовки, щоб адекватно реагувати та пристосовуватися до ситуацій, в які потрапляють; обмежені знання про механізм виконання повноважень; відсутність базової юридичної культури.

Для забезпечення законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції потрібна наявність механізму їх реалізації, який підтримується системою адміністративно-правових гарантій.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Що стосується цього питання, аналіз показав, що вітчизняні правники досі не приділяли належної уваги використанню наявних інструментів для забезпечення законності та дисципліни в діяльності поліції. Хоча існують окремі наукові праці, присвячені правовому статусу поліції, особливостям її організаційної структури та заходам для підвищення ефективності, такі як роботи авторів В. Мороз, О. Бочкового, Л. Наливайко, Е. Мамедової, О. Юніна, Р. Миронюка та інших.

Хоча було досягнуто значних успіхів у вирішенні ключових науково-прикладних проблем вітчизняної поліцейської теорії та практики, не всі завдання ще вирішені. Більшість досліджень спрямована на вивчення характеристик забезпечення законності та дисципліни у роботі державних органів та служби до створення Національної поліції України.

Мета. Отже, недостатнє наукове дослідження та наявність практичних юридичних проблем вказують на необхідність розкриття сутності та особливостей механізму адміністративно-правового забезпечення законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції та розробки шляхів підвищення ефективності їх впровадження, а також підкреслити актуальність обраного напрямку дослідження.

Виклад основного матеріалу. Для зменшення негативного впливу

різноманітних факторів на процес здійснення принципу законності в діяльності патрульної поліції необхідно створити відповідні умови та інструменти, що забезпечують цей процес. Іншими словами, забезпечення законності та дисципліни в роботі патрульної поліції є відповідальністю органів влади та їх представників, які забезпечують різні гарантії для правомірного та систематичного їх виконання. Ці гарантії складаються з різних передумов, інструментів та методів, що надають можливість кожному суб'єкту реалізовувати свої права та виконувати свої обов'язки.

Забезпечення принципу законності та дисципліни в роботі поліції важливо розділити на загальні та спеціальні гарантії. Загальні гарантії включають об'єктивні матеріальні та морально-психологічні умови, що визначають умови, в яких поліцейським доводиться здійснювати свою роботу. Серед них важливе значення мають фінансово-економічне та матеріально-технічне забезпечення, що охоплюють матеріальні ресурси та технічну базу, а також соціальний захист та професійний розвиток поліцейських.

Діяльність поліцейських органів і відділів потребує адекватної фінансово-економічної та матеріально-технічної бази (включаючи приміщення, засоби зв'язку, транспорт тощо), щоб забезпечити ефективне виконання їх функцій відповідно до закону. Це включає в себе заходи щодо збереження громадського порядку, протидії незаконним збройним групам та охорони державних об'єктів важливого значення.

Забезпечення законності необхідно супроводжувати політичними гарантіями, які можна розглядати як структурну основу всієї політичної системи суспільства, що визначає демократію у загальному розумінні. Це означає, що мають існувати політичні механізми, які гарантують демократію та участь громадян у прийнятті рішень. Це включає розвиненість інститутів, які забезпечують народовладдя, а також свободу вираження політичної волі через використання громадянами своїх прав і свобод.

Цілком зрозуміло, що для досягнення цих цілей важливо мати високий рівень демократії, правової держави, соціальної стабільності та розвиненої політичної культури. Ці чинники безпосередньо впливають на правову та моральну свідомість, загальну культуру та інші якості та властивості особистості кожного працівника поліції.

Економічні та політичні гарантії мають нерозривний зв'язок із соціальними гарантіями. Серед останніх особливо важливі умови, що дозволяють працівникам поліції реалізувати свої права: на достатньо високий рівень життя, на відпочинок, на соціальне забезпечення у разі захворювання, втрати працездатності та інші.

Другу групу гарантій забезпечення принципу законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції складають юридичні (правові) гарантії, що є правовими засобами, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права й свободи громадян, поновлюються їх порушені права [1, с. 237]. Дієвість правових гарантій є однією з головних умов забезпечення

законності та правопорядку в державі та й в усіх сферах суспільного життя [2, с. 15-21].

Гарантії законності означають сукупність об'єктивних умов і спеціальних заходів, що використовуються для забезпечення точного і неухильного дотримання вимог закону поліцейськими під час виконання ними своїх обов'язків та вирішення окреслених завдань.

Законність характеризується поєднанням таких двох складових: 1) внутрішньої (сутнісної), що характеризується наявністю науково обґрунтованих і відповідних праву законів; якістю законів; 2) зовнішньої (формальної), що виявляється в обов'язку виконувати розпорядження законів і підзаконних правових актів органами публічної влади, їх посадовими і службовими особами, громадянами та різними об'єднаннями [3, с. 110-118].

Юридичні гарантії забезпечення законності та дисципліни в поліцейській сфері мають кілька ключових ознак. По-перше, вони мають бути чітко закріплені у відповідних нормативних актах, що надає їм правову силу. По-друге, держава повинна створити систему правових інструментів, спрямованих на підтримку законної діяльності поліцейських. І, нарешті, вони повинні бути конкретними нормами, що регулюють різні аспекти роботи поліції.

Існують дві основні категорії юридичних гарантій для забезпечення законності та дисципліни в роботі поліції: нормативні та організаційні. Перші, що складаються із законодавчих актів, відіграють головну роль у забезпеченні правового механізму. В інших джерелах вказують на те, що основною гарантією є належне законодавство, яке визначає стандарти законності.

Здається, сам факт існування закону слід розглядати як передумову його законності, але не як беззаперечну гарантію. Під нормативно-правовими гарантіями законності слід розуміти комплекс спеціальних правових норм, що існують і мають свою мету з урахуванням потреби реалізації інших норм права.

Прикладом таких спеціалізованих норм є правові стандарти щодо юридичної відповідальності. Крім того, значне значення в забезпеченні законності мають норми, які визначають порядок застосування правових норм, норми, що стимулюють правомірну поведінку (правові заохочення), а також норми, що регулюють контроль та нагляд за правильним виконанням прав і обов'язків суб'єктів права.

Основні правила забезпечення виконання закону та порядку в роботі поліції включають в себе сукупність норм і принципів, які гарантують виконання обов'язків її співробітниками з метою захисту прав і свобод громадян.

Забезпечення принципу законності та дисципліни в діяльності поліції – це важливий механізм, який включає в себе різноманітні заходи з боку держави, посадових осіб, місцевого самоврядування, громадських організацій, політичних партій, міжнародних правозахисних організацій та засобів масової

інформації. Їх діяльність у сфері правотворчості і правозастосування спрямована на створення сприятливих умов для ефективного виконання патрульними службовцями повноважень щодо забезпечення громадської безпеки та порядку.

Іншим способом забезпечення законності та дисципліни в роботі працівників патрульної поліції є ефективна система адміністративного законодавства. Ця система визначає процедури притягнення винних осіб до відповідальності за адміністративні порушення та регламентує повноваження відповідних органів у цьому процесі. Першочергово, сам Кодекс України про адміністративні правопорушення, прийнятий ще за радянських часів, гостро контрастує з сучасним законодавством України не лише ідеологічно, а й з точки зору юридичної техніки. Положення цього кодексу, які є залишком радянської епохи, стають об'єктивними причинами корупції серед правоохоронних органів, а також дають можливість уникнути відповідальності.

Законодавство має свої недоліки, які створюють проблеми для роботи поліції та завдають їй значних турбот. Наприклад, неясність того, що вважається порушенням, визначеного у статті 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення “Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян”, [4] призводить до складних ситуацій. Наприклад, відсутність чіткого визначення терміна «нецензурна лайка» може призвести до того, що поліцейські, намагаючись забезпечити громадський порядок, вимушені захищати себе від образ та зневаги.

Професійна підготовка патрульних поліцейських має важливе значення для належного виконання ними адміністративно-юридичних обов'язків, зокрема у складанні адміністративно-процесуальних документів та застосуванні заходів щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це забезпечує професійну компетентність, законність та дисципліну в їхній роботі. У зв'язку з розширенням та ускладненням завдань, що стоять перед патрульною поліцією, зросли вимоги до ефективності службової діяльності, але при цьому зберігається важливість чіткого дотримання законності та поваги до прав громадян, що вимагає високого рівня професійних знань. Із практики видно, що нерідкі випадки недбалого (неякісного) укладання документів у справах про порушення адміністративного права. Внаслідок цього справу про адміністративне правопорушення було закрито через відсутність ознак порушення адміністративного закону.

Низький рівень підготовки працівників патрульної поліції негативно позначається на їх здатності виконувати свої обов'язки на належному рівні, особливо щодо розуміння вимог чинного адміністративного законодавства, включаючи правові засади застосування сили та спеціальних засобів, процедури у справах про адміністративні правопорушення тощо.

Аналіз вмісту професійної підготовки патрульних поліцейських, наприклад, у США, дозволяє визначити використання спеціальних навчальних матеріалів, що містять інструкції та стандартні сценарії дій для працівників у різних ситуаціях. Ці документи сприяють дотриманню законності поліцейськими під час забезпечення громадського порядку. Проте, на думку А. В. Іванцової [5, с. 210–212], вони обмежують самостійність поліцейського і не сприяють розвитку адекватної реакції в нестандартних ситуаціях, що може призвести до певних казусів, оскільки не всі ситуації можна передбачити. Таким чином, підготовка поліцейських в інших країнах відрізняється від тієї, що в Україні, як у відборі кандидатів, так і в змісті навчального процесу. У країнах Європи та США визначальною є практична спрямованість навчання, що відображено в змісті організаційно-планувальної документації з підготовки кадрів поліції, та орієнтована на виконання конкретних службових завдань [6, с. 75-76].

Серед інших важливих гарантій забезпечення законності в роботі патрульної поліції значну роль відіграють психологічно-професійні аспекти, особливо з урахуванням недостатнього психологічного супроводу їхньої сьогоденної професійної діяльності.

Часті психоемоційні навантаження, що виникають під час виконання обов'язків працівниками служби патрульної поліції, часто призводять до випадків застосування недопустимого фізичного тиску, що може призвести до професійної зневіри та вигорання. У стані стресу поліцейські працівники іноді допускають вираз емоцій через перевищення компетенції. Поряд із цим застосування фізичного тиску може розглядатися як спосіб психологічного розрядження у зв'язку з особистими або сімейними проблемами.

У сучасних умовах важливим вважається створення ефективної системи психологічної підтримки працівників патрульної поліції, яка б дозволяла ефективно впоратися з негативними емоціями у відповідний спосіб, а також оперативно реагувати на початкові ознаки психічних відхилень у правоохоронців.

Висновки. Отже, аналіз адміністративно-правових гарантій дотримання дисципліни та законності в роботі поліції дозволив виокремити різновиди таких гарантій. Їх можна розділити на дві основні категорії: загально-соціальні та спеціальні (які включають нормативні, фінансово-економічні, організаційні, професійні, матеріально-технічні та психологічні аспекти). Поліпшення системи забезпечення виконання дисципліни та законності в діяльності патрульної поліції можна досягти через декілька шляхів: припинення використання статистичних та кількісних показників для оцінки працівників патрульної поліції; подальший розвиток зовнішнього та внутрішнього контролю за роботою поліції, залучення експертів та представників громадськості, акцент на заходах, що змогли б запобігти зловживанням владою поліцейських та проведення тижневих брифінгів для керівництва усіх поліцейських органів на рівнях центрального та місцевого

управління, з метою забезпечення більшої відкритості діяльності Національної поліції та посилення контролю з боку громадськості.

Список використаних джерел:

1. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини та громадянина : навч. посібник. Харків : Факт, 2001. 440 с.
2. Собакарь А., Михайлов В. Адміністративно-правові гарантії забезпечення законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції та шляхи підвищення ефективності їх реалізації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 (119). С. 15-21.
3. Сердюк Л. Основний Закон Української держави і суспільства як найважливіша юридична гарантія законності і правопорядку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3 (124). С. 110-118.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-Х : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 14.04.2024).
5. Іванцова А. В. Національна поліція України. Досвід зарубіжних країн. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 2. С. 210–212.
6. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монограф. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.

Рашевський Владислав Дмитрович,
здобувач вищої освіти 3 курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Фролов Михайло Михайлович,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ?
кандидат юридичних наук, доцент

ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

У сучасному світі, де науково-технічний прогрес і автоматизація виробництва швидко розвиваються, вимоги до фахівців стають вищими, а також спостерігається тенденція до перенасичення ринку праці та складнощів у пошуку роботи. Проте це не виключає вимоги до обізнаності громадян у сфері трудових відносин щодо порядку укладання трудового договору і знань своїх прав та обов'язків. Дана робота досліджує всі нюанси процесуального

порядку укладання трудового договору.

Трудовий договір – це угода між працівником і роботодавцем (який може бути фізичною особою), за якою працівник зобов'язується виконувати певну роботу, визначену угодою, а роботодавець (також може бути фізичною особою) зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату та створювати умови праці, необхідні для виконання роботи, відповідно до законодавства про працю, колективного договору і угоди сторін [1].

Відповідно до Конституції України будь-яке пряме або непряме обмеження прав або встановлення переваг при укладанні, зміні або припиненні трудового договору забороняється залежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, членства у професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, роду і характеру занять та місця проживання. Трудовий договір зазвичай укладається у письмовій формі. Дотримання письмової форми трудового договору є обов'язковим у таких випадках: при організованому прийомі працівників; при укладанні трудового договору для роботи у районах з особливими природними географічними і геологічними умовами або умовами підвищеного ризику для здоров'я; при укладанні контракту; якщо працівник настоює на укладанні трудового договору у письмовій формі; при укладанні трудового договору з неповнолітнім; в інших випадках, передбачених законодавством.

Необхідно розрізняти письмову форму трудового договору [3] від процедури його оформлення. Те, що працівник подає заяву на прийом на роботу, а власник видає наказ про прийом на роботу, ще не означає, що трудовий договір укладено у письмовій формі. Видача наказу (розпорядження) про прийом на роботу є обов'язковою, незалежно від форми укладання трудового договору – усній або письмовій. Крім того, трудовий договір вважається укладеним, навіть якщо наказ не був виданий, але працівник фактично почав працювати. При укладанні трудового договору громадянин повинен пред'явити паспорт або інший документ, що підтверджує особистість, трудову книжку, а в деяких випадках, зазначених у законодавстві, – документи про освіту (спеціальність, кваліфікацію) та про стан здоров'я.

Після підписання трудового договору перед тим, як працівник буде допущений до роботи, власник або уповноважений ним орган зобов'язаний пояснити працівнику його права та обов'язки. Вони також повинні повідомити його під розписку про умови праці, наявність небезпечних і шкідливих факторів на робочому місці, можливі наслідки цих факторів для здоров'я, а також про права на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства та колективного договору. Вони також повинні ознайомити працівника з правилами внутрішнього трудового розпорядку і колективним договором, призначити йому робоче місце та забезпечити необхідними для роботи засобами, а також провести інструктаж з питань техніки безпеки, гігієни праці та протипожежної безпеки.

10 квітня 2019 року Верховний Суд, зібраний у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду, розглянув упрощену позовну справу, що стосується позову особи (ОСОБА_3) проти Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Суть справи полягала у вимозі поновлення на роботі та відшкодування середнього заробітку за весь період вимушеного прогулу. Суд визначив, що заявник працював на посаді електрика ботанічного саду ОНУ імені І. І. Мечникова з 01 квітня 2001 року до лютого 2007 року, коли звільнився. Пізніше він звернувся до ректора ОНУ імені І. І. Мечникова з заявою від 16 лютого 2007 року про прийняття на роботу електриком ботанічного саду за умови укладання безстрокового трудового договору, на що було погоджено. Однак наказом ректора ОНУ імені І. І. Мечникова від 10 грудня 2015 року його звільнили з посади електрика 3-го розряду експлуатаційно-технічного відділу (ботанічний сад) у зв'язку із закінченням терміну трудового договору. Заявник вважав своє звільнення незаконним, мотивуючи це тим, що він уклав безстроковий трудовий договір з університетом у 2007 році, тому на момент 10 грудня 2015 року не було підстав для припинення трудового договору згідно з положеннями статті 36 КЗпП України. Рішення районного суду, яке підтвердив апеляційний суд, позову не відповіло. Відповідно до пункту 2 статті 23 Кодексу законів про працю України, на який посиляється заявник, терміновий трудовий договір укладається у випадках, коли неможливо встановити невизначений строк трудових відносин у зв'язку з характером майбутньої роботи, умовами її виконання, або за інтересами працівника, а також у інших випадках, передбачених законодавством. Отже, терміновий трудовий договір може бути укладений лише тоді, коли неможливо встановити невизначений строк трудових відносин (Рішення, внесені до ЄДРСР за період із 17.01.2018 по 02.01.2020) [5].

Під час укладання трудового договору сторонами може бути передбачено випробування з метою оцінки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Умова про проведення випробування повинна бути уточнена в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу. Протягом періоду випробування на працівників поширюються відповідні норми законодавства про працю.

Якщо працівник в період випробування був відсутній на роботі через тимчасову непрацездатність або з інших поважних причин, строк випробування може бути продовжено на відповідну кількість днів, протягом яких він був відсутній. Якщо строк випробування завершився, і працівник продовжує працювати, він вважається таким, що витримав випробування, і подальше розірвання трудового договору можливе лише на загальних підставах.

У разі встановлення невідповідності працівника роботі, на яку він був прийнятий, протягом строку випробування, власник або уповноважений ним орган має право розірвати трудовий договір. Проте розірвання трудового

договору за цими підставами може бути оскаржене працівником в порядку, встановленому для вирішення трудових спорів у питаннях звільнення. Також існують обмеження щодо спільної праці родичів на підприємстві, в установі або організації. Власник може встановлювати обмеження на спільну працю на одному і тому ж місці осіб, які є близькими родичами або свояками (наприклад, батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), якщо вони знаходяться у взаємній безпосередній підпорядкованості або підконтрольності. На підприємствах, установах чи в організаціях державної власності порядок введення таких обмежень регулюється законодавством.

Отже, проаналізувавши нормативно-правову базу України, можемо зробити висновок, що національне законодавство має дуже багато важких термінів та процесуальних рішень для розуміння людей, професії яких не пов'язані з юриспруденцією, а для виправлення цієї прогалини доречним буде ґрунтовне дослідження тем. Слід наголосити, що в умовах сьогодення законодавча база держави дуже часто змінюється і необхідно досліджувати саме актуальну інформацію, а також знати свої чинні права та обов'язки.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971 р. Додаток до № 50.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 24. ст. 243.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : станом на 1 січ. 2012 р. – Х. : Одиссей, 2012. – 184 с. – (Закони України) Х629.2 -324 / Ц 57.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень – URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

Rybalchenko Sofia,

student of the 2nd year of the Institute № 2
of the National Academy
of Internal Affairs

Language advisor:

Professor of the Legal Linguistics
department **Vasylenko O.V.**

PECULIARITIES OF THE ACTIVITY OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

The National Police of Ukraine has faced unprecedented challenges since the imposition of martial law in response to the russian invasion. The role of the police service has evolved and adapted to meet the demands of this new and volatile

context, with a focus on ensuring public safety, maintaining law and order, and supporting Ukraine's overall defense efforts.

One of the key aspects of the National Police's work during martial law is their enhanced collaboration with the Ukrainian military and other security forces. The police have been integrated into the broader defense architecture, providing vital support in areas such as border control, counterintelligence, and the protection of critical infrastructure. This collaboration ensures a unified and coordinated response to the multitude of threats posed by the ongoing conflict.

The National Police has also had to rapidly adjust their operational strategies. The service has adopted a more proactive and dynamic approach, with a focus on preventing potential security threats before they materialize. This includes increased surveillance and intelligence gathering, particularly in areas vulnerable to Russian attacks or infiltration. The police have also played a crucial role in identifying and countering enemy propaganda and disinformation campaigns, which aim to sow discord and confusion among the Ukrainian population.

Another significant aspect of the National Police's work is their commitment to upholding the rule of law and protecting the rights of Ukrainian citizens, even in these extraordinary times. The police force has been vigilant in ensuring that any security measures taken during martial law are proportionate and respectful of civil liberties. This includes maintaining transparency in their operations and providing clear communication to the public about their activities and any restrictions that may be in place.

The National Police has also played a vital role in supporting Ukraine's displaced population. With millions of Ukrainians forced to flee their homes, the police have been instrumental in ensuring the safety and security of these vulnerable communities. This includes preventing and addressing crimes that target displaced persons, such as human trafficking, theft, and fraud. The police have also facilitated the evacuation and relocation processes, providing assistance and protection to those in need.

Furthermore, the National Police has had to address the unique challenges posed by the conflict in the digital realm. Cyber threats and cyberattacks have become prevalent, with Russian actors targeting Ukraine's critical infrastructure and government systems. The police have had to enhance their cyber capabilities and collaborate closely with international partners to counter these threats and protect Ukraine's digital assets.

The imposition of martial law has also brought about changes in the day-to-day policing activities. The National Police has had to balance their traditional law enforcement duties, such as investigating crimes and maintaining public order, with the new demands of the conflict. This includes managing increased traffic at checkpoints, enforcing curfews, and responding to emergency situations caused by enemy attacks.

In conclusion, the National Police of Ukraine has demonstrated remarkable resilience and adaptability in the face of immense challenges posed by the Russian

invasion. Their activities during martial law have been characterized by collaboration, innovation, and a steadfast commitment to protecting the Ukrainian people and upholding the rule of law. As the conflict evolves, the National Police will undoubtedly continue to play a crucial role in ensuring Ukraine's security and defense.

References:

1. Офіційний веб-сайт Національної поліції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://np.gov.ua/>.
2. Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mvs.gov.ua/>.
3. Служба безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ssu.gov.ua/>.
4. Мельник О., Ковальчук С. Martial Law in Ukraine: Implications and Impact on Law Enforcement // Юридичний журнал. – 2023.
5. Трохимчук Д. The Role of the National Police of Ukraine in Times of War / Доповідь Інституту стратегічних досліджень. – 2023.

Різанова Ксенія Євгенівна,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марна Вікторівна,
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**«ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У
СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ТА ҐРУНТІВ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ
ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ»**

Проблема відновлення земель та ґрунтів в Україні набула особливої актуальності в умовах триваючих воєнних дій. Збройна агресія, яку здійснює Російська Федерація, призвела до масштабного знищення не лише інфраструктури, а й природних ресурсів, зокрема земель, що спричинило серйозні екологічні, соціальні та економічні наслідки. Внаслідок активних бойових дій зазнали ушкоджень великі території, на яких знищуються або забруднюються природні ресурси, включаючи родючі ґрунти, що стає

серйозною загрозою для екологічної безпеки України.

Пошкодження земель і деградація ґрунтів загрожують не лише екологічній безпеці, але й сталому розвитку аграрного сектору, що в свою чергу може вплинути на продовольчу безпеку країни. В умовах, коли країна стикається з необхідністю відновлення не лише інфраструктури, а й сільськогосподарського виробництва, проблема відновлення земель та ґрунтів стає критично важливою. Деградація агроєкосистем призводить до зниження продуктивності сільського господарства, що може спричинити дефіцит продовольства та зростання цін на продукти харчування, ускладнюючи життя населення в умовах воєнного конфлікту.

Відновлення земель вимагає комплексного підходу, що виходить за межі фізичного очищення територій від забруднень і руйнувань. Необхідно враховувати також відновлення здатності екосистем надавати життєво важливі послуги, такі як очищення води, регулювання клімату, запилення рослин, а також підтримання біорізноманіття. Ці екосистемні послуги є фундаментальними для забезпечення життєдіяльності суспільства, і їх втрата може мати далекосяжні наслідки.

Серед основних аспектів відновлення земель можна виділити біорізноманіття, яке забезпечує стійкість агроєкосистем. Втрата біорізноманіття, що є наслідком військових дій, може призвести до порушення природних балансів, що в свою чергу вплине на стабільність агрегацій і збільшить вразливість агросистем до шкідників і захворювань. Тому відновлення біорізноманіття має стати пріоритетом у процесах відновлення.

Важливість комплексного підходу підкреслюється розвитком міжнародних ініціатив, зокрема програм ООН з навколишнього середовища (UNEP), які пропонують рамки для інтеграції екологічних аспектів у програми відновлення після конфліктів. Ці програми заохочують держави до дотримання принципів сталого розвитку та екологічної безпеки, наголошуючи на важливості відновлення екосистемних послуг. Наприклад, у рамках програм UNEP активно розробляються методології для оцінки впливу війни на навколишнє середовище, а також рекомендації щодо відновлення та захисту природних ресурсів.

Крім того, наростаюча кількість досліджень, присвячених економіці екосистем і біорізноманіттю, підкреслює економічні вигоди, які можна отримати від збереження і відновлення природних ресурсів. Зазначені дослідження свідчать, що інвестиції в екосистеми можуть забезпечити високий економічний віддачу, оскільки вони сприяють підвищенню продуктивності сільського господарства, зменшенню витрат на охорону навколишнього середовища та покращенню якості життя населення [1, с. 49].

Однак, законодавче регулювання в цій сфері не відповідає сучасним викликам. Зокрема, існуючий Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року не враховує специфіку нових екологічних і соціальних потреб, які виникли внаслідок збройного конфлікту. Тому виникає нагальна

необхідність розробки та прийняття нового законодавчого акту, який враховуватиме сучасні реалії та виклики, пов'язані з відновленням земель.

В умовах сучасних викликів, пов'язаних із воєнними діями на території України, відновлення пошкоджених земель та ґрунтів потребує комплексного підходу, що виходить за межі фізичного відновлення територій. Цей підхід має включати також відновлення здатності екосистем надавати необхідні послуги, що є критично важливим для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку. Важливість такого підходу підкреслюється розвитком міжнародних ініціатив, зокрема програми ООН з навколишнього середовища (UNEP), а також наростаючою кількістю досліджень, присвячених економіці екосистем і біорізноманіттю.

Одним з основних аспектів відновлення земель є усвідомлення важливості екосистемних послуг, які забезпечують природні системи, зокрема очищення води, регулювання клімату, запилення рослин, а також підтримання біорізноманіття. Відновлення цих послуг є ключовим елементом для забезпечення продовольчої безпеки та покращення якості життя населення. Таким чином, законодавче регулювання в цій сфері повинно спиратися на концепцію екосистемних послуг, що потребує переосмислення традиційних підходів до охорони земель та їх використання [2, с. 172].

В умовах ведення повномасштабних бойових дій, реалізація існуючих механізмів та створення нових ініціатив, спрямованих на захист земель і ґрунтів, є пріоритетним завданням не лише для держави, але й для громадянського суспільства. Негативні фактори, які впливають на природні ресурси, включають забруднення, ерозію, деградацію родючості ґрунтів, що, в свою чергу, вимагає термінових заходів з їх збереження та відновлення.

Важливо відзначити, що Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року, в умовах сучасної екологічної ситуації, не відповідає потребам сьогодення. Він не ґрунтується на концепції екосистемних послуг і не вирішує завдання відновлення земель і ґрунтів, що постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Цей закон не враховує специфіку екологічних і соціальних потреб, які виникли внаслідок війни, що підкреслює нагальну необхідність розробки та прийняття нового законодавчого акту — Закону України «Про охорону та відновлення земель і ґрунтів».

Проект нового закону повинен включати принципи екосистемного підходу, що дозволить інтегрувати екологічні, соціальні та економічні аспекти у процес відновлення. Важливими елементами цього законопроекту можуть стати:

1. Визначення екосистемних послуг: Нормативне закріплення поняття екосистемних послуг та їхнього значення для економіки і благополуччя населення.

2. Комплексні програми відновлення: Розробка та реалізація державних програм, спрямованих на відновлення пошкоджених земель з урахуванням місцевих умов і потреб.

3. Моніторинг та оцінка: Запровадження системи моніторингу стану земельних ресурсів і оцінки ефективності заходів з відновлення.

4. Фінансування: Визначення джерел фінансування програм відновлення, зокрема за рахунок міжнародної допомоги, державного бюджету та залучення приватних інвестицій.

5. Співпраця з громадськістю: Створення умов для активної участі місцевих громад, наукових установ та неурядових організацій у процесах відновлення та охорони земель [3, с. 33].

Таким чином, комплексний підхід до законодавчого регулювання відновлення земель в Україні має стати основою для створення ефективної екологічної політики. Цей підхід повинен забезпечити не лише фізичне відновлення територій, але й відновлення екологічної рівноваги, що сприятиме стійкому розвитку і соціальному благополуччю в умовах післявоєнного відновлення країни.

Таким чином, проблеми правового регулювання процесу відновлення земель та ґрунтів в Україні є критично важливими для забезпечення екологічної безпеки, сталого розвитку і соціального благополуччя в умовах післявоєнного відновлення. Нинішні законодавчі рамки не здатні адекватно реагувати на потреби, що виникають у результаті бойових дій, тому розробка нового закону, який включатиме принципи екосистемного підходу, стає надзвичайно актуальною.

Запропонований проект нового закону повинен зосереджуватися на визначенні екосистемних послуг і їх важливості для економіки та добробуту населення. Він має включати комплексні програми відновлення земель, що беруть до уваги специфіку кожного регіону, а також інтереси місцевих громад. Важливими аспектами реалізації такого підходу стануть моніторинг стану земельних ресурсів та оцінка ефективності відновлювальних заходів, що дозволить своєчасно коригувати політику у цій сфері.

Фінансування програм відновлення має здійснюватися з різних джерел, включаючи міжнародну допомогу, державний бюджет та залучення приватних інвестицій. Співпраця з громадськістю також є важливим елементом цього процесу, оскільки активна участь місцевих громад, наукових установ та неурядових організацій може значно підвищити ефективність заходів з відновлення та охорони земель.

Отже, успішна реалізація нових законодавчих ініціатив є необхідною умовою для досягнення сталого розвитку в Україні, адже відновлення земель та ґрунтів є важливим етапом у відновленні екологічної рівноваги та забезпечення продовольчої безпеки країни. Тільки комплексний та системний підхід до правового регулювання цієї сфери може забезпечити ефективне вирішення існуючих проблем і сприяти відновленню країни в умовах постконфліктного відновлення.

Список використаної літератури

1. Ващишин М.Я. Інноваційні механізми екологічної реабілітації земельних ресурсів. Юридичний вісник. 2021. № 3. С. 45–50.
2. Гетьман А.П. Державне управління у сфері охорони природних ресурсів: сучасні виклики і підходи. – Дніпро: Дніпропетровський держ. Університет, 2019. – 412 с.
3. Носик В.В. Правові проблеми охорони та використання земель в умовах військових дій. Вісник Київського національного університету права. 2023. № 5. С. 24–33.

Сахно В'ячеслав Олегович,
курсант 1-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Порохнявий Андрій Вікторович,
викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ

Гендерна рівність є одним із основних принципів демократичного суспільства. Вона гарантує рівні права та можливості для всіх людей, незалежно від їхньої статі. У силових структурах України, як і в багатьох інших країнах світу, наразі спостерігається гендерний дисбаланс. Жінки дуже мало представлені у силових структурах, а ті, що вже там працюють, стикаються з гендерною дискримінацією та стереотипами. Досягнення гендерної рівності у силових структурах є надзвичайно важливим з кількох причин. По-перше, це гарантує більш ефективну роботу силових структур. Дослідження показують, що гендерно-інклюзивні силові структури є більш результативними у боротьбі із злочинністю та забезпеченні безпеки. По-друге, гендерна рівність у силових структурах сприяє демократизації суспільства. Вона робить силові структури більш підзвітними перед суспільством та краще відповідає потребам усіх людей, незалежно від їхньої статі.

Гендерна рівність – це стан, коли жінки та чоловіки мають однакові права, можливості та відповідальність у всіх сферах життя, включаючи рівний доступ до освіти, охорони здоров'я, зайнятості, участі в політичному та

економічному житті, а також рівне представництво на керівних посадах. Гендерна чутливість – це розуміння та врахування гендерних відмінностей при розробці та реалізації політики та програм, що означає, що політика та програми повинні бути справедливими та однаково вигідними для жінок і чоловіків. Гендерні стереотипи – це узагальнені уявлення про те, якими повинні бути жінки та чоловіки, які часто обмежують можливості і призводять до гендерної дискримінації. Міжнародні стандарти гендерної рівності у силових структурах включають Резолюцію 1325 Ради Безпеки ООН "Жінки, мир і безпека", що закликає збільшити представництво жінок у силових структурах та забезпечити гендерну чутливість у політиці та практиці. Цілі сталого розвитку ООН, зокрема Ціль 5 "Досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат", передбачають ліквідацію дискримінації та збільшення представництва жінок на керівних посадах. Досвід країн світу показує, що у Канаді, Норвегії та Швеції вже існують програми з гендерної інтеграції у силових структурах, проте багато інших країн стикаються з викликами, такими як традиційні гендерні стереотипи, недостатня гендерна чутливість та фінансування.

Стан гендерної рівності у силових структурах України станом на 2023 рік є недостатнім, зокрема щодо представництва жінок. У Збройних Силах України лише 10,5% особового складу становлять жінки, в Національній поліції цей показник трохи вищий – 20%. Жінки також значно недостатньо представлені на керівних посадах у цих структурах. Статистика щодо кількості жінок та чоловіків у силових структурах показує, що в Збройних Силах України жінки складають 10,5%, в Національній поліції – 20%, в Службі безпеки – 15%, а в Державній прикордонній службі – 12%. Щодо представництва жінок на керівних посадах, то цей показник є ще меншим: у Збройних Силах – 2%, у Національній поліції – 7%, у Службі безпеки – 4%, у Державній прикордонній службі – 3%. У силових структурах України жінки заробляють в середньому на 10-15% менше, ніж чоловіки, і стикаються з гендерною дискримінацією при просуванні по службі. Неготовність чоловіків до гендерної рівності та відсутність підтримки з боку суспільства також ускладнюють досягнення гендерної рівності у цих структурах. Виклики та перешкоди на шляху досягнення гендерної рівності у силових структурах України включають традиційні гендерні стереотипи, недостатню гендерну чутливість у політиці та практиці, відсутність системного підходу до гендерної інтеграції, недостаток фінансування та ресурсів, а також неотримання достатньої підтримки з боку суспільства. Рекомендації для подолання цих проблем включають розробку та реалізацію комплексної стратегії гендерної рівності, підвищення гендерної чутливості серед персоналу, збільшення ролі жінок у прийнятті рішень та кар'єрному зростанні, а також моніторинг та оцінку гендерної рівності. Це не лише питання гендерної справедливості, але й ефективності та безпеки, оскільки гендерно-інклюзивні силові структури є більш результативними у боротьбі із злочинністю та забезпеченні безпеки.

Однак слід зазначити, що Україна стала першою країною з 80 підписантів, яка ратифікувала резолюцію РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» саме під час гарячої фази війни. У 2016 році тривав третій рік російської агресії, і порушення прав на життя, свободу, безпеку та особисту недоторканність понад трьох мільйонів дівчаток та жінок із захопленої частини Донбасу та Криму мали системний характер з боку окупантів. Але у держслужбовців не було системного розуміння, для чого потрібний цей документ. А головне – як він допомагатиме жінкам, які врятувались від окупантів та стали внутрішньо переміщеними особами, або тим, хто жив на окупованій території, поки її не звільнили, чи пішли у ЗСУ [1].

Стратегія гендерної рівності у силових структурах України передбачає досягнення гендерного балансу, забезпечення гендерної чутливості та створення бездискримінаційного середовища. Її цілі включають збільшення кількості жінок у силових структурах, зменшення гендерного розриву у заробітній платі та кар'єрних можливостях, ліквідацію гендерних стереотипів та підвищення гендерної чутливості серед персоналу. Для досягнення цих цілей планується проведення законодавчих та нормативних змін, які гарантуватимуть гендерну рівність та усунення дискримінації. Також передбачено проведення тренінгів та семінарів з гендерної рівності, розробку та впровадження програм гендерної інтеграції, збільшення представництва жінок на керівних посадах, створення сприятливих умов для кар'єрного зростання жінок та здійснення моніторингу та оцінки гендерної рівності. Очікувані результати включають збільшення кількості жінок у силових структурах, зменшення гендерного розриву, ліквідацію гендерних стереотипів, створення гендерно-чутливого середовища та підвищення ефективності системи безпеки. Для успішної реалізації цієї стратегії необхідні значні ресурси, сприятливе співробітництво всіх зацікавлених сторін та підтримка з боку уряду, силових структур, громадянського суспільства та міжнародних організацій. Це сприятиме не лише гендерній справедливості, але й підвищенню ефективності та безпеки у силових структурах України.

20 грудня 2022 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022 – 2024 роки. Стратегія передбачає наступні пункти:

- комплексне впровадження принципів, політики і заходів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги до людської гідності та недискримінації у нормативно-правових документах у сфері освіти як одне з ключових питань фундаментальних прав і пріоритетів у контексті євроінтеграції;

- посилення ролі закладів освіти у координації дій суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти, запобігання та протидії насильству і дискримінації та вдосконалення освітнього процесу на засадах рівності прав та можливостей

жінок і чоловіків, поваги до людської гідності, недискримінації, інклюзивності та протидії насильству, зокрема за ознакою статі;

- посилення компетенції і можливості професійної спільноти фахівців з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, розширення міжнародної співпраці у напрямі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидія будь-якій дискримінації, впровадження практик інклюзивності у сфері освіти як основи для подолання наслідків воєнних дій і післявоєнної відбудови України [2].

Гендерна рівність у силових структурах України є важливою та актуальною проблемою, оскільки існують проблеми, такі як недостатня представленість жінок, гендерний розрив у заробітній платі та кар'єрних можливостях, а також гендерні стереотипи та дискримінація. Для вирішення цих проблем була розроблена стратегія гендерної рівності у силових структурах України, яка передбачає досягнення гендерного балансу, забезпечення гендерної чутливості та створення середовища, вільного від гендерної дискримінації. Для успішної реалізації цієї стратегії необхідно докласти значних зусиль з боку всіх зацікавлених сторін. Реалізація цієї стратегії дозволить досягти гендерної рівності у силових структурах та створити більш ефективну та безпечну систему безпеки. Важливо підкреслити, що гендерна рівність – це не лише питання гендерної справедливості, але й питання ефективності та безпеки. Гендерно-інклюзивні силові структури є більш результативними у боротьбі зі злочинністю та забезпеченні безпеки. Реалізація цієї стратегії буде кроком на шляху до створення більш справедливого та безпечного суспільства для всіх.

Список використаних джерел:

1. Український прорив 3: успішні кейси з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека». Тетяна Марінова, Інформаційний портал womo.ua. URL: <https://womo.ua/ukrayinskiy-proriv-3-uspishni-keysy-z-vikonannya-rezolyutsiyi-radi-bezpeki-oon-1325-zhinki-mir-ta-bezpeka/>

2. Уряд схвалив стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Прес Служба press@mon.gov.ua, тел. (044) 481-32-62. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-strategiyu-vprovadzhennya-gendernoyi-rivnosti-u-sferi-osviti-do-2030-roku>

Скачко Сергій Миколайович,
здобувач вищої освіти
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Царьова Ірина Валеріївна,
професор кафедри українознавства
та іноземних мов Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, професор

МОВНА ГРА У РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Мовна гра – це ігрова діяльність, спрямована на розвиток мовлення та мовних навичок учасників. Це можуть бути різноманітні ігри, які сприяють покращенню лексичного запасу, граматичних навичок, уміння правильно використовувати мову в певних комунікативних ситуаціях, покращення вимови, розуміння тексту та багатьох інших аспектів мовлення. Мовні ігри можуть бути цікавим та ефективним методом навчання мови, особливо для дітей та молодших студентів.

Гра з мовою у рекламному тексті може бути ефективним способом привернути увагу цільової аудиторії і зацікавити її продуктом чи послугою. Використання риторичних засобів, гумору, запитань, загадок або незвичайних формулювань може зробити текст більш цікавим і таким, що запам'ятовується. Крім того, використання конкретного мовного стилю або лексики, яка відповідає цільовій аудиторії, може покращити ефективність рекламного повідомлення.

Наприклад, замість звичного формату розкриття продукту або послуги можна використовувати цікаві фрази або гасла, які зацікавлять аудиторію. Також можна використовувати ігрові елементи, такі як загадки, або грати зі словами, для захоплення уваги. Ключовою метою є створення рекламного повідомлення, яке буде вирізнятися і привертати увагу, чим забезпечити успіх рекламної кампанії.

У сучасному рекламному дискурсі основним вербальним складником, що здійснює потужний вплив на реципієнтів, є слоган. Н. Кутуза називає мовну гру «одним із потужних засобів привертання уваги та запам'ятовування».

У рекламних слоганах мовна гра може бути використана для створення запам'ятовуваності, підвищення емоційного зв'язку з товаром або послугою

та формування позитивного враження у споживачів. Основні вияви мовної гри в рекламних слоганах включають:

1. Ігри слів. Використання слів, які мають подібне звучання або вимову, але мають різні значення. Наприклад, «Завжди в моді, завжди в N-одязі».

2. Парадокси і перевертні. Створення несподіваного звороту, що привертає увагу. Наприклад, «Швидше за магію – доставляємо замовлення протягом 24 годин!».

3. Каламбури. Гра слів з однаковими або схожими звучаннями, але різними значеннями. Наприклад, «Наші продукти – завжди щасливий ось-місця».

4. Перекручення фраз або прислів'їв. Зміна відомих висловлювань з метою привернути увагу аудиторії. Наприклад, «Не йди з голови, а йди з нами!».

5. Алгоритми. Використання символічних або фантастичних історій, які допомагають показати переваги товару або послуги. Наприклад, «Відкрийте двері до своїх смаків – пробудіть свої смакові рецептори!».

Мовна гра в рекламних слоганах допомагає залучити увагу споживачів, запам'ятатися їм та створити позитивний настрій щодо рекламованого товару або послуги.

Водночас дослідники наголошують на тому, що порушення літературної норми з боку мовця є цілеспрямованою дією з метою досягнення певного ефекту: «Мовна гра ґрунтується на навмисному (свідомому, продуманому) порушенні системних відношень мови з метою створення неканонічних мовних форм і структур, які набувають внаслідок цієї деструкції експресивного значення і здатності викликати у слухача / читача естетичний та, в цілому, стилістичний ефект» [2, с. 657-658].

Перелік використаних джерел:

1. Кутуза Н. В. Рекламний та PR-дискурс: аспекти впливу : збірник статей. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 288 с.

2. Кондратенко Н. В. Мовна гра в рекламному теледискурсі як вияв лінгвокреативу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 38. Т. 3. С. 83–86.

3. Мовна гра: поняття та функціонування. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ pedagog/13749/> (дата звернення 25.11.2023).

4. Царьова І. В. Сучасний український юридичний текст: лексико-дериваційна структура. Дніпро: ЛПА, 2020. 446 с.

Слівінська Надія Андріївна,
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Межевська Лілія Володимирівна
заступник директора
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

COMBATING CORRUPTION IN PUBLIC AUTHORITIES AND LOCAL SELF-GOVERNMENT UNDER MARTIAL LAW

Unfortunately, the percentage of corruption in Ukraine has reached critical levels during the war. This is due to Western aid and the distraction of public attention from corruption by Russia's aggression, as people in such circumstances are more concerned about their lives and the lives of their loved ones. However, it is the embezzlement of public funds at the most vulnerable time for the country that provokes even greater losses at the frontline and among civilians. Any money saved can save the lives of the Ukrainian people. And the most ironic thing is that, given the level of corruption, other countries care more about the Ukrainian people than their own government. Since there has never been a single case of corrupt officials being put behind bars, the only sanctions applied to them to date have been dismissal, transfer to another position, or even promotion. Legislators always find new ideas to make the law tougher for the military and ordinary citizens by adding new provisions to the laws and increasing taxes, but they have never found any to provide a decent punishment for the offences that leave thousands of citizens without family members for years, without their homes, or without their loved ones forever.

Thus, it becomes obvious that there are huge gaps in the legislation and the lack of sufficient penalties, i.e. sanctions, for such criminal offences as corruption. In order to objectively determine the necessary punishment, we propose to turn to the experience of foreign countries that have made progress in the fight against corruption in order to compare, identify the most effective methods and adapt them to Ukrainian society.

The first country that comes to mind when it comes to fighting corruption is Singapore. In the early years after gaining independence in 1965, Singapore faced significant challenges, including widespread corruption. Corruption was pervasive across various levels of government and society, undermining public trust and hindering economic development. The country's founding Prime Minister, Lee Kuan

Yew, recognized that eradicating corruption was essential for national progress and stability [1].

Singapore's strategy to combat corruption was comprehensive, involving strong political will, stringent laws, an independent anti-corruption agency, and societal support. The key elements of this strategy included:

1. Political Commitment, the government demonstrated unwavering commitment to fighting corruption, starting with Lee Kuan Yew's administration. This political will was critical in ensuring that anti-corruption measures were consistently enforced. 2. Strong Legal Framework, Singapore established robust anti-corruption laws, providing a clear legal basis for action against corrupt practices. These laws were designed to be stringent and comprehensive. 3. Independent Anti-Corruption Agency, the Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) was empowered as an independent agency dedicated solely to combating corruption. The CPIB reported directly to the Prime Minister, ensuring its autonomy and effectiveness. 4. Transparency and Accountability, implementing measures to ensure transparency and accountability within the public sector and beyond was fundamental. This included rigorous auditing and the requirement for public officials to declare their assets [1].

Key Steps and Methods

1. Establishment of the CPIB

Founding and Empowerment, the CPIB was established in 1952, but its role was significantly strengthened after independence. It was given extensive powers to investigate and prosecute corruption cases.

Independence, reporting directly to the Prime Minister, the CPIB maintained its independence from other governmental bodies, preventing political interference in its operations.

2. Legislative Measures 1) Prevention of Corruption Act (PCA) Enacted in 1960, the PCA provided the legal framework for anti-corruption efforts. It included severe penalties for corrupt activities and empowered the CPIB to conduct thorough investigations. 2) Revisions and Updates, Over the years, the PCA was periodically updated to address emerging challenges and ensure that the legislation remained effective against new forms of corruption [1].

Enforcement and Deterrence

Vigorous Prosecution, the CPIB pursued corruption cases vigorously, regardless of the rank or position of the individuals involved. High-profile cases involving senior officials demonstrated that no one was above the law.

Strict Penalties, harsh penalties for those found guilty of corruption served as a strong deterrent. This included substantial fines, imprisonment, and confiscation of ill-gotten gains.

Promoting Integrity and Ethics public Sector Reforms, the government implemented reforms to ensure integrity and ethical behavior within the public service. This included regular audits, performance appraisals, and the rotation of officers to prevent the development of corrupt networks.

Education and Training, continuous education and training programs were conducted to instill a culture of integrity among public servants and raise awareness about the importance of ethical conduct.

Public Involvement and Transparency, citizen Engagement, encouraging public participation in the fight against corruption was crucial. The CPIB established channels for citizens to report corrupt activities confidentially [2].

The combination of these strategies and measures led to a dramatic reduction in corruption in Singapore. The country's public sector is now regarded as one of the cleanest and most efficient in the world. Singapore consistently ranks highly in global indices measuring transparency and the perception of corruption, such as Transparency International's Corruption Perceptions Index.

Conclusion, Singapore's success in combating corruption is attributed to a holistic approach involving strong political will, an empowered and independent anti-corruption agency, robust legal frameworks, strict enforcement, and a commitment to transparency and public involvement. This multi-faceted strategy transformed Singapore from a corruption-prone state into a model of good governance and integrity, demonstrating that effective anti-corruption measures can lead to profound societal and economic benefits [2].

Corruption in China has been a long-standing issue, exacerbated by economic reforms starting in the late 1970s which created new opportunities for corrupt practices. As China transitioned to a more market-oriented economy, corruption became pervasive across various levels of government and business.

China's anti-corruption strategy, particularly under President Xi Jinping, has focused on strong political commitment, institutional reforms, stringent legal measures, and public involvement. The main goals are to eliminate both "tigers" (high-ranking officials) and "flies" (low-level officials) engaged in corrupt practices.

1. Political Commitment 1) Xi Jinping's administration has prioritized anti-corruption, making it a central theme of governance. 2) Public declarations and high-profile campaigns signal zero tolerance for corruption [3].

2. Institutional Framework 1) Central Commission for Discipline Inspection (CCDI)**: This powerful body is responsible for investigating and punishing corrupt party members. 2) National Supervisory Commission, Established to oversee all public servants, it works alongside the CCDI to ensure comprehensive oversight.

3. Legal Reforms 1) Strengthening of anti-corruption laws and penalties. 2) Enhanced legal frameworks to facilitate the prosecution and punishment of corrupt officials.

4. Enforcement and High-Profile Cases 1) High-profile campaigns have led to the investigation and punishment of numerous senior officials, demonstrating the government's commitment. 2) Publicizing these cases acts as a deterrent.

5. Public Engagement and Transparency 1) Encouraging citizens to report corruption through hotlines and online platforms. 2) Increasing transparency in government operations and financial disclosures.

Impact and Results. China's aggressive anti-corruption campaign has led to

the prosecution of thousands of officials, both high and low ranking. This has helped to restore some public confidence in the government and reduced the incidence of corrupt practices, although challenges remain. China's approach to combating corruption involves a combination of strong political will, institutional oversight, legal enforcement, and public involvement. This multifaceted strategy aims to address the root causes of corruption and establish a more transparent and accountable governance system [4].

Based on the successful anti-corruption strategies of Singapore and China, the following amendments and reforms can be proposed to increase the efficiency of combating corruption in Ukraine, especially considering the current context of war which necessitates swift and effective actions:

1. Strengthening Political Commitment – Amendment: Mandate clear and strong political commitment at the highest levels of government. The President and Prime Minister should regularly address the nation on anti-corruption measures and progress. – Reform: Establish a permanent, high-level Anti-Corruption Task Force that reports directly to the President and Parliament.

2. Empowering and Expanding Anti-Corruption Bodies – Amendment: Expand the powers and autonomy of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU) and the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office (SAPO). – Reform: Create a new, independent anti-corruption agency similar to Singapore's Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB), with authority to investigate, prosecute, and enforce anti-corruption laws [5].

3. Enhancing Legal Frameworks – Amendment: Introduce harsher penalties for corruption, including significant fines, longer prison sentences, and asset forfeiture. – Reform: Implement a fast-track legal process for corruption cases to ensure swift justice, especially during the war period.

4. Increasing Transparency and Accountability – Amendment: Mandate real-time online publication of government contracts, spending, and procurement processes to ensure transparency. – Reform: Introduce mandatory asset declarations for all public officials, with stringent audits and public access to these records [6].

5. Enforcement and Deterrence -Amendment: Establish a whistleblower protection program with substantial rewards for information leading to successful corruption convictions. – Reform: Launch high-profile anti-corruption campaigns targeting both high-level (tigers) and low-level (flies) officials, similar to China's approach.

6. Public Engagement and Education – Amendment: Require anti-corruption education as part of the national school curriculum and regular training for public servants. – Reform: Implement a public reporting system, such as a hotline and online platform, for citizens to report corrupt activities safely and anonymously.

7. Leveraging Technology – Amendment: Utilize advanced technologies, such as blockchain, for secure and transparent government transactions and record-keeping. – Reform: Develop an integrated digital platform for all anti-corruption agencies to share information and coordinate actions efficiently.

8. International Cooperation – Amendment: Strengthen international partnerships to track and recover assets stolen through corruption and prosecute offenders abroad. – Reform: Join international anti-corruption treaties and frameworks to enhance global cooperation and support[7].

9. Monitoring and Evaluation – Amendment: Establish an independent review body to monitor and evaluate the effectiveness of anti-corruption measures, reporting directly to Parliament. – Reform: Implement a system of regular, transparent audits of all government departments and agencies by independent auditors [8].

Conclusions: Implementing these comprehensive measures can significantly enhance Ukraine's anti-corruption framework. The proposed amendments and reforms, inspired by the successful strategies of Singapore and China, will help reduce corruption, restore public trust, and ensure more efficient governance. The commitment to transparency, accountability, and robust enforcement will pave the way for a more just and prosperous society, even amidst the challenges posed by the ongoing war. By adopting these best practices, Ukraine can demonstrate a clear and unwavering commitment to eradicating corruption and fostering a culture of integrity and good governance.

References:

1. Singapore's Corrupt Practices Investigations Bureau: Guardian of Public Integrity January 2021 URL: https://www.researchgate.net/publication/346845231_Singapore's_Corrupt_Practices_Investigations_Bureau_Guardian_of_Public_Integrity
2. Lee, K.Y. (2000), *From Third World to First, the Singapore Story: 1965-2000*, Times Media, Singapore
3. Ong, A. (2014), "Public Service 'committed to improving pay, skills'", *Straits Times*, 6 March, p. B8.
4. Parliament of Singapore (1987), *Report of the Commission of Inquiry on Investigations Concerning the Late*
5. Mr Teh Cheang Wan, Cmd. 18 of 1987, Singapore National Printers, Singapore. Prime Minister's Office (PMO) (2013a), "PMO media statement on case of misappropriation by CPIB officer", Singapore, 24 July, pp. 1-2
6. Quah, J.S.T. (2015), "Singapore's Corrupt Practices Investigation Bureau: four suggestions for enhancing its effectiveness", *Asian Education and Development Studies*, Vol. 4 No. 1, pp. 76-100
7. The Causes and Countermeasures of Corruption in China May 2021 *Journal of Business Theory and Practice* 9(2):p31 URL: https://www.researchgate.net/publication/351704732_The_Causes_and_Countermeasures_of_Corruption_in_China
8. *The Intensification of Corruption in China* Andrew Wedeman *The China Quarterly* No. 180 (Dec., 2004), pp. 895-921 Published By: Cambridge University Press

Соломаха Софія,

здобувач вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Талдикін Олександр Васильович,

доцент кафедри загальноправових

дисциплін Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПАРАДОКС МАКСИМАЛЬНОГО ВИЗНАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІСТОРІЇ ТА ЇХ НАЙБІЛЬШОГО ПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Зрозуміло, що давним-давно людські права могли порушувати набагато більше, ніж зараз. Тоді це було нормою, і люди не усвідомлювали взагалі, що таке права людини. Але питання в тому, що в наш час, як ніколи раніше, документально закріплені та визнані всі права людини, але вони порушуються особливо масштабно під час збройних конфліктів.

Війна – це завжди і всюди катастрофа для життя і здоров'я. Через притаманну війні жорстокість і дикість навряд чи можливо десь у світі сьогодні аргументовано підтримувати думку про те, що війна – це виправдана діяльність.

Ніколи ще не було такого загального визнання людської гідності і одночасного її порушення, включно з твердженням про те, що усі люди є вільні і рівні у своїх правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [1]. Ці права людини включають такі аспекти:

- кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність [2];
- нікого не може бути умисно позбавлено життя;
- нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [3];
- право бути вільним від свавільного арешту, затримання та покарання;
- свобода володіння своїм тілом і працею;
- право на вільне пересування без дискримінації;
- право на створення сім'ї та співжиття з нею.

Права на недоторканність життя надзвичайно важливі, вони виходять за межі загальноприйнятих класів прав людини, які включають політичні та громадянські права (аспекти свободи чи демократії), а також соціальні та економічні права (аспекти соціальної справедливості). Вони втілені в надзвичайній різноманітності міжнародних прав людини та гуманітарних

законів, конвенцій і декларацій. Серед них: Статут ООН; Загальна декларація прав людини; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція про права дитини.

Вони, у свою чергу, доповнюються спеціальними угодами щодо ведення збройних конфліктів: Женевськими конвенціями 1949 року та Додатковими протоколами 1977 року.

Парадокс полягає в тому, що хоча сьогодні визнання прав людини є безпрецедентним, але права людини ніколи не порушувалися в такому масовому масштабі, з такою ефективністю та жорстокістю, як при збройних конфліктах. Еволюція та різноманіття таких конфліктів за минуле століття, яким сприяла технологічна витонченість, руйнівна сила та доступність нової зброї, майже стерли різницю між війною та масовим тероризмом. У перші роки ХХІ століття, коли цей парадокс не вирішено та супроводжується погано визначеною «глобальною війною з терором», новонароджене після Другої світової війни зобов'язання щодо ефективного та енергійного захисту прав людини перебуває в облозі.

Війна більше не є явищем, яке спрощено визначається як «змагання між збройними силами, яке ведеться в рамках кампанії або серії кампаній». Різноманітні форми збройних конфліктів тепер включають:

- оголошені та неоголошені війни між державами;
- повномасштабні громадянські війни, у тому числі з мотивами геноциду;
- так звані конфлікти низької інтенсивності між конкуруючими національними політичними групами (які часто мають високу інтенсивність);
- широкий спектр «брудних війн» репресій, розв'язаних урядами проти власних громадян.

Визначальною характеристикою більшості цих типів війни є розрахований і навмисний напад на цивільне населення всупереч міжнародному гуманітарному праву. Усі збройні конфлікти піддають цивільне населення небезпеці отримати травми, хвороби чи смерть і загрожують створити гуманітарні кризи.

Порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини можна розділити на п'ять категорій.

Прямі напади на цивільне населення «звичайними» засобами. Хоча безпідставне вбивство мирних жителів під час війни було визначено як злочин Гаазькою конвенцією 1907 року. Однак відтоді на війні були вбиті мільйони цивільних осіб. У 1930-х роках бомбардування ефіопських цивільних осіб італійськими літаками та іспанських цивільних у Герніці німецькими літаками показали жахливі приклади злочинного використання потужних військових

технологій для нанесення шкоди невинним некомбатантам. У Другій світовій були приклади нападів на, по суті, невійськові та цивільні цілі. Вони включали ракетні та бомбові атаки на Лондон і Ковентрі та бомбардування Дрездена, Гамбурга, Токіо. Загинули десятки тисяч мирних жителів, переважно літніх людей, жінок і дітей.

Женевські конвенції 1949 року знову підтвердили безпідставне вбивство мирних жителів як воєнний злочин – і це знову не мало ефекту. Тому що відбувались невибіркові бомбардування та підпали міст і сіл, характерними для яких були збройні конфлікти у В'єтнамі та Афганістані.

Також за перші 3 місяці конфлікту в Чечні загинуло близько 15 000 мирних жителів. Сотні тисяч стали біженцями.

Етнічні чистки та позасудові вбивства. Протягом 1980-х і 1990-х років знову з'явився старий і потворний варіант порушення прав людини: конфлікти, в яких основною метою воєнних дій було примусове виселення цивільного населення з їхніх домівок і землі на основі релігії, національності чи етнічної приналежності. Хоча світове співтовариство однозначно визначає права корінних народів як пріоритетні права людини, що знаходить своє підтвердження в Загальній декларації прав людини, в універсальних і регіональних міжнародних договорах та національних законодавствах, дія яких має мінімізувати таке ганебне явище [4, с.69-71]. Такі дії є злочином проти людяності згідно з міжнародним правом. Багато епізодів стосувалися масових вбивств; хоча вони не наближалися до Голокосту – індустріалізованого масового вбивства з метою знищення потерпілого населення – вони були геноцидними за духом. Теж саме стосувалося систематичних масових убивств, примусових депортацій, таборів для ув'язнених і поневолення, здійснених режимом червоних кхмерів у Камбоджі під керівництвом Пол Пота.

Іншими сумнозвісними прикладами етнічних чисток є війни в колишній Югославії та в Руанді. В обох конфліктах інструментами етнічних чисток були масові напади на некомбатантів: тортури та вбивства чоловіків, жінок і дітей: досить поширене та систематичне використання згвалтувань для тероризування цілих громад; руйнування за допомогою вибухівки та підпалів будинків, ферм, промислових підприємств та базової інфраструктури, яка забезпечувала воду, електроенергію, їжу, паливо, санітарні умови та інші необхідні потреби; відмова від надання медичної допомоги та інші порушення медичної нейтральності; облога, блокада та перешкоджання гуманітарній допомозі. Солдатів і некомбатантів однаково морили голодом, катували або вбивали в таборах для полонених, до багатьох з яких Міжнародному Комітету Червоного Хреста було відмовлено в доступі. 8 тисяч людей стали жертвами свавільних і позасудових страт і були поховані в братських могилах. Біженцям і внутрішньо переміщеним особам було відмовлено в захисті, на них навмисно нападали: їх били, гвалтували, вони були змушені ходити через мінні поля: і вбиті в церквах, лікарнях та інших святилищах

Прямі напади на цивільних осіб із застосуванням невибіркової зброї. Невибіркова зброя – це та, яка за своїм ефектом і визначальними характеристиками майже напевно (і зазвичай призначена) завдає шкоди як військовим комбатантам, так і цивільним особам, і тому за визначенням порушує заборону гуманітарного права на необдумане вбивство. Вони включають, зброю масового знищення (ядерну, хімічну та біологічну), а також наземні міни.

Ядерні бомбардування Хіросіми та Нагасакі змінили події війни ХХ століття. Те, що понад 200 000 мирних жителів загинуло від вибуху, спалювання та радіації, є загально визнаним: те, що такі масові вбивства є порушенням прав людини, не є широко визнаним, незважаючи на численні спеціальні положення міжнародного права, які забороняють напади, які спричиняють непотрібні страждання.

Непрямі напади на цивільне населення. Сучасні військові технології, особливо використання високоточних бомб, ракет і ракетних боєголовок, тепер зробили можливим опосередковано атакувати цивільне населення в промислово розвинутих суспільствах, але з руйнівними результатами – шляхом націлювання на об'єкти, від яких залежить життя.

Отже, парадокс максимального визнання прав людини в історії полягає в тому, що хоча права людини вважаються найважливішими принципами цивілізованого суспільства, вони часто порушуються під час збройних конфліктів. На перший погляд, історичний процес розвитку прав людини може здаватися успішним, оскільки були прийняті міжнародні документи та створені інституції для їх захисту. Однак під час воєн та збройних конфліктів люди часто стають жертвами насильства, порушень та зловживань. Це свідчить про те, що, незважаючи на всі зусилля спільноти міжнародного співтовариства, конфлікти продовжують викликати найбільші випробування для забезпечення і захисту прав людини.

Перелік використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 16.04.2024).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 р. : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 18.04.2024).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 18.04.2024).
4. Волошина Ю.В. Дотримання прав корінних народів в умовах окупації – вимога міжнародного права / Ю.В. Волошина // Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти: матеріали Регіон. наук.-практ. конф. з нагоди 72-ої річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 9 груд. 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 69-71.

Станкевич Вікторія,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Логінова Марина Вікторівна,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВО ГРОМАДЯН НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

У сучасному світі, де людство зіткнулося з численними екологічними проблемами, право на безпечне довкілля стає не просто декларацією, а нагальною потребою. Це право тісно пов'язане з основоположними правами людини на життя і здоров'я, адже чисте довкілля є необхідною умовою для їх реалізації.

В Україні право на безпечне довкілля закріплено у Статті 50 Конституції: "Кожна людина має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування заподіяної порушенням цього права шкоди" [3]. Це право також ґрунтується на принципах міжнародного права, зокрема, Ріо-де-Жанейрській декларації про довкілля та розвиток 1992 року.

П.Рабінович стверджує, що конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля – це можливості людини, необхідні для її фізичного існування, для задоволення її біологічних, матеріальних потреб [1, с.10].

Реалізація права на безпечне довкілля передбачає: чисте повітря та воду (люди мають право дихати чистим повітрям та пити безпечну воду); здорове харчування (продукти харчування повинні бути вирощені без використання шкідливих хімікатів та забруднювачів); безпечне житло (люди мають право жити в середовищі, вільному від небезпечних для здоров'я забруднень); збереження біорізноманіття (захист природних ресурсів та екосистем є важливим для забезпечення стійкого розвитку).

Однак реалізація права на безпечне довкілля стикається з численними загрозами, такими як забруднення: промислові викиди, транспортні засоби та сільське господарство є основними джерелами забруднення довкілля; зміна клімату, яка призводить до екстремальних погодних явищ, підвищення рівня моря та інших негативних наслідків; втрата біорізноманіття: знищення природних середовищ і надмірне споживання природних ресурсів призводять

до вимирання видів та деградації екосистем.

Визначення Г. Анісімової підкреслює два ключових аспекти права на безпечне довкілля:

1. Довкілля має бути безпечним для життя і здоров'я людей. Це означає, що воно має бути вільним від шкідливих забруднень, токсинів та інших факторів, які можуть негативно впливати на здоров'я людей.

2. Кожна людина має право на доступ до безпечного довкілля. Це право не повинно обмежуватися соціально-економічним статусом, місцем проживання чи іншими факторами [2].

Визначення Г. Анісімової відіграє важливу роль у розумінні та реалізації права на безпечне довкілля з кількох причин. Серед них комплексність (вона охоплює не лише фізичну безпеку довкілля, але й його вплив на здоров'я людей); антропоцентричність, яка визнає цінність людського життя та здоров'я пріоритетними у контексті екологічних прав; соціальна справедливість, яка підкреслює, що доступ до безпечного довкілля має бути гарантований всім людям, незалежно від обставин.

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного добробуту населення» визначає такі категорії середовища життєдіяльності людини: «безпечні умови» і «сприятливі умови». Під безпечними умовами розуміється такий стан середовища життєдіяльності, при якому відсутня небезпека шкідливого впливу його факторів на людину. Сприятливі умови – стан життєдіяльності, при якому відсутній будь-який шкідливий вплив його факторів на здоров'я людини, і є можливості для забезпечення нормальних та відновлення порушених функцій організму [4].

Отже, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля є важливим екологічним правом, яке потребує постійної уваги та зусиль для його реалізації. Ми всі маємо нести відповідальність за збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П.М. Права людини і громадянина: Навч. посібник.К.: Атіка, 2004. 464 с.
2. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с.
3. Конституція України від 28червня 1996р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. С.141.
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991р. Відомості Верховної Ради України. 1991. №41. С. 546.

Терехова Ганна Ярославівна,
курсант навчальної групи ДР-242
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Резворович Кристина Русланівна,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ПІД НАТИСКОМ КАМКОРДИНГУ ТА КАРДШЕЙРІНГУ: АНАЛІЗ ПОРУШЕНЬ ТА ШЛЯХИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У світі, де кожна діяльність все частіше відбувається у цифровому форматі, авторське право виставлене на випробування через поширення камкордингу та кардшейрінгу. Камкординг, який дозволяє записувати відео- та аудіоматеріали без згоди власника права, а також кардшейрінг, що стосується незаконного доступу до цифрових контентів, порушують основні засади інтелектуальної власності. Ці явища не лише спричиняють великі фінансові втрати для творців та правовласників, але й підірвали традиційні моделі розповсюдження контенту. Такі порушення ставлять під загрозу не лише фінансові інтереси, але й саму суть ідеї інтелектуальної власності. Крім того, вони відображають глибинні трансформації у способах споживання та обміну інформацією. Аналіз цих явищ є надто важливим для розуміння викликів, перед якими стоїть сучасне авторське право. Шляхи захисту інтелектуальної власності у контексті камкордингу та кардшейрінгу потребують глибокого осмислення та інноваційних рішень.

Відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права» камкординг визначається як фіксування аудіовізуального твору під час публічного демонстрування його в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, у якому відбувається таке публічне демонстрування, для будь-яких цілей без дозволу суб'єктів авторського права або суб'єктів суміжних прав, об'єкти яких складають аудіовізуальний твір [1].

Кардшейрінг, відповідно до вищезазначеного нормативного акта, – це забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми організації мовлення, доступ до якої обмежено суб'єктом авторського права

або суб'єктом суміжних прав шляхом застосування технологічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо) або в інший спосіб, в обхід таких форм захисту, внаслідок чого така програма організацій мовлення може бути сприйнята публікою [1].

Розуміючи сутність цих явищ, необхідно звернутися до сучасних стратегій та інноваційних підходів для захисту інтелектуальної власності в контексті камкордингу та кардшейрінгу. Одним з ключових напрямів є розвиток технологічних засобів захисту, які дозволять контролювати доступ до контенту та унеможливити його незаконне використання. Подальший аналіз порушень авторських прав відкриває потребу у посиленні правового регулювання, в тому числі через вдосконалення законодавства та зміцнення механізмів відповідальності за порушення. Однак боротьба з цими явищами також вимагає спільних зусиль від усіх зацікавлених сторін, включаючи технологічні компанії, правовласників, правоохоронні органи та споживачів.

Застосування практичних стратегій у сфері цифрової безпеки та захисту прав власності спільно з удосконаленням правового регулювання може стати основою для стабільного та ефективного захисту інтелектуальної власності у світі, де цифрові технології набувають все більшого значення. Додатково, важливим аспектом є залучення громадськості до усвідомлення проблеми та виховання культури поважання інтелектуальної власності. Інформаційні кампанії, освітні заходи та поширення свідомості про негативні наслідки порушень авторських прав можуть сприяти формуванню правильної поведінки в цифровому середовищі. Однією з таких стратегій є Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України, Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". Вона визначає актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних. Інформаційна безпека визначається складовою національної безпеки і тому, безсумнівно, є надзвичайно важливим дослідженням цього питання [2].

Зокрема, розвиток і впровадження технологій блокчейну та інших децентралізованих систем можуть забезпечити більш ефективний та надійний захист авторських прав, виключаючи можливість маніпуляцій та фальсифікацій контенту. Розробка механізмів автоматичного виявлення та припинення незаконного використання контенту також є важливим напрямом в боротьбі з камкордингом та кардшейрінгом. Блокчейн – це децентралізована база даних (P2P), тобто уся інформація міститься на великій кількості машин, які можуть знаходитись у будь-якій точці світу, головний сервер відсутній. Ці комп'ютери називають вузлами. Блокчейн – прозора система. Кожен може побачити інформацію про будь-який блок [3].

Варто також відзначити українську платформу «Дія», що використовує блокчейн для збереження критично важливих даних. У 2017 році Кабінет

Міністрів уклав договір з американською компанією BitFury про переведення державних реєстрів на блокчейн, що має полегшити реєстрацію фізичних осіб та підприємств. Міністерство аграрної політики презентувало оновлений земельний кадастр на блокчейні, який має полегшити роботу підприємців [3]. Розвиток технологій блокчейну та інших децентралізованих систем може мати значний вплив на захист авторських прав. Переведення даних та реєстрів на блокчейн дозволить створити надійну та прозору систему, де інформація про власність та авторство буде захищена від маніпуляцій та фальсифікацій. Використання цих технологій може забезпечити не лише облік прав власності, але й можливість автоматичного виявлення порушень авторських прав, що стане важливим інструментом у боротьбі з камкордингом та кардшейрінгом.

Тож необхідно активізувати співпрацю між країнами та міжнародними організаціями для розробки спільних стандартів та міжнародних домовленостей у сфері захисту інтелектуальної власності. Це допоможе унормувати право у глобальному масштабі та запобігти використанню незаконної практики в міжнародному контексті. Комплекс заходів щодо міжнародного співробітництва координує Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (ВОІВ), що є однією із 16 спеціалізованих організацій в системі Організації Об'єднаних Націй (ООН) [4]. ВОІВ (World Intellectual Property Organization – WIPO) є організацію, діяльність якої спрямована на охорону та забезпечення вдалого розвитку та функціонування інтелектуальної власності в конкретному суспільстві та світі в цілому за допомогою співробітництва між державами, що входять до її складу, і міжнародними організаціями, що спеціалізуються на інтелектуальній власності [5].

Підсумовуючи, слід підкреслити, що розвиток технологій, зокрема блокчейну та децентралізованих систем, відкриває нові можливості для захисту авторських прав в умовах цифрової трансформації. Впровадження цих інноваційних рішень може допомогти зменшити порушення інтелектуальної власності, уникнути маніпуляцій та фальсифікацій контенту, а також забезпечити прозорість та надійність системи захисту. Однак необхідно враховувати, що успішна боротьба з порушеннями авторських прав потребує комплексного підходу, що об'єднує технологічні рішення, правове регулювання, освітні ініціативи та співпрацю всіх зацікавлених сторін. Тільки такий підхід може забезпечити стабільний та ефективний захист інтелектуальної власності в епоху цифрової революції.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 15.04.2023 року (зі змінами) // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 57, ст.166)
2. "Міжнародні стандарти щодо кримінально-правової охорони інформаційної безпеки: загальна характеристика." *Grail of Science* 33 (2023): 133-134.
3. Мальков, Єгор. "Використання технології блокчейн. Перспективи її розвитку." (2021).

4. Кійло, П. О. "Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності." (2011). Шульженко, Надія.

5. Дегтярєва, І. О., С. Куса, and Н. Г. Сорокіна. "Діяльність всесвітньої організації інтелектуальної власності". *Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23 квітня 2021 року).* –Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2021. 359 с. (2021).

Ткач Юлія Олегівна,

ад'юнкт кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Гаркуша Аліна Григорівна,

доцент кафедри кримінального процесу

та стратегічних розслідувань

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КОНСТАТАЦІЇ СМЕРТІ ЛЮДИНИ НА ПІДСТАВІ СМЕРТІ МОЗКУ

Людське життя як фізіологічний процес завжди відбувається в часі, а тому має початок і кінець. Початок життя – це початок фізіологічного процесу народження. З моменту народження людина має право на життя, що закріплено в ст. 27 Конституції України «Кожна людина має невід’ємне право на життя» [1]. Кінцем життя прийнято вважати біологічну смерть людини, тобто момент незворотної загибелі всього організму, коли припиняється серцева діяльність, зникає пульсація на великих артеріях, зупиняється дихання і втрачаються функції центральної нервової системи [2; 3, с. 6; 4, с. 4].

Відповідно до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 № 2427-VIII вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів дозволяється у донора-група після підписання акта констатації смерті його головного мозку або фіксації в медичній документації померлої особи факту її біологічної смерті [5].

Поняття смерті головного мозку людини – це повна і незворотна втрата всіх функцій головного мозку (у тому числі стовбура головного мозку), що реєструється при працюючому серці та штучній вентиляції легень [6]. Біологічна смерть – це незворотне припинення кровообігу та дихальних

функцій, поява ранніх та/або пізніх трупних змін [7]. Тому поняття смерті мозку пов'язане з поняттям смерті людини. Оскільки людський мозок мертвий, він більше не може продовжувати функціонувати.

В Україні врегульований порядок визнання померлою людиною Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ, порядком «Про деякі питання удосконалення роботи відділень анестезіології та інтенсивної терапії закладів охорони здоров'я МОЗ України», затвердженим Наказом МОЗ України від 09.11.2020 № 2559 та «Порядком констатації та діагностичними критеріями смерті мозку людини», затвердженим Наказом МОЗ України від 09.11.2020 № 2559.

Слід зазначити, що показаннями до ініціації процедури є наявність коми ІІІ ступеня встановленої етіології (оцінка 3 бали за відповідною до віку шкалою ком Глазго) за умови відсутності факторів, що можуть вплинути на результати клінічного обстеження центральної нервової системи пацієнта, та незворотності змін, що спричинили кому. ДСМ має проводитися незалежно від того, може бути пацієнт донором органів чи ні [8].

Відповідно до «Порядку констатації та діагностичних критеріїв смерті мозку людини», затвердженому Наказом МОЗ України від 09.11.2020 № 2559, консилиум лікарів для констатації смерті мозку у дорослих здійснюється з проведенням двох послідовних клінічних неврологічних обстежень та одного тесту апное. Для констатації смерті мозку у дітей необхідно проводити два послідовні клінічні неврологічні обстеження та два тести апное. У випадку, якщо результати інструментальних методів обстеження свідчать про смерть мозку, період спостереження може бути скорочено до трьох годин. Процес констатації смерті мозку людини у дорослих та дітей документується шляхом заповнення форм первинної облікової документації № 012/о «Акт про констатацію смерті мозку людини» та № 012/о/д «Акт про констатацію смерті мозку дитини», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09 листопада 2020 року № 2559, та внесення записів до форми № 003/о. Після завершення процесу констатації смерті мозку, незалежно від того, чи констатована смерть мозку людини чи ні, форма № 012/о або форма № 012/о/д підписується всіма членами консилиуму лікарів та додається до форми № 003/о. Якщо в особи, щодо якої констатовано смерть мозку, існують медичні передумови для вилучення органів та інших анатомічних матеріалів, вона розглядається як потенційний донор. Відповідальна особа зобов'язана невідкладно повідомити трансплант-координатора або спеціалізовану державну установу «Український центр трансплант-координації» [6].

У наш час смерть мозку відіграє важливу роль у трансплантології, оскільки саме вона створює можливість отримання анатомічного матеріалу від людини з діагнозом «смерть мозку» з метою порятунку реципієнтів.

Смерть мозку становить певний ризик, а саме тенденцію до комерціалізації відносин, пов'язаних з трансплантацією анатомічних матеріалів людини, що збільшує можливість різних зловживань з боку лікарів,

а також ризик передчасного вилучення органів та тканин для трансплантації, тобто до смерті ще живого донора. Ще одним важливим фактом є те, що вже два роки триває широкомасштабне вторгнення в Україну агресора – російської федерації, і лікарні на лінії фронту та у прифронтових зонах продовжують працювати у складних умовах, надаючи медичні послуги та рятуючи життя людей. Інші українські лікарі, опинившись на окупованих територіях, вимушені припинити свою діяльність. Окрім цього, в багатьох країнах, у тому числі й в Україні, існує дефіцит донорських органів і тканин людини, що створює сприятливі умови для вчинення злочинів, пов'язаних з незаконною трансплантацією анатомічних матеріалів людини. Наприклад, лікарі зловживають своїм службовим становищем, знаючи, що людина, оголошена померлою, ще жива. Передчасне встановлення смерті особи призводить до того, що в особи, яка визнана померлою, але яка на момент констатації смерті є ще живою, ініціюється незаконне вилучення анатомічних матеріалів. Такі випадки вже не належать до категорії посмертного донорства, адже вони вчинюються відносно живої особи.

Неправомірна констатація смерті донора з метою подальшого вилучення в нього органів або тканин може бути наслідком як умисних, так і необережних дій. Зрозуміло, постає питання: чи охоплюються такі зловживання лікарів ч. 1 ст. 143 КК України, і чи не потребують вони додаткової кваліфікації за іншими статтями Кримінального кодексу? [9].

Чеботарьова Г. В. пропонує кваліфікувати випадки помилкової констатації факту смерті, вчинені з необережною формою вини, лише як вбивство через необережність (ст. 119 КК України) [10, с. 172]. Така позиція не враховує, що консиліум лікарів в цьому випадку, порушуючи встановлені правила, неналежно виконує свої професійні обов'язки, тобто поверхово, недбало, не в повному обсязі, не так, як цього вимагають інтереси лікарської професійної діяльності, неправильно встановлює факт смерті особи, чим порушує порядок вилучення органів або тканин у донора, що є частиною порядку трансплантації [9].

Так, Гринчак С. В. зазначає, що саме тому такі дії вимагають у першу чергу кваліфікації за ч. 1 ст. 143 КК, але оскільки санкція цієї статті є більш м'якою порівняно з санкцією ч. 1 ст. 119 КК, то вимагається кваліфікація за сукупністю ч. 1 ст. 143 КК та ч. 1 ст. 119 КК. Якщо неправильна констатація смерті донора з метою вилучення в нього анатомічних матеріалів вчинена навмисно, такі діяння консиліуму лікарів є нічим іншим, як умисним протиправним заподіянням смерті потерпілому та потребують кваліфікації за ст. 115 КК України. Крім того, враховуючи, що в цьому випадку умисно порушено порядок встановлення факту смерті потерпілого, який є потенційним донором анатомічних матеріалів для трансплантації, цей злочин додатково необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 143 КК України.

Завідомо неправильне встановлення факту смерті може бути вчинене щодо життєздатного та нежиттєздатного донора. Ці випадки суттєво

відрізняються між собою за ступенем суспільної небезпеки. Якщо в першому випадку своєчасне надання належної медичної допомоги хворому може зберегти йому життя, то в іншому позбавляється життя людина, яка за станом здоров'я приречена на смерть. Кваліфікація зазначених діянь не буде відрізнятися між собою, але різний ступінь їх суспільної небезпеки має бути врахований судом при призначенні покарання [9].

На нашу думку, необхідно звернути увагу на те, що не виключена можливість зловживань з боку консилиуму лікарів, які можуть призвести до штучного прискорення процесу смерті людини, а саме застосування евтаназії (яка сьогодні заборонена в Україні) з метою подальшого вилучення анатомічного матеріалу людини. У цьому контексті консилиум лікарів може порушувати чинне законодавство, не виконувати належним чином свої професійні обов'язки через умисне нескликання, неповний склад лікарів у консилиумі, можливе втручання лікарів, які в подальшому здійснюють вилучення та трансплантацію, або втручання трансплант-координатора, яке здійснюється не у встановленому порядку, внаслідок чого неправдиво встановлюється факт смерті особи і порушується процедура вилучення органів або тканин у донора. Всі ці факти зумовлюють недбале ставлення до процедури встановлення факту смерті людини, яка може бути потенційним донором анатомічного матеріалу для трансплантації.

На підставі вищевикладеного, вважаємо за необхідне ввести до Положення про консилиум лікарів, затвердженого Наказом МОЗ України від 09.11.2020 № 2559, припис про включення до його складу ще одного лікаря – судово-медичного експерта та припис про здійснення відеофіксації процедури встановлення смерті з метою правомірного проведення цієї процедури, запобігання неналежного виконання своїх професійних обов'язків консилиумом лікарів та виключення лікарської помилки консилиуму лікарів.

Окрім цього, внести зміни до КК України, зокрема, викласти статтю КК України в такій редакції: «Умисне порушення функціонування консилиуму лікарів», а саме:

1. Умисне нескликання або неналежне проведення консилиуму лікарів для констатації смерті мозку дорослих, дітей, новонароджених;
2. Умисне порушення складу лікарів, які входять до консилиуму лікарів для констатації смерті мозку дорослих, дітей, новонароджених;
3. Умисне втручання лікарів-трансплантологів, які беруть участь у вилученні анатомічних матеріалів людини та їх трансплантації, та трансплант-координатора в діяльність консилиуму лікарів.

Розробити чат-бот для повідомлення про відомі факти незаконної констатації смерті особи, незаконне вилучення анатомічних матеріалів на окупованих територіях тощо.

Перелік використаних джерел:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 03.12.2023).
2. Гринчак С. В. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини: підстави кримінальної відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2006. – 229 с.
3. Сташис В. В., Бажанов М. И. Личность – под охраной уголовного закона. – Симферополь: Таврида, 1996. – 236 с.
4. Борисов В. И., Куц В. Н. Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации. – Х. : Консум, 1995. – 104 с.
5. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII: станом на 07 січня. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
6. Про затвердження Порядку констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини : наказ М-ва охорони здоров'я України від 09.11.2020 № 2559 // БД «Законодавство України»// ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z126020?find=1&text=Моментом+#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII : станом на 01.10.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text=евт#w1_1 (дата звернення: 15.11.2023).
8. Про затвердження Про деякі питання удосконалення роботи відділень анестезіології та інтенсивної терапії закладів охорони здоров'я : наказ М-ва охорони здоров'я України від 09.11.2020 № 2559 // БД «Законодавство України»// ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1259-20#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
9. Гринчак С. В. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, вчинені відносно живого донора. *Форум права*. 2015. № 4. С. 65-71 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_4_13.pdf.
10. Чеботарьова Г. В. Проблема правового регулювання донорства органів в Україні / Чеботарьова Г. В. // Часопис Київського ун-ту права, 2002. – № 4. – С. 54-59.

Трень Тетяна Олександрівна,
слухач магістратури ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Боняк Валентина Олексіївна,
завідувач кафедри теорії
та історії держави та права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЛИТВИ З ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ

Сучасний стан реформування правоохоронної системи, кардинальні зміни у державному будівництві, зокрема курс України на євроінтеграцію, зумовлюють удосконалення вже існуючих та запозичення новітніх підходів до державного будівництва, реформування правоохоронних органів та тих інститутів державного механізму, що є складовою сучасної політики в державі. Змінюється і роль освіти в сучасному світі: вона перетворюється на тривалий і безперервний процес, адже протягом усього життя людина стикається з проблемою старіння знань, необхідністю їх оновлення, поповнення й освоєння нових професійних сфер [1].

На нашу думку, важливе значення в цьому плані відіграють відносини між Україною та Литвою, що мають тривалу історію. Співпраця з прибалтійськими державами сприяє вдосконаленню системи національної безпеки, модернізації та реформуванню правоохоронної сфери, зокрема і системи підготовки майбутніх правників та правоохоронців. Це продемонстрували і зародки такої співпраці, які наш заклад вищої освіти мав із Університетом Вітауса Великого у м. Каунас (Литва), у період до пандемії COVID-19.

Перспективи запровадження інновацій в системі співпраці між навчальними закладами різних країн є багатообіцяючими, оскільки вони сприяють обміну кращими практиками, розвитку міжнародного розуміння та сприяють підвищенню якості освіти [2]. Інтеграція нових технологій, використання інтерактивних методів навчання та створення спільних проєктів дозволять науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти активно співпрацювати та використовувати взаємні переваги для досягнення спільних цілей у цій сфері.

Одним з багатообіцяючих напрямів співпраці між закладами вищої освіти України та Литви вважаємо забезпечення можливості курсантам-поліцейським проходити стажування в поліцейських установах партнерської країни для отримання нового досвіду та поглиблення набутих знань. У ході такого стажування здобувачі вищої освіти будуть встановлювати зв'язки з колегами-поліцейськими та представниками інших установ, що стануть корисними для майбутньої професійної кар'єри. У такий спосіб майбутні правоохоронці та правники ознайомляться з особливостями законодавства, процедурами та техніками правозастосування, які використовуються поліцейськими в цій країні, що дозволить їм порівняти і адаптувати набуті знання до своєї власної практики.

Не менш важливим шляхом розвитку взаємодії між закладами вищої освіти України та Литви є організація спільних навчальних програм з акцентом на міжнародний досвід та найкращі практики у сфері правоохоронної діяльності. Програми мають включати тренування та симуляційні вправи, квести, що дозволить здобувачам вищої освіти набути практичні навички в галузі розслідування злочинів, ведення переговорів та взаємодії з громадськістю.

Міжнародні симпозиуми та конференції, як одна з форм взаємодії між закладами освіти України та Литви, забезпечать обговорення найбільш актуальних питань, з якими стикаються правоохоронці в обох країнах, зокрема таких як боротьба з корупцією, кіберзлочинністю, торгівлею людьми тощо. Учасники зможуть поділитися найкращими практиками та інноваційними підходами до розв'язання проблем в сфері правоохоронної діяльності, що дозволить кожній стороні зробити висновки та впровадити найбільш ефективні методики діяльності. Такі заходи стануть важливою платформою для підтримки співпраці майбутніх правоохоронців України та Литви, сприятимуть обміну ідеями й знаннями та зміцненню взаєморозуміння у правоохоронній сфері.

Вважаємо, що досить ефективним напрямом співпраці наших держав має стати якісна мовна підготовка майбутніх поліцейських та правників, котра полягатиме у забезпеченні можливості вивчення мови міжнародного спілкування – англійської, що дозволить покращити взаємну комунікацію та сприятиме подальшій плідній співпраці.

Глибоко переконані, що досить перспективним є і можливість створення мовних клубів або груп підтримки, де майбутні правоохоронці та правники зможуть практикувати мову спільно з колегами та носіями мови з іншої країни. Це не тільки допоможе покращити мовні навички, але й надасть впевненості для виконання в майбутньому на високому рівні своїх професійних обов'язків. Доречною, на наш погляд, має стати і організація спеціалізованих мовних курсів, спрямованих на вивчення мов країни-партнера, що включатиме в себе загальне вивчення мови, а також опанування спеціалізованої термінології, яка використовується в правоохоронній діяльності.

Впевнені, що застосування вищевказаних інновацій сприятимуть вдосконаленню навчальних програм з підготовки поліцейських та правників, а також спільним науковим проектам з аналізу та прогнозування сучасних тенденцій у сфері правоохоронної діяльності. Така співпраця має бути спрямована на оцінку та впровадження сучасних технологій у правоохоронну сферу, зокрема у використання штучного інтелекту, аналізу даних, відеоспостереження тощо. Здобувачі вищої освіти також зможуть обмінюватись досвідом щодо форм та методів міжнародної співпраці у боротьбі з транскордонною злочинністю й тероризмом, аналізувати проблеми публічної безпеки і розробляти стратегії її покращення, включаючи заходи з попередження злочинності та підвищення правосвідомості громадян.

Одним із ефективним прикладів співпраці закладів вищої освіти з підготовки правників і правоохоронців України та Литви має стати створення спільного проекту для обміну здобувачами освіти, науково-педагогічними працівниками у рамках відповідних програм протягом семестру або року. Зазначене також сприятиме зміцненню зв'язків і між поліцейськими установами обох країн, обміну найкращими практиками та інноваціями, що включно поглибить і розуміння культурних й правових особливостей цих держав. Крім того, такі проекти передбачатимуть спільні дослідницькі гранти, тренінги з акцентом на специфіку правоохоронної діяльності України і Литви, що дозволить майбутнім правникам та правоохоронцям отримати широкий огляд різних підходів та методик. Такий обмінний проект між закладами вищої освіти стане важливим кроком у зміцненні співпраці в галузі підготовки поліцейських/правників, сприяючи взаємному розвитку та зростанню професійних навичок учасників цього процесу.

Досліджуючи застосування інновацій в юридичній освіті, вважаємо за необхідне відзначити, що відносини між Україною і Литвою мають бути збагаченими такими нововведеннями й спрямованими на покращення якості вищої освіти. Ефективними, на наш погляд, стануть віртуальні обміни, котрі ґрунтуватимуться на використанні технологій віртуальної реальності для організації онлайн-обмінів між здобувачами та викладачами з обох країн, що сприятиме їх зближенню, не виходячи за межі держав. До того ж, такі інновації є наразі, як ніколи, актуальними з огляду на умови правового режиму воєнного стану в Україні. Також і сучасні реалії науково-технічного прогресу свідчать про важливу роль розробки спільних онлайн-платформ для навчання, де студенти/курсанти зможуть отримати доступ до курсів, матеріалів та ресурсів, які пропонуються у системі вищої освіти. Цікавою видається і розробка мобільних додатків для навчання, котрі можуть допомогти вивчати новий матеріал або вдосконалювати свої навички. Такі додатки можуть містити інтерактивні уроки, тестування та відстеження прогресу, мультимедійні матеріали, функцію відстеження графіка навчання та інші.

Отже, ми глибоко переконані та впевнені у тому, що саме запропоновані нами зміни й інновації в юридичній освіті, дух і атмосфера взаємовідносин

України та Литви включно і у правоохоронній сфері забезпечать ефективне двостороннє співробітництво, яке вже у найближчому майбутньому дасть свої позитивні результати та матиме неосяжні перспективи для подальшого розвитку такої співпраці.

Список використаних джерел:

1. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Економіка. 2011. № 2. С. 102-109. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13) (дата звернення: 27.04.2024).

2. Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України. Упорядник: Тарас Добко. Автори: Ганна Воскобойникова, Марія Головянко, Світлана Гришко та інші. URL: <http://education-ua.org/ua/analytics/305-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti-evropejski-krashchi-praktiki-dlya-ukrajini> (дата звернення: 27.04.2024).

Форгова Влада Василівна,
здобувач вищої освіти III курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Фролов Михайло Михайлович,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доцент, кандидат юридичних наук,

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний період завжди був періодом великої непевності та викликів для суспільства. Він створює складність не лише на політичному та військовому рівнях, але й суттєво впливає на різні аспекти повсякденного життя, зокрема, на трудові відносини. У контексті воєнного конфлікту важливо розглядати, як він впливає на права та обов'язки працівників, як змінюються умови праці, а також які додаткові заходи потрібно вживати для забезпечення соціального захисту та збереження мирних трудових відносин.

Після введення воєнного стану в Україні відбувся новий етап розвитку трудового права. Для забезпечення нормального функціонування трудових відносин та покращення їх правового регулювання прийнято ряд важливих

законів та внесено зміни до чинних нормативно-правових актів. Нові закони, що були прийняті після 24 лютого 2022 року, свідчать про початок масштабної реформи трудового законодавства.

Одним із перших законів, який було прийнято у цей особливий період, є Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 року №2136-ІХ [1]. Наступні закони були щодо функціонування сфер зайнятості та соціального страхування у випадку безробіття під час воєнного стану.

Реформування трудового законодавства України під час воєнного стану було продовжено прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання трудових відносин з нерегулярним робочим часом" від 18 липня 2022 року №5161[2]. Із усіх законодавчих актів, які були прийняті у 2022 році, тільки два із них втратять чинність з дня припинення або скасування воєнного стану. Такими законодавчими актами є Закон України від 15 березня 2022 року №2136-ІХ та Закон України від 19 липня 2022 року №5371[3]. Всі зміни, які були внесені за весь період воєнного стану, були розраховані не тільки на умови воєнного стану, а й на післявоєнний період.

Аналіз змісту вищезазначених законодавчих актів виявляє *основні напрями розвитку трудового права та реформування трудового законодавства в умовах воєнного стану:*

- 1) Встановлення конкретних обмежень та особливостей в організації трудових відносин з дотриманням мінімальних трудових гарантій.
- 2) Посилення захисту трудових прав працівників та забезпечення гарантій їх здійснення.
- 3) Збільшення гнучкості у правовому регулюванні трудових відносин та розширення мобільності працівників при здійсненні їхнього права на працю.
- 4) Розширення договірних засад у регулюванні трудових відносин.

Особливо важливою є потреба чітко визначити межі трудового права від суміжних галузей, таких як цивільне право, а також розрізняти трудовий договір від інших цивільно-правових угод, пов'язаних із працею, таких як підряд або надання послуг. Це можна було б досягти шляхом чіткого закріплення ознак трудових відносин у законодавстві, що наразі не визначені в чинному Кодексі законів про працю України.

Підсумовуючи вищезазначений матеріал, можна дійти висновку, що у воєнний час трудове право залишається ключовим гарантом захисту прав інтересів працівників та роботодавців і не втрачає своєї сутності, важливості та соціального значення. Основною метою сучасного трудового права в умовах воєнного конфлікту, так само як і у мирний час, є розробка ефективних механізмів забезпечення трудових прав, свобод та інтересів як працівників, так і роботодавців.

Необхідно підкреслити, що в умовах воєнного стану, при ухваленні

нових законів та внесенні змін до чинних актів законодавчий підхід до регулювання як індивідуальних, так і колективних трудових відносин повинен залишатися сталим і, як у мирний час, має бути спрямованим на збереження трудового права як самостійної галузі права.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX. Офіційний вісник України. 2022. №31. Ст. 1634.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом: Закон України від 18 липня 2022 року №2421-IX. Офіційний вісник України. 2022. №64. Ст. 3837.
3. Трудове право України: підручник / за ред. проф. О. М. Ярошенко. Харків, 2022. 376 с.

Хидько Тетяна Дмитрівна,
курсант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА
З КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИМИ НОРМАМИ В АСПЕКТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

У контексті сучасних екологічних викликів, зокрема зміни клімату та втрати біорізноманіття, розуміння взаємозв'язку між екологічним правом та конституційно-правовими аспектами стає критично важливим для забезпечення національної безпеки. Екологічне право визначає норми та принципи, що регулюють відносини у сфері охорони природи та використання природних ресурсів, тоді як конституційно-правові аспекти визначають права та обов'язки громадян та держави у цій сфері. Забезпечення екологічної безпеки є не лише питанням збереження навколишнього середовища, а й ключовим фактором у забезпеченні здоров'я та економічного розвитку країни. Таким чином, розвиток відповідної правової бази та її ефективне виконання є стратегічно важливими для забезпечення стабільності та процвітання України в умовах сучасного світу.

Що стосується відносин з охорони довкілля в широкому розумінні (включаючи до них природоресурсні та екобезпечні відносини), то до них у Конституції України можна безпосередньо віднести статті 13, 14, 16, 50 та 116. Так, мова йде про: закріплення форм власності на природні ресурси та порядок реалізації права власності; фіксацію обов'язку держави забезпечувати екологічну безпеку, підтримувати екологічну рівновагу, зберігати генофонд Українського народу, а також про закріплення права людини на безпечне довкілля. Важливою є фіксація у нормах Основного Закону повноваження

Кабінету Міністрів України забезпечувати проведення політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки та природокористування. Якщо виходити з тріади основних складових предмета екологічного права, а саме природоресурсного права, права охорони довкілля та права екологічної безпеки, то слід зазначити, що конституційно-правову фіксацію отримали природоресурсні відносини – статті 13, 14, екологічної безпеки – статті 16, 50, а також усі названі складові у формі повноваження держави забезпечувати екологічну політику – ст. 116 Конституції України [1].

Подальший аналіз і дослідження взаємозв'язку екологічного права та конституційно-правових аспектів в контексті забезпечення національної безпеки України сприятиме зрозумінню та вдосконаленню механізмів реагування на екологічні виклики. Це може включати розробку та впровадження нових законодавчих актів, удосконалення системи контролю за виконанням екологічних норм, а також залучення громадськості до участі в прийнятті рішень у цій сфері. Подальші дослідження мають на меті сприяти створенню більш стійкої та екологічно збалансованої системи, яка б забезпечувала національну безпеку та благополуччя майбутніх поколінь.

Основними засадами внутрішньої політики у сфері національної безпеки і оборони є: забезпечення життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, оборонній, соціально-економічній, енергетичній, продовольчій, екологічній та інформаційній сферах [2]. З чого можемо зробити висновок, що екологічне право має безпосередній внесок у формування національної безпеки через ряд важливих аспектів. Воно сприяє своєчасному виявленню, запобіганню і нейтралізації реальних та потенційних загроз у сфері екології, забезпечує раціональне використання природних ресурсів та екологічну безпеку, зменшуючи ризики екологічних катастроф. Крім того, екологічне право сприяє виробництву та використанню екологічно безпечних продуктів і технологій, що поліпшує якість життя громадян. Не менш важливою є його роль у зміцненні міжнародного співробітництва у сфері охорони довкілля та боротьби з кліматичними змінами, що сприяє покращенню екологічної ситуації як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

Підсумовуючи, можете сказати, що розуміння взаємозв'язку між екологічним правом та конституційно-правовими аспектами є дуже важливим для забезпечення національної безпеки України. Екологічне право визначає норми та принципи в сфері охорони природи та використання ресурсів, а конституційно-правові аспекти визначають права та обов'язки громадян та держави у цій сфері. Забезпечення екологічної безпеки стає ключовим фактором для здоров'я та економічного розвитку країни. Тому подальший розвиток та вдосконалення відповідної правової бази є стратегічно важливими для стабільності та розвитку України.

Перелік використаних джерел :

1. Zadykhaylo, Dmytro Dmytrovič. "Конституційний інститут охорони довкілля: порівняльно-правовий." *Теорія і практика правознавства* 2.10 (2016): 1-15.
2. України, Закон. "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики." *Відомості Верховної Ради України (ВВР)* 40 (2010): 2411-17.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

Хлівна Марія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти спеціальності
«081 Право» ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної
поліції Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІСТЬ ПРАВОВИХ ОСНОВ УПРАВЛІННЯ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ Й ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Чинне законодавство України розрізняє державне та громадське управління природокористуванням. Основна питома вага управлінської діяльності в цій галузі належить центральним органам державного управління, місцевим органам державної виконавчої влади, виконавчим органам місцевого самоврядування в межах їх компетенції, визначеної законодавством [3].

Правові основи управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища в різних країнах можуть включати законодавство, нормативно-правові акти, міжнародні угоди та договори, а також інституційні механізми, які забезпечують їх виконання. Ці основи визначають права та обов'язки громадян, підприємств, державних установ та інших суб'єктів у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища.

Україна, наприклад, має ряд законодавчих актів, що регулюють цю сферу, такі як Закон "Про охорону навколишнього природного середовища", Закон "Про землеустрій", Лісовий Кодекс України та інші. Ці закони встановлюють порядок використання природних ресурсів, визначають відповідальність за їх зловживання та забруднення довкілля, а також встановлюють механізми контролю за дотриманням встановлених норм.

У країнах Європейського Союзу існують ряд директив та регулятивних актів, спрямованих на захист навколишнього середовища та природних ресурсів, таких як Директива про оцінку впливу на довкілля, Директива про захист природних біотопів та інших видів живих організмів тощо. Загалом правові основи управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Управління природокористуванням і охороною середовища – це механізм організації та система діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з відтворенням природних ресурсів, природокористуванням, забезпеченням екологічної безпеки та охороною навколишнього природного середовища.

Державне управління природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища здійснюють відповідно до статті 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування і своєю чергою спеціально уповноважені на те державні органи щодо охорони навколишнього природного середовища та інші державні органи згідно з чинним законодавством України [1].

Важливим завданням держави є створення таких умов діяльності підприємств, коли б вони були змушені займатися природоохоронною діяльністю або були матеріально зацікавленими у реалізації заходів у цій сфері. Органи загального державного управління – це уповноважені законодавчими актами органи державної влади, які, крім функцій загальнодержавного управління, виконують функції щодо формування й забезпечення реалізації державної екологічної політики, визначення правових основ регулювання екологічних правовідносин, здійснення контролю за додержанням екологічного законодавства. До органів загальнодержавного управління належать:

- Верховна Рада України;
- Рада національної безпеки та оборони України;
- Кабінет Міністрів України;
- Представництво Президента в АР Крим;
- Рада Міністрів АР Крим;
- Верховна Рада АР Крим;
- районні державні адміністрації;
- обласні державні адміністрації;
- Київська міська державна адміністрація;
- Севастопольська міська державна адміністрація;
- районні в АР Крим державні адміністрації;
- районні в м. Київ державні адміністрації;
- районні в м. Севастополь державні адміністрації [2].

Також існують спеціально уповноважені органи державного управління, до яких відносять державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та ветеринарної медицини, державне агентство водних ресурсів України, державну лісову службу України.

Основні принципи правового регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища: сталий екологічний розвиток; збалансоване задоволення потреб нинішнього покоління без ушкодження для можливостей задоволення потреб майбутніх поколінь.

Запобіжний підхід. Попередження негативного впливу на довкілля. Екологічно обґрунтована діяльність – діяльність, яка не завдає шкоди довкіллю. Плата за забруднення довкілля: забруднювач довкілля зобов'язаний відшкодувати збитки, заподіяні довкіллю.

Гласність та доступ до інформації: громадяни мають право на доступ до інформації про стан довкілля та участь у прийнятті рішень щодо його охорони. Система органів управління природокористуванням та охороною, основні інструменти правового регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища.

Законодавство: Конституція України, закони України, інші нормативно-правові акти. Нормування: встановлення екологічних стандартів, нормативів, правил та лімітів. Ліцензування: здійснення діяльності з використання природних ресурсів за наявності ліцензії. Дозвільна система: отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин, стікання стічних вод, розміщення відходів.

Екологічна експертиза: оцінка впливу на довкілля проектів, планів та програм.

Державний контроль: перевірка дотримання природоохоронного законодавства. Екологічна відповідальність: застосування санкцій за порушення природоохоронного законодавства. Сучасні виклики у сфері управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища: зміна клімату, забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів, втрата біологічного різноманіття.

Для подолання цих викликів необхідне: удосконалення правового регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища, впровадження нових екологічно чистих технологій, підвищення рівня екологічної свідомості громадян, зміцнення міжнародного співробітництва у сфері охорони довкілля.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
2. Шостак С.В. Структура державного управління охороною навколишнього природного середовища. URL: http://www.pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2010/8.pdf.
3. Сеншин М.С. Організаційно-інституційні засади державного цільового програмування охорони природного довкілля в Україні, URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_2_2017ua/25.pdf

Черкасова Меланія Олександрівна,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пожидаєв Микола Юрійович,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВКУ ТА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Спеціальна фізична підготовка та працездатність співробітників МВС є одними з найважливіших факторів, що впливають на ефективність їхньої професійної діяльності. Їх рівень визначається комплексом факторів, які можна умовно поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні.

У сучасному світі належна фізична підготовка співробітників правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, є надзвичайно важливою для ефективного та безпечного виконання їхніх обов'язків перед суспільством. Дослідження впливу різних чинників на фізичну підготовку та працездатність поліцейських є важливим завданням, яке націлене на підвищення загальної ефективності діяльності поліції та збереження їхнього оптимального стану здоров'я [1].

Фізична підготовка співробітників поліції – це безперервний процес, метою якого є підтримка здоров'я, творчої і трудової діяльності, забезпечення належного рівня фізичної підготовки і всебічного розвитку фізичних якостей, придбання теоретичних знань, формування спеціальних прикладних і важливих навичок, необхідних для виконання оперативно-службових завдань. Спеціальна фізична підготовка включає в себе формування і вдосконалення співробітників поліції: рухових умінь і навичок, необхідних для повсякденної діяльності і в разі екстремальних ситуацій; витривалість, швидкісні і силові характеристики дають можливість використовувати переваги вимушеної конфронтації з правопорушником під час його затримання, особливо шляхом подолання природних і рукотворних перешкод; навички самоконтролю за фізичним станом і самопочуттям в процесі виконання фізичних вправ; практичні навички застосування прийомів самооборони, особистої безпеки, фізичного впливу і т.д.

Для того, щоб відповідати сучасним викликам та стандартам Європи, система підготовки особового складу Національної поліції України потребує модернізації. Це стосується як навчальних програм, так і методів відбору кандидатів. Важливим фактором є рівень підготовки та профпридатності майбутнього співробітника правоохоронних органів [2].

Вміння фахівців ґрунтується на трьох китах: знаннях, психологічній стійкості та фізичній формі. Останній аспект, у свою чергу, охоплює витривалість організму, моторні навички та рівень розвитку фізичних якостей. Без міцного фундаменту у вигляді надійної фізичної підготовки неможливо досягти вершин професійної майстерності.

Фізичний стан людини безпосередньо впливає на психіку, працездатність та продуктивність праці. Тому підготовка правоохоронців залежить від фізичного виховання. Для тренування використовуються різноманітні методи: кидки, відпрацювання ударів у боксі, атаки, вольтівка, вправи на тренажерах та багато іншого.

Важливим аспектом є комплексність підходу. До засобів фізичної підготовки належать: фізичні вправи, вплив природних факторів та дотримання гігієнічних норм. Специфічними засобами фізичної підготовки є ті, що ґрунтуються на цілеспрямованій руховій активності, тобто на фізичних вправах [3, с. 99-107].

Зміст фізичної підготовки охоплює теоретичні знання, способи розвитку фізичних якостей, практичні навички застосування фізичних заходів, спеціальних засобів і способів надання допомоги тим, хто потребує. Основними засобами фізичної підготовки є фізичні вправи, виконання яких повинно поєднуватися з дотриманням санітарних вимог.

З уведенням воєнного стану в Україні необхідно організувати додаткові заняття для співробітників поліції, оскільки в цей час їм необхідно бути максимально готовими до різних ситуацій. Звичайно, курсанти навчальних закладів з певними умовами навчання не були готові до війни. Тому важливо забезпечити максимальну професійну підготовку: тактико-спеціальну, вогневу, фізичну та психологічну. Сьогодні особливо важливо підвищити рівень фізичної підготовки поліцейських [3].

Робота поліцейських сповнена численних стресових факторів, які негативно впливають на їх психічне та фізичне здоров'я. Ці фактори, окрім вигорання, емоційних розладів та проблем зі здоров'ям, також знижують якість роботи, збільшують ризик травм та загибелі. Зважаючи на сучасні реалії, де поліцейські стикаються з новими викликами та загрозами, вкрай важливою стає їхня стійкість до стресу.

Список використаних джерел:

1. Гарбузюк К.Г., Кушніренко Р.О. Модель розвитку й удосконалення спеціальної фізичної підготовленості курсантів ХНУВС. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2021. URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10632/%20rozvytku_Harbu

zluk_Kushnirenko 2021.Model pdf?sequence=1&isAllowed=y.

2. Моргунов О.А. Фізична підготовка курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2020. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9380/Fizychna%20pidhotovka%20kursantiv%20zakladiv%20vyshchoi%20osvity%20z%20spetsyfic%20hnyumu%20umovamy%20Morgunov_Yareshchenko_2020.Pdf?sequence=1&isAllowed=y.

3. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників МВС. Київ: Нац. Акад. МВС України, 2003. 338 с.

4. Галімський, В. О., & Галімска, І. І. (2023). Фізична підготовленість майбутніх правоохоронців до застосування компетентностей у різних професійних ситуаціях. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (211), 99-107. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-99-107>

Шарамок Катерина,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЇ

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) є глобальною проблемою, яка вражає мільйони жінок, дівчат і представників інших уразливих груп. Відповідно до звіту ООН, одна з трьох жінок у світі зазнає фізичного або сексуального насильства протягом свого життя, що підкреслює масштаби та серйозність цієї проблеми [1]. Для ефективної протидії ГЗН необхідно розробляти та впроваджувати багаторівневі стратегії, які враховують законодавчі, освітні та соціальні аспекти.

Законодавча база є основою для захисту прав та інтересів жертв ГЗН. Одним з найбільш впливових міжнародних документів у цій сфері є Стамбульська конвенція, яка була ухвалена Радою Європи у 2011 році. Цей документ встановлює стандарти для запобігання насильству, захисту жертв та покарання винних. В Україні конвенція була ратифікована у 2022 році, що

стало значним кроком у боротьбі з ГЗН [2]. Конвенція зобов'язує держави-учасниці створювати комплексні законодавчі та політичні заходи, спрямовані на запобігання насильству та підтримку жертв.

Українське законодавство також включає Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" (2017), який визначає поняття та види домашнього насильства, а також механізми його запобігання та протидії. Цей закон є важливим інструментом для захисту жертв і забезпечення справедливості [3].

Освітні ініціативи є важливим інструментом у зміні суспільних уявлень про гендерні ролі та насильство. Інтеграція гендерної освіти у шкільні та університетські програми допомагає виховувати молодь з повагою до гендерної рівності та нетерпимістю до насильства.

Наприклад, програми з гендерної освіти в школах Іспанії та Швеції показали позитивні результати у зниженні випадків насильства серед молоді [4]. Ці програми включають не лише навчальні курси, але й тренінги для вчителів та батьків, що забезпечує комплексний підхід до вирішення проблеми.

Забезпечення доступу до психологічної допомоги та соціальних послуг є необхідним для реабілітації жертв ГЗН та їхньої інтеграції в суспільство. Створення кризових центрів, гарячих ліній та спеціалізованих служб підтримки може значно покращити ситуацію.

В Україні функціонують декілька організацій, серед них і Ла Страда-Україна, які надають підтримку жертвам насильства. Крім того, з 2018 року в країні працює національна гаряча лінія для запобігання насильству та торгівлі людьми, що забезпечує анонімну та безкоштовну допомогу [5].

Ефективна протидія ГЗН вимагає співпраці між різними секторами: урядом, громадськими організаціями, системою охорони здоров'я, правоохоронними органами та освітніми установами. Створення міжвідомчих робочих груп для координації зусиль та обміну інформацією допоможе забезпечити комплексний підхід до вирішення проблеми.

Масові інформаційні кампанії можуть підвищити обізнаність суспільства про проблему ГЗН, її наслідки та доступні засоби захисту. Використання соціальних медіа та інших комунікаційних каналів для поширення інформації про гендерну рівність та запобігання насильству є важливим елементом стратегії.

Наприклад, кампанія #MeToo, яка почалася у США, мала глобальний вплив, підвищуючи обізнаність про сексуальне насильство та домагання. Ця кампанія продемонструвала силу соціальних медіа у зміні суспільних уявлень та сприяла значним законодавчим і соціальним змінам [6].

Таким чином, протидія гендерно зумовленому насильству вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі реформи, освітні програми та соціальну підтримку. Співпраця між різними секторами та впровадження інформаційно-просвітницьких кампаній є критично важливими для створення безпечного та справедливого суспільства, вільного від насильства.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний звіт результатів базового опитування з питань громадського сприйняття та ставлення до гендерно зумовленого насильства щодо жінок. *Україна*. URL: <https://ukraine.un.org/uk/89459-аналітичний-звіт-результатів-базового-опитування-з-питань-громадського-сприйняття-та> (дата звернення: 01.06.2024).
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 01.06.2024).
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII: станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).
4. Як навчитися рівним правам у школі: гендерне виховання по-шведськи. *Європейська правда: ЄС, НАТО, вибори в США. Новини для України*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/BeEuropean/2016/05/27/7049834/> (дата звернення: 01.06.2024).
5. Ла Страда – Україна. *Ла Страда – Україна*. URL: <https://la-strada.org.ua> (дата звернення: 01.06.2024).
6. me too. Movement. *me too. Movement*. URL: <https://metoomvmt.org> (дата звернення: 01.06.2024).

Шебела Віталіна Віталіївна,
курсант 2-го курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Резворович Кристина Русланівна,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент,

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Відповідно до статей 106 та 107 Сімейного кодексу України розірвання шлюбу регламентується рядом умов та процедур, які залежать від наявності дітей у подружжя та їх згоди щодо розірвання шлюбу. Якщо подружжя не має дітей та досягло спільної згоди щодо припинення шлюбних правовідносин, розірвання шлюбу може бути здійснене через подання відповідної заяви одним з подружжя до органів державної реєстрації актів цивільного стану (РАЦС) .

У випадку, коли один з подружжя не може особисто з'явитися до РАЦС з поважних причин, інший з подружжя може подати нотаріально засвідчену заяву від його імені. Це спрощує процедуру для подружжя, яке не може бути присутнє одночасно з інших причин, наприклад, через хворобу або перебування за межами України. Якщо у подружжя є неповнолітні діти або один з подружжя заперечує проти розірвання шлюбу, шлюб може бути розірвано лише в судовому порядку. Для цього необхідно подати до суду відповідний пакет документів, включаючи паспорт, свідоцтво про шлюб, свідоцтво про народження дитини чи дітей, позовну заяву про розірвання шлюбу та квитанцію про сплату судового збору, який у 2024 році становить 1 211,20 гривень [1].

Воєнний стан в Україні створив додаткові труднощі для подружжя, яке бажає розлучитися, особливо для мешканців окупованих територій та територій, де тривають бойові дії. Через те, що місцеві відділи РАЦС і судові установи не функціонують у повному обсязі або взагалі не працюють, подати заяву про розірвання шлюбу стає складніше. Однак, відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», такі позовні заяви можуть подаватися до суду, який є найбільш територіально наближеним до суду, який не може здійснювати правосуддя, або до іншої судової установи, визначеної Верховним Судом України [2].

При розірванні шлюбу за участю подружжя, яке перебуває на окупованій території або в зоні бойових дій, існують певні особливості щодо повідомлення відповідача про судовий розгляд. Якщо місце перебування відповідача невідоме і він не виходить на зв'язок, суд може зробити запит у відповідні органи для з'ясування його місцеперебування. У разі, якщо це не дало результатів, суд відкриває провадження та розміщує інформацію про судовий розгляд на офіційному веб-порталі судової влади України.

Якщо один з подружжя перебуває за кордоном, процедура розірвання шлюбу також має свої особливості. У випадку, коли немає підстав для розгляду справи про розірвання шлюбу судом, той з подружжя, хто знаходиться за кордоном, звертається до консульської установи України, а той, хто перебуває в Україні, подає заяву до органів РАЦС. Консульська установа направляє заяву до українського РАЦСу, який реєструє розірвання шлюбу. Якщо у подружжя є неповнолітні діти або відсутня згода на розірвання шлюбу, то він може бути розірвано лише в судовому порядку [3].

При розірванні шлюбу, коли один з подружжя перебуває за кордоном, суд в Україні може направити запит до відповідної іноземної держави з метою з'ясування позиції іншої сторони щодо розірвання шлюбу. Іноземний суд повинен отримати необхідну інформацію та передати її до українського суду. Лише після отримання такої інформації, і за умови її достатності, український суд може винести рішення щодо правового становища сім'ї. У разі розірвання шлюбу через суд шлюб припиняється у день набрання чинності рішення суду про розірвання шлюбу. Важливо відзначити, що в такому випадку свідоцтво

про розірвання шлюбу не видається [4].

Коли подружжя є громадянами різних держав, виникають специфічні юридичні питання щодо застосовуваного права. У таких випадках шлюб розривається за законами тієї держави, де подружжя мало останнє місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання в цій державі. Якщо ж подружжя проживало в третій державі, громадянами якої вони є, або не має спільного місця проживання, вони можуть вибрати право, яке буде застосовано до їх розірвання шлюбу, згідно з їхнім громадянством. Воєнний стан в Україні вплинув на багато аспектів життя, включаючи процедуру розірвання шлюбу. Хоча основні способи розірвання шлюбу залишилися без змін, з'явилися певні особливості, які необхідно враховувати. Наприклад, мешканці окупованих територій або територій, де тривають бойові дії, можуть мати труднощі з доступом до судів та органів РАЦСу. В таких випадках вони можуть звертатися до найближчих судів або консульських установ для розірвання шлюбу.

Інститут розірвання шлюбу в Україні охоплює сукупність правових норм, які регулюють підстави та форми припинення шлюбних правовідносин, порядок здійснення особистих немайнових та майнових прав і обов'язків колишнього подружжя, а також прав та обов'язків батьків та дітей на момент розгляду питання про розірвання шлюбу. Досвід України щодо регулювання відносин з приводу розірвання шлюбу в умовах воєнного стану може бути корисним для інших держав, які перебувають у стані війни або потенційно можуть потрапити у подібну ситуацію. Це підкреслює важливість врахування специфічних обставин під час вибору способу розірвання шлюбу, що забезпечить більш ефективний захист прав та інтересів усіх сторін.

Список використаних джерел:

1. Грицишина Л. В. Припинення шлюбу в сімейному праві. дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Хмельницький. 2022. С. 19.
2. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
4. Спасова К. І. Розірвання шлюбу в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. м.Одеса, 17 червня 2022 р. С. 655.

Шевченко Олександр Олександрович,
курсант 2 курсу ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Плахотний Артем Павлович,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Застосування примусових заходів становить неодмінну складову професійної діяльності поліцейських. Однак це завжди є предметом дискусій, оскільки застосування таких заходів пов'язане з обмеженням прав та свобод громадян. Права людини є однією з найважливіших цінностей світової культури та цивілізації, оскільки вони втілюють у собі високі ідеали свободи та рівності, такі загальнолюдські моральні принципи, як справедливість, гуманність та милосердя. Ніхто не має права позбавляти людину її природних вроджених прав, таких як право на життя, особисту недоторканність, вільний вибір своєї діяльності та свободу думок [1, с. 244].

У діяльності поліції під час використання примусових заходів виникають ряд проблем, які потребують розв'язання на законодавчому рівні. Наприклад:

1) Недотримання принципу законності, який є основою службової діяльності поліції. Згідно із Законом України "Про Національну поліцію" застосований поліцейський захід є законним лише у випадках, коли він передбачений законом. Використання будь-яких інших заходів, крім визначених законом, заборонено поліцейським [2].

2) Жорстоке поводження з боку поліцейських, включаючи перевищення фізичної сили, незаконне застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Використання вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу, тому дотримання вимог законодавства є важливим для запобігання перевищенню повноважень та завдання шкоди.

3) Непрофесіоналізм, тобто відсутність у поліцейських достатньої бази знань чинного законодавства. Це стає нагальною проблемою, оскільки поліцейський повинен діяти відповідно до законів України.

4) Недостатня психологічна підготовка до застосування примусових

заходів. Застосування примусу вимагає від поліцейських самоконтролю, здатності оцінювати складні обставини та швидко приймати ефективні рішення [3, с. 80].

5) Відсутність належного контролю за діяльністю поліції, що може призводити до безкарності та недовіри з боку населення.

Неправомірне застосування заходів примусу може призвести до порушення конституційних прав та свобод громадян, підризу авторитету поліції та ускладнення її роботи. Наприклад, розглядаючи подію, яка сталася увечері 29 серпня у Дніпрі, коли чоловіка вбили посеред вулиці, де причетний був поліцейський, розпочато кримінальне провадження стосовно нього за фактами умисного вбивства та перевищення службових повноважень працівниками правоохоронного органу (ч. 1 ст. 115, ч. 3 ст. 365 КК України) [4]. З цього можемо зробити висновок, що поліцейський порушив конституційні права та свободи чоловіка, а також законодавство України.

Розглядаючи цю ситуацію, можемо виділити основні способи вирішення вищезазначених проблем:

1) Удосконалення законодавства, щоб чітко визначити законні підстави для застосування примусових заходів і встановити жорсткий контроль за їх використанням.

2) Підвищення кваліфікації поліцейських.

3) Збільшення прозорості роботи поліції, що включає розширення доступу громадськості до інформації про діяльність поліції [5].

Тому важливо пам'ятати, що застосування примусових заходів – це крайній захід, який може бути застосований лише у випадках, коли інші засоби вичерпані. Законодавство України чітко регламентує підстави та порядок застосування примусових заходів поліцейськими. Крім того, поліцейський, який застосував примусовий захід, має негайно повідомити про це свого керівника.

Список використаних джерел:

1. Шостак А., Плахотний А. Обмеження конституційних прав громадян в умовах воєнного стану. Незалежність України: права людини та національна безпека. Збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції Національний університет «Львівська політехніка». С. 246. (дата звернення: 25.04.2024).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.08 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 25.04.2024).

3. Плахотний А.П., Карпенко О.М. Щодо розмежування понять «застосування» та «активне застосування» вогнепальної зброї поліцейськими Національної поліції України. Правовий часопис Донбасу. Випуск, 2022.С. 81. (дата звернення: 25.04.2024).

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.04.2024).

5. Стрільянина та бійка з поліцейськими в Дніпрі. Що відомо про подію і що кажуть правоохоронці та юристи. URL: https://lb.ua/society/2023/08/30/572577_strilyanina_biyka_z_politseyskimi.html (дата звернення: 25.04.2024).

Шевченко Олександр Олександрович,
курсант 2 курсу ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Плахотний Артем Павлович,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин. Але слід зазначити, що застосування спеціальних засобів у діяльності поліції має низку особливостей, зарегламентованих у вищезазначеному нормативно-правовому акті [1].

На думку А. П. Плахотного, спеціальними засобами є дозволені пристрої та об'єкти, призначені для захисту особового складу поліції та громадян під час проведення спеціальних заходів з охорони громадського порядку та виконання службових обов'язків. Їх основна функція – пом'якшення впливу вражаючих елементів та обмеження дій правопорушників [2, с. 125].

З вищезазначеного можемо додати, що чіткий перелік спеціальних засобів зарегламентований на законодавчому рівні, і тому засоби повинні застосовуватися поліцейськими відповідно до чинних українських нормативно-правових актів. Наприклад, Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року [1] та наказ Міністерства внутрішніх справ України Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України від 11.10.2018 № 828 [3].

Аналізуючи вищезазначені законодавчі акти, можемо виокремити

основні види спеціальних засобів, які у змозі класифікувати за такими напрямками:

1. Засоби активної оборони: електрошочкові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії, засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами, водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

2. Спеціальні пристрої: гумові та пластикові кийки; засоби обмеження рухомості, засоби примусової зупинки транспорту; спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби.

3. Активні засоби: пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу, пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії [4, с. 352].

4. Відносно нові спеціальні засоби в діяльності поліції: засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем, які використовуються поліцейськими у зв'язку з дією воєнного стану.

5. Службові собаки та службові коні.

Аналізуючи практику застосування поліцейськими спеціальних засобів, а також спираючись на чинне законодавство України, можемо виокремити підстави для застосування даного заходу примусу:

1. Для зупинення особи, яка чинить збройний опір або загрожує застосуванням зброї.

2. Для затримання особи, яка вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин.

3. Для відбиття нападу на поліцейського або іншу особу.

4. Для припинення масових заворушень.

5. Для припинення групового порушення публічної безпеки та порядку.

6. Для затримання особи, яка намагається втекти з-під варти.

7. Для ізоляції особи, яка своїми діями може завдати шкоди собі або присутнім [5, с. 100-106].

До особливостей застосування спеціальних засобів можемо віднести те, що забороняється застосовувати спеціальні засоби проти жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків, коли вони чинять збройний опір або загрожують застосуванням зброї; проти дітей, крім випадків, коли вони чинять збройний опір або загрожують застосуванням зброї; у місцях скупчення людей, якщо це може призвести до випадкового травмування невинних

громадян; з метою катування або жорстокого поводження [6].

Також поліцейський зобов'язаний попередити особу про намір застосувати спеціальний засіб, окрім випадків, коли таке попередження неможливе або може створити небезпеку для життя і здоров'я людей. Застосування спеціальних засобів має бути пропорційним небезпеці, що створюється. Поліцейський зобов'язаний надати першу допомогу особі, яка постраждала внаслідок застосування спеціального засобу.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.08 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Плахотний А., Зейкан В. Правові основи застосування спеціальних засобів. Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи. 2023. С. 126 (дата звернення: 29.03.2024).
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України від 11.10.2018 № 828 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Плахотний А.П., Асламов О.О. Застосування пристроїв для відстрілу гумових куль, що знаходяться у розпорядженні поліції як засіб забезпечення публічної безпеки та порядку. С. 353 (дата звернення: 29.03.2024).
5. Мукоїда Р.В. Правові основи застосування спеціальних засобів. Юридичний бюлетень. 2015. № 1. С. 100-106 (дата звернення: 29.03.2024)
6. Волошин В. Формування умінь застосування спеціальних засобів та зброї як складова готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 1 (7) (дата звернення: 29.03.2024).

Штефан Катерина Володимирівна,
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЗБРОЯ ЯК ОЗНАКА ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Зброя є обов'язковою ознакою окремих кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень), передбачених розділом XIX Особливої частини КК України [1].

Аналіз диспозицій статей, які передбачають відповідальність за вказані кримінальні правопорушення, дозволяє стверджувати про відсутність єдиного законодавчого підходу до поняття зброї у складах військових кримінальних правопорушень.

Так, у примітці до ст. 402 «Непокора» КК України надається поняття бойової обстановки, ознакою якої є безпосереднє застосування військової зброї і техніки стосовно військового супротивника або військовим супротивником.

Тобто законодавець використовує термін «військова зброя», не розкриваючи його змісту.

У статтях 404-406 КК України, що передбачають відповідальність за опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків, погрозу або насильство щодо начальника, порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості, обтяжуючою ці діяння обставиною виступає застосування зброї.

Також у цьому випадку законодавцем не визначені ознаки цієї зброї, її вид та приналежність (державна чи приватна), не визначене питання, чи охоплюються у цих статтях поняттям зброї бойові припаси, вибухові пристрої та вибухові речовини.

Прикладом застосування зброї при порушенні статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК України) є наступний.

17 липня 2015 р. близько 23 год. 45 хв. для підтримання правопорядку та недопущення незаконних дій на прилеглий до контрольно-пропускного пункту (КПП) території командир комендантського взводу військової частини молодший сержант ОСОБА_6 наказав військовослужбовцям 1 взводу 2 батальйону, які прибули до КПП зі зброєю (серед них був сержант ОСОБА_5) і вимагали звільнити затриманих напередодні співслужбовців за вживання алкогольних напоїв, здати зброю та лягти на землю. Цьому наказу підкорились усі зазначені військовослужбовці, окрім сержанта ОСОБА_5, який намагався чинити опір законним вимогам. З метою недопущення настання шкідливих наслідків, діючи відповідно до вимог Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, командир комендантського взводу молодший сержант ОСОБА_6 разом з кулеметником комендантського взводу рядовим ОСОБА_4, застосовуючи силу, почали відбирати автоматичну зброю у ОСОБА_5. ОСОБА_5, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, діючи умисно, всупереч вимогами ст.ст. 9, 11, 13, 14, 16, 49, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст.ст. 1, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, дістав наявний у нього ніж, який, відповідно до висновку експерта, належить до холодної зброї, та наніс ним один удар кулеметнику комендантського взводу солдату ОСОБА_4 у задню поверхню лівого стегна, чим спричинив останньому легкі тілесні ушкодження [2].

Отже, судова практика у разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 406 КК України, визнає обтяжуючою обставиною будь-яку зброю, незалежно від того, є вона власністю військового формування, утвореного відповідно до законів України, чи особистою власністю кримінального правопорушника.

Інший підхід до судового тлумачення поняття зброї має місце у складі дезертирства (ст. 408 КК України), обтяжуючою обставиною якого є вчинення його зі зброєю, виданою або викраденою у військового формування, утвореного відповідно до законів України.

Так, наприклад, 25 вересня 2023 р. о 15-й год. 15 хв. старший солдат ОСОБА_4, будучи військовослужбовцем військової частини Збройних Сил України, призваним на військову службу за мобілізацією в умовах воєнного стану, в порушення вимог ст.ст. 17, 65, 68 Конституції України, ст. 17 Закону України «Про оборону України», ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», ст.ст. 11, 16, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст.ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, діючи умисно, з особистих мотивів та з метою ухилитися від проходження військової служби, перебуваючи у добовому наряді з виданою йому у встановленому порядку автоматичною вогнепальною зброєю – «АК-74» № НОМЕР_1 та чотирма магазинами, спорядженими 120-ма набоями калібру 5,45 мм, на взводному опорному пункті «Аляска» у Бучанському районі Київської області, в межах територіальної юрисдикції Бородянського районного суду, самовільно залишив місце служби із вказаною зброєю та боєприпасами [3].

Неоднозначний підхід до визначення поняття зброї у складах різних військових кримінальних правопорушень не сприяє його однозначному тлумаченню і може призводити до різної кваліфікації тотожних діянь, що не сприяє досягненню мети правосуддя.

Перелік використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Кримінальна справа № 1-кп/229/46/2017 // Архів Державного міського суду Донецької області.
3. Кримінальна справа № 367/9210/23 // Архів Бородянського районного суду Київської області.

Наукове видання

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СВІТІ:
НАУКА ДЛЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ

Матеріали
II Міжнародного форуму молодих учених

(м. Дніпро, 12 червня 2024 р.)

Упорядник
кандидат історичних наук
Сергій Цигульський

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Компютерна верстка – *С. В. Лобань*

Підп. до друку 23.12.2024. Формат 60×84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 16,74. Обл.-вид. арк. 18,00. Зам. № 24/24-зб.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024